

Ex libro Societatis Jesu. 4. 4.

BENEDICTI PERERII VALEN-

TINI *Carissimi go. Jesu. 4. 4.*

E Societate Jesu.

ADVERSUS FALLACES ET SUPERSTITIOSAS ARTES,

ID EST,

DE MAGIA, DE OBSERVATIONESOM-
niorum, & De Diuinatione Astrologica.

LIBRI TRES.

Cum gratia & Privilegio Caesareae Maiestatis.

INGOLSTADII,

Ex Officina Typographica DAVIDIS SARTORII.

Anno M. D. XCI.

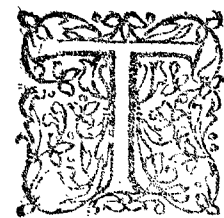
455513

C A M I L L O
C A E T A N O P A T R I -
A R C H A E A L E X A N -
D R I N O

B E N E D I C T V S
P E R E R I V S

S. D.

*RIASUNT GENERA RE-
rum, CAMILLE Patriarcha
illustrissime, in quarum stu-
dio & obseruatione mortali-
um animi vesana quadam libidine vel potius
rabie noscendi quae futura sunt, faedis & no-
xijs illuduntur fallacijs atque impijs errori-
bus illigantur: Somnia, & natalitia Astrolo-
gorum Pradieta, atque Artes Magica. Ne-
que verò earum rerū pestilens vis, priuatos
tantum aut singulos homines, verum etiam
Principes ac Reges ipsasq; ciuitates & Respu-
blicas inuasit, infecit, ac perdidit. Ac licet
has generis humani pestes omnibus ferè secu-*

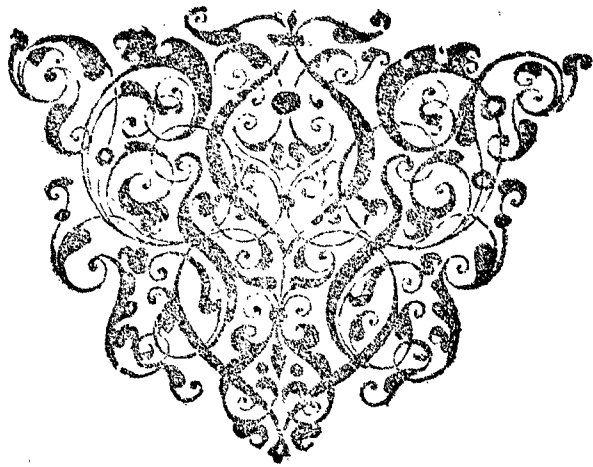
lis tum sapientes viri firmissimis rationibus profligare, tum prudentes Rerum publicarum rectores ac principes seuerissimis damnatas edictis & atrocissimis pœnis addictas, è societate hominum exterminare flagrantissimè cupuerunt, obnixèq; contenderunt: perparum tamen ad huc profectum est. Adeo enim malum hoc in animis hominum hæret infixum, ut penitus extrahi vix queat, nec eius sanandi potens atque efficax ullum iam remedium inueniri posse credatur. Itaque hic usu venit quod de Mathematicis scite quidam vereq; dixit: Genus hominum, inquit, potentibus infidum, sperantibus fallax: quod in ciuitate nostra & vetabitur semper, & retinebitur. Sed nihilominus tamen mihi quidem valde utiliter ac salutariter fecisse visi sunt, qui doctis aduersus eas artes editis libris, vanam & fallacem ac perniciosam esse hominum generi, nimis curiosam & superstitiosam earum rerum observationem aperte demonstrarunt. Quorum ego prudens consilium, piùmq; studium, atque utilem conatum emulatus, tres aduersus eas artes libros confeci, unum de Magia; alterum de

Obser-

Observatione somniorum; tertium de Diuinatione astrologica. Ac primus quidem liber planè nouus est fœtus, nunc primum lucem aspiciens: quæ reliquis autem duobus libris disputantur, ea ferè sunt in Commentarij nostris partim in Daniele, partim in Geresim explicata. Sed quia non pauci eos Commentarios non legent, aut quod eos propter studiorum diuersitatem non iuuat legere, aut quia non vacat propter occupationes, putavi me pergratum plurimis facturum, si, quo latius horum librorum pateat utilitas, separatim eas disputationes, atque unum in volumen, idq; modicum inclusas, typis excudendas curarem: ratus scilicet fore, ut eas ipsas disputationes, tum propter exquisitam multisq; optatam eiusmodi rerum cognitionem, tum etiam propter paruitatem commoditatemq; voluminis, & plures, & auidius atque utilius legant. Has ego lucubrationunculas apparere volui sub tuo nomine CAMILLE Præsul ornatissime: quem omnes qui norunt, non possunt non amare propter singularem ingenij ac morum suauitatem; & quod vera animi bona cum amplissimis

EPISTOLA DEDICAT.

naturæ ac fortune bonis adæquasti, admirari & observare coguntur. Video sanè perexiguum esse munus, nec dignum tuæ nobilitatis ac dignitatis amplitudine: sed est tamen amoris & observantia plenissimum; & quanti ego te faciam, quantumque Caetanam familiam colat societas nostra, certissimum testimonium.

BENE-

I

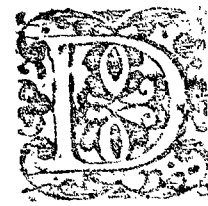

BENEDICTI
PERERII LIBER

PRIMVS

quiest

DE MAGIA.

UPLICEM esse Magiam hic liber ostendit; alteram quidè Naturalem & veram, ex occultis rerum naturis & virtutibus profectam, intimamque ac præstantissimam Philosophiæ partem, & admirandorum effectricem operum, ab omniq; alienam superstitione, & à Dæmonum artificio ac maleficio puram; sed paucissimis tamen mortalium exploratè perceptam: Alteram verò (quæ vulgo iactatur & celebratur) ab omni ratione ac veritate vacuam, fallacem item & noxiam, Dæmonumque fraudibus & maleficijs implicatam, ob idque meritò infamem & abominabilem, & è societate hominum exterminandam. Hinc præterea cognoscet lector quatenus vtraque Magia progredi, & qualia quantavè opera possit facere, & an mira quæ videtur facere posterior Magia, verè talia sint, qualia spectantibus videntur, an verò præstricta oculorum acie, spectantium fallant existimationem, nec veram habeant earum rerum quas repræsentant vim & naturam,

sed nudas tantum atque inanes earum rerum similitudines & imagines ferant: Denique quæ videntur & vulgo creduntur Magorum miracula, quibus rebus differant à veris miraculis, quibusue notis & signis facile diiudicari & internosci queant. Libuit autem ante ipsum operis vestibulum, velut in conspectu lectoris ponere generales sententias & capita disputationum quæ hic tractantur, quò scilicet cupidius ille, huius libri lectionem adeat, & ex ipsa lectione eam capiat utilitatem, cuius ei afferendæ utilitatis flagrans desiderium, nec dubia spes, ad huius nos voluminis descriptionem impulit.

INDEX CAPITVM ET DISPVTATIONVM LIBRI PRIMI, QUI EST DE Magia.

P R I M A.

- A** Nomnia que feruntur à Magis facta, sint vel ab illis, vel ab alijs conficta.
- II. An omnes effectus Magia reuera tales sint quales videntur.
- III. An sit aliqua Magia naturalis, & qua aut qualis ea sit, & unde eam homines discant.
- IV. An sit aliqua Magia non naturalis, & Demonum magisterio atque artificio hominibus tradita.
- V. An spiritus illi, quorum magisterio & auxilio mira faciunt Magi, sint boni an mali.
- VI. Quæ opera admiranda possint Dæmones, aut per seipfos, aut per Magos facere.

VII. Quæ

- VII. Quas res Dæmon nec per se, nec per Magos possit efficere.
- VIII. An opera Magorū sint verè miracula, & quemadmodum à veris miraculis differant & internosci queant.
- IX. Quotuplex sit Magia, & primo de Magia Astronomica.
- X. De Arte Cabalistica.
- XI. De Necromantica, id est, Mortuorum ex Inferis ad viuorum conspectum & colloquia euocatione.
- XII. An per artem magicam possit verum aurum fieri ab Alchymistis.
- XIII. De origine Magia, & his qui in ea clari ac nobiles fuerunt.
- XIV. An Magia studium & usus sit licitus.
- XV. De Magis Pharaonis, quorum mentio fit in libro Exodi: & qui nominatim fuerunt illi qui resisterunt Mosi.
- XVI. An prodigia quæ Magi Pharaonis fecerunt, reuera fuerint talia, qualia videbantur, nec ne.
- XVII. Quæ ratione & artificio, prodigia illa fuerint à Magis facta.

V s

CA-

CAPVT PRIMVM.

*AN QVAE A MAGIS FACTA ESSE
vel sermonibus vulgi feruntur, vel à scriptoribus man-
data: sunt litteris, omnia sint fabulosa, ficta & fal-
sa; an verò aliqua fuerint, uti narrantur,
verè ab illis gesta.*

NON EST DVBIUM QVIN EORVM QVAE
de Magis aut dicuntur aut scribuntur,
quamplurima sint ficta & falsa: nam
plerique hominum nimis sunt credu-
li & superstitiosi, & rebus admirandis facile ca-
piuntur; cum etiam docti viri & Philosophi, vt
inquit Aristoteles, quoniam fabula continet a-
liquid nouum & mirabile, fabulis oblectentur.
Quis enim non videt, quæ Ouidius narrat in li-
bris Metamorphoseos, omnia ficta esse à Poëtis,
sicut illa de Circe & Medea; & de socijs Diome-
dis in aues conuersis quæ longo post tempore
circa templum Diomedis volitabant; de socijs
Vlyssis, quos Circe mutauit in bestias; de Arca-
dibus qui traiecto quodam stagno vertebantur
in lupos; de focero Medeg, quem illa à senectu-
te ad iuuentutē reuocauit; de draconibus, qui-
bus simul iunctis Medea volauit per aëra, & de
alijs id genus fabulis, quas Poëtæ cum ad oble-
ctationem legentium, tum ad mysticam homi-
num eruditionem adinuenerunt? Negari ta-
men non potest multa miratu dignissima verè à
Magis esse facta. Nam scriptura in Exodo com-
memorat opera Magorum Pharaonis, & 1. Reg.
cap. 28. scribitur de Phitonissa quæ suscitauit
Samue-

Samuelem, & Psalmo 57. de venefico incantan-
te sapienter aspidem, ob id obturantem aures
suas: & Matth. 24. *Surgent, inquit Dominus, pseu-
dopropheta, & dabunt signa & prodigia non vti-
que alia arte quàm magica.* Ex historijs Eccle-
siasticis notum est quæ opera admiranda Simon
Magus ediderit magicis incantationibus: quæ-
obrem (vt fertur) à Romanis publicam statuum
meruit hac inscriptione: SIMONI DEO SANCTO:
vt narrat Iustinus martyr in Apologetico, Ie-
næus libro primo contra Valentinum, Tertul-
lianus in Apologetico, Eusebius libro secundo
historiæ ecclesiasticæ. Propter quæ prodigia i-
dem Simon tanta in admiratione fuit apud Sa-
maritas, vt quemadmodum Lucas scribit in A-
ctis Apostolorū capite octauo, de illo diceretur:
Hac est virtus Dei quæ vocatur magna. Narrat bea-
tus Hieronymus in vita Hilarionis, cum qui-
dam iuuenis virginem DEO sacram ad turpes a-
mores illicere nulla ratione potuisset; cum ad
magicas artes conuersum, quas apud Memphi-
Ægypti didicerat, adeo illis profecisse, vt virgo
infano illius iuuenis amore fureret. Porro quæ
de Strygibus vulgo circumferuntur, non sunt
in totum falsa, sed multa illis admiranda acci-
dere, qui ea compererunt, viri fide digni, sicut
Syluester in opere suo de Strygibus, & Alphon-
sus de Castro in eo quod scripsit de Punitio-
ne hæreticorum, non illi quidem tanquam dubia
& incerta, sed tanquam sibi notissima & explo-
ratissima tradiderunt.

MIRA sunt quæ Philostratus in libris De vi-
ta Apol-
Mira opera
Magorum

Iustinus
martyr.
Irenæus.
Tertullianus.
Eusebius.

Arist. lib. 1.
Metaphys.

Exod. 7.

ex Philo-
strato.

ta Apollonij memorat vel Brachmanas Indo-
rum, vel Gymnosophistas Æthiopū, vel ipsum
Apollonium gefisse. Tale est illud quod is nar-
rat libro tertio & capite tertio, vidisse Apollo-
nium apud Indos gemina dolia, vnū imbrium,
alterum ventorum; illud, cum nimia siccitate
India premebatur, apertum nebulas emittebat
vniuersam illam terram humectantes: nimios
autem imbres oclusum cohibebat: alterum
adapertum efflabat ventos regionem perflan-
tes, quò salubrius esset cœlum. Tale etiam est
illud quod ab eodem proditur libro tertio, ca-
pite octauo, cum Apollonius cum Iarcha & a-
lijs Brachmanis mensæ accubisset, tripodes la-
pideos sua sponte fuisse motos, & ab areis pin-
cernis calices in gyrum circumlatos esse, certa
mensura vinum & aquam miscentes & cyathos
proferentes. Nec fileri debet quod Philostratus
libro quarto, capite decimosexto scribit de pu-
ella quæ tanquam mortua portabatur ad sepul-
chrum: cuius funeri occurrens in via Apollo-
nium, tanquam secreto quædam illi admurm-
rans & insufurrans, ad vitam & integram vale-
tudinē reuocauit. Nec minus mirabile est quod
idem auctor narrat libro sexto, capite tertio de
statua Memnonis, quam cū radius solis circa
eius exortum attingebat, & ad os eius peruenie-
bat, statua more hominum loquebatur. His ad-
de quod ab eodem memoratur eiusdem libri
sexti capite quinto, iussu Vespersionis, qui prin-
ceps erat gymnosophistarū, apud Æthiopes, vl-
imum quandam voce quidē clara & distincta,
sed tenui admodum & quasi fœminea salutasse
Apol-

Apollonium. Sed illud miratu dignissimum,
quod Philostratus tradit capite secundo, libri
octauo, Apollonium cū esset in prætorio Do-
miciani Imperatoris, vt putabatur, ab eo con-
demnandus, repente ex omnium oculis euanu-
isse. Quamobrem tanto in honore fuit Apollo-
nium apud posteros, vt eum Hierocles cum
CHRISTO Domino nostro conferre ausus fue-
rit. Sed eius audaciam fregit, insaniamq; coar-
guit Eusebius Cæsariensis: Alexander autem
Mammeas Imperator Romanorum in suo La-
rario imagines CHRISTI, Abrahæ & Apollonij
habebat, quòd hoc tres maximè omnium mi-
raretur & coleret.

Eusebius
in libro cõ-
tra Hiero-
clem.

VERVM, sicut à principio dixi, eorum quæ
Magi fecisse dicuntur, quamplurima falsa sunt
vel ab ipsis vel ab alijs conficta, & superstitiosis
nimiumq; credulis hominibus persuasa. Quis
enim vera concedat quæ Maga illa apud Virgi-
lium libro quarto Æneidos promississe dicitur:

Hæc se carminibus promisit soluere mentes

Quas velit; ast alijs duras imittere curas,

Sistere aquam fluuijs, & vertere sidera retro,

Nocturnosq; ciere manes, mugire videbis

Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos. Plinio nul-

Quocirca Plinius nullam esse putauit Magiæ la est Ma-
vim atque potestatem, & quæ de Magis ferun-
tur, omnia esse vana falsaq;: totamq; Magiam
reijcit & damnat. Nam libro 30. capite 2. Im-
mensum, inquit, & indubitatum exemplum est
falsæ artis quam dereliquit Nero. Non enim ad
eam discendam Neroni defuit vel ingenium,

vel

vel diligētia, vel quēlibet facultas, nec studium cum eius discēda auidissimus esset: quin etiam ad eam docendam Tyridates Armeniorum rex nobilissimos Magos secum ducens venit ad eum, canisq; magicis eum initiauit: sed is regnū quidem à Nerone accepit; Magiam autem quæ nulla est, docere eum non potuit. Proinde ita persuasum sit, intestabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam veritatis umbras, sed in his veneficas artes pollere, non magicas. Hæc Plinius. Cui ut concedo plurima Magorū esse vana & falsa; ita esse talia omnia non assentior. Esse autem pleraque Magorum promissa non solum inania & falsa, sed etiam incredibilia & ridicula, demonstrat Plinius lib. 26. cap. 4. his exemplis; Magi aiūt Æthiopide herba amnes ac stagna ficcari: coniectu, tactu, clausa omnia aperiri: Achimenide coniecta in aciem hostiū, trepidare agmina, ac terga vertere: Latacē dari solitam à Persarū rege Legatis, ut quocunq; venissent, omnium rerū copia abundarēt. Apud Democritum inuenitur compositio medicamenti, quo pulchri, boniq; & fortunati gignātur liberi. Et lib. 25. cap. 9. Circa herbam, inquit, quā nostri Verbenacā vocant, Magi mire insaniūt: hac perunctos impetrare q̄ velint, febres abigere, amicitias cōciliare, nulliq; non morbo mederi. Lege apud Aul. Gelliū lib. 10. cap. 12. & apud Plinium lib. 28. cap. 1. quæ fabulantur Magi de Chamaeōte tradita à Democrito magicę artis principe, qui, quo tempore Hippocrates medicinā, eodem magicas artes in Græcia celebravit, hoc est, circa bellum Peloponnesiacum, anno post

Romam

Romam conditam trecentesimo: ut auctor est Plinius lib. 30. cap. 1.

C A P V T II

AN OMNES EFFECTVS MAGIÆ sint simulati & tantum apparentes, hoc est, non tales reuera quales videntur; an verò sint aliqui eius effectus etiam veri & naturales, nempe tales reuera quales videntur.

NONNULLOS effectus Magorum naturales & veros esse, tum ex sacris literis, tum ex alijs probatis historijs compertum est. Nam opera Magorum Pharaonis vera fuisse, satis indicat scriptura cap. 7. Exodi; itaq; sentiunt Origenes & Augustinus. Id quoque declarat Samuel à Phitonissa suscitatus; quem fuisse verū Samuelem, licet nonnulli in dubium verterint, tamen auctor libri Ecclesiastici cap. 46. nos dubitare non finit. Ad hæc Dominus noster ait venturos pseudopphetas tempore Antichristi, qui faciant prodigia & portenta magna: quæ S. Paulus vocat mendacia, non quod omnia per se & sua natura sint futura falsa; sed quod hēt ad persuadendum falsum, & ad decipiendos homines, & quod putabuntur esse vera miracula, hoc est, supernaturalia opera, cum non sint talia. Nonne DEVS Deuteronom. 13. denunciat venturos pseudopphetas prædicentes futurum aliquod portentum, quod ita veniet, ut ab illis fuerat prædi-

Matth. 24.

2. Thess. 2.

*Fragmenta
Magorum
Plinio.*

*Aul. Gell.
lib. 10.
Plinius.*

prædictum? Dæmones item naturali solertia, quæ summa illis est, & scientia cunctarum rerum naturalium quam propter peccatum non amiserunt; deniq; longissimi temporis experientia qua pollent, occultas & admirandas rerum facultates & virtutes, ipsarumq; rerum inter se vel sympathiam vel antipathiam, & quemadmodum inuicem applicari & temperari debeant, quò mirabiles & inusitatos effectus producant, optimè norunt, & per Magos ministros suos præstare possunt. Atque hæc est doctrina B. Augustini in lib. 3. de Trinitate, cap. 7. & 8. in libro Octogintatrium quæstionum, quæst. 79. & in quæstione 22. in Exodum, à Christianis Philosophis iuxta & Scholasticis Theologis recepta. Neque possumus negare (sunt enim multis Romanæ historiæ scriptoribus prodita) duarum Romanarum mulierum duo facta per quæ memorabilia. Cum enim mater deorum ex Pessimunte Phrygiæ, nauis adueheretur Romam; ita dicitur hæsisse in Tiberi, vt non hominum, non bouum vi moueri loco posset. Q. Claudia vestalis quò suam castitatem probaret, discinxit se, zonamq; nauis alligans, eam quo volebat, deduxit. Thucia quoque vestalis quò suam etiã probaret pudicitiam, aquam Tiberi haustam cribro tulit vsq; ad capitolum, anno vrbis conditæ sexcentesimo nono, vt tradit Plinius lib. 28. cap. 2. Nec possumus inficiari opera Magorum, homines sceminasuè inflammari ad libidines, & ad amores antè exosos: cuius rei exemplum affert S. Hieronymus in vita Hilarionis à nobis supra commemoratum. Quanquã duo illa quæ

virgi-

virgines illas vestales egisse diximus, putat S. Thomas in Quæstionibus de Potentia, quæst. 6. *Notabilis* art. 5. etiam ministerio bonorum Angelorum, *sententia* DEO sic volente, castitatis virtutem & præstantiam commendare & probare hominibus, fieri potuisse.

CETERVM plurimã Magorum opera esse simulata, fallentia oculos spectantiũ, nudamq; tantũm eorum quæ repræsentant imaginem, non autem veram naturam habentia, multi tradiderunt atq; compererunt; & ego facile credo. Tales fuerunt (si tamen fuerunt) admirandæ metamorphoses, quas à Varrone proditas commemorat B. Augustinus lib. 15. de Ciuitate Dei, cap. 17. & 18. de socijs Vlysis à Circe mutatis in varias bestias, de socijs Diomedis in aues conuersis, de Arcadibus traiecto quodam stagno transformatis in Lupos, de stabularijs quibusdã mulieribus, quas narrat B. Augustinus suo tempore in Italia viatores quibus caseum dabant veneficijs imbutum, mutare solitas in iumenta, eorumq; opera ad portanda onera aliquandiu vsas, rursus in pristinas hominum figuras reformasse.

Tale quoque fuit quod Philostratus lib. 4. capite 5. tradit accidisse Apollonio: erat enim quædam lamia quæ speciem gerês pulchrę mulieris, simulabat se captam amore cuiusdam Menippi iuuenis formosĩ, ei velle nubere. Die igitur nuptijs dicato mulier illa conuiuium apparauit lautissimum, maxima auri, argenti, ornamentorum, omnis generis vini & dapum copia instructissimum, quo cum ingressus esset Apol-

Ionius, ad eos qui aderant conuersus, inquit: Tantalii hortos videtis, qui sicut Homerus scribit, apparebant esse aliquid, cum nihil tamen essent: talem enim esse hunc omnem apparatus existimare debetis: neque enim quæ apparet materia, vlla subest, sed materiæ duntaxat simulachrum est & imago. Hæc autem sponsa, vna est è numero lamiarum, quas aliqui laruas, aliqui lemures appellant. Sunt autem ad amorem & venerem pronæ, & humanas carnes vehementer expetunt, venereorum cupidine allicientes eos quos cupiunt postea deuorare. Atque his dictis totus ille apparatus ex oculis omnium euauit: & illa mulier sese Lamiam esse confessa est, & voluisse Menippum voluptatibus explere, vt eius postea corpus deuoraret: consueuiffe enim pulchrorum iuuenum corporibus vesci, vbi ad summam sanguinis abundantiam peruenissent. Non sunt admodum dissimilia quæ 26. quæst. 5. cap. Episcopi, de nonnullis stry-gibus narrantur, quas dæmones delusa earum imaginatione credere faciebant, longa terrarum spatia per aëra equitando conficere, & cum Diana & Herodiade in amœnissimis locis iucundissimè epulari & ludere; cum neque verè transferrentur, neque personis, quibus credebant, adessent, sed tantum imaginationum ludificatione.

Hoc etiam euidentissimis rationibus probari potest. Magi enim promittunt se ex lapidibus vel lignis leones vel lupos subitò producere posse; & nonnunquam in spectaculis ex terra faciunt subitò existere leones vel lupos: constat autem

autem eiusmodi animalia perfecta citra supernaturalem DEI potentiam nulla ratione gigni posse nisi ex semine; nec ad iustam magnitudinem, nisi statis temporum interuallis peruenire posse. Dicuntur etiam mortui à Magis reuocati ad vitam, sicut traditum est de puella illa quam Apollonius reuiuiscere fecit, & de Alceste quodam ab Hercule ad vitam restituta. Plinius etià lib. 7. c. 37. narrat Asclepiadem celeberrimū tempore Pompeij Magni medicū, quendam hominē mortuū è funere retulisse & seruasse. Non posse autē Magos verè mortuos ad vitam reuocare, ita concluditur: Si animus hominis est mortalis, non potest semel extinctus idem numero reuiuiscere, si autem est, vti verè est, immortalis, non potest vllis hominum vel dæmonum artificijs, vel vllis naturalium agentium viribus rursus ad corpus suum animandum viuificandumque reuocari: nam cum sit immaterialis & incorporeus, est supra omnis naturæ corporeæ facultates; nec vllius rei creatæ potestati subiacet. Necessè est igitur, resurrectiones mortuorum quæ à Magis factæ narrantur, vel esse fabulosas, vel fuisse simulatas, & tantum in speciem factas.

*Nulla vi
est arte
magica pos-
se mortuos
reuiuiscere.*

C A P V T III.

AN SIT ALIQUA MAGIA NATURALIS.

LICET iam vsus obtinuerit vt nomen Magiæ ferè in malam partem accipiatur, pro ea nimirum arte quæ opera & adminiculo dæmonum res mirabiles vel facit vel facere simulat;

& Magi vulgo dicantur qui ex cōmercio quod habent cum dæmonibus, res stupendas efficiāt, veluti sunt præstigiatores, incantatores, Necromantici, & alij malefici homines: Attamen nec nomen Magiæ absolutè & præcise sumptum hoc significat, nec à principio sic fuit usurpatum, sed vniuersè pro quadam facultate, per quam homines efficiebant res inusitatas & admirandas ratione quadam occulta, & alijs hominibus incognita. Sic generaliter sumpta Magia dupliciter diuidi potest: altera enim est naturalis, altera non naturalis. Naturalem voco, quæ cognitione & applicatione quarundam singularium virtutum, quæ sunt in rebus naturalibus, quæq; latent ferè mortales, agentia & patientia suo loco & tempore, & sicut opus est inuicem componendo & temperando, effectus quosdam inusitados & admirandos, & quorum ratio videtur incomprehensibilis, moluntur. Magia autem non naturalis dicitur, quæ etiam mira efficit, verumtamen non vtens viribus agentium naturalium, sed sola dæmonum opera & ope. Naturalis autem Magia rursus triplex tradi potest: alia enim dici potest humana, quia humano studio & diligentia comparatur; altera Diuina, quæ per reuelationem vel à DEO, vel ab Angelis bonis percipitur: Tertia, Dæmoniaca quam dæmones tradunt ijs hominibus, qui se illis impia societate & fœdere deuinxerunt.

ES SE autem Magiam quandam naturalem, quæ est secretior quædam & abstrusior sapientix pars, & quæ occulta quadam cognitione & vsu quarundam rerum naturalium mira perficit,

*Triplex
Magia naturalis.*

*Esse naturale quædam
est Magia.*

eit, nullo modo viris doctis dubitandum est. Quis enim vel tinctus duntaxat literis philosophicis; nescit esse multas virtutes rerum naturalium occultas, mirabilium rerū effectrices, quas si quis benè nosset, & ad vsum accommodare sciret, haud dubie mira posset efficere. Multa sunt naturæ miracula incompertæ adhuc rationis, &, (vt Plinij verbis vtar) in naturæ maiestate penitus abdita. Hæc, si quis hominum illis rebus naturalibus occultè vtens, faceret, Magus vulgo diceretur, & non nisi auxilio dæmonum talia facere crederetur; cum tamè opera illa essent naturalia, & naturaliter à causis naturalibus profecta. De miraculis naturæ integrum librum scripsit Aristoteles, qui inscribitur De Admirandis auditionibus; quanquam eum nonnulli adscribunt Theophrasto. Plinius cum alijs libris multa, tum plurima secundo libro Naturalis historiæ prodidit, & Proclus in libro De Sacrificio & Magia, & beatus Augustinus libro 21. De Ciuitate DEI, cap. 4. & 5. Albertus Magnus lib. 2. Mineralium, Tractatu 2. cap. 1. 11. & 17. & Fracastorius in lib. De Sympathia, & Ficinus libro 4. Theologiæ Platonis, cap. 1. multaq; eius generis sparsa leguntur in libris Cardani de subtilitate & varietate rerum; quorum hîc nonnulla ex Plinio recenserebo lib. 2. cap. 96. Iuxta Harpasa oppidum Asiæ, cautes stat horrenda vno digito mobilis, eadem, si toto corpore impellatur, resistens. Duo sunt montes iuxta flumē Indum, alteri natura est, vt ferrum omne trahat, alteri, vt respuat; Itaque si sint clauis in calciamēto, in altero auelli non posse, in altero fitti. Et

*Miracula
naturæ.*

cap. 105. Hæc est natura Naphtæ circa Babylo-
niam profluens bituminis liquidi modo, vt in
eam vndecumq; visam protinus transfiliat ignis.
Ita ferunt à Medea pellicem crematâ, postquam
sacrificatura ad aras accesserat, corona igne ra-
pta, & cap. 107. In Nymphæo exit è petra flam-
ma quæ pluuijs accéditur, & cap. 103. In Dodone
Iouis fons cùm sit gelidus, & immerfas faces ex-
tinguat; si extinctæ admoueantur, accendit. In
Illyrijs supra fontem frigidum expansæ vestes
accenduntur. Idem Plinius libro vltimo, cap. 4.
Adamas (sic Græcè dictus, quòd nec ferro, nec
igne dometur) hircino tamen rumpitur sangui-
ne: & cum magnete lapide in tantum dissidet,
vt iuxta positus ferrum non patiatu abstrahi;
aut si ad motus magnes apprehenderit, rapiat at-
que auferat. Verùm nihil esset mirabilius ma-
gnete, si vis eius non adeo nobis esset nota & ex-
plorata. Nam rationem cur ferrum ad se trahat,
& acum nauticam sua vi tactam eatenus agitet,
quoad illa directo septentriones spectet, quis
nobilium philosophorum non diligentissimè
inuestigauit? quis autem adhuc comperit aut
satis explicauit? Sed omnia excedit miracula
Echneis pisciculus quem Latini vocant Remo-
ram, cuius meminit Aristoteles lib. 2. De Histo-
ria animalium cap. 14. sed Plinius libro 32. cap.
11. non solum ab antiquis de eo prodita, sed etiã
sibi suiq; temporis hominibus planè cognita &
explorata tradens, ait eum semipedalem esse, li-
maci magnæ similem, adhærentemq; nauigijs,
licet ea sint ingentia cursuq; incitatissimo ferã-
tur, eorum tamen ita frenare impetum, vt stare
cogat,

*Remora
piscis.*

cogat, non labore villo, nec renitendo, nec ali-
ter quàm adhærendo. Fertur Actiaco bello te-
nuisse prætoriam nauim Antonij properantis
circumire, & exhortari suos, donec iret in aliã.
Ideoq; cæsariana classis impetu maiore protin-
us venit. Tenuit etiã eius memoria Caij prin-
cipis ab Astura Antium remigantis quinq; re-
mem quadringentorum remigum viribus pro-
pulsam, eiusq; adhærens gubernaculo: feruntq;
Cæsarem peculiariter miratum quomodo ad-
hærens tenuisset, nec idem polleret in nauigium
receptus. Hactenus ex Plinio. Nec modo quæ
ratione carent, sed etiam homines mira edere
& non cernentibus incredibilia cùm alij testifi-
cati sunt, tum haud dubium reliquit S. Augusti-
nus multis certisq; eius rei positis exemplis. No-
uimus, inquit, lib. 14. de ciuitate DEI, cap. 23. ho-
minum quorundam naturas multum ceteris
disparas, & ipsa raritate mirabiles, quædam vt
volunt de corpore suo facientium, quæ alij nul-
lo modo possunt; & audita vix credunt. Sunt e-
nim qui aures moueant, vel singulas vel ambas
simul. Sunt qui totam cæsariem, capite immoto
quantum capilli occupant, deponunt ad fron-
tem, reuocantq; cùm volunt. Sunt qui eorum
quæ deuorauerunt, incredibiliter plurima & va-
ria, paululum præcordijs cõtrectatis, quod pla-
cuerit, integerrimum proferunt. Nonnulli ab
imo sine pædore villo, ita numerosos pro arbi-
trio sonitus edunt, vt ex illa etiam parte cantare
videantur. Ipse sum expertus sudare hominem
solere cum vellet, notum est quosdã flere cùm
volunt, atque vbertim lachrymas fundere.

Presbyter fuit quidam nomine Restitutus in parœcia Calamensis Ecclesię, qui quibuscunque volebat, ita se auferebat à sensibus & iacebat simillimus mortuo, vt non solum vellicantes & pungentes minime sentiret, sed aliquãdo etiam igne vreretur admoto, sine villo doloris sensu: nec in eo vllus inueniebatur anhelitus. Hęc ibi Augustinus.

Sphæra Archimedis.

IAM verò Sphæram illam quam tradit Cicero primo libro Tusculanarum disputationum, & secundo libro de Natura deorum ab Archimede primùm, & deinde à Possidonio factam, omnes cœlestiũ orbium conuersiones suis motibus clarissime perfectissimèq; representantem, quis humanum ac non potius diuinum aut dæmoniacum inuentum & opus credidisset? Huc etiam referri potest quod Albertus capite tertio libri sui De moribus Animalium commemorat, duos in Germania natos esse pueros, quorum altero iuxta domorum ostia incedente, omnia ostia versus latus sinistrum illius aperiebantur, tamen si clausa essent: idemq; contingebat alteri puero illius fratri, versus latus eius dextrum; & hoc dicit vidisse multos, negatq; id referri posse aliò, quàm in proprietatem occultam quæ vtriq; in eorum ortu indita est à cœlo: quanquam ego vereor ne illud non fuerit verum: aut si fuit, non puto id naturaliter sine interuentu & opera dæmonum fieri potuisse.

Quales Magi Persarũ.

SI igitur tam mira sunt naturæ opera; cur nõ sapiens reconditori naturalium rerum cognitione vsutq; præditus similia facere posset? Atq; hęc est Magia naturalis. Tales erant apud Persas Magi

Magi (ait Philo in libro, Quod omnis probus sit liber) naturæ scrutatores, præ veritatis cognoscendæ studio, qui per otium diuinas virtutes contemplantur clarius, & alios iisdem initiant mysterijs. Et in libro De specialibus legibus. Veram, inquit, Magiam, hoc est, Perspectiuam scientiam, per quam Naturæ opera cernuntur clarius, vt honestam expetendamq; non plebeij solum testantur, sed etiam Reges regum maximi, præsertim Persici, tam curiosi harum artium, vt regnare non liceat nisi familiariter cum Magis versato. B. Hieronymus exponens secundum Danielis caput: Magi, inquit, sunt, qui de singulis philosophantur, nec malefici sunt, sed Philosophi Chaldæorum, & ad artis huius scientiam reges quoque & principes eiusdem gentis omnia faciunt. Vnde & Magi in Saluatoris nostri natiuitate primi, ortum eius intellexerunt. Huius artis excellenti peritia, censet Philostratus Apollonium Tyaneum mira quę de eo narrantur, effecisse, idemq; sensit de illo Iustinus martyr in Quæstionibus ad Orthodoxos, quæstione vigesimaquarta ita scribens: Apollonius, vt vir naturalium potentiarum & disensionum atque consensionum earum peritus, ex hac scientia mira faciebat, nõ auctoritate diuina. Hanc ob rem in omnibus indiguit assumptione idonearum materialium, quæ eum adiuuarent ad id perficiendum quod efficiebatur. Et Apollonij quidem opera quoniam facta sunt ex scientia rerum naturalium ad corporalem actionem hominum, non euertit DEVS. Sic ibi Iustinus. Huius Magiæ naturalis fiducia ausus est Archi-

*Matth. 2.
Iustini
martyris
testimoniũ
de Magia
Apollonij
Tyaneis.*

Archimedes admirandum illud theorema ponere. *disscientia* *potentia.* QUANTVM LIBET ONUS quibuslibet viribus mouere: nec posuit modo, sed & apertissime demonstrauit: & quia id regi Hieroni incredibile videbatur, speculatione illam ad praxim traduxit, ingentem nauem oneraria quam ingens hominum turba, vix maximo labore mouere poterat, hominibus multis ponderibusq; impositis, procul assidens, quæta impellens manu, vi quadam multifidæ machinæ, tranquillo quasi mari prolaberetur, ad se adduxit. Cumq; Marcellus maximo exercitu terra mariq; Syracusas obsideret; Archimedes ad vrbis propugnationem, mirabiles terribilesq; omnis generis machinas telasq; huius Magiæ naturalis scientia adinuenit, quibus tantas hostium strages passim edebat, vt Romani incredibili admiratione terroreque perculsi, dicerent se non contra homines, sed contra deos pugnare. Quid dicam de stupendo illo Architæ pythagorici commento? à quo plerique nobilium Græcorum tradunt, & apud Aul. Gellium lib. 10. cap. 12. Phauorinus Philosophus pro certo confirmat, simulachrum columbæ è ligno ratione quadam mechanica factum, volasse; ita erat scilicet libramentis suspensum, & aura spiritus inclusa atque occulta concitum. Hac etiam arte ferunt Albertum Magnum, caput æneum, quod maxima spectantium admiratione loqueretur, fabricasse. Seuerinum etiam Boëtium, in epistola quadam siue à Cassiodoro, siue à Theodorico ad eum scripta, dicitur, huius artis vi, miracula fecisse, hoc est, vt metalla mugirent, æneus anguis sibilaret,

auces

auces simulatæ dulcissime canerent, homines ærei in aëre buccinarentur. Verum de his satis, illudq; ratum & indubitatum sit, esse quandam Magiam naturalem, quam qui tenent (paucissimi autem benè tenent) possunt mira facere, que rude vulgus putat opera & auxilio dæmonum fieri: Tum quia opera illa sunt inusitata; Tum quod secreta quadam ratione & alijs occulta fiunt. Quamobrem plerique putant eiusmodi homines habere consortium cum dæmonibus, & non nisi eorum ope illa præstare. Talem de se fuisse hominum opinionem, quodam loco scribit Galenus, & Boëtius libro primo de consolatione, prosa quarta, queritur se, propter recõditioris Philosophiæ cognitionem, & quarundam rerum mirabilium effectiõnem, tanquam magicis & maleficis artibus imbutum, fuisse accusatum & damnatum.

MAGIÆ autem naturalis, non humano studio partæ, sed à DEO vel Angelis bonis acceptæ, manifestum est argumentum perfectissima rerum omnium naturalium scientia diuinitus infusa Salomoni: per quam verisimile est, eum mira effecisse, aut certe si voluisset facere potuisset. Iosephus certè libro octauo de Iudaicis antiquitatibus ait, Salomonem instituisse occulta quædam remedia ad pellendos morbos & fugandos dæmones. Incantationes, inquit, composuit quibus morbi pelluntur, & coniurationum modos reliquit scriptos, quibus ita fugantur dæmones, vt deinceps nunquam reuerti audeant: atque id sanationis genus etiã suo tempore apud Iudæos in vsu esse; & se vidisse Eleazarum

zarum

Plutarchus in Marcello.

Columba lignea Solans.

Caput æneum loquens.

Mira opera Boëtij.

Naturalis Magia Salomonis.
3. Reg. 3.

zarum Iudæum, præfente Vespafiano alijsque Principibus, multos à dæmonibus vexatos, hac ratione liberaffe. Modus curationis erat hic: admoto naribus dæmoniaci annulo, sub cuius sigillo inclufa erat species cuiufdam radicis à Salomone indicatæ, ad eius olfactum, per nafum cōtrahebatur dæmonium, & collapfo mox homine, adiurabatur dæmonium ne amplius rediret, Salomonis mentione facta, & incantationibus eius recitatis. Difceffus autem dæmonis ab homine, illud erat indicium, quod iuffu Eleazari egrediens, vas plenum aqua ibi pofitū, inuifibiliter euertebatur. Hæc ex Iofepho. Sed profecto illa ratio eijciendi dæmonem, non ex Magia naturali, fed ex fuperftitiofa & Diaboli artificio compofita proficifcebatur; nec eam credibile eft institutam effe à Salomone, niſi forte poſtquam is DEI gratiam perdidit, in cultum idololatriæ prolapfus. Iuuenis etiã Tobias, mirabilem vim eius piſcis quem in Tigri ceperat, Angelo Raphaele docente, cognouit, nam fic Tobix dixit Raphael (vt legitur cap. 7. illi⁹ libri) *Cordis eius particulam ſi ſuper carbones ponas, fumus eius extricat omne genus demoniorum, ſiue à viro, ſiue à muliere, ita vt vltra non accedat ad eos: ſed autem eius, valet ad vngendos oculos, in quibus fuerit albugo & ſanabuntur.* Simili remedio piſcis, Gregorius Turonenſis Epifcopus, cum puer eſſet, diuinitus admonitus, patrem ſuum à grauiffimo morbo liberauit.

NONNUNQUAM etiam Magiam naturalem diſcunt homines à dæmonibus. Sic enim Magos
Pha-

Pharaoniſeam didiciſſe, certum eſt. Immo ferè, qui hanc Magiam tenent, cum ſint homines minimè probi, & Philoſophiæ aliarumq; liberaliū doctrinarum rudes & imperiti, non dubium eſt, quin vel ipſi eam artem à dæmonibus didicerint, vel ab his quibus eam dæmones tradiderunt. Vix enim vlli mortalium, aut certè pauciſſimis, nec niſi ijs qui acerrimo fuerint ingenio, & longinqui temporis diligenti obſervatione vſi, talis Magia naturalis cōtingere poteſt.

C A P V T III.

AN SIT ALIQUA MAGIA NON naturalis, hoc eſt, que non ad naturam, ſed ad dæmones neceſſariò referri debeat.

MVLTA faciunt Magi, quæ nullo modo effici poſſiunt per cauſas naturales, ſed ea neceſſariò referri debent ad aliquas ſubſtantias incorporeas, quæ occultè cum ipſis Magis & per ipſas operantur. Magi enim nonnunquam faciunt ſtatuas è ligno vel alia materia factas, nullo extrinſecus impellente, moueri ex ſe motu progreſſiuo & humano, quin etiam loqui & reſpōdere ad quæſtiones de varijs rebus propoſitas: ſi id fieret naturaliter, cum natura nunquam det operationem aliquam, niſi dando formam, ex qua illa operatio procedit, ſupradictæ verò aſtiones, ſint tantummodo animalium perfectorum, & quædam propriæ hominis, oporteret in illa ſtatua productam fuiſſe animam ſentiētē perfectam, & animam rationalem. At nec huiusmodi

iusmodi animæ possunt esse subiectivè in tali materia, qualem habent illæ statuæ, quippe quæ carent vita & sensu; nec animalia perfecta possunt generari nisi ex femine à sui similibus; nec potest natura simul & generare animal perfectum, & perfectam illi magnitudinem dare: Necessè igitur est, prædictas operationes statuatum, non à natura, sed ab aliquo dæmone, qui intra illam statuam latet, proficisci. Deinde, Magi quædam manifestant occultissima, & quæ ratione humana nota eis esse non potuerant; veluti furta clam facta, thesauros alicubi reconditos, res quæ in remotissimis regionibus geruntur, quæ quisq; olim vel dixit vel fecit, denique prædicunt quædam futura; hæc autem opera sunt mentis, & quidem sublimioris atque præstantioris, quàm est humana. Præterea Magi cum volunt mira illa facere, certis quibusdam vestibus induuntur, ducunt quasdam lineas, describunt figuras, pingunt characteres, & alia quædam adhibent, quæ per se nec vim habent naturalem producendi illos effectus, nec præparandi materiam ad illos producendos, aut accipiendos: non igitur Magi opera illa faciunt per causas naturales.

AD HÆC, supra omnis naturæ corporeæ potestatem est illud quod nonnunquam faciunt Magi; ut ad eorum præsentiam, & fores & alia loca quæ clausa sunt, repente patefiant; interdum etiam se vel alios repente ex hominū conspectu subducunt, quod de Apollonio Tyaneo memoriæ proditum est: is enim cum sisteretur in prætorio ante Domitianum Imperatorem, repente

repente ex oculis omnium euanuisse dicitur. His accedit quod Magi non faciunt hæc, nisi pronuntiando certas quasdam voces & verba, in quibus totam illi, vel maximam vim artis Magicę ponunt; voces autem & verba, cum ex se non habeant aliam vim quàm significandi, vel quodammodo afficiendi auditum, non possunt esse causa ut aliquid fiat, nisi dupliciter; vel ratione rerum quæ illis verbis dicuntur, quæ res intellectæ ab audientibus, eos variè afficiunt & mouent, præsertim adiuncta decenti convenientiq; actionis & pronuntiationis ratione; & hoc modo oratorum & concionatorum verba, mouere solent audientes; sed hic modus mouendi, non nisi ad audientes qui intelligunt, pertinere potest: Vel mouent verba, propter suauitatem modi, quo modulatè & artificiosè cum suauitate & dulcedine auditum afficiunt; qua ratione non solum homines, sed etiam animalia vocibus musicis variè affici & permoueri cernimus; neutrum autem horum reperitur in vocibus Magorum, non igitur per illas voces, tanquam per causas naturales, illos suos effectus producant. Iam verò, cum Magi ad faciendum quod volunt, adhibeant quasdam inuocationes, obtestationes, comminationes, sacrificia, prostrationes corporum, & alia eiusdem generis; quis non liquido cernit hæc non posse referri ad naturam corpoream, ratione & intelligentia carentem, sed ea naturæ alicui incorporeę & intelligenti, cuius Magi opem implorant, & sine cuius concursu, quod intendunt efficere nõ possunt, exhiberi?

*Quomodo
voces possunt esse
causa effici-
entes aliarum
rerum.*

Postre-

Postremò, ne quis vel ambigendi, vel cauillandi reliquus sit locus, illud meo iudicio omnem tollit dubitationem, quod non solum Magi miranda illa opera per seipfos faciūt, sed quasi quaedam dictata tradentes alijs, eadem per illos perficiunt: quin etiam vsu venit quosdam planè ignorantes, an illa essent vel à demone tradita, vel magicis prauitatibus infecta, fidem tamen habentes illis sibi dictatis, eisq; vtentes, mira etiam fecisse; quod apertè demonstrat, facilitatem eiusmodi res perficiendi non esse naturalem. Non me fugit, Petrum Apponensem, Cardanum, maxime verò Pomponatium in libro De Incantationibus, eiusmodi opera Magorum, exclusis dæmonibus, ad solas causas naturales conatos esse referre; sed frustra & infeliciter. Verùm eorum opinionem infrà explicabimus & refellemus. Sciendum autem est, hanc nostram sententiam quam hic docuimus & confirmauimus, ab omnibus Platonice fuisse probatam & literis traditam; hoc enim sensit Plotinus, Porphyrius, Iamblicus, Proclus: hæc etiam fuit & Pythagoreorum doctrina, immò ante hos omnes idem in Pimandro sensit & docuit Mercurius Trismegistus.

CAPVT

CAPVT V.

AN SPIRITVS ILLI QVORVM OPERA & auxilio Magi mira faciunt, sint boni, an mali.

SUBSTANTIAS incorporeas quæ fauent Magis, eosq; iuuant, ad illa opera facienda, quæ non fiunt per causas naturales, sed excedunt naturæ corporeæ potestatem, non esse bonos Angelos, sed malos, quos trito iam vocabulo Dæmones appellamus, multis sanè firmis manifestisq; argumentis ostendi & concludi potest. Primò, eiusmodi spiritus iubent se à Magis adorari tanquam deos, sibiq; sacrificia fieri; hoc autem est proprium dæmonum, qui honorem diuinitatis, quem à principio affectantes assequi non potuerunt, decipiendis hominibus, aliquo modo obtinere cupiunt. Boni autem Angeli, eiusmodi honores non solum non optant, sed etiam vehementer auersantur. Vnde legimus in Apocalypsi, Angelum quendam prohibuisse ne Iohannes ipsum adoraret, dixisseq;: *Vide ne feceris; conseruus enim tuus sum, &c. DEVM adora.* Deinde Magi sunt homines flagitiosissimi, & artibus magicis abutuntur ad inferendum exitium alijs, hoc est, ad patranda adulteria, furta, homicidia, atque adeo infanticidia: boni autem Angeli, nec maleficis hominibus fauent, & ab eiusmodi sceleribus abhorrent. Posthæc, Magi multa miscent mendacia multasq; fallacias, quibus homines circumueniunt, & decipiunt: ad quod Angeli boni cooperari non possunt. Præterea,

C

Magi

*Quomodo
Magi Dæ-
monibus
imperant.*

*Matth. 12
Luc. 11.*

Magi inuocando eos quorum abutuntur opera, minantur illis quædam impossibilia nisi venerint: & cum venerunt, imperant illis, & cogunt ne inde discedant; hoc autem imperium non possunt habere homines in Angelos bonos: habent autem in Dæmones, vel quia superior dæmon, cum quo Magi habent societatem, & fœdus fecerunt, cogit inferiores dæmones parère iussis Magorum; vel simulant dæmones se cogi à Magis, cum tamen id voluntarie faciant, nec ab illis cogi queant, quòd facilius decipiant homines, tantam vim & auctoritatem Magorum admirantes, & illis fidem adhibentes. Quod autem Dominus noster argumentatur, se non eijcere dæmones potestate principis dæmonum, quia non potest Satanas Satanam eijcere; alioqui regnum eius diuideretur, nec diu stare posset; intelligendum est de perfecta eiectione dæmonis ab homine, hoc est, tam ex corpore eius quàm ex animo; vel de eiectione quæ proficiscitur ex odio dæmonis, & desiderio euertendi imperium quod habet in homines. His adde, quia vt benè, inquit Eusebius lib. 5. De præparatione Euangelica cap. 7. vnde potuerunt Magi discere verba illa & cæremonias quibus dæmones aduocant, eosq; vel loco, vel anulo, vel vase, vel statuæ vel alijs rebus adesse cogunt? Vnde scire quibus sacrificijs, libamentis aut suffimentis dæmones auertantur & fugentur, vel oblectentur & alliciantur? & alij quidem dæmones, alijs rebus; vnde, inquam homines hæc discere potuissent, nisi ab ipsis dæmonibus?

QVID

QVID quod non est credibile, hominè posse imperare Angelis bonis, eosq; vel reluctantes cogere & compellere ad aliquid faciendum; quod tamen Magos facere disertissimis verbis declarauit Porphyrius Philosophus in epistola ad Anebonum Ægyptium, quam Eusebius lib. 5. De præparatione Euangelica capite sexto scriptis suis inseruit; ex ea verò nonnulla quæ ad rem præsentem maximè pertinent, hic adscribam. Proponit autem in ea epistola Porphyrius nonnullas dubitationes circa ea quæ Magi faciunt Dæmones inuocando. Prima dubitatio est, Quomodo Magi inuocant & obsecrant dæmones tanquam superiores, & eisdem tamen tanquam inferioribus imperant, & quod volunt, facere eos cogunt. Secunda: Cur Dij Magorum iubent homines esse iustos, ipsi autem à Magis iussi, multa patrant iniqua & flagitiosa. Tertia: Nolunt illi exaudire Magum, qui nō multis diebus ante se abstinerit à Venere, ipsi tamen iussu Magorum illiciunt & incitant homines ad turpes & nefandas libidines. Quarta: Volunt Magum inuocaturum ipsos, ante ab esu carniū abstinere; cum ipsi tamen nidore ac sanguine cæforum animalium maximè oblectentur. Quinta: ei qui mortuum tetigit, ad operationes magicas accedere non licet; cum tamen mortuis & cadaueribus animalium res magicæ ferè peragantur. Sexta: Magi minantur Soli & Lunæ & Dijs cœlestibus, dicentes se concisuros cœlum & arcana Isis edicturos, & Osiridos membra Typhoni tradituros, nisi Dij adueniant & respondeant ipsis; absurdū tamen videtur, Deos quasi

*Dubitatio-
nes nouem
Porphyrij
deijs qua
faciūt aus
dicunt Ma-
gi inuocan-
do Dæmo-
nes.*

C 2

in-

infantes, eiusmodi fictis minis & terroribus commoueri. Moueri autem eos istis minis, Cheron sacer scriba testatur, & hæc esse illa inquit, quibus Dæmones maxime coguntur. Septima: preces autem & orationes, quibus utuntur Magi inuocantes suos Deos, inanes & ridiculæ videntur; sic enim eos compellant: Tu, inquit, qui è limo emerfisti, qui sedes in loco, qui nauigio nauigas, qui singulis horis formam commutas, & in singulis Zodiaci signis commutaris. Atque his precationibus & adiurationibus aiunt Deum se hominis visui subijcere. Octaua: Quid sibi volunt verba illa barbara, & nihil planè significantia, quibus Magi utuntur ad deos suos aduocandos? nam si ad verborum significationem Dij respiciunt, quacumque voce eadem res significetur, mouebuntur: non enim dij sunt Ægyptij vel Scythæ, vel illis linguis utuntur, aut illas tantum norunt. Nona: cum dæmones sint supra ordinem rerum sensibilium, quomodo possunt rebus sensibilibus vel allici, vel etiam cogi? quare aut Magorum malignitate hæc omnia sunt excogitata, qui nostras passiones DEO attribuere ausi sunt; aut aliter homines de DEO cogitant, quàm rei veritas habeat. Hæc in illa epistola Porphyrius. Iamblicus autem, quem Simplicius & alij ob magnam peritiam rerum diuinarum, cum incredibili studio & religione coniunctam, diuum prænominare solent, in libro, quem De Mysterijs Ægyptiorum scripsit, ad supradictas omnes Porphyrij dubitationes respondere conatur: sed eiusmodi sunt omnia eius responsa, vt mihi quidem videantur esse

magis

magis incredibilia & absurda, maioribusque implicata difficultatibus, quàm illæ ipsæ, quæ propositæ sunt dubitationes.

SED quæret aliquis, cur Dæmones non nisi sub certis quibusdam cæli constellationibus, & non nisi certis quibusdam, vel lapidibus, vel herbis, vel figuris aut alijs signis adhibitis, aduocentur à Magis, nec aliter opera magica fiant? Respondeo, id quidem facere dæmones varias ob causas. Primo vt inducant homines in eum errorem, vt credant esse aliquod numen & diuinitatem in stellis, easque pro Deo adorent & colant. Deinde, vt simulâdo per stellas multa maleficia, multaque incommoda & detrimenta inferri hominibus, infamēt eas, & exosas reddant hominibus. Præterea, quia dæmones, cum non nisi per causas naturales operentur, animaduertunt, secundum certas aliquas constellationes, materiam circa quam operari volunt, magis affici & preparari ad effectus illos accipiendos. Hinc fit, vt nonnunquam dæmones secundum incrementa Lunæ, maxime quosdam vexent, qui propterea vocantur Lunatici, quos Dominus sanasse dicitur in Euangelio Matthei cap. 4. & 13. cum enim cerebrum hominis, auctore Aristotele, sit omnium corporis partium humidissimum, ideoque maxime subijciatur potestati Lunæ, quæ magnam habet potentiâ & vim commouendi humores, in cerebro autem perficiuntur actiones interiorum sensuum, hinc fit, vt dæmones secundum incrementa Lunæ, maxime perturbent phantasiam hominis, quia vident tunc cerebrum eius ad id esse magis preparatum.

*Notabilis
dubitatio.*

Porro dæmones, sicut dixit beatus Augustinus 21. De ciuitate DEI, cap. 6. alliciuntur herbis, lapidibus, animalibus, carminibus alijsq; ceremonijs, non tanquam animalia cibis, sed vt spiritus signis, ea ratione, vt hæc illis exhibentur in signum diuini honoris, cuius illi sunt cupidissimi. De hoc vide S. Thomam prima parte, quæst. 115. art. 5.

CAPVT VI.

QVAE OPERA ADMIRANDA POSSINT FACERE DÆMONES VEL PER SE IPSOS, VEL PER MAGOS.

DVO sunt hîc ponenda ex sacris literis satis manifesta, vnum est, Dæmones per se ex vno loco in alium moueri, & quidem maxima celeritate. Legimus enim in libro Iob, Satan DEO interroganti vnde veniret, respondisse: *Circiui terram & perambulauit eam,* & Dominus in Euangelio ait quendam spiritum nequam egressum ab homine quem tenebat, perambulasse per loca arida & inaquosa, & iterum assumptis alijs septem spiritibus nequioribus se, ad eundem illum hominem reuertisse: & Petrus admonet fideles vt sobrij sint & vigilent, quoniam aduersarius eorum diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Alterum quod hoc loco ponimus est, dæmonem non solum posse mouere seipsum, sed etiam alia corpora, ex vno loco in alium transferendo. Id quoque ex sacris literis certum est: Dæmones enim per peccatum non perdididerunt dona naturalia:

turalia: sicut igitur Angeli naturali vi mouent orbem cœlestes, sic Dæmones possunt mouere alia corpora: & sicut Angelus ille Prophetam Habacuch capillo capitis apprehensum, ex Iudæa, *Dan. 14.* Babylonem vsq; transportauit, indeq; reportauit in Iudæam, ita posset dæmon idem facere; quin imò id eum fecisse certum est: legimus enim diabolum, Dominum nostrum tulisse in pinnaculum templi, & in montem excelsum. *Matth. 4.* Nec hoc loco disputandum est, an talis virtus motiua dæmonis, sit distincta ab intellectu & voluntate eius: nam distinctam esse equidem arbitror, licet pleriq; negent. Verùm eius quæstionis tractatio aliena est huic loco. Nec definitio nunc quanta sit virtus motiua dæmonis, vel quot corpora aut quanta mouere queat & non amplius, id enim incognitum mortalibus puto; existimo tamen in demonibus superioribus maiorem esse hanc vim motiuam, inferioribus verò minorem: sicut enim eorum naturæ sunt vel perfectiores vel imperfectiores, ita quoq; eorum potentia sunt vel fortiores vel imbecilliores. Nam quia Angelus est terminatæ speciei & definitæ naturæ & perfectionis; ideo nec potest esse vbi-que locorum, neq; potest quantacunque velocitate quantumlibet corpus mouere. Præterea sciendum est, duplicem esse dæmonum actionem, quæ à Philosophis vocatur transiens, alteram immediatam quæ immediatè proficiscitur à dæmone, & hæc est motus localis quo mouet corpora; nam sicut intelligentiæ non per aliqua medja instrumenta, sed immediatè mouent orbem cœlestes; sic dæmones immediatè possunt

mouere corpora secundum locum. Altera eorum operatio transiens, est mediata, nempe quæ motionem localem ab ipsis factam cõsequitur: dæmones enim afferendo ex varijs locis & inuicem applicando causas naturales & agentia inuicem & patientia componendo, varios producunt effectus; qui effectus immediatè quidem existunt ex causis naturalibus, mediate verò à demonibus qui illas causas præsentis fecerunt, & materijs quæ ab illis aptæ sunt pati accommodarunt. His positis, quamnam opera mira dæmones possint facere, demonstremus.

*Opera quæ
possunt Dæ-
mones fa-
cere.*

PRINCIPIO, per motum localem multa possunt dæmones facere, quæ fidem excedere videantur, quorum nonnulla hic subiiciam exempla. Primo possunt ignem ex superiore aëris parte demittere, quo multa consumant & perdant: possunt etiam immittere vehementes & turbulentos ventos, qui magna diruant ædificia, sicut fecisse legitur aduersus Iob: *Cecidit (inquit scriptura) ignis de celo & tactas oues puerosq; consumpsit: & repente ventus irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos tuos & mortui sunt.* Potest dæmon grauissimas tempestates & procellas in mari excitare, vel aquas maris ab imo commouendo, vel per concitatissimos ventos. Potest terram magnis motibus concutere, vel immittendo vehementem aliquem spiritum in cauernas terræ, vel in illis inclusum vehementissime agitando. Sic fortasse fieri potuit, quod narrat Philostratus de duobus dolijs, quæ vidit Apollonius apud

Indos,

Indos, quæ aperta, imbres & ventos emittebant; clausa verò eadem cohibebant atq; compecebant. Secundo potest transferre ex vno loco in alium quantumuis remotum, vel homines, vel animalia, vel quæuis alia corpora. Sic Diabolus CHRISTVM tulit in pinnaculū templi & in montem excelsum, & historia Ecclesiastica narrat, Simonem Magum à Dæmonibus per aëra euectum esse in cœlum. In historijs etiam Gentiliū traditum est, nonnunquam visos esse serpentes, dracones & homines per aëra volantes; quin etiam Albertus tradit nonnunquam boues seu vitulos pluuisse: quod hac ratione factum esse existimandum est. Terrio potest dæmon subito res præsentis à conspectu hominum subtrahere, atque ita reddere inuisibiles; sicut Apollonius cum esset in conspectu Domitiani Imperatoris, repente ex oculis omnium excessit, & nisi volumus fabulam fuisse id, quod de Gyge me-

Matth. 4.

Plato im-

2. de rep.

Cic. lib. 3.

de offic.

Statua per

se inceden-

tes.

morat Plato & Cicero, hac etiam ratione dicemus, Gygem cum volebat, potuisse latere ocu-

C 5

possunt

*Statua lo-
quentes
more hu-
mano.*

possunt facere, vt statuę, arbores, animalia lo-
quantur more humano; qua ratione fieri po-
tuit, quod narrat Valerius Maximus lib. 1. cap.
vlt. de simulachro Iunonis Monetę, quod Ro-
mani Veijs Romam transferre religionis ergo
cupiebant. Cũ enim quidam militum per io-
cum interrogaret illud simulachrũ an Romam
migrare vellet; velle se respondit: qua voce au-
dita, iustus in admirationem & religionem ver-
sus est. Simulachrum etiam Fortunę muliebris,
à matronis Romanis cum æde sua consecratũ,
bis locutum esse, idem Valerius auctor est, his
verbis: Ritẽ me matronę vidistis, ritẽ me con-
secrastis. Et Caio Volumnio & Seruio Sulpitio
Cos. dicitur, bos humano sermone locutus;
beilo etiam Punico secundo fertur Gneo Do-
mitio, bouem dixisse: Caue tibi Roma. Huc
quoque pertinet quod narrat Philostratus, cum
Apollonius esset cum Gymnosophistis Æthio-
pum, quorum princeps erat Thespecion, eius
tacito iussu, arborem vlnum humana voce A-
pollonium salutauisse. Nec putandum est vel
leones, vel arbores, vel alias res inanimas modo
hominum loqui posse, sed Dæmonem esse qui
sermone illos articulatos & humanis similes in
aëre formet iuxta, vel intra illa corpora: Sic An-
gelus qui occurrit Balaam ei mortem intentans,
fecit vt eius asina loqueretur: nam etiam vide-
mus esse quosdã qui per organa vel alia instru-
mẽta musica, tanto artificio modificare ac tem-
perare possint flatũ quo illa pulsantur & reso-
nant, vt voces & cantus hominũ emulari & red-
dere videatur. Sexto: possunt facere vt animalia
mirabili

Num. 22.

mirabili quadam ratione se ipsa moueant, &
quædam agant, quæ sine intelligentia & ra-
tione, nec ea quidem vulgari, sed admodum
solerti & prudenti minimẽ fieri posse videatur:
tale est quod narrat Valerius lib. 1. cap. 8. quod
est de Miraculis, de serpẽte illo Æsculapij, quem
Romani quasi volentem & intelligentẽ, & quæ-
dam rationis ac religionis, nec non diuinitatis
cuiusdam signa dantem, Epidauro Romam ad-
uexerunt. huius etiam generis est quod narrat
Philostratus lib. 5. cap. 15. de leone quodã man-
suetissimo, qui loro, veluti canis, in Ægypto per
vrbes ducebatur, contrectantibus se non modo
non nocens, sed etiam blaudiens; qui ad genua
Apollonij modo supplicantium hominum hu-
militer se abiecit: quem aspiciens Apollonius,
ad eos qui aderant, Hic, inquit, leo me rogat vt
vos doceam hominis animam illum habere:
fuit enim hic quondam Amasis Ægypti rex. que
simulatque dixit Apollonius, leo miserabiliter
fremens, lachrymabilem rugitum edidit, tum
dentibus infrendens, cum plorare videretur, v-
bertim lachrymas fundebat. Hunc, inquit A-
pollonius Leonem, cenfeo Leontopolim mit-
tendum, & in templo collocandum: regem e-
nim in regiam belluam conuersum, tanquam,
egenum mendicare indignum iudico. Hęc ille,
quæ omnia arte magica Apollonij & opera Dæ-
monum facta sunt, quod facilius error Pythago-
ricus de transmigracione animarum humana-
rum in varia bestiarum genera, hominibus per-
suaderetur. Septimo: quod in historijs Roma-
norum legitur, & à nobis supra est commemo-
ratum,

*Fabula Le-
onis, Apol-
lonij.*

raturam, Claudiam mulierem Vestalem, quod suam pudicitiam probaret, nauim ita harentem in Tiberi, ut multi eam homines loco mouere non possent, Zona sua quo volebat, nullo labore traxisse: Et Tucciam item Vestalem, aquam Tiberi haustam, ad Capitolium usque cribro tulisse: hanc, inquam, facta sunt opera Dæmonis, qui & nauim occultè promouebat, & aquam ne per cribrum dilaberetur, suspensam tenebat. Octauo: potest facere, ut subito globus aliquis igneus vel flamma appareat, vel circum aliquem fulgeat; sicut Plinius lib. 2. cap. 107. Seruio Tullio dormienti, ex capite flammam emicuisse; & L. Martio in Hispania interemptis Scipionibus concionanti, & milites ad vitium exhortanti, arfisse simili modo. Nono: potest aquas fluminum dirimere & eas retro pellere, ita ut flumina retro fluere videantur: quod Plinius suo tempore accidisse scribit lib. 2. cap. 103. his verbis: Amnes retro fluere, & nostra vidit ætas Neronis principis annis supremis, sicut in rebus eius retulimus. Decimo: potest Dæmon varia corpora variè formata assumere, eaque mouere, ita ut homo vel Angelus, vel leo, aut aliud quoduis animal videatur; idque facit vel ad exterrandos, vel ad decipiendos homines. Legimus enim, B. Antonio dæmones in varijs animalium formis, & quidem horribilibus ac terrificis, ad eum perterrefaciendum & à sancto proposito remouendum apparuisse. Sic accipiendum est quod scribit Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. Romanis apud lacum Rheginum pugnantibus cum acie Tusculanorum, Castorem & Pollucem Romanarum

Amnes retro fluere.

narum partium propugnatores, visos hostiles copias penitus fudisse: & Publ. Vatinio noctu urbem petenti, obuios esse factos duos iuuenes. excellenti forma, albis equis infidetes, nuntiantes illo ipso die Persam regem à Paulo fuisse captum: quod ita euenisse postea compertum est. Undecimo: potest Dæmon representare varias figuras cuiuslibet rei, vel auri, vel gemmarum, vel dapum, vel hominum. Nam sicut fictores sculptoresque ex materijs sibi subiectis, varias formas & figuras rerum effingunt, & interdum tales, ut veræ ac naturales videantur, sicut traditur de illis visis à Zeuxide pictis, adeo perfecte naturales vnas reddentibus, ut eas ab auibus appetitas esse dicatur. Sic Dæmon ex ære condensato vel alia quauis materia, cuiuslibet rei figuram effingere potest: cuius rei supra ex Philostrato exemplum posuimus, lamie cuiusdam quæ Menippo quem decipere volebat, maximas opes, pretiosa ornamenta, magnam copiam vini & epularum ostentabat; quæ Apollonius ostendit esse tantum inania simulachra & imagines earum rerum quæ videbantur. Duodecimo: possunt concitare & conturbare humores, vel spiritus qui sunt in corpore humano, distinguere etiam atque distrahere partium compages & connexiones, qua re grauissimos morbos & acerbissimos cruciatus efficiunt; sicut in ijs qui à Dæmonibus torquentur, cerne licet. Decimotertio: possunt etiam spiritus animales, qui interiorum sensuum functionibus peragendis inseruiunt, ita mouere & conformare, ut res quasdam vel præteritas, vel præsentem vel

Plinius libro 35. cap. 10.

vel futuras representent: possunt etiam eosdem spiritus, in quibus insunt species rerum sensibilibus, extrinsecus per sensus exteriores impressa, usque ad ipsos sensus exteriores deuoluere, ita ut etiam qui vigilant, videantur sibi aliquid videre, audire & facere quod reuera non est: hoc enim videmus accidere phreneticis: quod igitur homini vi alicuius morbi contingit, dubitandum non est etiam id dæmonum artificio in homine effici posse. Decimoquarto: possunt dormientium phantasmata mouere & conformare ad representandum aliqua futura quæ demones cognoscunt esse futura, ut ita decipiant homines fidem habentes somnijs, & ex ipsis actiones humanas vel suas, vel aliorum cognoscere & dirigere velint: atque hinc quidē ortum duxit diuination per somnia, cuius diuinationis exempla sunt quamplurima apud Valerium Maximum lib. 1. & apud Ciceronem in libris de Diuinatione. Simili Dæmonum artificio, fidem & veritatem inuenit apud Gentiles Angurum & Aruspicum disciplina, per volatū vel garritum auium diuinans, vel per inspectionem extorum animalium cæcorum, vel per electionē sortium: cuiusmodi enim rebus Dæmon se ingerit & immiscet, quod mentes hominum superstitionibus imbuat, & varijs erroribus implicet. Nam quod in Romanis historijs traditur, in Victimæ opimæ quam Iulius Cæsar immolauerat, extis non esse inuentum cor, & in alijs vel iecur, vel principem aliam partem corporis nō esse repertam, non alia ratione quam Dæmonis occulta vi, partes illas ablatas esse credendum est. Decimo-

quinto:

quinto: possunt Dæmones sensus exteriores immutare & seducere dupliciter, Primo extrinsecus, obijciendo sensibus varia sensibilia non verā, hoc est, non talia qualia videntur, sed solas eorum imagines & simulachra; vel intrinsecus commouendo spiritus & humores, quorum commotione etiam sensus exteriores variè afficiuntur & turbantur, ut non rectè iudicent de suis obiectis; id quod cernimus sensibus exterioribus phreneticorum accidere. Decimosexto: possunt varias passiones vel amoris vel odij, vel timoris vehementer excitare in homine; idq; facere dupliciter, vel obijciendo species rerum, quæ ad tales passiones excitandas plurimū valent; vel interius mouendo phantasmata ad similes res representandas, vel agitando & accendendo humores qui sunt harum passionū materia, nimirum vel sanguinem, vel atram aut flauam bilem. Atque hæc sunt & alia horum similia quæ Dæmones per motum localem facere possunt, & interdum quidem faciunt: neque enim quæcumque possunt facere, licet eis facere, sed quantum eis per diuinam prouidentiam permissum est. habent enim potentiam à DEO restrictam & quasi ligatam, quam eis interdum laxare solet DEVS, vel ad exercendos bonos, ut aduersus Iob; vel ad puniendos malos ut aduersus Achab & Prophetas eius. Sicut enim Dæmones, permissu DEI, ingressi in porcos, præcipitarunt eos in mare: sic homines in omnia malorum tam culpæ quam pœnæ genera deturbarent; si eis DEVS quantam vellent potentiae ac malitiæ suæ exercendæ potestatem faceret.

Tob 1. 83. 2
3. Reg. 22.
supra 18.

PER

PER alteram porrò actionem Dæmonum, quæ non est motus localis eorum, sed eum consequitur, hoc est, per actiones causarum naturalium, quas Dæmones inuicem applicarunt & temperarunt, mira quòque Dæmones possunt efficere. Sunt enim singulares quædam virtutes occulta & ignotæ hominibus, sunt, inquam, in certis quibusdam aquis, terris, succis, gemmis, lapidibus, herbis, lignis, animalibus, & in ipso hominis corpore mirabilium ac penè incredibilium operum effectrices: quarum rerum exempla, supra tractando tertiam quaestionem, nonnulla posuimus, sed plurima reperiuntur apud Solinum, Plinium & Albertum in libris de Mineralibus & Animalibus. Hæ virtutes quibus in rebus naturalibus insunt, vbi locorum lateant, quibus cum rebus componi & misceri ac temperari debeant, quo tempore tempestiuè & opportunè ad operandum adhiberi oporteat, notissimum est Dæmonibus; quas etiam vnde cumque & quocumque voluerint, maxima facilitate, celeritateq; clam homines transferre possunt. Huiusmodi autem effectus, quatuor ob causas sunt hominibus admodum mirabiles. Primo quia sunt noui & inusitati. Secundo quia modus quo Dæmon illos molitur, est occultus & inuisibilis. Tertio quia sicut homines variè temperando & accommodando res naturales possunt aliquos effectus producere, quos nonnunquam per se causæ naturales produxissent, sicut patet in arborum insitionibus, in distillationibus aquarum, in ciborum & condimentorum confectionibus, & in medicamē-

torum

torum compositionibus; sic Dæmones, effectus aliquos singulares, per causas naturales possunt producere, quos ipsè per se nunquam produxissent. Quarto quia vt inquit S. Thomas 3. libro aduersus Gentes, cap. 103. & prima parte, quæst. 110. art. 2. ad 3. cum Angeli vel Dæmones adhibent causas naturales ad effectus aliquos producendos, vtuntur eis tanquam instrumētis, non secus quàm medicus vtitur herbis ad sanandū; ex instrumento autem procedit effectus, non tantum virtuti eius respondens, sed etiam ea superior & præstantior, nempe respondens virtuti principalis agentis à quo mouetur ad operandum illud instrumentum; quemadmodum securis nō solum secat, sed etiam facit lectum vel mensam, vel hominis statuam, vt est instrumentum hominis ex arte operantis: & calor naturalis qui est in femine, vel in animali, non solum calefacit, rarefacit, aut segregat, sed etiam generat sanguinem carnes & ossa, in virtute animæ vel animalis cuius est instrumentum. Sic etiam causæ naturales interdum producunt effectus præstantiores suis ipsarum virtutibus, ex eo quod sunt instrumenta Angelorum vel Dæmonum à quibus mouentur & reguntur. Possit igitur Dæmon plurimos morbos arte medicinæ quam homines callent incurabiles; magna celeritate ac facilitate sanare: tum quia nouit optimè omnes morborum etiam abstrusorum causas & affectiones; tum quia scit omnia genera remediorum, & idoneam eorum applicationē; sed non omnes tamen possit sanare, quia sunt morbi aliqui simpliciter incurabiles.

D

CAPVT

CAPVT VII.

QVÆSITIO DÆMON NEC PER

Magos, nec per se ipsum possit effi-

cer.

PER motum localem, qui est immediata eius operatio transiens, multa non potest facere Dæmon. Primo enim, vt inquit S. Thomas in Quæstionibus de Potentia, quæst. 16. art. 8. Et 3. libro aduersum Gentes, cap. 108. non potest destruere aut subuertere ipsum vniuersum; sunt enim Dæmones partes vniuersi, pars autem non habet vim atque potestatem in totum cuius est pars, & vt inquit Paulus ad Hebr. 2. *Non subiecit DEVS Angelis orbem terra.* Nec possunt peruertere ordinem vniuersi, cum auctore Aristotele, bonum vniuersi sit ordo: Non possunt item perturbare, vel suis locis commouere principes partes mundi, ex quibus eius integritas coalescit. Non possunt sistere cælum vel motum eius in contrarias partes agere. Non possunt elementum aliquod ex vno loco in alenum transferre. Non possunt facere vt detur vacuum, cum vacuum tollat coniunctionem, connexionem atq; subordinationem omnium partium vniuersi, in quo eius conseruatio atque gubernatio consistit. Dixi non posse Dæmonem eiusmodi res facere, vel simpliciter, vel secundum potentiam ordinariam eis à DEO concessam, & quam eis concedi poscit æquissima diuinæ prouidentia ratio. Et cum Dæmones habeant vim motiuam definitam, alij quidem maiorem,

alij

alij verò minorem, non possunt quantumlibet corpus, quantumlibet velocitate mouere, ne dum in instanti. Non possunt facere vt duo corpora sint simul in eodem loco, vel vnum corpus in duobus locis simul, vel vt vnum penetret dimensiones alterius. Nec potest Dæmon distans à corpore, illud mouere secundum locum, quia mouens & mobile debent esse simul: alioqui posset mouere per vacuum, & per quantumcunq; distantiam. Non potest transferre corpus de extremo ad extremum, & non per medium.

MULTA quoque sunt, quæ per alteram actionem Dæmonum quam mediatam diximus, cuiusmodi est naturalis alteratio, corruptio, generatio rerum naturalium, non possunt à Dæmonibus effici. Non enim potest Dæmon immediate producere vllam formam substantialem vel accidentalem; cum enim sit incorporeus, non potest immediate alterare materiã corpoream, vnde forme naturales educuntur. Secundo, non potest aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitam virtutem actiuam, qualé DEVS solus habet; tum quia nec motus localis Dæmonis, nec operatio quam per causas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil versari possunt. Tertio, non potest ex quolibet facere quodlibet. Quarto, nec per quamlibet causam vel instrumentum potest quemlibet effectum producere: sicut medicus non potest per quamlibet medicinam, quemlibet morbum sanare, nec artifex per quæuis instrumenta, quodcunq; voluerit opus perficere: atque hoc est quod Augustinus compluribus locis docet, nec Dæmones

D 2

nes

nes nec Angelos esse creatores rerum, nec posse transmutare formas rerum, nec materiam corporalem ad nutum illis obedire. Quinto, non possunt Dæmones producere formas substantiales non præuijs alterationibus & præmissis dispositionibus. Sexto, nec possent eas in instanti, aut quantumlibet paruo tempore producere. Septimo, non possunt quamlibet rem naturalem immediatè in quamlibet aliã transmutare, etiam adhibendo causas naturales. Octauo, non possunt animalia perfecta sine semine producere; quare si visi sunt vnquam vel ex lapidibus & lignis producere equos vel leones, vel ex nubibus pluere vitulos, non est putandũ sic eos fuisse generatos, sed vel aliunde inuisibiliter per Dæmones illuc translatos, vel non fuisse vera animalia, sed eorum tantum imagines & simulachra cernentium oculos fallentia. Nonno, nec potest animal producere subitò secundum perfectam magnitudinem & virtutè eius: deniq; quod superat vires agentium naturalium, quodq; naturali eorum dispositioni & ordini repugnat, & ad quod virtus agentium naturalium nullo modo se extendit, id fieri à Dæmone nequaquam potest. Decimo, non potest peruertere atque immutare ordinem qui est inter formas & dispositiones rerum naturalium, vt possit posteriores inducere non inductis prioribus, aut extremas non inductis medijs. Vndecimo, non potest mortuos ad vitam reuocare propter causam supradictam. Duodecimo, non potest impedire ne agens naturale habens omnia requisita ad agendum, non agat. Disputari possit

possit hoc loco an vlla res naturalis habere possit vim in Dæmones, expellendo eos, vel etiam actiones impediendo, propter id quod dicitur in libro Tobia, cap. 6. & 8. de iecore cuiusdam piscis cuius fumo fugabantur Dæmones in perpetuum, & de melodia Dauidis qua expellebatur spiritus malus à Saule. Vide 1. Reg. cap. 16. & 4. Regum, cap. 3. Lyranum & Burgensem super primum Regum, cap. 16. & ibidem Tostatum quæst. 40. Vide Iosephum octauo Antiquitatum de radice Salomonis, cuius adoratu Dæmon exibat per nares eius hominis quem tenebat. Verum hac de re nostram lector disputationem & sententiam reperiet in alio libro qui hunc proxime sequitur, & in quo eam quæstionem tractamus explanantes illa verba quæ sunt in Cantico trium puerorum: *Benedicite cete & omnia quæ mouentur in aquis, Domino.*

C A P V T VIII.

AN OPERA MAGORVM SINT VERA miracula, & quomodo à veris miraculis differant ac dignoscantur.

AD MIRANDA Magorum opera non solum Ethnici, sed etiam nostri Theologi interdum vocant miracula, vel quia verorum miraculorum sunt simillima, vel æstimatione hominum, quod ea ipsi nec facere, nec quemadmodum facta sint intelligere possunt, non naturæ, sed diuinitatis opera existimantium. Et sanè nonnulla faciunt Magi in speciem non dissimilia

Exod. 7.

lia eorum quæ faciunt sancti : namq; Magi Pharaonis similiter vt Moses, & virgas suas vertunt in serpentes, & aquam mutarunt in sanguinem; & magnam ranarum vim subito producerunt. Sanant interdum Magi ægrotos, & Dæmones ex corporibus hominum eijciunt. Nec tamen hæc operū similitudo facit vt Magorum opera vera sint miracula; alioquin miraculum non esset idoneum declarandę probandęq; Deitatis atque veritatis argumentum; quare ratio fidei & doctrinæ Christianæ, quæ miraculis tanquam veris diuinæ potentia; sigillis obfignatur, & quasi quibusdam falcris quodammodo sustinetur, omnino periret. Docere igitur conuenit hoc loco, cur eiusmodi Magorum facta non sint miracula, & quibus rebus differant, quibusue notis atque insignibus à veris miraculis internoscantur.

Quid sit miraculū.

TRIPLICITER igitur potest intelligi aliquid esse miraculum. Primo simpliciter & absolute, nempe comparatione cuiuslibet naturæ; hac significatione, nullum planè est miraculum: nihil enim est, quod diuinæ potētia; & sapiētia; comparatione, miraculū dici queat. Nam miraculū alicui dicitur, q̄ eius & facultatē & intelligentiā excedit: DEVS autē nihil est quod admirari possit, quippe cum & causas omnium quę sūt, optime nouerit, & ipse princeps causa sit efficiēdi omnia. Nam qui per ludum & iocum (vt est in Prouerbis Salomonis) ex nihilo mundum condidit, quid ei magnum, ne dum miraculū esse queat? cum vt est apud Esaiam cap. 40. & in libro Sapientia, cap. 9. Omnes gentes totusq; terrarum orbis

Prouerb. 8.

orbis apud ipsum fit tanquam gutta roris antelucani, & quasi puluis, & tanquam inane & nihil. Deinde potest appellari miraculum respectu hominum, qui quæ sunt ipsis inuicitata, & quorum causas ignorant, quoniam ea maximè admirantur, dicunt miracula: qua ratione non modo Dæmonum & Magorum, sed etiam sapientum hominum inuenta quædam noua, & artificiosa opera, qualia fuerunt illa Archita; & Archimedis, quæ supra cōmemorauimus, miracula nominantur. Sed verè ac propriè miraculum, dicitur opus quod ideo verè ac meritò mirandum est, quia omnis naturæ creatæ vim atque potestatem excedit. Hoc autem multis modis potest euenire: namque excessus naturæ creatæ, vel est in eo quod fit, quale nullo modo natura potest facere; cuiusmodi est, vt duo corpora simul sint in eodem loco, & se permeent, vel vt corpus humanum euadat immortale, impassibile & gloriosum: atque hæc tenent primum locum & gradum in miraculis. Vel excessus est non in eo quod fit, sed in eo vel ex quo vel in quo res fit: potest enim natura producere aurum vel arborem, sed non ex nihilo; potest dare vitam, sed non mortuo; potest item facultatem videndi largiri, sed non nato cæco: & hæc secundum locum in miraculis tenent. Vel excessus nec est in eo quod fit, nec in eo ex quo aut in quo fit, sed vel in modo, vel in ordine, vel in alia quapiam circumstantia, alijsue rebus cum quibus omnibus naturaliter opus illud fit; Exempli causa, potest medicus sanare ægrotum, verum non subito, nec absq; medicina: potest

Tres gradus Verorum miraculorum.

Magus vel Dæmon, vel etiam natura ex ligno producere serpentem, verum non immediate: atque hic est infimus miraculorum gradus & locus. Sed quia hæc breuiter diximus, vereor ne obscure dicta sint; quare quod melius intelligantur, latius explicabuntur. Dæmonum & Magorum miracula non vera, differunt à veris miraculis, quæ in scripturis & historijs Ecclesiasticis, à seruis DEI facta legimus, his quinque modis; Dignitate virtutis efficientis, Qualitate eorum qui faciunt, Diuersitate factorum, Modo faciendi, & Fine cuius gratia fiunt vera miracula, cum (vt supra diximus) omnis naturæ creatæ vim exuperent, solius DEI potestate possunt effici: nam quamuis per Angelos vel seruos DEI fieri videantur; illi tamen non agunt virtute sua, sed DEI cuius sunt administri & tanquam instrumenta. Magi autem opera sua faciunt, vel virtute quarundam rerum naturalium quibus vtuntur occultè; vel opera Dæmonum, qui clàm Magis auxiliantur. Vera miracula licet interdum faciant etiam homines mali; rarè tamen, nec nisi ad confirmationem veritatis, & diuinæ virtutis declarationem: ferè autem magi homines sunt flagitiosi & malefici, quos proinde diuinis humanisq; legibus consulere & adire prohibemur. Quæ faciunt Magi, vel sunt tantum phantastica & simulata, & ideo nec diuturna; vel sunt perniciofa, vel inutilia: vera autem miracula, sunt opera solida & vera, vtilissima hominibus, & non nisi magna aliqua necessitate & vtilitate facta. Magi, opera sua faciunt, vel per causas naturales, vel ope Dæmonum, vtuntur multis præsti-

*Quinque
differentia
verorum
miraculo-
rum à fal-
sis & simu-
latis.*

gijs.

gijs, mendacijs, ludificationibus hominum, figuris, characteribus, verbis vel nihil, vel absurda significantibus, alijsq; superstitionis ceremonijs; mitcentq; sacra profanis: namq; nonnulla verba sacra quæ vsurpant, adiunctis superstitionibus scedant & contaminant. Docent enim ea dici debere sub certo quodam constellationum situ, certoq; loco & tempore, toties signo crucis facto, tot candelis accensis adhibitis, vel filis, aut velis, aut chartis, quas vel pueri vel virgines tantum tetigerint: adhibent etiam quædam, quæ nihil prorsus ad effectum producendam pertinent, sed ridiculum habent vanitatem. dicunt enim oportere tali hora & tones, & tali aqua lauare faciem, radere capillos; hæc, vel illa veste indui. Sed quod impietatis plenissimū est, sanguinem ex humano corpore mittunt, eoq; libamina quædam consecrant, nomina quorundam dæmonū vsurpant, quibusdam animalibus familiariter vtuntur, & cum eis colloquuntur, Dæmonibus sacrificant, nomen & fidem CHRISTI abiurant, prohibent homines signare se signo crucis, & alia faciunt partim superstitionosa, partim ridicula, partim penitus execranda. Nihil tale sancti faciunt edendis miraculis, sed vel interiore vel etiam exteriori supplicatione & inuocatione diuinæ virtutis, vel facto signo crucis, vel aliquibus verbis sacris recitatis, miracula operantur. Ad extremum, cur vel Dæmones vel magi faciant illa sua miracula, nō est obscurum; nimirum vel lucri, vel gloriæ & honoris cupiditate, sibi diuinum nomen & cultum aucupantes; vel vt veritatem peruertant & falsita-

D 5

tem

tem hominibus persuadeant; vel ad patranda maleficia, veluti furta, adulteria, homicidia. Sancti autem faciunt miracula, non sua causa, cum & diuitias contemnant, & honores fugiāt; sed vt DEVM honorent, Ecclesiam ædificent, hominesq; non solum corpore, sed multo etiam magis animo iuuent. Qui igitur sanæ mentis est, & studiosus veritatis amatorq; virtutis, non erit ei difficile vera miracula à falsis discernere: qui autem flagitiosè viuit, & CHRISTI doctrinam odit, nec studio veritatis, sed vanæ curiositatis cupiditate miracula quærit; is iusto DEI iudicio permittitur, vt quia veritati consentire & acquiescere noluit, circumueniatur mendacis & falsis miraculis persuasus, peruersam doctrinam falsaq; dogmata, pijs verisq; repudiatis, amplectatur. Hoc est enim quod docuit beatus Paulus in 2. epist. ad Thessal. cap. 2. præmonēs venturum Satanam vel Antichristum in omni virtute, in signis & prodigijs mendacibus, & in omni seductione iniquitatis; nō quidem omnibus, sed ijs qui charitatem veritatis non receperunt, vt salui fierent. his enim mittet DEVS operationem erroris vt credant mendacio, & iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati.

CAPVT IX.

QUOTVPLEX SIT MAGIA.

VARIAS Magiæ species, ne hanc artem in totum vel commendemus, vel damnandā execrandamq; existimemus, & ne hoc institutæ tracta-

tractationi desit, vel tantum indicare conuenit. Ac primò, quam alij Magiæ varietatem tradiderint, ostendamus. Plinius lib. 30. cap. 2. complures Magiæ species ab Osthane principe eius artis doctore traditas esse commemorat. Namque, ait, & ex aqua, & ex sphaeris, & ex aëre, & stellis, & lucernis ac peluib⁹, securibusq; & multis alijs modis, diuina promittit: præterea vmbra, inferorumq; colloquia. Hæc ibi Plinius. Sed Iamblicus in libro suo de Mysterijs Ægyptiorum, Proclus in libro de Sacrificio & Magia, & Porphyrius in libro de Sacrificijs duplicem faciunt Magiam, sicut etiam ex Porphyrij doctrina refert beatus Augustinus lib. 10. de Ciuitate DEI, cap. 9. Alterum vocant Theurgiam, nempe bonam & laudabilem, qua certis quibusdam hostijs & sacrificijs, munditia quadam animæ & corporis alijsq; sacris ceremonijs, bonos ac beneficos dæmones inuocant, quorum afflatu & auxilio, & occulta manifestant, & futura prænunciant, & mira edunt opera, quæ supradicti scriptores miris laudibus in cælum efferunt. Alteram appellant Goëtiam, & Necromantiam quæ mortuos excitat & consulit, & per eos responsa de rebus occultis vel futuris reddit. Dicitur Goëtia à planctu, quo circa mortuorum sepulchra eorum animæ ex inferis euocantur: Necromantia verò, quia sit diuinatione ex mortuis euocatis petita. Suidas autem distinguit Magiam, quam ait Persarum esse inuentum, in Goëtiam, Magiam proprie dictam, & Pharmatiam. Magia, inquit, est inuocatio Dæmonum, scilicet beneficorum ad aliquod bona

Varia species Magiæ.

nuna

num conficiendum; cuiusmodi Apollonij Tyanei prædictiones fuerunt. Goëtia fit per coactionem & inuocationem mortuorum; sic enim dicta est à planctu qui fit circa sepulchrum, Pharmatia verò fit, cum aliquid porrigitur alicui sumendum ore, quod mortem ei fit allaturum; vel vehementes aliquas perturbationes & mutationes, aut corporis aut animi in eo fit effecturum, certis incantamentis præparatum. Hæc Suidas.

NOBIS autem omnes Magiæ species hac ratione & ordine distingui posse videntur. Magia, alia est Naturalis, quæ per res naturales singulari quorundam hominum artificio adhibitas mira facit: Altera est non naturalis, quæ Dæmonum inuocatione & ope vtitur ad operandum. Hæc in Theurgiam & Goëtiam & Necromantiam, de quibus paulò ante diximus, rectè diuiditur. Nam si quæ sunt aliæ, ad has species commodè reuocantur. Illa, quam naturalè diximus, partim est physica, cuius nomine medicinam etiã complectimur, quæ circa occultas rerum naturalium virtutes, rerum mirabilium effectrices, versatur; partim est Mathematica; cuius excellenti peritia, quàm mira fecerint Architas & Archimedes, supra cõmemorauimus. Rursus Magia tam naturalis, quàm non naturalis, bipartito diuiditur: altera enim habet veros & naturales effectus; altera simulatos tantum, nec tales reuera quales videntur: hanc vno vocabulo Præstigiaticam appellamus, suis enim prestigijs adeo præstringit & eludit sensus humanos, vt faciat videre quæ non sunt, & non videre quæ sunt; idque vel in-

teruen-

teruentu & adminiculo Dæmonum, vel operatione naturalium agentium, vel incredibili tractu atque agitatione manuum. Itaque qui edit panem, videtur farinam spuere: qui vinum bibit, per frontem aut iugulum id reijcere; videntur gladij vorari; ingens vis euomi acuum minorum, & zonularum, quarum rerum circulatores miri sunt artifices. Hæc diuiditur in Opticam, & Pharmaticam: illa, manuum, digitorum aliarumque partium corporis incredibili agilitate & motione, defixum in res obtutum spectantium frustratur; hæc collyrijs, suffumigationibus, alligationibus, potionibusque sensus interiores & exteriores ita perturbat, vt secus quàm reuera est, iudicent de sensibilibus exterioribus. Vtitur etiam illa prior laminibus, annulis, imaginibus, speculis vario situ varioque modo positis & transpositis.

MAGIÆ porrò Naturali, quidam duas alias species adiungunt, alteram vocant Astronomicam, alteram Cabalisticam, quæ an sint meræ nugæ & quorundam hominum commenta, an reuera aliquid solidi habeant & præstent, nunc paucis diiudicandum est. Astronomicam appellant, quæ certas quasdam imagines & figuras, annulos, sigilla, statuas & alia quædam horum similia fabricatur, in quibus, eius cultores & defensores affirmant, cœlestium corporum virtutes & influxus recipi, receptosque miros effectus præstare. Sed hæc vana sunt, nec modo à christiana veritate & pietate, sed etiam à philosophica ratione & disciplinalongè remota. Virtus enim cœlestis per se vniuersalis est & indeterminata

*Contra
Magiam
Astronomicam.*

nata ad hunc vel alium quemlibet effectū producendum; determinatur autem per causas naturales particulares: Ille autem imagines & figuræ astronomicæ, non sunt causæ naturales, nec habent vim, aut efficiendi quippiã, aut præparandi materiam ad hunc vel illum effectum recipiendum. Deinde cœlum naturaliter operatur; illæ autem imagines sunt ingenio & artificio hominū inuentæ, & pro eorum arbitrio adhibitæ; non igitur per illas, virtus cœlestis modificari aut determinari potest. Postea, lignum quocunque modo figuretur, non potest in se recipere immediatè formam equi vel leonis; nec vitrum aut aurum formam plantæ: multo igitur minus huiusmodi materiæ, propterea quod ab ipsis Astronomis variè figurentur, idoneæ habilesq; reddentur ad certas quasdam virtutes siderum recipiendas, & ad aliquos mirabiles effectus producendos. Ad hæc, quæ est naturalis conuenientia illarum Astronomicarum imaginum cum cœlo? neque enim est vel secundum figuram, vel secundum naturam, vel motum vel qualitates; quomodo igitur res naturales sine ipsis figuris non sunt idoneæ ad diuinos illos siderum influxus accipiendos, signatæ autem & adornatæ istis imaginibus, statim sunt idoneæ? His accedit, quod insignia visu effectusq; sidera, si Mathematicis demonstrationibus credimus, ampliora sunt quàm vniuersa terra; quomodo igitur influxus illorum ad vnam imagunculam astronomicam restringitur, vt non etiam per alias res quamplurimas tali figura carentes diffundatur? Nullus igitur nouus effectus ab huiusmodi

iusmodi Magia astronomica proficiscitur; & si quis fortè cernitur aliquando, is non earū imaginum aut siderum potentia, sed occulta demonum opera, quò eiusmodi fraudibus mortales circumueniant, proficiscitur.

C A P V T X.

DE MAGIA CABALISTICA.

SED venio ad Cabalisticam, quam Philosophi quidam Iudeorum, & de nostris nonnulli vanitatis magis quàm veritatis studiosi, & res curiosas atque inauditas quàm veras & solidas discendi audiores, affirmant scientiã esse Mosi primùm à DEO in monte Syna traditam; deinde non quidem literarum monumentis, sed ore tenus à prioribus, per quandam veluti manuum traditionem & receptionem, posteris traditam, adhuc fuisse conseruatam: ideoq; dictam esse cabala, quod verbū Hebraicè idem sonat quod Latinè recipio; nimirum eam doctrinam posteriores à prioribus ore tenus auditione accipiebant, & animo memoriaq; custodiebant: qua etiam ratione ferunt veteres, disciplinam Pythagoricam multis sæculis esse conseruatam. Complectitur autem hæc Magia Cabalistica vniuersam Philosophiam, diuinam & humanam, nec non & naturalem: omniumq; rerum doctrinam mysticè ac symbolicè continet; nō eam, more aliarum humanarum disciplinarum, rationibus & argumentis disputationibusq; tractans, sed numeris, figuris, ac Symbolis: itaq; in ea singulæ literæ, figuræ, nomina, elementa, a-

pices,

pices, lineæ, puncta, accentus, spiritus, & si quid aliud est minutius, profundissimam quandam & abditissimam ingentium rerum significatricem doctrinam habent. Hanc Magiam qui benè teneat, cum nihil non pollere aiunt, omnia scire & præscire, naturæ imperare, cunctasq; res ei obedire; hac Mosen prodigia illa fecisse in Ægypto & in deserto; hac Iosue, Eliam, Elisæum, Isaiam, Danielem, Samuelem tot tantaq; fecisse miracula. Dicunt enim, nomina quæ DEVS per Adamum cunctis rebus secundum suas cuiusq; rei proprietates imposuit, fuisse Hebraica, quibus rerum omnium substantiæ, qualitates & proprietates exprimantur: quocirca his nominibus naturales res appellanti, confestim res omnes se illi subiiciunt, & eius obsequio se totas addicunt. Huius amentitiæ expers non fuit VViclef, qui vt memorat Thomas VValdenfis in opere suo de Sacramentalibus, dixit, in statu innocentie Adam imposuisse nomina animalibus secundum naturales eorum proprietates; quibus nominibus appellata ab homine, statim ei obediissent, eiusq; omnia iussa fecissent: & huius rei reliquias remanere in exorcistis & incantatoribus, & ad id magnam vim habere voces hebræas. Cuius sententiæ doctam copiosamq; refutationem lege apud ipsum VValdensem.

*Refellitur
Cabalistica
ars.*

VERVM adeo est inerudita, insulsa & ridicula hæc Cabalistarum opinio, vt nihil æquè mirum sit quàm vlli hominum sanæ mentis aliquando eam probari & persuaderi potuisse, sed ita est profecto, sunt ingeniorum similiter vt hominum monstra quædam, & portenta è quibus eiusmodi

eiusmodi opinionum cõmentata & deliramenta proficiscuntur. Principiò, nonnè incredibile est, Solem & Lunam & cætera astra, elementa item & stirpes cum ratione careant, diuinam illam vim quæ latet in vocibus hebræis sentire, eaq; sic affici & permoueri, vt homini pro eius arbitrio pareant? Sed esto, nouerint illam vim, vel omnes res naturales, vel certè animates aut homines; num ideo eiusmodi nominum appellatione eas continuò moueri necesse est? Si quis mihi proponeret nomen, totam meam substantiam omnesq; proprietates perfectissimè declaras, num eo nomine appellatus ab illo, cogerer eius imperio obsequi & quæcunque ille vellet, facere? Si reconditissimam illam vim & efficaciam vocum hebræarum quam iactant Cabalistas, paucissimi hominum intelligunt, nec nisi qui illa eadem ante sunt initiati, quomodo eam agnoscent & sentient bruta, ceteraq; non ratione modo sed etiam sensu carentia? Cur tribuunt tantam vim vocibus & characteribus hebrææ linguæ, quam omnium vetustissimam & primam ferunt, cum certè constet alios esse characteres hebræos qui nunc extant, quàm qui olim fuerant ante captiuitatem Babylonicam? quod beatus Hieronymus in Prologo galeato affirmate scribit. Certum, inquit, est, Esdram post captam Hierosolymam, & restorationem templi sub Zorobabele, alias literas reperisse, quibus nunc vtimur, cum ad illud vsque tempus ijdem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. Nec verum est, in lingua hebræa reperiri voces quæ omnium rerum natu-

ras, infimasq; differentias & proprietates expriment; nec in declarandis rebus vberior est aut significatior hebræa lingua quam græca vel latina: nec vllum est nomen in vlla lingua, quod simul alicuius rei & substantiam & differentias atque proprietates tam genericas quam specificas atque indiuiduales aperiat: nec in vocibus hebræis per se sumptis, plura maiorave latent mysteria, quam vel in Græcis vel in Latinis. Legimus in scriptura, quomodo Moses & Aaron per virgam eis à DEO traditam plurima maximatq; fecerint prodigia. Legimus Iosue retinuisse cursum Solis & Lunæ, cum dixisset: *Sol contra Gabaon ne mouearis, & luna contra vallem Aialon. Stetitq; sol in medio cæli, & non festinauit occumbere spatio vnus diei. Nec fuit antea & postea tam longa dies, obediēte Domino voci hominis & pugnante pro Israël.* Narrantur etiā Samuelis, Eliæ, Elisæi & Danielis miracula, nec tamen vsquam de istis Cabalisticis mysterijs vlla mentio aut verbum fit; si tanta est Cabalisticæ Magiæ vis & potestas, vt cœlis imperet, solem sistere aut retrocedere cogat, maria diuidat, flumina siccet, totamq; naturam commutet, & sibi ad nutum obedire faciat, cur isti sapientes Cabalisticæ, eius artis peritissimi, talia nunquam patrarunt, vel etiam nunc patrare possunt? Certè Philosophi Iudæorum qui sibi hanc sapientiam arrogant, si quid ea pollerent, ad excutiendum iugum durissimæ seruitutis, quo miseri iam mille & quingentis annis oppressi tenentur, vti debuissent.

CAPVT

CAPVT XI.

DE NECROMANTIA.

DE Necromantia nō nihil dicamtis, vt qualis quantaue sit eius vis, vel potius fraus & fallacia, ostendamus. Necromantici profitentur se animas mortuorum euocare posse, ex ijs que cognoscere multa quæ sunt occultissima, vel etiam futura; animas autem mortuorum, præsertim eorum qui flagitiosè vixerunt, aut violenta morte de vita deturbati sunt, Magis eas inuocantibus adesse, respondere, multaq; manifestare, docet Porphyrius lib. 2. De Abstinentia animalium. nam cum de prauis & fallacibus dæmonibus dixisset, mox subdit hæc de animabus: Tales, inquit, sunt & animæ mortuorum, quæ vitijs oppletæ è corpore migrarunt; conflantur enim etiam tunc, iræ & concupiscentiæ perturbationibus, & in naturam conuersæ dæmonum, similes illorum redduntur, noxiæ ac turbulentæ; in varias se vertunt formas, ac modo conspicuas se oculis præbent, modo recondunt, & ita eludunt aciem tum intuentium, tum etiam cogitantium. Et quodam alio loco: Præua, inquit, anima quæ corpus suum violenter reliquit, expoliata ad hoc ipsum deinde se admouet, ibiq; morastrahit. Vnde nonnunquam visæ sunt animæ lamentari: nam animæ carentium sepultura, circa corpora immorantur, quibus malefici sæpius abutuntur ad ministerium suum explendum, compellentes animas à positione corporis vel partis cuiusdam assumptione. Quocirca qui vaticinantium animalium in-

Porphyrius de reuocatione animarum ex inferis.

E 2

finuari

finuari sibi animas optant, præcipua illorum membra deglutientes, veluti ceruorum vel talparum, vel aliorum accipiunt, & ita præsentem sibi faciunt animam, DEI ritu vaticinantem: talis enim anima vnà cum sui corporis integra sumptione, in corpus humanum se penitus ingerit. Hæc Porphyrius.

*An fuerit
Verus Sa-
muel qui
per Phyto-
nissam rep-
sentatus est
Sauli.* MAGNAM sanè huic arti fidem facere videtur, quod legitur primi libri Regum, capite vigesimo octauo Pythonissam rogatu regis Saulis, excitasse à mortuis animam Samuelis, fecisseq; vt Sauli de euentu impendentis belli consulenti, quæ mox ei euentura erant prænunciaret. Et quidem beatus Augustinus libro 2. ad quæstiones Simpliciani, respondens ad tertiam quæstionem, & in libro de octo Dulcitij quæstionibus, quæstione sexta disputat in vtramque partem, an fuerit ille verus Samuel, an potius Dæmon specie & figura Samuelis; propensior tamen est ad credendum, illum non fuisse verum Samuelem, sed eius imaginem & simulachrum, arte diabolica formatum, & aspectui Saulis præsentatum: appellari autem in scriptura Samuelem, quòd illum habitu, specie & auctoritate representaret. Non enim rarò tum in communi hominum loquendi consuetudine, tum in sacris literis rerum imagines & simulachra, nominibus ipsarum rerum appellantur. Hoc idem citra dubitationem vllam traditur in libro secundo de Mirabilibus sacre scripturæ, cap. 2. & in libro Quæstionum veteris & noui Testamenti quæst. 27. qui libri, nomine beati Augustini in eius Operibus numerantur. Tertullianus

tullianus in libro De Anima, nò solùm hoc probat, sed contrariam sententiam omninò improbat: nam loquens de Samuele, hæc scribit: Ecce hodie eiusdem Simonis hæreticos tanta præsumptio artis magicæ extollit, vt etiam Prophetarum animas ab inferis mouere se spondeant: & credo, quia mendacio possunt; nec enim Pythonico tunc spiritui minus licuit animam Samuelis effingere, post DEVM mortuos consulente Saule. Absit autem vt animam cuiusquã sancti, nedum Prophetæ, à dæmonio credamus extractam, certi quod ipse Satanus transfiguretur 2. Cor. 11. in angelum lucis, nedum in hominem lucis, etiam Deum se asseueraturus, signatq; portentosiora editurus, ad euertendos, si fieri possit, electos. Hæc Tertullianus. Quibus verbis alijsq; proximè consequentibus apertè docet nò fuisse illum verum Samuelem. S. Thomas prima parte quæst. 89. art. 8. & secunda secundæ quæst. 95. art. 5. ad 2. & quæst. 174. artic. 5. ad 4. dubitanter de hoc loquitur, secutus nimirum Augustinum: idemq; fit in Decretis 25. Quæstione 5. cap. Nec mirum. Sed vt Lyrano & Tostato, & ni fallor etiam, B. Augustino, lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 15. Sic etiam mihi probabilius est, immò certum est, fuisse verã animam Samuelis quæ Sauli apparuit, exercente quidem Pythonissa artem suam magicam, sed non eius artis vi & potentia, sed DEI imperio ab inferis excitatam, quæ dispensatione diuina Pythonissam & Saulem latente, ostendit se aspectibus iniqui regis, diuina eum sententia percussura; vt impius rex, quæ post mortem supplicia suæ impietati

pietati debita passurus erat, iam tum acerbissimo doloris sensu prægustaret. Nec ad hoc probandum aut persuadendum opus est testimonijs vel argumentis, cum id in sacra Scriptura perspicuè traditum sit. Nam in libro Ecclesiastici, cap. 46. sic est: *Et post hoc dormiuit Samuel, & notum fecit regi, & ostendit illi finem vitæ suæ, & exaltauit vocem illius de terra in prophetia, delere impietatem gentis.* Et sanè B. Augustinus libro illo De cura pro mortuis agenda, & S. Thomas secunda secundæ non obscure significant, si liber Ecclesiastici tanquam sacer & canonicus recipiatur, necessariò sentiendum esse, verum Samuelem apparuisse Sauli. Loquuntur autem illi conditionaliter de auctoritate libri Ecclesiastici, non quod nõ eum p̄ sacro & canonico haberet; sed quia nec Hebræi eum recipiunt & reponunt in libros Canonicos, & quidam Catholicorum olim, de eius auctoritate dubitarunt. Quare nobis vt de eius libri fide & auctoritate, sic nec de vero Samuele Sauli post mortem prophetate, dubitare licet. Nec obstat huic sententiæ, quod ille Samuel dixisse legitur Sauli: *Cras tu & filij tui mecum eritis*; cum certum sit diuersas esse sedes post mortem, bonorum & impiorum, & in Euangelio legatur Abraam dixisse illi epuloni, inter se, & ipsum, maximum & intransibile chaos intercedere: hoc, inquam, non obstat. Nam illa verba Samuelis, vt benè interpretatur S. Augustinus respondens ad tertiam quæstionem Simpliciani; non ad æqualitatem foelicitatis, sed ad similem conditionem mortis referri debent:

Lucæ 16.

debent: vt sit sensus; Cras & non amplius eris inter viuos, sed inter mortuos, inter quos ego sum, quin etiam & tunc, & vsque ad CHRISTI Domini resurrectionem, omnes tam boni quam mali, apud inferos, licet sedibus disclusi, detinebuntur.

SED redeo ad Necromantiã, quæ olim multis locis & apud multas gentes celebratissima fuit. Oshanes apud Plinium lib. 30. cap. 2. huius artis nobilissimus professor, promittebat quorumlibet mortuorum excitationes & colloquia cum viuis: & sanè maioris est admirationis, quod extremo illo capite subdit Plinius: Adolefcētibus nobis, inquit, visus Apion grammaticæ artis, prodidit Cynocephaliam herbam, quæ in Ægypto vocaretur Osyrites, diuinã non in viuos modo, sed etiã in mortuos habere potentiam, eaq; se euocasse vmbas ad percũctandum Homerum qua patria quibusq; parentibus genitus esset. Cicus Asculanus in commentarijs quos in sphæram edidit, nominat librum qui olim extabat, & inscribatur SCRIPTVRA CHAM; opus magicæ ac maleficæ impietatis plenum, continens elementa & praxim Necromantiæ. Tertullianus lib. De Anima, vbi de inferis & defunctorum euocatione differit: Publica, inquit, iam literatura est, quæ animas etiam iusta ætate sopitas, etiam proba morte disiunctas, & prompta humatione dispunctas, euocaturam se ab inferorum incolatu pollicetur. Fuerunt quondam multa apud varias gentes loca, Necromantiæ vsu nobilitata, vbi & à defunctis oracula & responsa petebantur. Homerus lib. 11.

*Antiquus
Necromã-
tia & sus.*

Odyssæ Cymmericum oraculū ad Auernum Campaniæ lacum celebrat, quo Vlyffes concessit, vt Thyresiam de reliquo itinere suo consuleret, cuius etiam meminit Strabo libro quinto Geographiæ. Tesprotium in Epiro Orpheus celebre fecit, in eo manes cantu permulcendo, & Euridicę coniugi ad superos reditum impetrasse creditum fuit. Vnde Virgilius libro sexto Æneidos:

Si potuit manes accersere coniugis Orpheus,

Treijcia fretus cythara fidibusq; canoris.

Apud Lucanum Eriçtone venefica Theffala mortuum euocat, qui Sex. Pompeio exitum Pharsalicę pugnæ denunciaret. Phigaria Arcadiæ ciuitas, habuit huiusmodi Necromantas, à quibus occulta & futura sciscitari vñtatum fuit. B. Augustinus lib. 9. de ciuitate DEI, cap. 11. citat Apuleium affirmantem animas hominum demones esse; & ex hominibus fieri lares, si meriti boni sunt; Lemures autem aut laruas, si mali; qui nullis bonis sedibus in terra vagatione puniuntur, inane terriculamentum bonis hominibus, ceterum noxium malis. Cum verò incertum est quæ cuiq; sortitio obuenerit, vtrum lar sit an larua, manes deos nominant, & fanis atq; cęremonijs vulgo admittuntur, vt oracula reddant, vt in Bœotia Amphiaras, in Africa Mopsus, in Ægypto Osiris, alius alibi gentium, Æsculapius vbique. Hęc ex Apuleio: quem ibi Augustinus verè grauiterq; refellit. Et apud Tertullianum in libro De Anima sic habes; Nosomanas propria oracula, apud parentum sepulchra mansitando captare, Eraclides scribit. Cel-

tas apud virorum fortium busta, eadem de causa abnoctare, Nicander affirmat.

VERVM has omnes mortuorum, quæ arte Necromantica fiunt, apparitiones, vanas & fallaces esse non est dubitandum: plerasq; enim ab ipsis Necromantis alijsue fictas esse compertum est. Si quę autem reuera contigerunt, in his existimandum est, nō animas defunctorum apparuisse viuis, sed ipsos Demones tales se ostendisse Necromantis, vel eos consulentibus, tales, in quā, habitu, specie, etate, voce & affectu, quales fuerant olim mortui, cum inter viuos versarentur. Hanc ego opinionem vt proculdubio veram putem, rationibus testimonijsq; & experimentis adducor. Ratio nec obscura nec sanè infirma sit ea, qua S. Thomas prima parte quęst. 117. art. 4. hoc ipsum confirmat. Non potest, inquit, anima separata, naturali virtute sua, mouere aliquod corpus: cū enim sit naturalis forma humani corporis, non habet vim mouendi secundum locum, nisi corpus quod informat & viuificat: nam etiam cum est vnita corpori, si sit aliquod membrum mortificatum, non obedit animę ad motum localem. Quare animę defunctorum, nec assumere corpora, nec cum illis ad viuos venire possunt. Deinde, Necromante non habent vim & imperium in animas defunctorū quę sunt in cœlo, nec quę sunt in Purgatorio; non enim conuenit aut decet animas sanctorum, impijs Necromantarū artibus subiacere: neq; in animas quę sunt in inferno; nam cum illuc sint à DEO tanquam in carcerem detruse, vt eternas scelerum suorum pœnas luant,

Confutatur Necromantia.

Argumentatio beati Thomę contra Necromantiam.

nulla inde vi possunt efferri, nec nisi DE I mandato egredi: nō est autē credibile, DEVM id concessurum Necromantis, per quos Dæmon fatagit mortales decipere, & à veri DEI cultu auertere: sic enim DEVS artem Necromanticam & per se infamem, & toties à se in sacris literis, reprobam, extremoq; mortis supplicio cōdemnatam, non solum honoraret, sed etiam fide cultuq; apud mortales dignam redderet. Profecto, si cui mortuorum reditus ad viuos concedendus fuit, videbatur concedendus diuiti illi, cuius mentio fit apud Lucam cap. 16. qui obnixè rogabat Abraam, vt de ijs qui simul erant in inferno, aliquē mitteret ad amicos cognatosq; suos monendos, vt benè viuendo, diras, & perpetuas inferni pœnas euaderent; nec tamen ei concessum est. Non inficior, animas quæ sunt in Purgatorio, nonnunquam apparuisse viuis: id enim B. Gregorius in quarto libro Dialogorum nonnullis & quidem certis probat exemplis. Nec equidem nego, etiam animas beatas vel Martyrum, vel aliorum Sanctorum, descendere in terras hominibus eorum auxilium implorantibus, opem & solatium laturas: id enim confirmat B. Augustinus in lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 16. exemplo B. Felicis Nolæ Episcopi, quem ciuibus suis Nolanis, cum à Barbaris oppugnantur, apparuisse & subuenisse, affirmat Augustinus, se non incertis rumoribus, sed certis testibus audiuisse: Hæc, inquam, non nego; sed aio animas mortuorum, cum apparent viuis, non id facere sua voluntate & arbitrati, nec naturali potestate, multoq; minus vi & potētia artis

tis Necromanticæ, sed id fieri singulari quodam DEI consilio, voluntate ac potestate. Nec animas defunctorum interesse rebus viuorum, minus est miraculum secundum B. Augustinum loco supra dicto, & secundum B. Thomam prima parte, quæst. 89. art. 8. ad 2. quam vel illuminatio cæci, vel alia quæ in magnis DEI miraculis numerantur. Adscribam hîc in hanc sententiam B. Augustini verba ex eo loco quem proxime indicaui: Verum ista, inquit, diuinitus exhibentur, longè aliter quàm sese habet vñta-^{Augustinus} tus ordo, singulis creaturarum generibus attri-^{observan-} butus. Non enim ideo putandum est viuorum^{da senten-} rebus quo sibi interesse posse defunctos, quoniam quibusdam sanandis vel adiuuandis Martyres adsunt: sed ideo potius intelligendum est per diuinam potentiam Martyres viuorum rebus interesse, quoniam defuncti per naturam propriam, viuorum rebus interesse nō possunt. Hæc Augustinus.

SED audiamus Tertullianum qui in libro De Anima, vbi de inferis & animarum euocatione agit, hanc nostram sententiam grauissimis disertissimisq; verbis comprobauit: Necromantia, inquit, secunda est idololatria, in qua se Demones perinde mortuos fingunt, quemadmodum in illa deos. Quid ni? cum & dij mortui sint? Itaque inuocantur quidem defuncti, sed Dæmones operantur sub eorum obtentu. Hanc autem fallaciam Diaboli sub personis defunctorum delitescentis (ni fallor) etiam rebus probamus, cum in exorcismis nostris, interdū Dæmon aliquem se ex hominibus affirmat, interdum

*Notabilis
Tertulliani
sententia.*

dum gladiatorem vel bestiarium, sicut & alibi Deum, nihil magis curans quam hoc ipsum excludere quod prædicamus, ne credamus animas vniuersas malorum ad nihilum redigi; vt & iudicij & resurrectionis fidem turbent. Et tamen ille Dæmon, postquam circumstantes circumuenire tentauit, instantia diuinæ gratiæ victus, id quod in vero est, inuitus confitetur: Sic etiã in Necromantia quæ iam quiescentes animas etuellere ab inferis creditur, & conspectui exhibere, non alia fallaciæ vis est, operatior planè, quia & phantasma præstat, & corpus effingitur, nec magnum illi exteriores oculos circumuenire, cui interiorem mentis aciem excæcare, per facile est. Nulli autem animæ omninò inferos patere, fati Dominus in argumento illo pauperis requiescentis & diuitis ingemiscantis, ex persona Abrahæ sanxit, non posse relegari renunciatores dispositionis infernæ, quod vel tunc licere potuisset & Moyfi, & Prophetis crederetur. Sed etsi quasdam reuocauit DEI virtus in documentum iuris sui, non idcirco communicabitur fidei & audaciæ Magorum & fallaciæ somniorum & licentiæ poëtarum: nam in hac mortuorum resurrectione qua DEI virtus in corpora animas repræsentat, solida & contretabili & satiata veritate præiudicatum est hanc esse formam veritatis, vt omnem mortuorum exhibitionem incorporalem, præstigijs iudices. Hæc Tertullianus. Simulant igitur Dæmones, animas defunctorum secundum Augustinum & Chrysostomum, quorum testimonia loco supra dicto memorat S. Thomas, quo facilius errores

Genti-

Lucæ 16.

Cur Dæmones simulant

Gentilium animis hominum inferat ad eos de- *animas de*
cipiendos. Primum enim sic Dæmon facilius *mortuo-*
homini quicquid vult persuadet: namque ho- *rum.*
mines animabus defunctorum, vel parentum, vel cognatorum, vel amicorum suorum quos diligunt, & à quibus se diligere non dubitant, libentius & promptius credunt, quam Dæmoni quem naturaliter horrent. Deinde, ita persuadet hominibus, infernum non esse carcerem perpetuum, ex quo non liceat aliquando egredi: nec esse adeo graues & perpetuas inferni pœnas, sicut homines putant. Ad hæc sic facit, vt homines putent, animas etiam post mortem habere corpora, vel posse quælibet se in corpora induere, vel in quælibet hominum aut bestiarum corpora migrare: qua re concipitur error Pythagoricus de transmigratione animarum, eoq; concepto labascit fides & spes christianæ resurrectionis. Præterea, hac ratione faciunt Dæmones, vt viui mortuos vel tanquam terrificos & noxios sibi metuant, & varijs superstitionibus placare sibiq; conciliare studeant; vel tanquam beneficos sibiq; vel amicitia vel necessitudine deuinctos, nimium superstitiosè diligant & colant; vel tanquam animas hominum quædam apud mortales, aut sapientia, aut fortitudine, aut potentia clarissimorum, non humanis modo, sed diuinis etiam honoribus prosequantur atque venerentur.

H v g o sancti Victoris lib. 6. Eruditionis Di- *Varia spe-*
dascalicæ, cap. 5. numerosius & enucleatius eam *cies Ma-*
de qua disputauius, Magiæ varietatem enar- *gia secur-*
rans, ad hunc modum scribit: Magicæ repertor *dum Ha-*
primus *gonem.*

primus creditur Zoroastres. rex Bactrianorum; quem nonnulli asserunt ipsum esse Cham filium Noë, sed nomine mutato, hunc postea Ninus rex Assyriorum bello victum interfecit, eiusque codices artibus maleficiorum plenos igne cremari fecit. Scribit autem Aristoteles de hoc ipso, quod usque ad bis & vicies centum millia versuum eius de arte magica ab ipso dictata, libri eius usque ad posteritatis memoriam traduxerunt. Hanc artem postea Democritus ampliavit tempore quo Hippocrates in arte Medicinæ insignis habebatur. Magia, in Philosophia non recipitur, sed est extrinsecus falsa, professione, omnis iniquitatis & malitiæ magistra, de vero mentiens: & veraciter lædens animos, seducit à religione diuina, culturam Dæmonum suadet, morum corruptionem ingerit, & ad omne scelus ac nefas mentes sequacium impellit. Hæc generaliter accepta, quinque complectitur genera maleficiorum: Manticem, quod sonat diuinationem, & Mathematicam vanam, Sortilegia, Maleficia, Præstigia. Mantice autem quinque continet species sub se; Primam, Necromantiã, quod interpretatur Diuinitio in mortuis. *νεκρός* enim Græcè, id est, mortuus Latinè; & *νεκρὸν* cadaver dicitur; vnde est diuinitio quæ fit per sacrificium sanguinis humani quem Dæmones sitiunt, & in eo delectantur effuso. Secunda, est Geomantia, id est, Diuinitio in terra. Tertia, Hydromantia, id est, Diuinitio in aqua. Quarta, est Aërimantia, id est, Diuinitio in aëre. Quinta, est Diuinitio in igne, quæ dicitur Pyromantia. Varro enim quatuor dixit esse, in quibus diuinitio

natio constaret, terram, aquam, aërem, ignem. Prima ergo, id est, Necromantia, ad infernum videtur pertinere; secunda ad terram; tertia ad aquam; quarta ad aërem; quinta ad ignem. Mathematica diuiditur in tres species, in Aruspiciam, in Augurium, in Horoscopicam. Haruspices sunt dicti quasi horuspices, id est, horarum inspectores, qui obseruant tempora in rebus agendis; vel haruspices quasi haras inspicientes; qui in extis & fibris sacrificiorum futura considerant. Augurium vel auspicium aliquando ad oculum pertinet: & dicitur auspicium, quasi auispicium, quia in motu & volatu auium attenditur: aliquando ad aures pertinet, & tunc dicitur auguriū, quasi garritus aurium, quia aure percipitur. Horoscopia, quæ etiam Constellatio dicitur, est, quando in stellis facta hominū quærentur; sicut Genethliaci faciunt, qui natiuitates obseruant, qui olim specialiter Magi nuncupabantur; de quibus in Euangelio legimus. Sortilegi sunt, qui fortibus diuinationes quærent. Malefici sunt, qui per incantationes dæmoniacas siue ligaduras, vel alia execrabilia remedium genera, cooperatione Dæmonum atque instructu nefanda perficiunt. Præstigia sunt, quando per phantasticas illusiones circa rerum immutationem sensibus humanis arte dæmoniacâ illuditur, Sunt ergo omnes simul vndecim. Sub Mantice, quinque, id est, Necromantia, Geomantia, Hydromantia, Aërimantia, Pyromantia. Sub Mathematica, tres, Haruspicina, Auspicium, Horoscopia. Postea tres aliæ, id est, Sortilegium, Maleficium, Præstigium, Præstigia dicitur Mercurius

curius primus inuenisse : Auguria Phryges inuenerunt : Haruspicinam & Sortilegia Tages primus Etruscus tradidit : Hydromantia primam à Persis venit. Hactenus Hugo.

C A P V T XII.

AN PER ARTEM MAGICAM VERUM aurum fieri possit ab Alchimis.

SI verum & perfectum aurum ab Alchimis potest effici, haud dubie chymica facultas vna de præcipuis Magiæ partibus censenda est; nimirum tale opus Magiæ, tum propter vim & potentiam artis maximè admirandum esset: tum propter magnitudinem vtilitatis, optatissimum atque gratissimum mortalibus accideret.

Scaliger Audiat lector quid eruditus vir Iulius Scaliger *cōtra Cardanū exercitat.* 327. ea de re scriptum reliquerit. Triplex est, inquit, Magia; vna hîc infima & nostras, sanè & fœda & fordida cum cantinuculis, cadaueribus, & funibus suspendiosorum: quæ si quis attrectare audeat, etiam mereatur. Altera ex astris deducit vires in specula, sigilla, annulos, tabellas: Tertia diuina est. Nomen apud vulgus odiosum fecit colluuiis impostorum. At Magus apud Persas,

Smerdis nihil aliud quàm sapientem sonat: sed propter *Magus in regnū Persarum.* Smerdis proditionem & perfidiam, nomen Magorū infensum diu fuit. Hac Magia Dominum *Herodotus lib. 3 & Justinus lib. 1.* *Matth. 2.* **LE SV M** fuisse promissum regem, cognouerunt Magi, qui ad eum adorandum longinquis è regionibus profecti sunt. E Syrorū libris hæc descripsimus. Aiunt Magiæ & transmutatoriæ ar-

is vires, vias, & fines esse perquam similes. Opus & finem Chimistarum, esse corpus in corpus: Opus & finem Magiæ, esse spiritum in corpore. Magi suas affectiones, violentias appellant, propterea quod vires suas, supra eas quæ naturæ ordine fieri videntur, exercent. Chimistæ suum opus nominant Fortitudinem: hoc enim significat decantatum illud, Elixir, in cuius fidem omnem oppignorant naturam. Sic eo loco Scaliger. Ergò digna cum primis inquisitione ac disputatione res est, vtrum nō modo ex solis causis naturalibus, & in solis naturalibus locis, atque ordine tantum modoq; naturali aurum generari queat, verum etiam per artificialem viam ac rationem, quam iactant Chimistæ, perfectum viquequaque aurum, & tale omnino, quale est naturale, possit effici.

DVPLEX circa hanc quæstionem Philosophorum est sententia: multi negant, quidam verò aiunt. Nos primo loco aliorum sententias enarrabimus ac perpendemus: extremo autem loco etiam quid sentiamus ipsi, & similius verò iudicemus, breuissimè indicabimus.

EXPONITVR SENTENTIA EORVM qui negant verum aurum posse fieri ab Alchimis.

AVICENNA in quibusdam suis commentarijs in libros Meteororum, vt refert *Auicenna.* Egidius in 3. Quodlibeto, quæst. 8. de Alchimistico auro ita scripsit: sciant artifices Alchimix, species metallorum mutari non posse, quamuis familia

similia illis fieri possint; & quamuis Alchymista queant tingere ipsum æs colore quo volunt, donec sit multum simile auro, & abstergere immundicias plumbi, ita vt videatur argentum, semper tamen secundum substantiam manebunt æs & plumbum.

Auerroës.

AVERROES in Paraphrasi super primum librum de Generatione animalium, explanando primum caput, in eandem sententiam hæc scribit: Similiter etiam si datur aliquid artificiale valde simile naturali, tanta poterit esse similitudo, quod existimabitur esse idem specie, & si ars Alchymiaæ habet esse, hoc est, quod potest fieri in ea. Et ibidem Auer. declarat sicut se habent mures ex putri materia, ad mures ex semine, inter eos enim est tanta similitudo, vt quamuis reuera inuicem differant specie, tamen vulgo putentur esse eiusdem speciei, ita etiam aurum alchymisticum se habere ad verum & naturale aurum. Idem sensit Auicenna, cuius verba paulò infra memorabuntur initio capitis proxime sequentis.

B. Thomas.

S. Thomas in secunda secundæ conditionaliter loquens de auro alchymico quæst. 77. art. 2. ad primum ait: Si aurum quod fit ab Alchymistis, non fit verum & tale, quale fit à natura, eius venditionem pro vero fraudulentam & iniustam esse; sin autem fiat verum aurum ab Alchymistis, id licite pro vero auro vendi posse, nihil enim prohibere, artem vtendo causis naturalibus naturales & veros effectus producere. Sed quid ipse simpliciter & absolute sentiret de auro alchymico, satis perspicue declara-

ut

uit in 2. sent. dist. 7. quæst. 3. art. 1. ad quintum, ita scribens: Potest quidem ars virtute naturalium agentium aliquas formas substantiales inducere in materiam; sunt tamen quædam formæ quas nullo modo ars potest efficere, quod propria actiua & passiua earum non potest inuenire atque adhibere, sed benè aliquid simile illis efficere, sicut Alchymistaæ faciunt aliquid simile auro quantum ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum, quod forma substantialis auri non est per calorem ignis quovtuntur Alchymistaæ, sed per calorem solis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis; & ideo tale aurum non habet operationem consequentem speciem; & similiter in alijs, quæ eorum operatione fiunt.

ÆGIDIUS in tertio Quodlibeto quæst. 8. *Ægidius.* affirmat Alchymistas posse quidem facere metallum aliquod quod tantum constet ex permixtione aliorum simplicium metallorum, cuiusmodi est electrum, quod dicitur constare ex tribus partibus auri & vna argenti; & quia sæpè in venis metallicis vnum metallum confunditur & permiscetur cum alio, Alchymista per actionem ignis segregando & separando aurum, quod erat permixtum cum alio metallo, videbitur de nouo facere aurum; tantum autem abest, vt possit verum aurum facere, vt ne simile quidem vero auro ita effici queat, vt non possit aliquo modo dignosci & discerni. Porro existimat Ægidius aurum alchymisticum non posse sine peccato vendi pro auro naturali; non solum quia incertum pro certo & falsum pro ve-

ro venditur, sed etiam quia in medicinis adhibetur aurum ad confortandum cor, & morbos quosdam profligandos; maximum autem periculum esset, ne aurum alchimisticum propter diuersam rationem constitutionis, nimium læderet complexionem humani corporis, eiq; insigne aliquod detrimentum afferret. Quod autem verum aurum confici nequeat, Ægidius ita probat, vel potius declarat. Cernimus in vno quoque genere entium, quædam illius generis esse perfecta, alia verò imperfecta; perfectorum autem generationem esse determinatam tam secundum principium actiuum & secundum materiam, quàm secundum locum in quo sit: Imperfectorum autem minimè: Exempli causa, in genere animalium, quæ sunt perfectiora, ita se habent natura, vt equus non generetur nisi ab equo, & ex sanguine menstruo equæ, & intra matricem; at mures possunt generari ex semine & sine semine, intra matricem & extra. Idem perspicitur in plantis; idemq; similiter contingit in elementis, nam purus ignis elementaris, nec generari, nec conseruari potest, nisi in suo loco naturali, id est, in concauo Lunæ; ergo similiter etiam eueniet in metallis; quare cum aurum sit perfectissimum omnium metallorū, habebit determinatum agens & materiam, & locum naturalem, & propriam venam quæ latet intra finem & ventrem terræ, extra quem locum, aurum nullo modo confici possit. Neq; valet illud, quod posset afferri contra hoc quod diximus: nimirum si mures qui sunt perfectiores auro, possunt generari extra matricem, multo magis

Ægidius negat aurum chymicum licite vendi posse pro vero.

magis aurum effici poterit extra suum locum naturalem; &, si serpentes fuerunt arte magica producti à Magis Pharaonis, vt legimus in Exodo, cur non etiam poterit effici verum aurum industria & beneficio artis? Hoc inquam nō valet, nam eadē ratione probari posset, cum mus sit perfectior qualibet planta, & mus generari queat sine semine, quamlibet etiam plantā posse absque semine procreari; quod falsum est: nihil ergo prohibet, quod est imperfectiūs alio simpliciter, esse perfectiūs illo secundum quid. Quamobrem quod aurum requirat determinatum locum suæ generationis, nō arguit ipsum simpliciter esse perfectiūs aliquo animali, sed tantum secundum quid. Hæc ex Ægidio.

CONCILIATOR in differentia 209. sic ait: Metallū non potest fieri per artem, & in aliud transmutari; cum ars solum faciat permutationem in accidentibus, non autem in substantia; vel fortasse si possibile est, tamē id est homini ignotum, vnde Commentator tertio, De anima ait; Dicitur de multis artificijs, quod videntur esse possibilia, sed sunt causarum ignotarum. vt v. g. Alchimia, etsi talis ars constituatur, fortasse hoc erit per accidens, & inspiratione diuina potius quàm artis humanæ sapientia. Non enim (inquit Conciliator) ars eo peruenire potest, vt agentia & materiam, cum tempore, modo, & alijs circumstantijs, sciat ita proportionare, vt inde nouum constituatur metallum. Quod si apparenter videatur, id erit, quia ars fallaciam eius humano ingenio nequit detegere. Vnde aurum arte constructum, vim non puto habere con-

Exodi 7.

Conciliator.

fortandi cor, sicut habet aurum à natura productum. Fideles mihi tamen experti, dicunt argentum decoctione per artem fieri verum, non tamen videtur apparenter lucrari, probationibus omnibus quibus vtuntur, exploratum.

QVIDAM rerum metallicarum peritissimi, de quibus etiam subtiliter & accurate scripserunt, dixerunt, primum atque summum fundamentum, quo nititur ac sustentatur ars Alchimie, nullum esse: quo licet intelligere, ipsam artem (si tamen ars dicenda est quæ in se nihil veri & certi habet) inanem & fallacem esse. Et enim Alchimistæ putant materiam omnium metallorum esse sulphur & argentum viuum, quam obrem profitentur se ex varia sulphuris & argenti viui inuicem permixtorum temperatione, posse quodlibet metallum efficere: in quo sanè vehementer falluntur. Nam si sulphur & argentum viuum est materia auri & argenti, ergo in venis in quibus generatur aurum & argentum, apparerent aliqua vestigia sulphuris & argenti viui; similiter etiam in venis sulphuris & argenti viui, reperirentur aliqua indicia auri vel argenti; sed ipsi qui totam pene vitam curiosissime lustrandis, & considerandis venis, locisque metallorum consumpserunt, nunquam tale aliquid reperire potuerunt. quare falsa est opinio Alchimistarum, & aurum quod ab ipsis fit ex sulphure & argento viuo, non est verum aurum: non enim, vt dictum fuit, talis est materia veri & naturalis auri. Aurum autem quod fit ab Alchimistis, licet simillimum videatur vero auro, falsum tamen esse multis modis cognosci & iudicari

Non esse materiam omnium metallorum sulphur & argentum viuum.

dicari potest, nempe vel ex pondere; vel ex eo, quia non sustinet vim ignis; vel ex eo quia iniectum in vrinam, amittit colorem suum; vel quia non est ductile in tenuissimas laminas; vel denique quia non habet naturalis auri proprietates, quarum in primis illa commendatur, confortandi cor humanum. Hæc illi.

CARDANVS lib. 17. de subtilitate hæc scribit: *Cardanus.* sunt verò chimica inuenta, vitrum ducere in longissimas lineas, tenax aut prædurum efficere posse. Vidi ego dudum spheram exiguam ex vitro, quæ omni conatu illisa solo lapideo, non comminuebatur, sed resiliebat ad trabes. Eiusdem facultatis chemicæ est, vitrum albis lineis interstinguere, celare in eo imagines, falsas fabricare gemmas, purgare caphuram, metalla miscere, immutare, aut nobiliora imitari. Exempla verò fallacis Alchimie vide apud eundem in 10. lib. De varietate rerum, cap. 51. Quo in loco etiam hæc subiungit: Aurum & argentum facere, seu ex alijs metallis ea conficere, aut gemmas facitare, aut viles in nobiliores transmutare nemo non optare debet vt sciat; at quid horum fieri possit, difficile scitu admodum est; & si hoc etiam sciuerimus, longè difficilius est scire, quomodo fiat. Quæ autem ab Alchimistis fiunt, ea vel ad voluptatem pertinent, vel ad vsum; ad voluptatem sunt gemmæ & metalla nobiliora; ad vsum tincturæ, colores, materiae uasorum & alia similia. Circa quodlibet autem horum, tria excogitari possunt, vel vt fiant, quod maximum est; vel vt purgentur; vel vt perficiantur. Horum primum, de metallis, adhuc sub iudi-

*Utilitates
artis chi-
mice.*

iudice lis est an fieri possit; secundum & tertium, ferme inuentum est ad summam perfectionem, ac licet ars chimica non faciat verum aurum, quattuor tamen præstat magnas utilitates. Prima est, quia potest vnum metallum facere simillimum alij, vt ferrum auri, & æs auro & argento, idq; clarius appareret in gemmis. Secunda, cum id quod in aliquo potentia continetur, per vim ignis excitat, extrahit, & ad perfectionem perducit. Tertia, cum ea quæ superflua sunt, vi sua absumendo detegit, vt cum ex calce alumen excipitur, quod non genitum est vi ignis, sed exceptum; ita fit id quod vocant multiplicationem, cum ex terra ipsa quæ aliquid continet quod continetur, excipiunt. Quarta, Ars chimica vi ignis multas facere potest compositiones atque separationes, non minus vtilis & lucrosa ijs quæ ab Alchimistis tam anxie quærentur & ambitiosè promittuntur transmutationibus. Hæc Cardanus. Ex quibus verbis perspicitur eum arbitrari chemicam illam auri generationem, vel esse impossibilem, vel propemodum impossibilem.

DECLARATIO OPINIO EORVM
qui defendunt Alchimiam.

Opinio Auicennæ.

ALBERTVS in libro suo 3. de Mineralibus cap. 9. hanc de facultate Alchimie quæstionem pertractans, primùm exponit sententiam Auicennæ quæ fuit hæc: sciant (inquit Auicenna) artifices alchimie species metallorum permutari non posse, quamuis aliquid illis simile fieri possit; quod enim differentia specifica aliquo

aliquo tollatur ingenio, non credo possibile; sed expoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltem diminutio eorum: non enim permuratur species metallorum, nisi prius in primæ materiam metallicam reducantur, & sic iumentis artis deducantur in speciem metalli quod voluerit. Atque idem quoque sensisse auicennam Philosophum præcipuum in physicis & in mathematicis, deinde Albertus subiungit ea quæ sequuntur: Oportet nos dicere, Alchimicos peritos, non aliter operari quàm peritos medicos, qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per remedia confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, vt digerendo, sanitatem inducant: quæ sanitas est effectus & nature & artis; sed illius effectiue & principaliter, huius autem organicè & instrumentaliter: sic Alchimistæ primo benè purgantes materiam argenti viui & sulphuris insitam omnibus metallis, confortant; deinde deducunt virtutes elementares & cœlestes tali materie inhærentes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt inducere; & tunc ipsa natura operatur, & non ars nisi organicè iuuando & expoliendo vt diximus; & sic verum aurum & argentum educere, & facere videntur: quod enim virtutes elementares & cœlestes faciunt in vasis naturalibus, hoc etiam faciunt in vasis artificialibus, si artificialia formantur ad modum vasorum naturalium: & quod facit natura calore solis & stellarum, hoc faciet ars calore ignis; dummodo sic contemperetur, vt non excedat virtutem se mouentem & infor-

*Sententia
Alberti
Magni.*

mantem quæ est in metallis : huic enim cœlestis inest virtus, quæ primo commiscuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel ad illud per artis iuuamē. Alchimia igitur per hunc modum procedit, id est, corrumpens vnum, à sua specie remouēdo, & cum iuuamine eorum, quæ in materia insunt, alterius speciem inducendo. quare omnium operationum alchimicarum melior est illa quæ procedit ex eisdem, ex quibus procedit natura; sicut ex purgatione sulphuris, per decoctionem & sublimationem & expurgationem argenti viui, horumq; bona permixtione cum materia metalli, in his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli species inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrificant, manente specie prioris metalli in materia, proculdubio deceptores sunt, & verum aurum atque argentum non faciunt; & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt. propter quod ego experiri feci aurum alchimicū quod ad me delatum est, & postquam sex aut septem ignes sustinuit, tandem amplius ignitum consumitur & perditur & quasi ad fecem reuertitur. Hæc Albertus. Ecce supradictis verbis Albertus, non solum docet verum aurum posse fieri per Alchimiam, sed etiam quis modus eius sic efficiendi sit possibilis, & quis impossibilis, manifestè declarat.

*Quinque
rationes
pro Alchi-
misticis.*

QVIDAM Ianus Lacinius, qui de facultate chimica in transmutandis metallis multa disputauit, eiusq; disputationis summam memorat Cardanus loco supradicto, probat arte chimica posse confici verum aurū, his rationibus.

Primò,

Primò, metalla sunt quædam pura & concocta, vt aurum & argentum : quædam cocta sed impura, vt æs, ac ferrum : quædam cruda & impura, vt vtrumque plumbum; sed impura repurgari, cruda concoqui possunt, igitur ex ære, ferro & plumbo, aurum & argentum fieri potest. Quod autem talia concoqui possint, demonstrat ex sententia Aristotelis 4. Meteororum vbi de concoctione agit. De purgatione dubium non est, quippe cum proprium sit ignis separando purgare. Deinde propinquitas, paruumq; causarum discrimen, hoc idem suadet, cum ab iisdem omnia fiant. Supponit autem omnia metalla constare sulphure & argento viuo; quæcumque verò similia sunt, facillè inuicem transmutantur, eoq; magis, quod natura videtur semper perfectissimum intendere in omni genere, velut aurū; quæ igitur imperfecta sunt, artis beneficio perfici posse videntur; tum vt ad finē, tum vt ad motus ipsius perfectionē perducatur. Postea, si ars auctore Arist. in 2. Phys. & 4. Meteororū est imitatrix naturæ, cum natura concoquendo purgandoq; ex sulphure & argento viuo, aurum argentumq; perficiat, cur non etiam idem simili ratione operans ars possit efficere? Adhæc, ea dici debent secundum naturæ ordinem copulata & inuicem transmutabilia, quæ non habent omninò diuersas operationes sed easdem, in eo tantum differentes, quod quædam habent eas imminutas & imperfectas, velut foetus, infantis comparatione, ouum pulli, aurelia papilionis. At plumbum, æs, ferrum, argentum, nullas habent operationes ab auro distinctas,

stinctas, sed quas illud habet, utpotè liquefcere, duci, graue esse, nitere, ignibus resistere; easdem habent hæc, sed viciatas & imminutas; non enim ita splendent, non sunt adeo grauia, minus resistunt ignibus, non tota liquefcunt, non tam tenaciter ducuntur; igitur hæc dici debent aurum imperfectum, & beneficio artis perducì queunt ad perfectionem auri. Atque hoc putat Cardanus esse maximum argumentum quod pro Alchimis afferri possit. Postremò, idem astruit exemplo ranarum, quæ statim, ob præparationem materiæ, ex puluere generantur. Sunt autem ranæ perfectiores auro, & vt animalia perfecta, non solum partium simularium compositione, sed etiam instrumentorum compositione indiguerunt. Auicennam quoque citat dicentem, vitulum in nubibus generatum semiuiuum excidisse inter imbres. Generantur etiam ex iuuenulo strangulato apes, ex Basilico scorpiones, ex elixatura Anatis sub dio expositæ bufones, ex Afinis vespæ, ex equis Scarabæi, ex mulis locustæ, aque, quibusdâ in locis cõuertuntur in lapides: aër cõcussus inter duriora corpora, repenti transit in igne, fumus metallorû, præcipue plumbi, cogit argentum viuû, cortex mali punici ferrum mutat in chalybem. Si igitur hæc tam admiranda & pene incredibilia fieri possunt, atq; adeò quotidie fieri videmus, cur incredibile videatur, posse ab Alchimis verû aurum cõfici? Hæc ille disputat pro Alchimis.

*Antonius
Mirandula
lib. 1. c. 15.*

ANTONIUS Mirandulanus, Philosophus nostræ memoriæ præstant, & in Aristotelis doctrina excellenter versatus, in illo suo opere quod

quod scripsit de Euerfione singularis certaminis libro 19. sect. 7. hanc de Alchimis sententiam pronuntiat. Dicimus veram esse Alchistarum opinionem quod aurum possit fieri, & ab arte & à natura, quia transmutare possunt argentum viuum, & alia quæ ad id requiruntur, ita vt fiat eadem materia: sicut non solum à natura sed etiam ab arte animalia, vt scorpiones, generari possunt. Verum quia illud aurum fit rarissimè & cum maxima difficultate, multa enim quæ ad id concurrunt, facillimè impediri possunt, idcirco non videtur fieri posse; sed rei difficultas non arguit impossibilitatem. Non est autem danda opera illi arti, non quia non sit vera, sed quia tantæ est difficultatis, vt sit vtilius eam omittere quàm exercere: & multi quidem ditissimi ad magnam inopiam redacti sunt, propterea quod maximis sumptibus impensis, vel nunquam affecti sunt quod hæc ars pollicetur, vel certe rarè & parum, ita vt sumptus longè sit maior lucro, quare satius est alijs artibus certioribus operam dare, quæ maiori ex parte operam suam præstant, quàm huic quæ rarissimè propter res naturæ absconditas, finem suum assequitur. Hæc Mirandulanus.

EXPLICATVR BREUITER OPINIO
auctoris.

NOBIS autem propositam quæstionem philosophicè considerantibus atque perpendentibus, tria videntur hac de re valde probabilia dici & firmari posse; vnum est, nullam esse *Sententia auctoris de auro alchimis-*
ratio- *co.*

rationem philosophicā, vel necessariā, vel etiam admodum probabilem, qua demonstratur rationem chemicam efficiendi verum aurum, esse impossibilem. Cur enim putetur impossibilis? An quia nihil eorum quæ sunt à natura potest fieri ab arte? at hoc in generatione multorum animalium, aliarumque rerum quæ opera & ministerio artis non secus generantur quàm à sola natura, falsum esse cognoscitur. An quia (vt volebat Ægidius) nihil eorum quæ sunt in genere suo perfectissima, potest produci nisi vno modo, id est, solum ab agente suo naturali? Verùm si Ægidius verisimili aliqua ratione hoc probaret, aliquantulum fortasse valeret ad persuadendum: cùm autem nullam huius rei probationem afferat, qua facilitate ab eo id dicitur, eadem planè à nobis contemni ac rejici potest. An denique quia aurum naturale generatur virtute caloris cœlestis, aurum verò chemicum efficitur à calore igneo, qui duo calores cùm multum inter se differant, non poterunt eundem effectum præstare? sed hæc ratio dupliciter peccat. Primum enim falsum est calorem cœlestem & igneum specie inuicem distingui: cùm enim ab eodem contrario, hoc est, à frigore similiter corrumpantur, cùm ab eadem causa interdum producantur nimirum à lumine; cùm se inuicem intendunt atque augeant, cùm ad productionem ignis & mixtorum simili ratione conducant, fieri non potest, vt ea ratione qua calores sunt, specie distinguantur inter se: differunt igitur ea re solum, quòd calor cœlestis propter ordinatum

Calor cœlestis & elementaris non differunt specie.

cœli

cœli motum, est valde temperatus & accommodatus ad generationem & conseruationem rerum sublunarium, quam ob causam appellatur salutaris & viuificus: calor autem igneus ex se non est temperatus, sed agit quantum potest agere, & res sibi subiectas tandem destruit atque interimit, quocirca vocatur à Philosophis destructiuus & corruptiuus rerum. Verùm si hic calor aliunde corrigatur atque temperetur, nimirum vel à facultate animæ, vt in animalibus contingit, vel ab arte, vt fit in multis mixtis & medicamentis quæ à calore igneo, moderatione artis procreantur; efficietur profectò vt calor igneus talis propemodum euadat, qualis est cœlestis. Deinde, experientia manifestè ostendit quædam animalia similiter generari posse calore igneo atque calore cœlesti. Nam apud Ægyptios pulli calore igneo ex ouis excluduntur atque procreantur. Quam rem Iulius Scaliger, vir propter excellentem omnium disciplinarum eruditionem admirandus, in ijs quæ scripsit contra Cardanum exercitatione 23. pulchrè describit his verbis: In Ægypto ad Cayrum fumos construunt alij alio multiplici fornice imposito: in quorum tholi supremi medio, foramen est, per quod caloris vis, quæ immodica possit officere, subit atque exhalat: in imo ignem accendunt temperatum: Quorum multas centurias in fornicum superiore planitie disponunt: statis diebus erumpit pullorum turba, quos illi non numero sed mensura venales habent: modiolum statuunt sine fundo: quem vt implerunt, tollunt, neque hæc fabula est, sed fabulæ ipsi qui negant.

Animalis generari posse solo calore ignis, argumentum Iulij Scaligeri.

negat. Hæc Scaliger. Ceterum posse ex alijs metallis verè aurum effici, pbari argumento & experimèto posset auripigmèti, ex quo perfectum aurum posse fieri, testis est Plinius, qui rem nō prius temporibus sed sua ætate factam testatamq; cōmemorans, ita scribit lib. 33. cap. 4. Aurum faciendi est etiam vna ratio ex auripigmèto quod in Syria foditur pictoribus, in summa tellure, auri colore, sed fragili lapidum speculariū modo. Inuitaueratq; spes Caium principem audivissimum auri; quamobrem iussit excoqui magnū pondus: & planè fecit aurum excellens, sed ita parui ponderis, vt detrimentum sentiret, illud propter auaritiam expertus, quanquam auripigmenti libræ 14. permutarētur: nec postea tentatum ab vilo est. Sic Plinius.

ALTERVM verò, quod eadem de re probabilissimè potest asseri, illud est, chemicam rationem efficiendi verum aurum non quidem physicè, sed moraliter vt aiunt, loquendo vel impossibilem, vel propemodum impossibilem videri; non propter vllam rationem philosophicam quæ adhuc ab vilo sit allata, sicut ostensum est, sed propter ipsam experienciā quæ in rebus naturalibus, moralib⁹ atq; artificialibus, summi argumèti firmissimæq; rationis vim debet obtinere. Etenim cum plurimi in chemicæ facultatis tractatione & exercitatione diu multumq; laborauerint, & in veri auri effectiōnem acerrimis studijs atque incredibili cupiditate incubuerint, nemo tamen adhuc fuit præter vnum aut alterum probatis proditum historijs, quem liquido constet verum aurum & omni ex parte proba-

Ex auripigmento, teste Plinio, fieri verum aurum.

Cur non videatur esse vera ars Alchimie.

probatum ac perfectum effecisse. Quod si effectio auri per artem chemicam est possibilis, cur ea cum tam diu & tam multum optata, quæsitā, & procurata fuerit, nondum tamen reperta & vsitata fuit? nam quia possibilis est generatio animalium, medicamentorum, aliarumq; multarum rerum non solum per naturam, sed etiam per solertiam & industriam humanam, iam pridem inuentæ sunt artes, quæ huiusmodi res & verè & facilè possunt perficere; cur igitur idem non contingit in auro chmico? nisi quia vel talis modus efficiendi tale aurum simpliciter est impossibilis, vel si est possibilis, nondum tamen is est humano ingenio, & fortasse non potest esse, exploratè perfectèq; cognitus. Atque hoc argumentum ab experientia ductum, non solum apud Philosophum naturalem, qui nunquam à rebus sensatis experientiaq; comprobatis, vel transuersum (vt aiunt) digitum discedit, sed etiam apud quemcumque hominem sanæ mentis rectiq; iudicij plurimum valere debet. Quod si habent isti, vt iactant, veram certamq; artem faciendi aurum, cur sibi primum non faciūt tantum auri, vt nullius egeant, sed bonis omnibus quæ parari auro possunt, abundant? At enim videre licet istos, semper egentes & mendicos, quique per vana promissa, alienis opibus exhauriendis, suam quoquomodo egestatem subleuare, suamq; famem explere cupiant.

AD extremum, illud non tantum probabiliter dici, sed etiam pro vero certoq; confirmari potest, artem chemicam, licet ea fortassis sit utilis in distillationibus & alijs rebus quas superius

*Non esse
permissen-
dum in Re-
publica &
sum Alchi-
mia.*

ex sententia Cardani memorauimus, tamen in eo quod spectat ad effectiōem veri auri quam illa profitetur atque in primis pollicetur vanam esse, noxiam ac perniciosam Reipublicæ. Primò, Quia aut nunquam, aut rarissimè præstat quod promittit, ex quo non semel factum est, vt multi ad extremam inopiam atque paupertatem redacti fuerint; vnde rectè quidã ait, Alchimis non efficere aurum sed absumere, non implere crumenas, sed magis deplere & exhaurire. Deinde, quia faciunt falsum aurũ falsamq; monetam, atque gemmas pro veris passim distrahunt, atque diuendunt, ex quo Respublica hominumq; societas magnum caperet detrimentum. Postremò, quia verum aurum non rarè adhibetur in medicinis ad exhilarandum & roborandum cor: aurum autem chemicum cum vel non sit verum aurum, vel certè imperfectius sit auro naturali, vel non vtiq; habeat eiusmodi proprietates, aut certè non ita vitales & salutare humano corpori, quare non sine discrimine salutis & periculo vitæ, in medicinis adhiberetur. Hæc igitur nobis visa sunt de chimica facultate efficiendi verum aurũ probabiliter posse disputari.

C A P V T XIII.

DE ORIGINE MAGIÆ ET IIS QUI
in ea clari fuerunt.

ORIGINEM Magiæ, præsertim eius quam diximus non esse naturalem, variè tradunt scriptores. Philo libro De specialibus legibus censet

censet ex vera & naturali Magiæ adulterata & corrupta natã esse fallacem & quæ vulgo propriè dicitur Magia, ita scribens: Ex hac adulterata & deprauata, descendunt quas proprio maxime vocabulo malas artes dicimus circulatorum ariolorumq; studia, mulierum, mancipiorumq; nequissimorũ expiationes & lustrationes profitentium, mutationesq; amoris in odium, aut ex aduerso in amorem odij, per quasdam passiones amatorias & incantamenta idonea: atque his dolis circumueniunt homines & ingentium malorum atque ruinarum sunt causæ, non priuatis modò hominibus aut familijs, sed ciuitatibus, regnis & prouincijs. Quamobrem huiusmodi artes, meritò lege Mosaica, grauissimis propositis pœnis prohibentur. Hæc Philo. Vetus tamen opinio est plurimorum scriptorum probata consensu, principem huius Magiæ doctorem & quasi parentem fuisse Zoroastrem, vel Persem, vt Plinius & Diogenes Laërtius vocant; vel Bactrianum, vt Diodorus Siculus & alij nominant. Et Plinius lib. 30. cap. 1. ita de eo scribit: Sine dubio in Oriente orta est Magia, in Perside à Zoroastre, vt inter auctores conuenit. Eudoxus Zoroastrem hunc, sex millibus annorum ante Platonis mortem fuisse prodidit; sic & Aristoteles; Hermippus, qui de tota ea arte diligentissimè scripsit, & vicies centum millia versuum à Zoroastre cõdita, indicibus quoque voluminum eius positis explanauit, præceptorem à quo institutus est Zoroaster, tradidit Azonacem quinque millibus annorum priorem bello Troiano. De quo Zoroastre mira alijs locis scri-

*Philo de
origine Ma-
gia.*

*Zoroastres
Magia præ-
rens.*

Plin. lib. 7. bit Plinius: Vnum enim eum (inquit) mortali-
um eodem quo natus est die risisse, cerebrumq;
ita ei palpitasse, vt impositam repelleret manū,
futuræ præfagio scientiæ: viginti annis in deser-
to Magiæ vacantem, caseo vixisse ita tempera-
to, vt vetustatem non sentiret. Iustinus quoque
historicus libri primi initio, inuentorem artis
Magiæ facit Zoroastrem: idemq; sentit. B. Au-
gustinus lib. 21. De ciuitate DEI, cap. 14. Solum,
inquit, Zoroastrem quando natus est, ferunt, ri-
sisse, nec ei boni aliquid monstrosus ille risus
portendit: nam magicarum artium fuisse per-
hibetur inuentor, quæ quidem illi nec ad præ-
sentis vitæ vanam felicitatem contra suos ini-
micos prodesse potuerunt; à Nino quippe Af-
syriorum rege, cum esset ipse rex Bactrianorum,
bello superatus est. Suidas etiam ait, Magiam
inuentum esse Persarum, apud quos Magi ma-
gnam fidem & auctoritatem habuerunt. Auctor
Historiæ Scholasticæ enarrans historiam libri
Geneseos, cap. 39. Ninus, (inquit) vicit Cham
qui adhuc viuebat & regnabat in Bactria, seu in
*Cham idē
que Zoroa-
stres.* Thracia, vt alij volunt, & vocabatur Zoroaster
inuentor artis Magiæ, qui & hanc, & septem li-
berales artes in quatuordecim columnis scrip-
psit; septē æneis, & septem lateritijs, contra du-
plex orbis excidium quod timebatur, vnum per
aquas, alterum per ignem. Ninus verò libros
eius combussit. hinc etiam orta sunt idola. Hac
ille. Verùm de antiquitate Zoroastris non con-
uenit inter scriptores: nam Eudoxus & Aristote-
les, vt ex Plinio retulimus, volunt eum anti-
quorem fuisse Platone, sex millibus annorum:

Hermip-

Hermippus autem vel (vt citat Laërtius) Her-
modorus Platonius in libro De disciplinis fa-
cit eum quinque millibus annorum bello Tro-
iano vetustiorē; è contrario autem Xantus
*Laërtius
initio Ope-
ris.* Lydius, vt refert Laërtius, multo recentiorē
eum facit, hoc est, sexcentis duntaxat annis ante
Xerxis transitum in Græciam. Sed illi nimium
multos computant annos, hic nimium paucos.
Constat enim Zoroastrem fuisse tempore Nini
primi Assyriorum regis, quo regnante natus est
Abraam: ab ortu autem Abraæ, vsque ad pri-
mam Olympiadem fluxerunt anni mille cen-
tum septingenti & paulò amplius sexaginta:
nam qui plures quam ceteri annos monarchiæ
Assyriorum & Medorum vsque ad Cyrum at-
tribuerunt, illi mille trecentos sexaginta, huic
trecentos quinquaginta assignarunt. Cœpit au-
tem Cyrus regnare initio quinquagesimæ quin-
tæ Olympiadis: Secundùm hanc igitur laxissi-
mam computationem, à Nino & Zoroastre vsq;
ad primam Olympiadem, numerantur anni mil-
le quadringenti nonaginta quattuor. Bellū porrò
Troianum septem & quadringentis annis præ-
cessit Olympiades: Xerxis transitus in Græciam,
in 75. excessus Platonis in 108. Olympiadem in-
currit. Ex quo apparet multitudinē illam an-
norum, quam Eudoxus, Aristoteles & Hermip-
pus tribuunt antiquitati Zoroastris, vel esse fa-
bulosam, vel annos illos non quales nostri sunt,
sed quales Ægyptij & Arcades habuerunt, hoc
est, trimestres, esse censendos. Nec dissimile fuit
eodē in loco Plinij, quippe qui ait Mosem mul-
tis annorum millibus posteriorem fuisse Zoro-
astre;

G 3

astre; cum subtilissima Chronologiæ ratione compertum sit, paulò amplius sexcentis annis Mose priorem fuisse Zoroastrem.

*Cassiani de
origine Ma-
giæ opinio.
Gen. 6.*

APVD Cassianum Serenus abbas collat. 8. cap. 21. originem Magiæ & omnium maleficarum artium altius repetit, nimirum etiam ante diluuium, ex eo tempore quo filij DEI, vt scriptura narrat, permisti sunt filiabus hominum, ait enim, scientiam omnium rerum cœlestium & sublunarium quam Adam à DEO acceperat, tradidisse ipsum filio suo Seth, cuius semen eam seruauit incontaminatam, & donec diuisum à sacrilega propagine Cayn perdurauit, eam doctrinam ad DEI cultum, & ad utilitatem vitæ communis exercuit: cum verò fuisset impiæ generationi permixtum, ad res profanas atque noxias, quæ piè didicerat, instinctu Dæmonis deriuauit; curiosasq; ex ea maleficiorum artes atque præstigias ac magicas superstitiones audacter instituit. Sed quomodo hæc curiosa & malefica doctrina diluuium non perierit, in causa fuit Cham, vt antiquæ ferunt traditiones, qui superstitionibus & sacrilegis artibus fuit infectus, easq; artes, cum in arcam in quam cum Noë patre suo iustissimo, & sanctis fratribus ingressurus erat, inferre non auderet; diuersorum metallorum laminis, quæ scilicet aquarum non corrumperentur iniuria, & durissimis lapidibus qui vim ignis non sentirent, insculpsit: quæ diluuium peractò, eadem qua ille celauerat curiositate perquirens, sacrilegiorum ac perpetuæ nequitie seminarium transmisit in posteros. Hac itaque ratione illa opinio vulgi qua creditur

Ange-

Angelos vel maleficia, vel diuersas artes hominibus tradidisse, in veritate completa est. Hactenus Abbas Serenus.

SED mihi verius sentire videntur, qui Diabolum primum Magicarum artium auctorem & parentem faciunt, à quo mortales earum cognitionem acceperint, & vsum didicerint. Et sanè primum Magiæ vsum & effectum memoria repetentibus, haud improbabiler videri potest, Magiæ vsum vnà cum mundo cœpisse, & quidem in Paradiso, salua etiam tunc & integra illibataq; hominis innocentia. Ibi enim Diabolus formam sibi induens serpentis, vel occultè per verum & naturalem serpentem Euam alloquens, blandissimis deceptam promissis, ad vitium pomum maximo sui suæq; totius humanæ sobolis exitio, edendum induxit. Nec mirum videri debet si Diabolum Magiæ auctorem faciamus; cum ipse, vt apud Ioannem capite octauo Dominus noster dixit: *Homicida sit ab initio, & in veritate non steterit, quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax est & pater mendacij.* Rectè igitur Lactantius libro secundo Diuinarum institutionum, omnium maleficarum artium inuētores & magistros fuisse Dæmones, confirmat his verbis: Eorum inuenta sunt Astrologia & Aruspicina & Auguratio, & quæ dicuntur Oracula, & Necromantia & ars Magica, & quicquid præterea malorum exercent homines vel palam, vel occultè: quæ omnia per se falsa sunt, vt Sibylla Erythræa testatur. Hæc & alia multa in

Prima origo Magicarum artium à Dæmone.

Lactantius.

*Praeclara
Cypriani
sententia.*

eandem sententiam eo loco Lactantius commemorat. Sed nemo grauius & elegantius omnes Magiæ species omnesq; fallacias ex Dæmone profectas esse ostendit quàm Cyprianus in libro de Idolorum vanitate: Nequissimi, inquit, spiritus, sub statuis ac imaginibus consecratis delitescunt. hi afflatu suo vatum pectora inspirant, extorum fibras animant, auium volatus gubernant, sortes regunt, oracula efficiunt, falsâ veris semper inuoluunt: nam & falluntur & fallunt, vitam turbant, somnos inquietant, irrepunt in corpora, mentes terrent, membra distorquent, valetudinem frangunt, morbos laceffunt, vt ad cultum sui cogant, vt nidore altarium & rogis pecorum saginati, remissis quæ constrinxerant, curâsse videantur. Hæc est de illis medela, cum illorū cessat iniuria; nec aliud illis studium est à DEO homines auocare, & ad superstitionem sui, ab intellectu veræ religionis auertere: cùm sint ipsi pœnales, quærunt sibi ad pœnam comites, quos ad crimen suum fecerint errore participes. Hi tamen adiurati per Deum vnum à nobis, statim cedunt & fatentur, & de obsessis corporibus exire coguntur. Videas illos nostra voce & operatione, quasi flagris cædi, igne torreri, eiulare, gemere, deprecari, vnde veniant, aut quando discedant, ipsis etiam qui se colant audientibus confiteri, & vel exiliunt statim, vel euanescent gradatim, prout fides patientis adiuvat, aut gratia curâtis adspirat. Hinc vulgus in odium nostri nominis cogunt, vt nos odisse incipiant homines antequam nosse, ne cognitos aut imitari possint, aut damnare non possint. Hæc Cyprianus.

SED

SED ne christianorum hominum duntaxat hæc videatur opinatio, excitabo etiâ testes Philosophos Græcorum, & quidem nobilissimos. Aristoteles in primo de Philosophia libro, vt Laërtius initio sui Operis memorat, Magos Ægyptijs antiquiores esse, p̄didit, duob; iuxta illos esse principia, bonum Dæmonem, & malum: alterum ex his Iouem & Onomasdem, alterum Plutonem & Arimanium dici: quod Hermippus quoque in primo de Magis ait, atque Eudoxus & Theopompus, qui & reuicturos homines, iuxta Magorum sententias dicit, immortalesq; futuros: & vniuersa illorum mysteria & effectus precationibus quibusdam constare. Ista Eudemus quoque Rhodius tradit. Hæc Laërtius. Verùm nihil luculentius testimonio Porphyrij: quod libro 5. De præparatione Euangelica, cap. 7. his verbis refert Eusebius: Magicæ artis dij Gentilium & inuectores & doctores fuerunt. Vnde namque homines quibus rebus Dæmones colantur & cogantur, quàm ab ipsis Dæmonibus discere potuissent? Neque putes id à nobis tantùm dici: Porphyrius testis citetur, qui in libro De responsis sic ait: Non solum felicem conuersationem suam, verùm etiam quibus rebus gaudeant & quibus alligentur, Dij hominibus significarunt. Ad hæc quibus rebus cogantur, & quæ sibi afferenda sint, & quos dies vitare oporteat, figuras quoque ipsas simulachrorum quales esse debeant, & in quibus locis ipsi versentur, & omninò nihil est, quod ab ipsis dijs homines non didicerint. Atque hæc Porphyrius ex varijs Proserpine responsis demon-

Porphyrius.

G 5

strat

strat & confirmat. Quid ergo mirum, Magicæ artis & inuentionem & studium & vsum fuisse antiquissimum? Certè nos supra à Mundi vsq; primordijs, Magicæ originem repetiuimus, & liber Exodi satis clare ostendit, iam tempore Mo-
 sis, hoc est, plusquam trecentis annis ante bellum Troianum, Magiam claram & celebrem fuisse, Magosq; magna apud eam gentem, & sapientia & diuinæ cuiusdam virtutis auctoritate & existimatione floruisse, vtpote qui se Mosi opponere ausi fuerint, similiter illi mira quædam operantes. Nec DEVS per Mosem tam graues pœnas aduersus Magos constituisset, nec tam seuerè eorum consuetudinem & congressum Iudæis interdixisset, nisi iam tunc eorum ars, sicut hominibus exitiosa erat, sic nota & celebris fuisset. Porrò circa belli Troiani tempora claram fuisse Magicæ famam, non obscure indicat Homerus, præsertim in Vlysis erroribus, aded vt totum opus nõ aliunde constet. Siquidem Protea & Syrenum cantus apud eum, non aliter intelligi volunt; Circe vtique & inferorum, euocatione hoc solùm agi. Deinde apud Theffalas vrbes diu Magia, magna celebritate viguit. Orpheus quoque magnam ei fidem & auctoritatem addidit. Sed primus extat, vt inquit Plinius, de eo commentatus Osthanes Xerxem regem Persarum bello quod Græcis intulit, comitatus, qui velut femina artis portentosa sparfit, obiter infecto quocunq; comueauerat mundo; & hic maximè ad rabiem, non auiditatem modo scientiæ eius Græcorum populos egit. Sed ante hunc, clarissimum in ea arte Pythagoræ nomen fuit.

Exod. 7.

fuit. Is autem quem dixi Pythagoras, & post eum Empedocles, Democritus & Plato ad hanc discendam nauigauere, exilijs verius, vt inquit Plinius, quàm peregrinationibus susceptis, hanc reuerfi prædicauere, hanc in arcanis habuere. Sed maxime omnium Democritus, & aliorum suisq; editis de ea voluminibus, eodem tempore in Græcia, quo medicinam Hippocrates, hoc est, circa Peloponnesiacum Græciæ bellum, & annum Romæ conditæ trecentesimo, eam illustrauit. Multis post hos sæculis, Apostolorum temporibus apud Brachmanas Indorum Iarchas, & apud Gymnosophistas Æthiopum, Tespion Magicæ existimatione illustres fuerunt: quo tempore Simonem cognomento Magum, *Simon Magus.* propter hanc artem multum claruisse, omnis loquitur Ecclesiastica historia. Is Apostolorum *Astor. 2.* æmulus, non apud Samaritas modò, sed apud Romanorum quoque principes, ad magicas eius præstigias attonitos, honores etiam diuinos obtinuit: ex quo velut parente, multiplex hereticorum soboles prognata, & sub Christiano nomine magicas artes professa, religionem & disciplinam christianam apud ignaros, infamem & odiosam fecit. Verùm omnes ante se postq; eius artis famæ celebres, longè superauit Apollonius Tyaneus, eius perdiscendæ studio totum penè orbem peruagatus, & cum ijs congressus quicunq; tunc in ea clari habebantur. Is Magicæ scientia tantam nominis claritatem gloriæq; sibi comparauit, tantaquæ sui admiratione hominum animos impleuit, vt à multis eius sapientiam operaq; æstimantibus, & viuus & mortuus quasi

quasi DEVS haberetur. Taceo hîc Plotinum, Porphyrum, Iamblichum, Proclum, Apuleium, aliosq; Pythagoricæ ac Platonicæ sectæ plurimos, qui Magiâ & coluerunt studiosissimè, & pugnacissimè defenderunt, & tanquam inter omnes sapientiæ partes clarissimam, vtilissimam, quæ, summis laudibus prædicauerunt. Sed quæret aliquis, quomodo Magia artium omnium vanissima & fraudulentissima, tantum in toto terrarum orbe totq; seculis valuit? Huic quæstioni respondens Plinius primo capite tricesimi libri. Auctoritatem, inquit, ei maximam fuisse nemo miretur: quandoquidem sola, artium, tres alias imperiosissimas humanæ mentis complexa, in vnam se redegit. Natam primum è Medicina, nemo dubitat, ac specie salutari irrepsisse, velut altiore sanctioremq; quam medicinam: ita blandissimis desideratissimisque promissis, addidisse vires religionis, ad quas maximè etiam nunc caligat humanum genus. Atque vt hoc quoque suggesserit, miscuisse artes mathematicas, nullo non auido futura de sese sciendi, atque ea è cælo verissimè peti credente. Ita possessis hominum sensibus triplici vinculo, in tantum fastigium adoleuit, vt hodieq; etiam in magna parte gentium præualeat, & in Oriente regum regibus imperet. Hæc Plinius.

Religio & disciplina Christi tenet bras Magia & Seruum magicarum

CETERVM illud hoc loco magno nostro gaudio ingentiq; gloria Christianæ religionis considerandum est, cum primum Euangelicæ doctrinæ lux mundo affluit, omnium magicarum fraudum caliginem fuisse discussam atque dissipatam. Simul enim fides CHRISTI prædicat & rece-

& recepta mundo fuit, omnis magicarum artium, oraculorum, vaticinationum ceterarumq; diabolicarum fraudum vis concidit, defecit, euauit. Post Euangelium (inquit Tertullianus in libro de Idololatria) nusquam inuenies aut Sophistas, aut Chaldæos, aut Incantatores, aut Coniectores, aut Magos, nisi planè punitos. Vbi sapiens? vbi literator? vbi conquistor huius æui? Nonne infatuauit DEVS sapientiam huius sæculi? Sic Tertullianus. Atque hæc ita fore, vt cernimus euenisse, multò antè CHRISTVS Dominus discipulos suos docuerat: nam apud Iohannem cap. 12. dixit: *Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eijcietur foras: & ego se exaltatus suero à terra, omnia traham ad me ipsum.* Et apud Lucam capite 11. *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet. Si autem fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa eius arma aufert in quibus confidebat, & spolia distribuit.* Quantum (inquit Eusebius libri primi De præparatione Euangelica, cap. 2.) recepta CHRISTI fide mundus profecerit, ipsis oculis cernimus. Non enim Persæ qui eum secuti sunt, matres suas nefandis nuptijs cognoscunt: non humanis vescuntur carnibus Scythæ, nec carissimos, falsa religione impulsos liberos iugulant: non Massagetæ ac Derbices propinquos atque affines suos senectute confectos immolant, aut eorum carnes epulantur: non Tybareni fenos suos præcipitare, Hyrcani rapaci auium generi, non Caspij canibus proijcere solent; quæ quidem antea religiosissimè faciebant: nunc verò euange-

artium è Mundo discussis.

Esai. 29. I. Cor. 1. Ibidem.

euange-

euangelica virtute vndique hæc tetra, fœda & immania flagitia explosa sunt. Quis iam doctrinam christianam amplexus, Deos putat aut inania & surda simulachra, aut maleficos Dæmonas in eis habitantes, aut partes mundi quæ cõspiciuntur, aut mortuorum vmbra, aut etiam animalium vel abiectissima & nocentissima? quibus tamen rebus vniuersæ penè gentes ante prædicationem Euangelij diuinos honores cultusq; tribuebant. Non satis existimari potest, inquit Plinius lib. 30. cap. 1. quantum Romanis debeatur, qui sustulere monstra, in quibus hominem occidere religiosissimum erat, mandati etiam saluberrimum. Quis ergo satis æstimet, quantum debeant CHRISTO, cum aliæ gentes, tum in primis & gens & vrbs Romana, cuius fidei ac doctrinæ beneficio, maximis est malis liberata, summisque beneficijs affecta? Roma enim (vt ait B. Leo sermone primo De natiuitate Apostolorum Petri & Pauli) DEVM suum ignorans, cum penè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium seruebat erroribus: & magnam sibi videbatur assumpsisse religionem, quia nullam respuebat falsitatem, in qua diligentissima superstitione habebatur collectum, quicquid vsquam fuerat vanis erroribus institutum, vnde quantum est per Diabolum tenacius illigata, tantò fuit per CHRISTVM mirabilius absoluta.

CAPVT

CAPVT XIV.

AN MAGIAE STUDIVM ET
vsus sit licitus.

DVPLICEM supra Magiam fecimus; vnam naturalem, alteram non naturalem. Naturalis cum sit doctrinæ Physicæ, Medicæ, ac Mathematicæ pars nobilissima, per se bona & honesta est, hominumq; studio & cognitione dignissima. Fortasè autem eius studium & tractatio publica meritò prohiberi posset in Republica, videlicet, si timeretur ne ea in vulgus prodita, multi (quæ est humani ingenij ad mala procliuitas) ad perniciem exitumq; aliorum abuterentur. Nam licet medicina quoq; abuti possint medici, & ob eandem causam etiam prohibenda videretur; attamè alia est ratio Medicinæ, alia Magiæ: nam Medicina, & eius vsus est per se necessarius mortalibus, & abusus manifestior est, quàm vt omninò celari queat; ideoq; punitu ac emendatu facilius. Magiæ verò, nec vsus societati hominum est per se necessarius, & est abusus occultus: latet enim per quas res & qualiter Magia operetur. Quamobrem valde timeri potest, ne, quò est occultior in operando, eò magis fiducia impunitatis, lubrica sit ad nocendum.

MAGIA verò non naturalis, præsertim quæ *De studio* commercio & fœdere inuito cum Dæmone *Magia.* nititur, dupliciter addisci potest, vel speculatiuè tantum, vel etiam practicè, hoc est, vel noscendi tantum causa, vel etiam vrendi & exercendi. Nuda cognitio Magiæ per se mala non est: omnis

nisenim cognitio veri bonum quoddā & perfectio est intellectus; si enim cognitio malorum bona non esset, DEVS eam non haberet; atqui DEVS omnium bonorum pariter atque malorum scientiam perfectissimam habet, si per se mala esset cognitio huius Magiæ, ergo nulli prorsus eam discere aut nosse liceret. Quomodo igitur Ecclesiæ Doctores & rectores, huius Magiæ vanitates, fallacias, maleficia, impiasq; superstitiones detegere & confutare possent? quomodo probare, mira illa quæ faciunt Magi, vel esse meras imposturas vel opera Dæmonum, vel occultarum virtutum naturalium effecta? quomodo demonstrare, nullum opus Magorum verè posse dici miraculum? quomodo docere, CHRISTI miracula multum differre ac præstare Magorum miraculis, & nec Magos virtute diuina operari, nec CHRISTVM eiusq; seruos miracula magicis artibus edidisse? Atq; hoc animo & consilio nõnullis Magiæ studere concessum est. Nos christiani (inquit Tertullianus libro De Anima) fallacem Magiam non socia conscientia, sed inimica scientia nouimus, nec inuitatoria operatione, sed expugnatoria dominatione tractamus multiformem hanc lucem mentis humanæ, totius erroris artificem, salutis pariter, animæq; vastatricem. Itaq; mihi quidem videtur rectè dixisse Ioan. Picus Mirandulanus: Quò quis est Magiæ peritior, ed clarius eum cernere quantum inter Magorum & CHRISTI atque sanctorum miracula interfit. Sed studium eius potest tripliciter non esse bonum; vel si quis illud præferat studijs vtilioribus, & tantum propter inanè quantant

dam curiositatem illud capeffat; vel si ad malè agendum id referre velit; vel si propter imbecillitatem mentis periculum sit, ne huius Magiæ fraudibus & superstitionibus circumueniatur. Meritò igitur id studij publicè christianis vetitum est, nec vlli nisi permissu rectorum Ecclesiæ conceditur.

VSVS autem huius Magiæ in totum damnatus est & vetitus, nõ solum lege diuina & Ecclesiastica, sed etiam ciuili, nec christianorum tantum, sed etiam Gentilium. Non est autem vsus Magiæ licitus: aut enim ibi est peccatum infidelitatis, si quis Dæmoni credens, tribuat ei diuinum numen: aut est peccatum idololatriæ, si oblationibus & sacrificijs cultum Dæmonibus adhibeat: aut saltem est peccatum inobediētæ, quia tam Magus quàm qui opera Magi vtitur, facit contra prohibitionem diuinam & ecclesiasticam. Causa autè huius prohibitionis triplex est; Primò, quia is peccat in se ipsum, committens se in magnum discrimen, scilicet deceptum magicis fraudibus in graues errores labendi. Deinde iniuriam facit Ecclesiæ, cum Dæmone habens commercium & familiaritatem, qui est omninò præcisus ab Ecclesia eiq; aduersarius. Postremò grauissimè DEVM offendit, dum cõfugit ad Diaboli opem & auxilium; quasi non sit omnipotens & homini abunde prouidens & consulens DEVS christianorum. Quàm grauis autem, & minacibus verbis DEVS & vsus & studiū huius Magiæ prohibeat, ex varijs scripturæ locis liquidò cernitur. In capite 19. Leuitici sic habes: *Non augurabimini, nec obseruabitis*

De vsu Magiæ.

Magia Secunda diuina legibus.

somnia. Non declinetis ad Magos, nec ab ariolis & liquid sciscitemini, vt polluamini per eos. Et capite sequenti 20. Anima que declinauerit ad Magos & ariolos, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui. Et cap. 18. Deutero. Non inueniatur in te qui sciscitetur ariolos, & obseruet somnia & auguria: nec sit maleficus, nec incantator, neque qui Pythones consulat, aut quærat a mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus; & propter istiusmodi scelera delebit has gentes in introitu tuo. Et 4. lib. Reg. cap. 1. Ochozia regi Israël qui miserat nuncium ad consulendum Beelzebub deum Accaron de ægritudine sua: Elias hæc renunciari iussit: Nunquid non est DEVS in Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebub deum Accaron? Quamobrem hæc dicit Dominus; De lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. Et lib. 2. Paralipomenon, cap. 33. inter alia scelera regis Manassis, hæc connumerantur: Observabat somnia, sciscitabatur auguria, maleficis artibus inserviebat, habebat secum magos & incantatores; multaq; mala operatus est coram Domino, vt irritaret eum. Cuius seuerissimi præcepti hanc rationem reddit Philo in libro De specialibus legibus: Non finit noster legislator procrastinari veneficorum supplicia, sed absq; mora vult exigi: quod dilatio, noxijs opportunitatē peccandi præbeat, ceteris metum afferat, existimantibus, quicquid illorum vitæ accedit, suæ securitati decedere, Idcirco sicut vyperas,

*Egregia
Phalonis
sententia.*

scor-

scorpios, aliasq; venenosas bestiolas, priusquam mordeant aut faucient, aut etiam se commoueant, sine mora ad primum aspectum occidimus, præcauendo naturalem eorum malitiam priusquam noceant: eodem modo eiusmodi homines plectendi sunt, qui magicis suis artificijs & maleficis artibus incautos homines nõ solum errore implicant, sed in graues calamitates intrudunt. Sic Philo. Quam essent autem hæc artes magicæ, & Apostolis & nascentis Ecclesiæ christianis abominabiles & exosæ, vel vnus locus qui est in 19. capite libri De Actis Apostolorum, apertissimè declarat, vbi sic legimus: Multi ex his qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus. Vt autem & multitudinem & pretium librorum intelligeremus; subditur, eos quinquaginta denariorum millibus fuisse æstimatos. illos autem libros de rebus curiosis, Chrysostronus, Augustinus, Beda, Oecumenius alijq; de rebus magicis scriptos fuisse interpretantur. Restat vt de Magis Pharaonis, qui se opposuerunt Mofi, nonnulla disputemus.

DE MAGIS PHARAONIS,

Exodi 7.

SACRA Scriptura narrat Pharaonem aduersus Mosen iussisse accerfiri sapientes & maleficos, qui per incantationes Ægyptiacas & arcana quædam similia fecerunt, tribus prioribus prodigijs à Mose factis: sapientes vocat, vel Astrologos, vel Philosophos, præsertim Magiæ natura-

Exodi 7.

H 2

tura-

turalis peritos: Maleficos autem, qui Magiam illam quam supra nominauimus, non naturalem, tenebant & exercebant. Itaque horum nomine significantur præstigiatores, Necromantici, & qui magicis artificijs abutuntur ad patranda scelera, velut adulteria, furta, homicidia, atq; ob id dicuntur malefici: nam & faciunt mala, & malo modo, nimirum Dæmonum auxilio cum multis item fraudibus, mendacijs & hominum deceptionibus. Dicuntur autem, ut refert Iosephus libro secundo Antiquitatum, illi Magi fuisse sacerdotes: apud Ægyptios enim tales erant ex estimatione omnis sapientiæ sacerdotes, quales apud Indos Brachmanes, apud Æthiopes Gymnosophistæ, apud Græcos Philosophi, & apud Iudæos Prophetæ. Dicit autem Scriptura, eos operari solitos per incantationes Ægyptiacas, & per quædam arcana: nam operabantur cantando quædam verba modo carminum: sed quia vel verba illa erant secreta, Onkelus vertit, susurrationses: vel modus quo operabantur, erat secretus & occultus, ideò vocantur arcana. Dicuntur autem Ægyptiaca, nõ quod primùm in Ægypto inuenta fuerint, sed quia verbis & ritibus Ægyptiacis constabant; vel quia non idem est genus & modus incantationum apud omnes gentes, sed alius alibi gētium. Septuaginta interpretes vocāt Sophistas & Pharmacos, id est veneficos & incantatores, Onkelus Magos, Aquila vertit *νεφελιστας*, id est, occultorum cognitores, & patratores.

CAPVT

CAPVT XV.

QVI FVERINT ILLI MAGI QVI
resisterunt Mofi coram Pharaone.

SCRIPTURA neminem eorum nominatim appellat: Sed B. Paulus posterioris Epistolæ ad Timotheum cap. 3. ait Ianne & Mambre resistisse Moyfi. Chrysoftomus illum locum exponens ait, Paulum illorum duorū nomina compta habuisse ex antiqua certaq; Hebræorum traditione, vel ex SPIRITVS sancti reuelatione. Sic etiam Theodoretus & Theophylactus. Alij dicunt fuisse librum quendam apocryphum, qui inscribatur liber Iannis & Mambres, ex quo libro volūt Paulum transcripsisse illorum Magorum nomina. Quod probare videtur Origenes Tractatu 35. in Matthæum, vbi exponēs verba illa Pauli, ait nomina illa Magorum non inueniri in scripturis publicis, sed in secreto quodam libro qui inscribitur. Liber Iannis & Mambres. Quapropter nonnulli epistolam illam Pauli reijcere ausi sunt, tanquam apocryphis vtentem testimonijs: cum tamē, inquit Origenes, nemo adhuc ausus sit reijcere priorem epistolam ad Corinthios, in cuius capite 15. citatur sententia quædam ex Menandro Poëta. Hactenus ex Origene. à quo non discrepat vulgo putatus Ambrosius eundem illius epistolæ locum explanans, exemplum, inquit, hoc de apocryphis est: Iannes enim & Mambres fratres erant magi vel venefici Ægyptiorū, qui arte Magiæ suæ, virtuti DEI quæ per Mosen operabatur, emulatiōe cōmentitia resistere se posse putabāt.

Exod. 8.

Sed cum Moyfi virtus in operibus cresceret, hu- miles facti, cum dolore vulnerum fateri coacti sunt DEVM in Mose operari. Gelasius Papa Di- stinct. 15. sancta Romana Ecclesia, hunc librum Iannes & Mambres inter apocryphos numerās, reprobat. Horum etiam Magorum meminit Plinius lib. 30. cap. 1. & vocat Iamne & Iotape, falsò dicens eos fuisse Iudæos: sed in eo præte- rea fallitur, quòd istos multis annorum milli- bus fuisse dicit post Zoroastrem; cum ex Iustini libro primo constet Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante na- tus est Abraam, à cuius ortu vsque ad tempus istorum prodigiorum, non nisi quingenti quin- que anni fluxerunt; quin ab ipso diluuiò non amplius septingentis nonagintaseptem præteri- erunt. De his quoque Numenius Pythagoricis in 3. lib. De bono ita scribit: Iannes & Mam- bres, Ægyptij erant, magicis artibus adèd præ- potentes, vt Musæo Iudæorum duci, viro DEO coniunctissimo, soli resistere posse à cunctis Æ- gyptijs iudicati sint: multas enim calamitates quas Musæus Ægypto intulit, soluere visi sunt. Hæc refert Eusebius libro 9. De præparatione Euangelica, cap. 3. Hos autè Magos fratres fuisse, & Ambrosius loco supradiçto affirmat, & ex narratione B. Macharii Palladius commemo- rat. Sed quia in Macharii & Palladij mentionem incidimus; nõ alienum fuerit hoc loco quæ nar- rat Palladius vitam Macharii scribens de mira- bili horum Magorum sepulchro ab ipso Macha- rio visa & comperta, & deinde narrata Palladio, hic adscribere. Dicebat Macharius Iannem &

Memora-
bilis histo-
ria.

H 4

Mam-

Mambrem fuisse fratres, propter magicæ artis excellentiam, maximam apud Pharaonem & Ægyptios tunc temporis habètes auctoritatem atque potestaté: qui dum viui essent, intra quã- dam Ægypti solitudinem, in hortis quibusdam sepulchrum sibi construxerunt ex lapidibus quatuor pedum magnitudine, multumq; auri illic condiderunt, & omnis generis arbores plã- tauerunt, & maximum aquæ puteum foderunt, sperantes fore vt post suum obitum in illo para- diso delicijs fruerentur. Hic autem locus, vt communi illius regionis fama ferebatur, à Dæ- monibus tenebatur atque custodiebatur. Inces- sit Machariũ cupido visendi locum, profectusq; cum iam propè accessisset, obuiã illi occurrerunt ad septuaginta Dæmones varijs formis, alij cla- mantes, alij exilientes, alij magno cum fremitu in eum stridentes dentibus, alij figura coruorũ in eum inuolantium, quibus euanescentibus, ingredienti iam in paradysum, occurrit Diabo- lus cum districta romphæa ei minitans: quem facto crucis signo repellens, ingressus est locum; omniaq; contemplatus, reperit cadum æneum, catena ferrea pendentem ex puteo, iam tempo- re consumptum, & fructum malorum punico- rum, quæ nihil intus habebant, fuerant enim a- refacta sole; & plurima aurea donaria. Hæc Palladius de sepulchro horum Ma- gorum ex Macharii re- latione.

H 4

CAPVT

CAPVT XVI.

AN PRODIGIA QUAE MAGI ILLI
fecerunt, fuerint vera, an tantum si-
mulata.

MAGNA quaestio est, varijs scriptorum sen-
tentijs in vtramque partem agitata, an ser-
pentes illi seu dracones, in quos scriptura nar-
rat virgas à Magis projectas, fuisse Ægyptiacis
incantationibus atque arcanis conuersas, fue-
runt veri & naturales serpentes, nō minus quàm
is in quem virga Aaron mutata fuit, an potius
fuerint simulachra quaedam tantum & imagines
serpentum qui à Dæmonibus, serpentum modo
mouebantur. Quod autem de serpentibus Ma-
gorum diximus; de aqua mutata in sanguinem,
& ranis productis itidem intelligi volumus.

Exod. 7. & 8.

Prima opi-
nio, fuisse
veros ser-
pentes.

MULTI & graues scriptores existimarunt
serpentes illos fuisse naturales: hoc enim docet
Theodoretus in Quaestionibus suis in Exodum
quaest. 18. idemque apertius & copiosius B. Augu-
stinus libro 3. de Trinitate, cap. 7. & 8. & in libro
octogintatrium quaestionum quaest. 79. quem in
hoc ferè secuti sunt Theologi Scholastici. S.
Thomas affirmatissimè hoc tradit in Commen-
tarijs super 24. caput Euangelij secundum Mat-
thæum, & prima parte quaest. 14. art. 4. in ean-
dem inclinat sententiam B. Bonauentura 2. Sen-
tentiarum, Distinct. 7. quaest. 2. Caietanus ad eò
clarum id esse inquit in scriptura, vt in dubium
minimè verti possit. hoc etiam sentiunt Lyranus,
Tostatus & Paulus Burgensis. & confirmari
potest

potest argumentis B. Thomæ desumptis ex pri-
ma parte, loco supra citato.

VERVM ex aduerso multo plures & anti- *Altera opi-*
quiores, nec minus doctrina & antiquitate præ- *nio non fu-*
stantes, prodigia illa Magorum non fuisse veros *isse veros*
& naturales effectus sed tantum simulatos, & ap- *serpentes.*
parentes, & artificio quodam magico ac diabo-
lico spectantium oculis imponetes, & senserunt,
& scriptis suis prodiderunt. Nam Iosephus lib.
2. Antiquitatum ait illos serpentes Magorum,
specie verorum serpentum reptasse, sed fuisse
præstigias, veritatis specie hominibus non ad-
modum cauis imponentes. Simile quippiam
innuit Philo libro primo De vita Moïsis hoc fa-
ctum Magorum enarrans. Iustinus martyr in li-
bro Responſionum ad quaestiones Orthodoxo-
rum, in responſione ad quaestionem 26. Quæ, in-
quit, à Moſe facta sunt miracula, quia diuina
virtute sunt edita, facta sunt mutatione rei pro-
positæ, in naturâ eius quod efficiebatur: at, quæ
à Magis, opera Dæmonis sunt facta, spectantium
oculis præstigias offundebant, vt qui serpens non
esset, eum viderent quasi serpentem, & non san-
guinem quasi sanguinem, & non ranas quasi ra-
nas. Tertullianus in libro De anima: Possunt,
inquit, & solent Dæmones phantasmata præsta-
re, & corpora fingere, quibus exteriores oculos
circumueniant. Corpora enim videbatur Pha-
raoni & Ægyptijs magicarum virgarum draco-
nes: sed Moïsis veritas, mendacium eorum de-
uorauit. Gregorius Nissenus: Qui ex virga Mo-
ſis, inquit, factus est serpens, verè animatus, Ma-
gorū virgas reuera ligna, visus autè deceptione

serpentes, facile deuorauit. Græcus interpres, quem citat Catena in Exodum ait, illos serpentes Magorum fuisse meras præstigias, nihil verorum serpentum præter speciem & imaginem habentes. hoc etiam super cap. 7. Exodi affirmant Rupertus, Rabanus & Hugo de S. Victore. Idem quoque satis indicat Ambrosius interpretans cap. 3. posterioris epistolæ ad Timotheum: Iannes, inquit, & Mambres virtuti Dei quæ per Mosem operabatur, commentitia æmulatione resistere conati sunt. Eundem Pauli locum explanans B. Hieronymus: Sicut, inquit, illi Magi artis magicæ præstigijs Mosi, sic nonnulli argumentorum fallacijs, christianæ veritati ac simplicitati resistere, ac illudere conantur.

*Auctoris
sententia
fuisse ve-
ros illos
Magorum
serpentes.*

NEVTRA hæc opinio euidenter ex sacris literis, aut humanis rationibus, vel probari vel reprobari potest: videtur tamen aliquanto probabilior B. Augustini sententia. Scriptura enim Exodi 7. iisdem verbis eodemq; modo narrat virgam Aaron versam esse in serpentes & item virgas Magorum: ergo si ille Aaron fuit verus serpens, pariter etiam serpentes Magorum veri fuisse videntur. Ibidem quoque dicitur virgam Aaron deuorasse virgas Magorum, hoc est, serpentem ex virga Aaron factum, deuorasse serpentes ex Magorum virgis factos, non diceretur autem deuorasse illos, nisi fuissent veri serpentes. Deinde sequenti capite octauo traditur Magos defecisse in tertio signo, nec potuisse producere ciniphes: ex quo satis intelligitur, verè & non in speciem tantum eos duo priora signa fecisse.

fecisse. Moses item detexisset fallaciam, si non fuissent veri serpentes. Quid quod scriptura vocat simpliciter serpentes, & ex nulla circumstantia narrationis colligi potest eos non fuisse veros serpentes: nec repugnat fuisse veros, ergo probabile valde est veros & naturales serpentes fuisse.

C A P V T X V I I .

Q V O M O D O M A G I F E C E R I N T I L L O S *serpentes.*

Q V A T V O R vel quinque modis cogitare possumus Magos fecisse serpentes, sanguinem, & ranas; duobus vel tribus in speciem tantum & simulatè, duobus alijs, vere. Primò enim species & phantasmata virgarum & serpentum, aquæ & sanguinis & ranarum quæ erant in phantasia & imaginatricè facultate, Dæmones commouendo & turbando spiritus in quibus erant illæ species, potuerunt facere vt illæ species resisterent ad sensum communem vel etiam ad sensum visus; verbi gratia, primò species virgæ mox ea sublata, species serpentis: ita vt videretur virga conuersa in serpentem. Vide hæc tractata apud S. Thomam prima parte, quest. 114. & 111. artic. 3. & 4. idemq; in alijs fieri cernitur. Namq; in somno motu vaporum ascendentium in cerebrum, atque descendentium, refluentibus speciebus rerum sensibiliu ad primum sensitium, dormientes videntur sibi & videre & audire: & vi morbi idem contingit phreneticis. Deinde potuit fieri, vt Dæmon virtute aliqua naturali occulta, spectantium visum ita inficeret

ret vel turbaret, vt viderentur esse quæ non erant, & non esse quæ aderant: quemadmodum agrotus corrupto palato & gustatu, dulces cibos iudicat amaros. Tertio modo potuerunt Dæmones virgas illas Magorum subito conuertere in serpentes, applicando illis inuisibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, ad producendos serpentes potentissima & efficacissima. Quarto modo fieri potuit vt Dæmones non aduertentibus qui spectabant, virgas à Magis proiectas, subito è conspectu illorum clam auferrent, & pro illis serpentes mole æquales ipsis, vel ante præparatos, vel aliunde tunc celerrimè asportatos, intuentium oculis subijcerent, ita vt virgæ in serpentes viderentur esse conuersæ. Potuit etiam quinto modo illud fieri, vt Dæmones virgas illas in modum & formam serpentum figurarent, vel figuram serpentum illis affingerent, & in illis motum qualis est verorum serpentum, ipsi efficerent.

QUI negant illos serpentes Magorum, fuisse veros & naturales, eos necesse est sequi vel duos priores modos, vel certè quintum modum. Sed contra priores duos modos illud pugnat, quod scriptura ait factos esse serpentes, non igitur solum erant in imaginatione vel aspectu intuitum, sed extra quoque erant serpentes: non enim dixisset scriptura, Magorum virgas versas esse in serpentes. Contra quintum modum facit quod scriptura dicit, serpentem factum ab Aaron, deuorasse serpentes Magorum: quomodo autè deuorasset illos, nisi fuissent veri serpentes. B. Augustinus, S. Thomas, Bonauentura, Caieta-

Caietanus & Burgenfis sequuntur tertium modum; qui tamen sicut nec Lyrano, nec Tostato, ita nec mihi fit probabilis. Certum enim est, nec Dæmones potuisse immediatè producere serpentes, sed tantum adhibendo causas naturalium productrices. Certum etiam est, nullum agens naturale naturaliter operando posse subito producere formam ex materia non ante disposita & præparata. Certum etiam est, diuersas formas exigere diuersas materie præparaciones, & quò formæ sunt nobiliores, eò plures & operosiores præparaciones deposcunt: maior enim præparatio fit materiæ ad formam mixti quàm ad formam elementi, & maior ad formam animalis perfecti, quàm vel mixti inanimati vel plantæ. His positis, quæ secundum veram Philosophiam negari non possunt, quæramus an Dæmones produxerint illos serpentes immediatè ex virgis: at materia virgæ est admodum remota & aliena recipiendæ formæ serpentis. Si dicant non immediatè ex virga productos esse serpentes, sed varijs transmutationibus præmissis: at tot & tam variæ transmutationes subito fieri non potuerunt, statim enim atque Magi proiecerunt virgas, apparuerunt serpentes. Quid quod, cum naturaliter producitur serpens, non statim producitur magnus, sed primo paruus, deinde paulatim acquirit iustam magnitudinem: at illi serpentes statim producti sunt magni, nimirum æquales virgis Magorum, non enim visum fuisset virgas mutatas esse in serpentes, nisi serpentes fuissent æquales virgis.

CAIETANVS VT VIM harum rationum ab ipso

*Caietanus
refellitur.*

ipso, vt arbitror, præuisam effugeret, duo reperit effugia; alterum est, eo tempore quod effluit, dum Pharaon vocauit Magos, & ipsi ad eum adierunt, Dæmones vltimam dispositionem pro forma serpentis induxisse in illas virgas, atque ita cum projectæ fuerunt, statim potuisse produci serpentes: alterum est, licet agens naturale per se non possit ex virga & subito producere serpentem, tamen vt est instrumentum Dæmonis, illud posse; sicut motus & lumen cœli multa producunt que sunt ipso nobiliora, quatenus sunt instrumenta intelligentiæ mouentis. Sed contra primum effugium facit illud, quod sic non fuissent illæ virgæ, non enim potest manere forma virgæ cum vltima & proxima dispositione materiæ & formæ serpentis, præterea dubium est an illi serpentes seu vt alij vertunt, dracones potuerint aliter generari quàm ex semine. Secundum effugium nihil valet: nam licet agens naturale vt est instrumentum vel hominis vel Angeli, possit vel citius vel melius aliquid facere, tamen non ob id potest ex qualibet & in qualibet materia effectum suum producere, nec potest posteriorem formam inducere non indutis prioribus. Posterior enim & nobilior forma, præsupponit necessariò priores; & sicut inter formas, ita inter earum dispositiones, est ordo naturaliter immutabilis, vt non possit esse posterior in materia nisi antea fuerit prior. Præterea verus sanguis naturaliter non potest produci nisi in animali, & per calorem animalis, & per certa instrumenta quæ in solo sunt animali.

RE-

RESTA igitur quartus modus supra expositus, qui & Lyrano & Tostato mihiq; fit verisimilior: nam secundum eum modum defendimus fuisse veros serpentes, atque ita euadimus difficultates obiectas contra primum, secundum & quintum modum: nec tamen dicimus eos productos fuisse ex virgis, ne vrgeamur illis rationibus quibus tertius modus premitur. Vnus tantum scrupulus hæret, quomodo si non fuerunt serpentes producti ex virgis, dicantur virgæ conuersæ in serpentes? sed respondendum est, scripturam id dixisse non quod ita fuerit secundum veritatē, sed quia ita videbatur & estimabatur spectantium iudicio. Nam & hoc quoq; dicere oportet eos qui negant illos fuisse veros serpentes; & Caietanū qui vult illas virgas habuisse vltimā dispositionē pro forma serpentis: sic enim non poterāt esse veræ virgæ, vt ostendimus, sed secundū speciem tantum; quare secundum eum, nec Magi proiecerunt veras virgas, nec veræ virgæ sunt cōuersæ in serpentes.

SED dicet aliquis, cur permisit Deus vt Magi qui cōtradicebant Mosi, prodigia facerēt, cum ea res & diuinam virtutē que p̄ Mosē operabatur, obscurare videretur, & Pharaonis animū magis in perfidia & inobedientia obfirmatū & obstinatū redderet? Ad hoc Chrysostr. homil. 46. in Acta Apostolorū, ita respondet: Permisit DEVS Magis aliqd aduersus Mosē, ne Magus putaretur esse Moses: Permisit illos docere omnes quantū Magia imponat sensibus: vltra autē non deceperunt, sed ipsi se victos confessi sunt: & non potest, inquit, sine certamine clara esse victoria, & quod po-

*Auctoris
sententia,
quomodo
falla sit &
Magis illa
Virgæ
in serpen-
tes mutato.*

*Cur Deus
sit passus
illa prodigi-
a fieri à
Magis.*

ten-

tentior est hostis, eò illustriorem reddit eius gloria à quo se victū esse ipse confitetur: sicut Magi victos se à Mose cōfessi clariore eius gloriam effecerunt. Theod. in Quæst. suis in Exod. quæst. 18. Ne quis, inquit, suspicaretur Mosē arte magica mirabilia fecisse; p̄misit DEVS Magos similia aliqua facere, vt quantū inter diuinam virtutē & magicas operationes interesset, tum euidentia rerū, tum etiam Magorū confessione, clarissimè innotesceret. Mutat Aaron virgam in serpentē, mutant etiam Magi virgas suas in serpentes: sed serpens Aaron præualens, Magorū serpentes deuorauit. Mutant Magi aquam in sanguinem: sed nō rursus possunt sanguinē mutare in aquam, sicut fecit Moses: p̄ducunt ranas, sed eas auferre sicut Moses non possunt: & qui maiora animalia fecerunt, minora, id est, ciniphes, facere nō potuerūt. Deniq; nec vlcera ipsi cauere, nec vlcerū dolorē quo vehemēter afflictabantur mitigare, nedū auferre potuerunt. Quamobrē Mosē longè superiorē quàm ipsi essent, & diuinā virtutem quæ operabatur, artibus suis magicis præstantiorem confessi, dixerūt: *Digitus DEI est hic.*

Verū nos quia hunc de Magia librum, vt perspicuitate orationis, & varietate atque ordine disputationum, delectuq; probabiliorū sententiarum, firmiorumq; rationum; sic breuitate (quæ magna est legendi discendiq; illecebra) commendatum lectori & probatum esse cupimus, expositis iam quæ ad propositi à nobis argumenti tractationem & explicationem pertinebant, hīc ei finem imponamus.

BENE-

BENEDICTI PERERII, LIBER SECUNDVS,

qui est

DE OBSERVATIONE SOM-
NIORVM.

NON vnum est genus nec vna somniorum ratio; quocirca nec par est omnium causa, vt eque omnia vel approbari vel improbari debeant. Multa quidem somnia derident sacræ literæ: alia, etiam damnant: quædam verò cōmendant ac venerantur. Sunt enim pleraque inania: nec pauca sunt naturalia, ex certis naturæ causis profecta. Sunt idem alia Dæmonis caliditate ac malitia mortalibus iniecta: denique nonnulla diuinitus hominibus data sunt. Diligens porrò somniorū tractatio, pulcherrimam per se ac iucundissimam parit cognitionem, & ad obscuros diuinæ scripturæ complures locos illustrandos valet plurimum: regendæ verò ac moderandæ hominum vitæ utilissima esse potest. Sed in primis ad redarguendam quorundam hominum inscitiam (sed verius dixerim, stoliditatem & vecordiam) qui nimis curiosè &

I

anxiè

Exodi 7.

Exodi 8.

anxiè ac superstitiosè obseruât somnia, per magno est adiumento. His ego rebus adductus, de somniorum natura, varietate ac veritate nonnullas quæstiones scitu maximè dignas atque vtiliter hoc libro explicandas suscepi.

INDEX QUÆSTIONVM LIBRI
SECUNDI QUI EST
de Somnijs

PRIMA

- Q**uæstio: An somnijs habenda sit fides.
- II. De causis verorum somniorum.
- III. Quibus signis dignosci queant somnia diuina à non diuinis.
- III. Cur DEVS in somno arcana homines doceat.
- V. Cur à DEO somnia dentur indoctis hominibus sapientius quàm sapientibus.
- VI. Cur diuina somnia nonnunquam sint obscura & perplexa.
- VII. An licitum sit homini christiano obseruare somnia.
- VIII. Cuius hominis sit ritè interpretari somnia.
- IX. An in somno & susurationis & voluntatis liber esse queat.
- X. De somnio Salomonis, in quo donum sapientia à DEO promissum ei & tributum est.

QVÆ.

QUÆSTIO PRIMA,

AN VLLA SOMNIIS HABENDA
sit fides.

IN diuersa, vulgi ac sapientum super hac re distrahuntur sententiæ: quamquam vno verbo ea quæstio posset expediri facta somniorum distinctione: nonnullis enim somnijs sine dubitatione fides habenda est: plerisque tamen penitus deroganda. Nimirum, aut omnibus, aut nullis credere somnijs, par est vecordia, & videtur extremæ vtrumque vel stoliditatis, vel contumaciæ. Sed profectò, & scitum, & verum est illud Ciceronis dictum: nihil tam absurdè dici posse, vt non ab aliquo Philosophorum dicatur. Quid enim esse potest magis ἀλογον & ἀδίνατον, quàm omnia somnia vera & credenda esse arbitrari? Ecce tibi Prothagoras, vnus sanè ex illo priscorū philosophorum senatu, omnibus somnijs fidem arrogat, magna auctoritate decernens, veritatem & falsitatem non ipsa natura rerum, sed sola estimatione hominum constare: hominem esse mensuram omnium & tale vnumquodque esse, quale videtur homini, siue sobrio, siue vinolento, siue sano, siue infano, siue vigilanti, siue dormienti. Affines huic errori fuere quidam Stoici, nimio plus superstitiosi, ac penè fanatici philosophi: qui nulla reijciunt somnia, in omnibus esse rati vim significandi, ac denotandi aliquid. Existimari tamen aiunt, quædam somnia inania & falsa, quod sint admodum tenuiter expressa,

Cic. in 2. de
Divinatione.
Omnia somnia esse
vera, Prothagora &
Stoicorum
opinio.

Xenophanus & Epicureorum opinio omnia somnia esse vana.

obidq; obscura, & ad intelligendum difficilia; & quia propter ambiguitatem, varias ad res videntur posse applicari, propterea nihil certum ex eorum obseruatione nobis constare: presertim verò quòd ad eorum somniorum vim dispiciendam, par hominum solertia & sagacitas non facillè inueniatur. Ex aduerso, his contraria sentientes Xenophanes Colophonius, vel ipsa vetustate memorabilis philosophus (nascentis enim in Græcia philosophiæ propemodum e-qualis fuit) mollis item ac delicatæ Epicuræ disciplinae sectatores, omnium somniorum fidem & auctoritatem sustulerunt. Non esse autem vllis credendum somnijs, sic illi argumentabantur. Vna vis est, eademq; natura omnium somniorum: par igitur credendi aut omnibus, aut nullis ratio esse debet. Sed plerisq; somnijs non esse credendum, confessio est omnium: nihil ergo causæ est, cur plerisq; reiectis, aliquib; præcipuè credere debeamus. Adijce, quòd si quædam somnia vera & certa sunt, aliquas esse certas ipsorū effectrices causas necesse est. At quas naturam, inquirunt, & Deum. Sed natura quidè amica est ordinis & constantiæ; in somnijs nullus ordo inest, sed plena temeritatis inconstantia. Dei autem maiestate alienum & indignum videtur, obire Deum lectos dormientium, concurrere grabatos, & stertentibus iniicere somnia, quæ illi expergiscentes, vel non recordentur, vel non intelligant, vel etiam contemnant, vel si curanda sibi putent, stulta impleti superstitione, dies noctesq; animi pendeant, aut inani impendentium malorum metu perterriti, aut fallaci

fallaci futurorum expectatione bonorum elati. At, quantò & rationi conuenientiùs, & Dei præstantia dignius, atque vtilitati hominum consultiùs fuisset, visa dare non sordidis & indoctis hominibus, sed optimis & sapientibus viris, non dormientibus, sed vigilantibus, nempe magis ad intelligèdum idoneis: nec per circuitionem, & anfractus, atque ænigmata, sed propriè, aperte, & explicatè significare Deum, quod ab homine vellet intelligi.

HÆC isti de somnijs balbutiūt, in totum ea *Vera sententia de somnijs.* vel approbantes, vel damnantes; videlicet per extrema, veritati deuia, inerrates. Sed vera sententia, quasi media insistens via varia facit somniorum genera: quorum plurima tanquam inania, & ab omni ratione vacua, nec vlla fide digna, planè abiudicat & reijcit. Hoc, cum luce *Pleraque somnia esse vana.* Solis clarius sit, superuacaneum est argumentari. Id enim quotidiana docet experientia, totas quotidie noctes somniamus, quotum igitur quodq; de tot somnijs, verum euadit? Euadit quidem aliquod nonnunquam verum, sed quia id rarissimè, ac sine ratione vlla contingit, nihil afferri potest, cur non casu & temerè accidisse credatur. Idem quòque ratio ipsa fateri cogit. Nam quæ alia est istiusmodi somniorum causa nisi quia spiritus, sentienti animæ, præsertim autem phantasia, cuius est fingere somnia, deseruientes, in quibus insident atq; in hærent, rerum in vigilia perceptarum reliquæ, ac vestigia, quas in scholis appellamus species, eiusmodi inquam spiritus, in somno vaporibus cibi potusq; caput subeuntibus agitati, & huc illuc iactati, varia

reddūt visa & somnia, sed propter inordinatam eorum spirituum iactationem, valdè incomposita, sæpè etiam turbulenta & distorta, denique talia, vt nullam vim significandi aliquid habere queant. Sic profectò sunt somnia, vt quæ in nubibus variè figurantur, vel animantium, vel aliarum rerum similitudines & imagines, quas cernimus breuissimo tempore in alias, atque alias commutari, & mox dissolui omnes, ac penitus euanescere. Has imagines, qui certam vltius rei significationè facere putaret, obtusus & excors haberetur, at non minoris videtur inscitiae, certas significandarum rerum notas, & signa eiusmodi somnijs attribuere. Si ebriorum, phreneticorum, & insanorum visa negligimus, & pro nihilo ducimus, æquè profectò ridenda, & contemnenda sunt somnia, quin eò magis, quod plerunque magis ipsa sunt inordinata, còfusa, & monstrosa. Facetè quidam, sed verè tamen, dixit, si natura sic esset comparatum, vt ea dormientes agerent, quæ somniant, fore omnino necessarium, vt alligarentur, omnes, qui cubitum irent, quippe magis ridicula & absurda, magisq; incredibilia, quàm vlli faciant infani, facturos esse somniantes. Hanc quoque sententiam confirmat diuina scriptura, deridens leuitatem & vanitatem eorum, qui somnijs, hoc est, rebus futilissimis ac mendacissimis credendo, dignos se præbent, qui omnium irrisione ludantur. Itaque in libro Ecclesiastæ capite quinto sic est: *Vbi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates, & innumeri sermones.* In libro item Ecclesiastici

*Testimonia
diuina scri-
ptura de
vanitate
somnia.*

capite

capite 34. ita legimus: *Somnia extollunt imprudentes, quasi qui apprehendit vmbra, & persequitur ventum, sic & qui attendit ad insomnia, multos errare fecerunt somnia, & exciderūt sperantes in illis.* Denique, cùm scriptura vult significare aliquid vanum, instabile, fugax, & fallax, somniorum comparatione, ac similitudine persæpè declarat.

CAETERVM, vt plurimis somnijs abesse veritatem, fidemq; non est negandum, ita quædam esse vera, & certa somnia, fatendū est. Nam si nullis insomnijs, quidquam veri & certi esset, inscipienter profectò, ac supersticiosè clarissimi medicorum, somnia, quæ frequenter agris contingunt, ad eorum morbos diiudicandos curandosq; tam subtiliter & curiosè obseruarèt. Stulto item labore physiologi se fatigarent, somniorum causas, vires, ac significationes tãto studio, & diligentia venando ac speculando. Mendaces præterea essent tot superiorum temporum historiarum, clarissimis testatæ consignatæq; monumentis, refertæq; exemplis verorum somniorum, quæ ad verbum cum rerum euentis mirificè conuenerunt. Quid in sacris literis quot memorantur somnia, non vera & certa modò, sed etiam diuinorum mysteriorum plenissima, Repetat memoria lector somnia Abrahæ, Abimelech, Iacob, Laban, Ioseph, Pharaonis, Salomonis, regis Nabuchodonosor, Danielis, Mardochei, Iudæ Machabei: in nouo autem Testamento, somnia beati Ioseph, Magorum, vxoris Pilati, denique somnium D. Pauli, quod à Luca in

*Multa somnia esse
vera.*

Matth. 1. 27.

I 4

lib.

Alt. 16. lib. de Actis Apostolorum narratur. Hanc somniorum distinctionem, etiam Homerus poetico more, fabularum integumentis velatam, significauit, cum duas finxit portas, vnam corneam per quam emitterentur ad homines vera somnia: alteram eburneam, per quam ederentur falsa. Homerum imitatus, ut ferè solet, Virgilius lib. 6. Æneidos, eandem sententiam expressit his versibus:

Odys. 7.
*Sunt gemina somni porta, quartum altera fertur
 Cornea, qua veris facilis datur exitus umbris,
 Altera candenti perfecta nitens elephanto,
 Sed falsa ad cælum mittunt insomnia manes.*

Mac. lib. 1. cap. 3
 Cur autem poeta, veris somnijs corneam portam, falsis eburneam assignauerit, causam exponit Macrobius in eo commentario, quo somnium Scipionis explanauit.

QVÆSTIC II.

DE CAUSIS VERORVM SOMNIORVM.

DICTVM est, alia esse somnia falsa, & alia vera: reiectis igitur falsis, vera contemmur. Verum, quia quæ sint vera somnia, & quo insigni atque nota internoscantur à falsis, planè intelligi non potest, nisi verorum somniorum causas omnes rimemur, & aperiamus, propterea quid ab alijs de huiusmodi causis creditum & proditum sit, hoc loco docere conuenit. Hippocrates in libro de Insomnijs, duo statuit somniorum verorum genera; alterum nominat diuinum,

*Varia de
 somniorum
 causis, au-*

inimum, alterum naturale. Diuina somnia, inquit Deo mitti, & semper memorabiles aliquos casus, insignesq; vel ad lætitiã & tristitiã, vel ad felicitatem & miseriam, siue priuatam, siue publicam, euentus portèdere, horum autem somniorum interpretationem, ex vatibus, rerumq; diuinarum interpretibus petendam esse. Tale fuisse dicitur somnium Cyri maioris, qui monarchiam Persarum condidit, ad cuius pedes dormientis, sol visus est, terq; ab illo appetitus manibus, ter se conuoluens, elapsus est. Quo somnio magi Persarum sapientes, significari responderunt, cum triginta annos, & ita sanè contigit, imperio positurum. Naturalia somnia, ex causis ferè intra corpus dormientis latentibus, existere putat Hippocrates, atque hisce somnijs affectiones ipsius corporis aut bonas, aut malas, indicari, hoc est vel plenitudinem ac redundantiam, vel contra inopiam atque inanitatè, vel aliquem torum, qui sunt in corpore humorum, aut corruptum, aut suo loco motum, aut inordinatè & immoderatè agitatam. Horum verò somniorum obseruationem & coniectationem spectare ad medicum, eamq; ad dirigèdas ordinandasq; curationes permagni referre arbitrat. Plato in Conuiuio, somnia vera & prænuntia futurorum, à dæmonibus proficisci existimat: demones enim esse medios inter Deum, qui est immortalis & incorporeus, atque homines corporatos & mortales: quippe cum sint ipsi & corporei, quales nos sumus, & immortales, qualis est Deus. Deum namque censet Plato nō immiscere se rebus humanis, nec proximè cum hominibus

*Horu sententia.
 Hippocrates.*

*Somnium
 Cyri.*

Plato.

*Dæmonum
 natura &
 communis se-
 cundum
 Platonem.*

bus societatem aliquam & consuetudinem habere, sed commercia & colloquia inter Deum, hominesq; siue vigilantibus ipsis, siue dormientibus, per dæmones agitari & confici. Nimirum, dæmonum munus & officium esse inquit, precēs & vota hominum referre ad Deum, & Dei munera & auxilia deferre ad homines: per hos, vaticinia, incantationes, magia, omnisq; diuina diratio, & prodigiorum effectio, ad homines peruenit. Itaque dæmones esse Dei nuncios, interpretes, & ministros: hominum verò esse quasi patronos, aduocatos, magistros, & vt fictio Apulei verbo dicam salutigerulos. Atq; hæc non solius Platonis, sed ante Platonem etiam Empedoclis & Pythagorę fuit sententia: de qua, & contra quam, in libro 8. de ciuitate Dei. cap. 20. & 21. & in lib. 9. acutè docteq; disputat Augustinus. Aristoteles in libello quem inscripsit de Diuinatione ex somnijs ducta, negat vlla dari hominibus à Deo somnia. Vera autem somnia, inquit, vel esse naturalia quædam signa, & ex naturalibus causis profecta, quæ scilicet periti Philosophi & medici vtiliter obseruant: vel esse quodammodo principia quædam eorum, quæ postea vigilantes acturi sumus: nonnunquam enim in quiete quædam occurrunt, quæ videntur ad aliquid agendum posse conducere, quibus post, somno excitati ad bonè agendum accommodatè vtimur, & iuuamur. Stoici tres causas verorum somniorum constituunt. Primam Deum, qui cum sit rerum omnium scientissimus & prouidentissimus, hominiquè beneuolus ac beneficus, quo sit homo cautior, dat ei somnia,

quæ

quæ sint ipsi futurorum indicia, & eorum, quæ agenda ipsi cauendaq; sunt, documenta. Alteram causam ponunt fatum, quo cuncta sunt velut æterna quadam serie, nexuq; colligata: siquidem rerum omnium futurarum, putant Stoici, & antecedentes causas, & præcurrètia signa, tum alijs in rebus, tum etiam in ipsis somnijs præmitti. Tertiam causam faciunt naturam animi nostri, quæ, diuina est: animus enim hominis, exterius sensibus per quietem consopitis, & ab omni actione vacantibus, ipseq; negotijs curisq; omnibus solutus ac liber, vegetior fit & habilior ad intelligendum, tunc enim clarius præterita meminit, præsentia sentit, futura prouidet. Porphyrius, veritatem somniorum refert, partim ad innatas animis hominum notiones, & velut insignitas rerum omnium notas, quas ex altera vita detulit animus, ad hoc corpus veniens: sed eo vehementer obrutus, atque oppressus, non potest eas vigilatibus sensibus cernere: in quiete verò, clariùs ei apparent, atque innotescunt. Partim refert somnia ad dæmones: ad bonos quidem bona, & veracia: ad malos autem, praua, scæda, & fallacia. Synesius multa disputat de spiritu phantastico, quod est vehiculum animæ, eo namque medio, ceu quodam vinculo, cum terrestri hoc corpore colligatur & copulatur: in quo item solutus corpore animus, ex vno loco in alium mouetur, atque in eo malefactorum penas persoluit apud inferos, nec sine eo dum est in corpore, quicquam potest intelligere. In hunc porrò spiritum, omnium quæ sunt, fuerunt, eruntq; simulachra imprimuntur, & in eo lucent tanquam

*Aristoteles.**Stoici.**Porphyrius quid de veritate somniorum senserit.**Synesius mira sed falsa tradit de spiritu phantastico.*

tanquam in speculo, præsentium quidem rerum, clariora, præteritarum autem, quo sunt ventustiores, minus perspicua, minima vero futurarum, quæ scilicet nec sunt, nec fuerunt vnquam. Sed quia futuri effectus, in potestate causarum cohibentur, quasdam habent prægressiones, & præcurfiones signorum, quæ hoc minus manifesta sunt, quo illa longius absunt, atque in hoc genere, ponenda censet somnia. Quapropter, ferè obscuris imaginibus & similitudinibus, res per somnia significantur, non æqualiter tamen, sed prout varia est illius phantastici spiritus temperies & ratio, similiter vt in speculis, pro varietate eorum materiæ aut figuræ, variæ ac dissimiles redduntur imagines. Monet præterea Synesius non parum conferre ad quietam & veraciam in somno visa percipienda, benè præparare hunc spiritum phantasticum, moderato nempe vietu, honestis studijs, & actionibus, sedandisque animi perturbationibus. Pythagoras certè iturus cubitum, cantu & sono lyræ somnum captabat, atque hac ratione ad bona lætæ somnia accipienda, se ipse comparabat: ob eandemq; causam, esu fabæ suis interdicebat: quod haberet is cibus inflationem magnam, tranquillitati mentis vera quærentis contrariam. Verùm hæc de spiritu phantastico à Synesio prodita, nugæ sunt, & Pythagoræorum ac Platoniorum figmenta, vel ipsis poëtarum fabulis inaniora veritatis, atque incredibilia.

SED, vt aliquid etiam ex auctoribus Ecclesiasticis delibemus, beatus Gregorius in quarto libro Dialogorum cap. 48. sex causas colligit somnio-

mniorum: Aut enim, inquit, ex plenitudine, vel *D. Gregor.* inanitate corporis somnia existunt, aut ex antecedē- *sex causas* *somniorum* *tradit.* ribus diurnis cogitationibus & curis: aut ex illusione *tradit.* demonis, aut ex cogitatione hominis simul & illusionē demonis, aut ex reuelatione Dei, aut denique ex cogitatione hominis simul & reuelatione Dei. Easde sex causas somniorum, cum idē Gregorius commemorasset in lib. 8. Moralium, cap. 13. mox eas aptis diuinæ scripturæ sententijs & exemplis illustrat atque confirmat. Duo, inquit, prima, quæ diximus somniorum genera, omnes experimento cognoscimus: quatuor autem reliqua in sacris literis inuenimus. Nisi enim somnia plerumq; ab occulto hoste per illusionem fierent, nequaquam scriptura dixisset, Ecclesiast. 34. Multos errare fecerunt somnia, & illusiones vanæ, vel certè in Leuit. cap. 19. non esset scriptum, Non augurabimini, nec obseruabitis somnia. Quibus verbis, cuius sint detestationis, ostenditur, quæ augurijs coniunguntur. Rursus nisi aliquando ex cogitatione simul & illusionē procederent, Salomon minimè dixisset Ecclesiast. quinto capite, multas curas sequuntur somnia. Et nisi aliquando somnia ex mysterio reuelationis orirentur, Ioseph Geneseos 31. præferendum se fratribus, per somniū non videret, nec Mariæ sponsum, vt ablato puero in Aegyptum fugeret, per somnium angelus admoneret. Rursum, nisi aliquando somnia ex cogitatione simul & reuelationē procederent, nequaquam Daniel visionem Nabuchodonosor edisserens, à radice cogitationis inchoasset, di-

cens: Tu rex cogitare cœpisti in stratu tuo quid esset futurum post hæc. Hæc ibi Gregorius. De causis igitur somniorum, sic ab alijs proditum est.

Quatuor

*causa vero. roni som-
niorum.*

*Prima cau-
sa aliqua
corporis af-
fectio.*

Ego causas somniorum, quæ ad significan- dum aliquid valent, & dignæ sunt obseruatione, diligenter scrutatus, eas ad quatuor præcipuas reuocari posse animaduerti.

PRIMA causa continet aliquam corporis af- fectionem, quæ in ipso corpore præpollet, ac præualet, vt si flaua, vel atra bilis, pituitosusque humor, aut sanguis redundet, aliudue aliquid vitiatum & corruptum immoderatè iactetur in corpore. Galenus in libro de Præfagijs, quæ du- cuntur ex somnijs, narrat quendam somniasse alterum crus factum esse sibi lapideum, mox au- tem cœpisse illum ea parte corporis fieri paraly- ticum. Præterea qui instante crisi sudaturi sunt, sæpè somniant se sudare, aut in balneo calidis as- pergi aquis, aut in flumine lacuue natare. Illud quoque nonnunquam vsu venit, vt quod dor- mientes agimus; aut patimur, etiã somniamus, vt qui in somno sudant, aut feбри corripuntur, itidem se affici somniant. Proditum est à Plinio in libro septimo, capite quinquagesimo, P. Cor- nelium Ruffinum dormientem amisisse vi- sum, idque cum sibi accideret, etiam ipsum som- niasse.

Secunda

*animi ve-
hemens per-
turbatio.*

ALTERA causa somniorum spectat ad ali- quem vehementem concitatumque animi affe- ctum & perturbationem, amorem dico, spem, metumque, & odium. Nam qui ardentè amant, frequenter amores suos somniant: qui timent, minacibus & terrificis in somno visis sæpè tur-
bantur

bantur. Huc etiam pertinet vetus consuetudo, & vitæ, quam agimus, exercitatio. Piscator enim ferè somniat maria, lacus, flumina, retia; pisces: venator, nemora, saltus, montes, ferasque: miles tubarum sonitus, fragores armorum, vulnera, sanguinem, cædes. Lepidè quidam apud Theo- critum piscator, *omnis*, inquit, *canis panes somniat, & ego pisces.* Continet eadem hæc causa antecede- dentes vigilatium curas & sollicitudines, & quæ- cunque nos vehementer premunt, & angunt: quarum rerum, sæpissimè in somno, similia visa contingunt. Quamobrem in libro Ecclesiastæ, cap. 5. scriptum est. *Multas curas sequuntur somnia.*

In hoc genere somniorum, equidè reponerem *Somnium* somnium illud Annibalis, & proditum, & cre- *Annibalis* ditum à multis. Ardebat Annibal insatiabili o- *Italia va-* dio Romani nominis, omniq; cupiditate perdè- *stitem* di funditùs imperiù Romanum flagrabat: quò *portendens* autem faciliùs id perficeret, bellum ex Hispania transferre in Italiam cupiebat, arcem imperij Romam, petiturus. Cùm igitur varijs super ea re cogitationibus ac deliberationibus æstua- ret, visum habuit in somno, mirè proposito suo, vo- toque respondens. Visus ipsi est iuuenis, specie su- pra humanam, qui se diceret à Ioue missum du- cem ei ad inuadendam Italiam, iussitque ne respi- ceret, quid retrò & à tergo fieret. Pavidus primo Annibal, non est ausus oculos ab illo quoquam deflectere. Sed, prout est humanū ingenium ad verita pronum, diu temperare oculis nõ quirit, respiciensque vidit, horrendum non visu modo, sed etiam dictu ostentum, belluam vastam & imma-

immanem, multis circumplicatam serpentibus, quacunque incedebat, omnia proterentem, atque peruertentem: cœlum item nigerrimis vnde, quaque occæcatum nubibus, densosque ac fulguribus mixtos præcipitare nimbos. Attonito Annibali, percontantiq; ex illo suo duce, quid illud monstri & portenti esset, respondit ille, vastitatem esse Italię, pergeret ipse porrò ire, quò parabat, nec præterea quicquam inquireret, sineret, quę in occulto esse fata. Atq; hoc quidem somnium ex antegressis in vigilia Annibalis cogitationibus & curis extitit: sed eius tamen somnij veritatem, rei euentus satis superq; comprobauit: plus enim mali Annibal Italię attulit, quàm illo fuerat viso præmonstratum.

Tertia dæmonum calliditas.

TERTIAM causam somniorum, ego potestati & calliditati dæmonis adiudico. Is enim multa dormientibus inspirat, & suggerit somnia, semper infidiosè ac malitiosè, quo videlicet quacunque possit ratione incommodet, ac noceat homini. Esse autem quorundã somniorum dæmonem architectum, atque effectorem, eò liquet, quòd ex sacris literis planè intelligitur, obseruationem somniorum adeo exosam esse Deo, vt ea magorum, augurum, & incantatorum maleficijs aggregata, extremis damnetur supplicijs. Nimirum non aliam ob causam, vt interpretatur beatus Gregorius in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. nisi quia dæmon plerunque se somnijs immiscet, implens noxia superstitione hominum animos, eosq; non tantum vanè deludens, sed etiam perniciosè decipiens. Hoc genere somniorum solitum esse olim dæmonem genti-

Quaedam somnia mittunt à dæmone.

gentibus impietate cæcis multifariam illudere, constat argumento Æsculapij, Serapidis, & Amphiarai: nam vt apud Philostratum, Pausaniam, & Strabonem scriptum est, templa eorum aduentibus, qui varijs morborum generibus afflictabatur, fama erat tres illos vulgò existimatos, quasi Deos singulorum morborum curationes per somnia præscribere consueuisse. Ex hoc genere fuisse reor nobile illud somnium Alexandri Magni, scriptorum, qui res eius prodiderunt, auctoritate, apud multos fidem promeritum. Cùm enim in quodam prælio Ptolemæus, qui primus post Alexandrum Ægypti rex fuit, venenato telo ictus, summo cum dolore ex eo vulnere moreretur: assidens ei Alexâder, somnoq; sopitus, vidit in quiete draconem radiculam ore ferentem, simulq; commonstrantem, quòd illa loci nasceretur, quæ scilicet præsentissimam vim haberet Ptolemæum, multosq; milites eodem teli genere vulneratos, protinus sanandi. Quæ sita est herba, inuenta, adhibita, mox consecuto, qui promissus fuerat effectui. Sunt autem duo somniorum dæmonis præcipua genera, alterum pertinens ad occultarum rerum demonstrationem & significationem. Potest enim dæmon naturales effectus ex certis causis aliquando necessariò prouenturos, potest quacunque ipse met postea factururus est, potest tam præsentia, quàm præterita, quæ hominibus occulta sunt, cognoscere, & hominibus per somnium indicare. Alterum somnij genus vim habet concitandi perturbationes animi, agitatatis turbatisq;, qui sunt in corpore humoribus & spiritibus, quò

Somnium Alexandri Magni.

Duo genera somniorum dæmonis.

nimirum inflammentur homines, vel ad libidinem, vel ad odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

*Quomodo
autem nosci
possint som-
nia de-
monum ab
alijs som-
nijs.*

DVPLICITER porro, & quidem satis probabili-
liter, coniectari potest, quæ somnia missa sint à
dæmone: primò quidem, si frequenter accidant
somnia significantia res futuras, aut occultas,
quarum cognitio non ad vtilitatem, vel ipsius,
vel aliorum, sed ad inanem curiosæ scientiæ o-
stentationem, vel etiam ad aliquid mali facien-
dum conferat: eorum somniorum auctorem
esse dæmonem, non temerè credetur: quippe
qui ea ratione tentet animos hominũ vana im-
buere superstitione, quin etiam crimine impie-
tatis obstringere. Deinde, si sobrijs, castis, & re-
ligiosis viris, tetra, obscœna, plenaq; crudelitatis,
& impietatis somnia saepenumero contingant,
ea proficisci à dæmone, non immeritò existima-
bitur. Dæmon enim conatur impuris somnijs
polluere ac foedare dormientium corpora, vt e-
ius foeditatis, etiam animos expergiscentium,
quodammodo participes faciat. Quod si ne hoc
quidem assequi potest, illud saltem curat, vt pios
homines talibus visis contristando, perturban-
do, & affligendo, ad orationem, ad charitatis of-
ficia, ad diuinorum sacramentorum perceptio-
nem, segniores, frigidioresq; reddat. Cuius dia-
bolicæ calliditatis & malitiæ, luculentissimum
in vigesima secunda Collatione cap. 6. Cassia-
nus narrat exemplum. Verum hac de re Iusti-
nus Martyr in responsione ad quæstionem vige-
simam primam Orthodoxorum, disertè docte-
quæ sententiam suam exposuit. Nam cum hæc
sibi

sibi ab illis posita esset, quæstio, ad eam ipse quæ-
stionem ita respondet, vt nos hîc diximus. Re-
stat quarta & vltima somniorum causa, quam
diuinam ritè nominare possumus: cuius potif-
simum gratia omnis hæc nostra instituta est di-
sputatio, huic enim, vel declarandæ, vel illustran-
dæ, adhuc prædicta deseruiunt. Somniorum au-
tem, quæ à Deo missa sunt, exempla, passim in
diuinis libris sunt obuia: nos supra ex sacris li-
bris multa protulimus, pluraq; possent afferri,
si quis omnia vellet colligere. Caterum vt vis &
natura diuinorum somniorũ plenius planiusq;
cognoscatur, quæstiones aliquot more schola-
stico, distinctè quidem, sed carptim, breuiterq;
perstringam, multa etiam, breuitati seruiens, le-
ctoris cogitationibus integra illibataq; refer-
uabo.

*Quarta
causa som-
niorum de-
iua.*

QVÆSTIO III.

QVIBVS SIGNIS COGNOSCI
queat, sit aliquod somnium à Deo missum,
necne.

DVPLICITER, prout nunc mihi succur-
rit, deprehendi potest, quodnam à Deo sit
missum somnium. Primò quidem, ex præstantia
rerum, quæ per somnium significantur: nimi-
rum, si ea per somniũ innotescant homini, quo-
rum certa cognitio, solius Dei concessu ac mu-
nere potest homini contingere, huiusmodi sunt,
quæ vocantur in scholis Theologorum, futura
contingentia, arcana item cordium, quæq; inti-
mis animorum inclusa recessibus, ab omni pe-

*Duplex ræ-
tio cogno-
scendi di-
uina som-
nia.*

nitus mortalium intelligentia oblitescunt, denique præcipua fidei nostræ mysteria, nulli, nisi Deo docente manifesta. Somnium igitur quod eiusmodi rerum cognitionem & demonstrationem cõtinebit, diuinum esse existimari poterit. Deinde, hoc ipsum maximè declaratur interiori quadam animorum illuminatione atq; commotione, qua Deus sic mentem illustrat, sic voluntatem afficit, sic hominem de fide & auctoritate eius somnij certiore facit, vt Deum esse ipsius auctorem, ita perspicuè agnoscat, & liquidò iudicet, vt id sine dubitatione vlla credere, & velit, & debeat. Huc spectat memorabilis illa in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. B. Gregor. sententia: *Sancti viri, ait Gregorius, inter illusiones, atque reuelationes, ipsas visionum voces & imagines, quondam intimo sapore discernunt, vt sciant quid à bono spiritu percipiant, & quid ab illusore patiantur. Nam si erga hac mens hominis cauta non esset, per deceptionem spiritum, multis se vanitatibus immergeret, qui nonnunquam solet multa vera predicere, vt ad extremum valeat animam ex vna aliqua falsitate laqueare.* Hactenus Gregorius: apud quem hanc ipsam sententiam, sed plenius ac luculentiùs tractatam, in lib. 8. Moralium, cap. 13. lector inueniet. Quemadmodum igitur naturale mentis nostræ lumen facit nos euidenter cernere veritatem primorum principiorum, eamq; statim, citra vllam argumentationem, assensu nostro complecti: sic in somnijs à Deo datis, lumen diuinum animis nostris affulgens, perficit, vt ea somnia, & vera & diuina esse intelligamus, certoque

Memorabilis sententia D. Gregorij.

certo credamus. Rectè igitur illud traditur in libro Ecclesiast. cap. 34. *Nisi à Domino missa fuerit visitatio, ne des in somniis cor tuum.* ex quo significatur, nonnulla somnia dari hominibus à Deo, animos eorum mirabiliter visitante.

HÆC autem Dei per somnia visitatio, sicut ex diuinis literis colligitur, multis & diuersis fieri solebat. Nonnunquam enim Deus per somnia turbabat, & terreat hominem, sicut de Abimelech, & Laban narratur in libro Geneseos: *Terrebit me,* inquit Iob 47. *per somnia, & per visiones, horrore concuties me.* Aliquãdo in somno hortatur & incitat hominem Deus ad magnũ quidpiam & arduum subeundum, certam spem prosperi exitus præsignificando: velut in Gedeonis & Iudæ Machabæi somnijs euenit. Sæpè monet & docet, quid hominem agere, aut fugere oporteat: talia fuere beati Ioseph & Magorum somnia: huc spectant illa verba, quæ sunt in cap. 33. libri Iob. *Quando homines dormiunt in lecto, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos, instruit disciplinã.* Quin etiam solebat olim Deus spiritum propheticum nonnullis in somno largiri: nam in libro Numerorum, cap. 12. ait Deus: *Si quis fueris inter vos Propheta Domini, apparebo illi in visione, aut per somnium loquar ad illum.* Et apud Ioëlem in cap. 2. inter alia Spiritus sancti dona, numerantur somnia. Legimus etiam in 3. Reg. Salomoni fuisse à DEO promissum in somno prudentiæ, & sapientiæ donum. Interdum quoque futura alicuius viri excellentia, dignitatis & gloria,

Varij modis Deus afficit homines per somnia. Gen. 20. & 31.

Iud. 7.

2. Mach. 11.

Matt. 2.

3. Reg. 3.

Genes. 37. gloriæ, præmonstrata est per somnium, id quod
Esth. 11. adolescenti Ioseph, & Mardochæo accidisse legimus in sacris literis. Quibusdam præterea in somno patefacta sunt diuina mysteria, cuiusmodi fuit somnium Iacob de illa mystica scala, & *Daniel. 7.* Danielis de regno Christi. Denique præsignificauit aliquando Deus, & prædocuit futuros rerum humanarum euentus: cuius generis fuere somnia Abraz, *Genes. 15.* Pharaonis, *Genes. 41.* & Nabuchodonosor, *Danielis 2. & 4.*

Varijs modis diuina contingunt somnia.

Genes. 15.

Daniel. 2.

Genes. 41.

Genes. 37.

Matthæi

1. & 2.

Actor. 16.

Genes. 41.

Daniel. 2.

Genes. 40.

VARIIS item modis diuina somnia hominibus contigerunt, interdum cum magna corporis & animi commotione & horrore, sicut accidit Abraz, & Nabuchodonosor. Nonnunquam datum est alicui somniū, sed non eius somnij intellectus, sicut in somnijs Pharaonis & Nabuchodonosor animaduertere licet. Danieli tamē, ceterisque prophetis, simul cum somnijs, intelligentia eorum diuinitus suggerebatur. Quamquam duorum somniorū, quibus Ioseph supra fratres ipsius futura dignitas & potestas præsignabatur, nulli tunc datus est intellectus: sed postea ipso euentu, successuque rerum, veritas eorum somniorum cognita est, atque comprobata. Illa quoque in somnijs diuinis varietas cernitur: alia enim clara sunt, & aperta, euidenter res ipsas significantia, ut fuere somnia beati Ioseph, triū Magorum, & D. Pauli: alia vero sunt inuoluta & obscura, per varias similitudines reſe aliſiquid inſinuātia, huiusmodi fuere somnia Pharaonis de septem spicis, & bobus, & Nabuchodonosor de statua & arbore, nec non & pinceræ, atque pistoris ipsius Pharaonis. Adhæc, inter-

interdum videtur in somno loqui cum homine, vel Deus ipse, ut in somnio Iacob, & Salomonis, vel angelus, ut in somnijs beati Ioseph, vel homo aliquis, ut in somnio D. Pauli. Præterea sæpè Deus vitro mittit somnia, nonnunquam etiam rogatus, quemadmodum interpretacionem somnij, quod acciderat Nabuchodonosor, Deus in quiete tradidit Danieli, qui eam ab ipso vigilans intentissima precatione postulauerat. Quin fuisse quondam apud Hebræos admirabilem quandam rationem & consuetudinem in rebus maximè dubiis atque grauissimis, consulendi Deum, ut quod verum esset, aut quod factum esset opus, per somnia indicaret, ex cap. 28. primi libri Regum, intelligitur. Postremò quædam somnia diuinitus data respondent antecedentibus in vigilia hominum cogitationibus & curis, ad hoc genus referri debet primum somnium Nabuchodonosor, à Daniele 2. capite narratum, itemque primum beati Ioseph, quod in capite primo narrat D. Matthæus, atque illud Annibalis supra memoratum, illud quoque Scipionis Æmiliani, à Cicerone, vel acutè confictum, vel disertissimè narratum.

Genes. 21.

3. Reg. 3.

Matth. 1.

1.

Actor. 16.

Daniel. 2.

QVÆSTIO IV.

CVR DEVS IN SOMNO ARCANA
 sua hominibus referet.

CVM animus hominis in somno, minimè docilis, minimèque habilis ad percipiendas res diuinas esse videatur, dignum sanè videtur inquisitione, cur Deus per somnia & arcana suæ

*Quinque
causa cur
dormienti-
bus multa
diuinitus
reuelentur.*
 prouidentia, & myſteria rerum cœleſtium, non
 rarò docere homines voluerit. At enim uerò,
 multas eius rei, variasq; cauſas afferre poſſu-
 mus. Primam cauſam tangit Hippocrates in
 principio libri de Inſomnijs, animam homini-
 bus in uigilia varijs diſtingui occupationibus,
 grauib; diſtineri negotijs, curisq; diſtrahi:
 per ſenſus item exteriores euocari ad ea, quæ
 extra ipſum ſunt, & per varia eorum ſenſuum
 ſpectacula diuagari, multipliciq; rerum huma-
 narum ſtrepitu interpellari, & à ſui, rerumq; cœ-
 leſtium conſideratione auocari, incertis præte-
 rea fluctuare deliberationibus, varijsq; ſtudijs &
 affectibus æſtuare, qui nō ſinunt eum, quod ue-
 rum & rectum eſt, id aut liquidò cernere, aut in-
 corruptè iudicare. Contra uerò in quiete & ſo-
 mno, ab eiufmodi omnib; interpellationibus &
 impedimentis vacuus & liber animus, ſibi totus
 præſens & præſto eſt, ſibiq; attendit, in ſe ſuas o-
 mnes vires, atque facultates collectas & con-
 iunctas habet, expeditus & acer ad intelligen-
 dum, atque omnium, quæ illi extrinſecus ob-
 iecta ſunt, ampliffimè ac facillimè capax. Alte-
 ram eiufdem rei cauſam hanc ponere licet, quæ
 vigilantes accipimus, ea ſolemus ſubtiliter ra-
 tiocinando diſcutere & examinare, reuocare ad
 calculos, atque humanæ rationis trutina diligè-
 ter expendere: ad rationis enim normam exi-
 gimus omnia: cui ſi congruant, quæ nobis ob-
 lata ſunt, à nobis approbantur, ſi diſcrepent, ab-
 iudicantur atque reiſciuntur. In ſomno autem
 res ſibi obiectas animus hominis citra examen
 accipit, paratior promptiorq; ad uifiſ diuinitus
 datis

*Habilior a-
nimus no-
ſter in ſom-
no ad per-
cipiendas
diuinas re-
uelationes.*

datis credendum, atque obſequendum. Con-
 ſtat autè inter omnes qui de rebus diuinis ſcri-
 pſerunt, ad eas res non tantum intellectu, ſed e-
 tiam affectu, & quodam animi quaſi ſenſu, gu-
 ſtuq; percipiendas, ſatius eſſe agi & regi homi-
 nem extrinſecus, quàm ipſum agere ſe, & audi-
 torem eſſe potiùs, quàm arbitrum, & exiſtima-
 torem, deniq; ſimpliciter credere potiùs, quàm
 cauſas credendi diſquirere & expendere. Ter-
 tia cauſa ex Ariſtotelis libello, qui inſcribitur de
 Diuinatione, quæ fit ex ſomnijs, deſumpta eſt:
 ait ille, *Quemunque motum, quo animus dormien-
tis extrinſecus pulſatur & cietur, quamuis leuem &
exiguum, magnam tamen habere vim commouendi
animam, uehementerq; in ipſum imprimi, atque altè
in eo inherere: id autem fieri propter noctis ſilentium,
& ſenſuum exteriorum vacationem & quietem, atq;
omnium, quæ animi intentionem remittere ſolent,
vacuitatem, tunc enim ſenſibus ſomno conſepitiſ, lan-
guenteq; corpore, quæ extrà ſunt, nequaquam ſenti-
untur.* Quapropter opportuniffimè Deus eo tē-
 pore docet hominem ſine vlla eius perturbatio-
 ne, ſine aliorum hominum obſeruatione, deni-
 que ſine ullius rei interpellatione: præſertim
 autem, quia quò magis animus noſter à ſenſu
 conſociatione, & corporis contagione abſtrahi-
 tur, tantò uidetur effici uegetior, & acrior ad res
 diuinas intelligendas. In ſomno autem, qui eſt
 imago quædam & repræſentatio mortis, uide-
 tur animus quodam modo ſeiugari à conſortio
 corporis, eiufque uinculis, ſi non omninò, certè

Ariſtoteles

aliquatenus relaxari. Quartâ causam esse arbitror, ut ea re ostendatur, quantum sit Deus potentior, & efficacior ad hominem docendum & erudiendum, quam sit alius quivis homo: quippe homo hominem docere, nisi vigilantem, audientem & attendentem non potest: Deus autem, etiam altissimè dormientem, atque somniantem. Quo satis declarat se in omnes humani animi vires, ac facultates summum imperium, & efficacitatem habere. Quintam causam equidem posuerim, ne videlicet quispiam existimaret, mortem auferre homini omnem scientiam: aut non esse aliam viam rationemque comparandi scientiam, quam per sensum, discursumque rationis, & ex antecedenti aliarum rerum cognitione. Auerrores quidem super libello Aristotelis de Divinatione per somnia, in commentario suo, non audeat inficiari prophetiam posse homini accidere, vel in somno, vel per revelationem, negat tamen ea ratione vel artes, vel scientias speculativas posse ulli contingere. Vna, inquit, est natura hominis: vnus igitur duntaxat erit intelligendi, & discendi modus, scilicet internuntij sensibus, varijs item praeceptis experimentis, diligentique ratiocinatione. Nam si prae communem, & usitatum discendi modum, esset hic alter per somnia, vel revelationem, cum is multo sit facilior, atque praestantior, ille alter quod difficilior & laboriosior est, ed magis fuisset superuacaneus, non igitur datus esset homini. Deus namque, & natura nec frustra quicquam faciunt, & de ijs, quae possunt fieri, quod melius & praesta-

Contra Auerrorem.

praestabilius est, nunquam non faciunt. Sic ille. Quae sanè argumentatio, non esset planè infirma, si quisquam diceret, nemo tamen nostrum id dicit, modum illum discendi per somnia, vel per revelationem, aut esse homini naturalè, aut esse frequentem, & usitatum. Verùm hæc Auerrois commenta, ut alia eiusdem, de scientia, potentia, & providentia Dei, & humani animi natura, ex inscitiae diuinarum rerum, & impietatis fonte redundantia, quam sint inerudita, obtusa, falsaque, satis liquet vel solis exemplis, quae memorantur in sacris literis, Adami, Salomonis, Danielis, multorumque Prophetarum, quibus multarum rerum scientia subito data est à Deo: quin etiam Beseleel, & Oliab, quos in libro Exodi proditum est, subito diuinitus edoctos, Mosaicum tabernaculum, simul cum omnibus eius instrumentis atque ornamentis, summa arte perfecisse. *Gen. 2. 3. Reg. 3. Exod. 31.*

QVÆSTIO V.

CVR A DEO SOMNIA DENTVR
obscuris & indoctis hominibus, non autem
sapienlibus.

VEL hac vna ratione Aristoteles & Cicero omnium somniorum, quae diuina creduntur, fidem & auctoritatem eleuari, & eludi posse putauerunt. Nam, si quae somnia, inquiunt, dantur hominibus à Deo, ea non obscuris & indoctis hominibus, sed viris sapientia prudentiaque praestantibus dari, par erat. In quo fefellit eos, quod distinctionem diuinorum somniorum, eorum dico quae verè

Error Aristotelis & Ciceronis.

verè diuina sunt, ab ijs, quæ non sunt, esse tamen
Cur dæmo- falsò putantur, planè ignorauerunt. Enim verò
nec somnia Dij Gentiliū, quos fuisse dæmones nobis Chri-
olim dare stianis nequaquã dubium est, quemadmodum
soliti fue- futuros rerum humanarum casus & euentus
rint, non certò prouidere, ac scire non poterant, id enim
doctis & solius Dei est, ita nec eos certis aut verbis, aut si-
prudenti- gnis prædicere, ac præmonstrare poterant. Qua-
bns, sed im- propter somnia, quibus præsignificabantur fu-
peritis, & tura, non dabant viris doctis & prudentibus, vi-
cōtempti- delicet ne illi eorum somniorum vanitatem, ac
fimis homi- falsitatem deprehendentes, auctoritatem ipso-
nibus. rum Deorum apud alios contererent, eorumq; oracula tãquam diuinitatis vacua, & inania veritatis, in publicum etiam vulgi ludibrio, & cōtemptui exponerent: dabant igitur ea somnia indoctis, & veri falsiq; discernendi imperitis, maximè vero supersticiosi, ob idq; ad credendum quiduis, satis per se paratis atque propensis. At vero somnia, quæ à vero Deo missa sunt, ea legimus plerunq; data viris sanctitate, ac sapientia eximijs, vt Abrax, Iacob, Salomoni, & Danieli. Data sunt tamen etiam nonnulla viris non admodum doctis, sed pietatis tamen, ac innocentia præstantia clarissimis: excellens autem virtus & pietas, dociliorem reddit hominis animum, aptioremq; ad rerum diuinarum perceptionem, quàm humana vel prudètia, vel sapientia. Qui enim mundana excellunt potentia, vel sapiètia, hi ferè sunt aut impij, aut superbi, aut turpissimis inquinati flagitijs: quæ res cœlestibus doctis, diuinisq; illustrationibus, aditum ad animos hominum, penitus occludunt.

Nec

Nec me fugit, etiam quibusdam sceleratis atque impijs hominibus, vt Pharaoni, & Nabuchodonosor, quædam diuinitus somnia contigisse, sed hæc illis, nec ipforum præcipuè causa, neq; cum intelligentia eorum somniorum data sunt: quo scilicet illi, eorum interpretationem, cum apud suos sapientes inuenire non possent, à veri Deicultoribus eam petere cogerentur, atque ea ratione verum Deum agnoscerent, ac venerarentur, eiusq; seruos in admiratione & honore haberent: id quod somnia Pharaonis & Nabuchodonosor à Iosepho & Daniele interpretata, manifestè declarant.

Cur quædam somnia etiam impijs hominibus à Deo sint data.

QVÆSTIO VI.

CVR DIVINA SOMNIA NON NVNQVAM sint obscura & perplexa.

SED cur diuina somnia non semper sint clara, & aperta, sed obscura, & perplexa, & aliarum rerum imaginibus, ac similitudinibus inumbrata, & offuscata, nec alijs tãtum occulta, sed etiam ijs, quibus dantur, minimè conspicua, causas rimemur & aperiamus. Dij Gentilium, hoc est dæmones, quia certam futurorum euentuum scientiam habere non poterant, ad significanda futura, dabant illi quidem non rarè somnia, sed obscura tamen, & ambigua, quæq; ad diuersos, etiam cōtrarios euentus facillè detorqueri & applicari possent: vt ad quodcunq; cecidisset, somnium quadrare videretur. Quod si somnia euentis minimè responderent, id non falsitati somniorum, sed interpretum inscitia, qui somnia

Astutiadæmonum in dandis somnijs futura significanti- bus.

propter

propter obscuritatem & ambiguitatem non rite essent interpretati, adscriberetur. At verò somnia, quorum auctorem fuisse Deum ex sacris literis cognouimus, sæpenumerò distinctè & explicatè tradita sunt, qualia legimus fuisse Abimelech, Labã, Iudæ Machabæi, Salomonis, beati Ioseph, & trium Magorum. Non est tamen negandum quædam somnia esse data rectè & obscure, sed hominibus gentilibus: ad eum nempe finem, vt intelligentiam eorum somniorum, cum non ab alijs, quàm à viris sanctis accipere possent, & ipsos Dei seruos honorarent, & summa Deum reuerentia, ac veneratione prosequerentur. Si quæ verò somnia etiam seruis Dei obscura data sunt, propterea id factum est, vt eorum sensum atque intellectum, summo illi studio, assiduis precibus, multisq; lachrymis à Deo flagitantes, tandem impetrarent, & propter difficultatem impetrandi, pluris facerent, & cariorerem haberent. Denotatur præterea obscuritate somniorum, earum rerum, quæ significantur somnijs, obscuritas. Adde quòd per imagines, & similitudines, breuissimè plura & sublimiora mysteria significatur, quàm si apertis & proprijs fuissent expressa vocabulis. Nam quàm multa, quàm varia, quàm profunda mysteria, vna illa statua Nabuchodonosor in quiete visa, adumbravit, quæ si fuissent proprijs verbis efferenda, vix longissima oratione declarari potuissent. Deniq; vult Deus nonnunquam, somnia esse ad aliquod tempus occulta & incognita, quòd ad nimirum, ipso euentu, rerumq; successu, eorum veritas agnoscat & comprobetur: quod in duobus

*Quatuor
causæ cur
interdum
diuina so-
mnia sint
valde ob-
scura.*

in nobis illis Iosephi somnijs, promotionem eius ad summam potentiam & dignitatem præsignantibus, liquidò cernitur.

QVÆSTIO VII.

*AN LICITVM SIT CHRISTIANO
homini, obseruare somnia.*

DVAE tanguntur his verbis difficultates, & prior quidem est, an sit fas Christianis, curiosè somnia obseruare: ad quam facilis est, & in promptu responsio. Etenim quædam somnia licitum est obseruare, quædam verò minimè. Principiò, somnia quæ bonam, vel malam corporis affectionem aliquam, morbosq; tam animi, quàm corporis significant, vtiliter à medicis tam animi, quàm corporis obseruantur & expendantur. Tum, somnia, quæ nos crebrò infestant, territant, cõrumbant, & vexant, animaduertere quibus ex causis accidant, vt vel noti effectus ignotas nobis causas scrutemur, ac teneamus: vel vt rationem aliquam ineamus eam à nobis molestiam depellendi, licitum est, & à sanctis viris sæpè vsurpatum. Legimus enim apud Cassianum in Collatione 22. veteres illos monachorum magistros & rectores, in perquirendis, & excutiendis quorundam somniorum causis, diligenter esse versatos. Postea obseruare somnia, quatenus in illis pernotescit homini veritas aliqua pertinens ad scientias speculatiuas, vel ad res gerendas conferens, nec vt superstiosum, nec vt vanum damnari debet. Deniq; somnia quæ nos sæpè commoent, & incitant ad flagitia,

*Quatuor
genera so-
miorum,
sine vitio
possunt ob-
seruari &
curari.*

gitia, considerare num à dæmone nobis subij-
ciantur, sicut contrà, quibus ad bona prouoca-
mur & instigamur, veluti ad cælibatum, largi-
tionem eleemosynarum, & ingressum in reli-
gionem, ea ponderare num à Deo nobis missa
sint, nō est supersticiosi animi, sed religiosi, pru-
dentis, ac salutis suæ satagentis, atque solliciti.

At verò, cuiuscunque somnij, quoquo mo-
do nobis contingat, etiam si rarò, si temerè, si
fortuitò eueniat, putare habendam esse rationē,
curamq; suspiciendam, stolidi hominis est, ne
dicam stulti. Supra enim ostensum est, maximā
partem somniorum nihil veri, & certi habere,
sed vanitatis, ac temeritatis esse plenissimam.
Præterea obseruare somnia, quasi esset in ipsis a-
liquid diuinum, scilicet quale Gentiles existi-
mabant esse in garritu, volatu, cibatuq; auium,
& in extis animantium, atque ex illis prænosse,
ac diuinare velle futura, non modò non est lici-
tum, sed est in scriptura grauissimè reprehen-
sum, damnatum, & interdictum, non minus sa-
nè quàm magorum, & incantatorum maleficia,
quod ex cap. 19. Leuit. ex 18. Deuteron. ex 33.
posterioris libri Paralipomenon, alijsq; sacro-
rum voluminum locis perspicuè intelligitur. Et
verò, scire velle futura, quæ Deus in sua solius
potestate posuit, arrogans & impia est curiositas.
Putare autem certa futurorum signa contineri
in somnijs, quæ nullam cum rebus futuris con-
nexionem & conuenientiam habent, fatuum
est: parum dixi, planè impium, & stultum est:
hoc enim arguit eiusmodi somniorum obser-
uatores, stultis, impijs, & absurdis opinionibus
esse

esse infectos, atque deprauatos. Nam, vel isti pu-
tāt res omnes futuras, ex naturalibus causis pen-
dere, & hoc falsum est: vel eas res quibuslibet
somnia significari posse, quod planè stultū est:
vel futura omnia certò prouideri, & sciri à dæ-
mone, quod est perquam impium: vel denique
à Deo promiscuè, atque indiscretè per quælibet
somnia, & quibuslibet hominibus, præmon-
strari futura, quod esse absurdum, nemo nō vi-
det. Ad extremum, tanti facere somnia, & vsq;
adeò pendere ex illis, vt ad eorum quasi normā
dirigat quis omnem vitæ suæ rationem, & respec-
tu habito ad somnia, actiones, & negotia, vel
suscipiat, vel omittat, non modo præstantia ho-
minis indignum est, sed olet etiam fatalè illam
Stoicorum, toties in Ecclesia damnatam, & à
melioribus philosophis explosam reiectamq;
necessitatem. Quòd si meritò vituperantur, & à
sapientibus redarguuntur astrologi, qui res hu-
manas ex astris, quasi suspensas & religatas om-
nino pendere arbitrantur: eò magis profectò,
reprehendendi sunt supersticiosi somniorum
obseruatores, quò magis astra dignitate naturæ,
æquabilitate motus, constantia ordinis, ampli-
tudine potestatis, & præstantia efficacitatis, so-
mnijs antecellunt.

*Maior Ga-
nitas est
obseruan-
tium som-
nia, quam
astra.*

QVÆSTIO VIII.

CVIVS HOMINIS SIT RITE INTER-
pretari somnia.

AD posteriorem quæstionem, qua quæritur,
cuius hominis sit benè interpretari som-
nia,

nia, hunc in modum respondemus. Somniorum quæ vim habent ad aliquid significandum, & obseruatione, atque interpretatione digna sunt, ea non cuiusvis hominis est interpretari. Tria enim huiusmodi somniorum genera distingui possunt, nam multa sunt naturalia, quædam humana, nonnulla etiam diuina. Naturalium somniorum interpretatio, non est dubium, quin solertium & doctorum physicorum, ac medicorum sit propria: eorum maximè, qui norunt similitudines in somnijs ostensas comparare inter se, & quarum rerum similitudines esse, & ex quibus causis proficisci soleant, discernere: similiter, vt qui figuras aliquas & imagines dilaceratas sumens in manus, earumque partes dissipatas, benè componens inuicem, aptè conformans, cuius rei fuerint similitudines, hominisne, an equi, an aliarum rerum, acutè dispicit, verèque iudicat. Humanorum autè somniorum, ita erit quisque sagacissimus coniector, & idoneus, ac veridicus interpres, vt fuerit rerum humanarum peritissimus, & callidissimus, ingeniorum item, studiorum, morum, & propensionum, quæ in varijs hominibus magnam quoque varietatem habent, exquisitam, multisque confirmatam experimētis notitiam sit adeptus, quasi venas omnes rerum ciuiliū & humanarum tenens. Cuius autem sit exponere diuina somnia, in promptu est intelligere: patet enim, neminem interpretari ea posse, nisi diuinitus afflatum & eruditū. *Nemo enim nouit, inquit Paulus primæ ad Corinth. secundo, quæ Dei sunt,*

nisi

nisi spiritus Dei. Præfertim vero cùm diuinorum somniorum significationes, ex solius Dei consilio & voluntate sint institutæ, ob idque solius Dei reuelatione, notæ hominibus esse possint. Quocirca regem Nabuchodonosor somnij sui, quo maximè territus fuerat, sollicitum & anxium, quod eius somnij rationem ex nullo suorum sapientū cognoscere potuisset, sic affat⁹ est Daniel, *Mysterium, quod rex interrogat, magi, aruoli, aruspices, & sapientes nequeunt indicare regi: sed est Deus in caelis reuelans mysteria.* Daniel. 2.

IAMBLICVS existimat diuina somnia ferè non contingere hominibus, nisi aut primo, aut extremo somni tempore: videlicet, quia tunc animus hominis, aut nondum est cibi potusque vaporibus occupatus, & oppressus: aut iam euanescente somno, vaporumque discussa caligine, ex illis sordibus emersus animus, purior & acrior est ad diuinas illustrationes accipiendas. Quapropter vates, ac somniorum interpretes, in more habebant, ex deferentibus ad ipsos somnia sciscitari, quo ea tempore ipsis contigissent: nam si profundo somno accidissent, ea planè abijciebant, rati non esse consentaneum, animo tunc obruto & demerso, dari cælitus somnia: sin autem somnia illis accidissent, exeunte somno, & animo ad suas functiones propè ià expergiscente, tunc ea somnia diuinitus missa, Deoque auctore digna iudicantes, ponderanda sibi & interpretanda suscipiebant. Legendus etiam est Philostratus in cap. 14. lib. 2. de vita Apollonij. Veruntamen Iamblici documenta ex supersticioso

Ægyptiorum sacerdotum obseruationibus, vel vt dicam veriùs, figmentis, quorum fuit ille studiosissimus, exprompta sunt. Deus nempe, istiusmodi temporum legibus non est alligatus, nec opportunitate temporum eget ad operandum vbiuncq; enim vult, quãdocuncq;, & quibuscunq; vult, sua inspirat somnia: potest enim quouis tempore, imò etiam sine tempore, sedare subitò agitationem humorum, tranquillare spirituum animalium iactationem, purgare phantasiam, mentem illustrare, animumq; ad percipienda diuina somnia idoneè comparare.

QVÆSTIO IX.

AN IN SOMNO, LIBER VSVS RATIONIS, & voluntatis esse queat.

Sapè in somnio liber est rationis vsus.

SÆPENVMERO in somnijs, præsertim quæ doctis, prudentibus, & sanctis viris contingunt, animus hominis, quod pertinet ad vsum rationis, & agitationem mentis, solutus, expeditus, ac liber est. Etenim nonnunquam ratio dormientis planè cognoscit res simplices, easq; vel componit inuicem, vel disiungit, ratiocinatur, iudicat, miratur, noua quædã inuenit: quin etiam ad se ipse animus conuertitur, & ad suas actiones considerandas, & diiudicandas aciem suam, vimq; reflectit, cunctatur, hæret, dubitat, secum ipse disceptat, an tunc homo dormiat, nec ne. Hæc autem liberum esse tunc rationis vsum, manifestè demonstrant. Non propterea tamen existimandum est, quia in somno interdum soluta est vis rationis, esse itidem perfectũ liberi

Nunquam in somno est perfectus liberi

liberi arbitrij vsum. Nam ad plenum & perfectum liberi arbitrij vsum, opus est perfecta hominis libertate, hoc est, solutione omnium sensuum, & potentiarum, ita vt fit ipse homo, qui tunc agat, nec aliundè agatur, sitq; dominus sui, atque suarum omnium actionum, & in potestate eius sit tunc hoc, vel illo modo agere, aut etiam nihil agere: id quod in somno nequaquam euenit.

QVÆSTIO X.

DE SOMNIO SALOMONIS, IN QVO donum sapientia à Deo promissum ei, & tributum est.

CÆTERVM nonnihil habet difficultatis, quod legitur in 3. lib. Regum, cap. 3. Deum in somno visum esse Salomoni, iussisseq; vt peteretur ab ipso quodcunq; omnium maximè optaret: ipsum autem petijisse sapientiam, & prudentiam benè regendi populum, cui præerat, posthabitis omnibus alijs bonis, quæ tamè, principibus huius mundi, super omnia, cõcupiscenda, & expetenda videntur, : eam porrò petitionem vsque adeo placuisse Deo, vt summam ei sedaturum sapientiam, & præterea quæ non postulasset bona, cumulatisimè largiturum polliceretur. Ex qua narratione ipsius scripturæ, satis intelligi videtur, Salomonem in illo somnio solutè ac liberè, non tantum ratione, sed etiam voluntate esse vsum: neque enim illa eius petitio facta in somno, tantopere Deo placere, tantumque sapientiæ munus promereri potuisset, nisi

Solutio triplex.

esset ex libera voluntate profecta. Hæc difficultas tribus modis posset discuti, ac dissolui. Nam primò quidem responderi posset, illam Salomonis in somno petitionem, placuisse Deo, non per se, sed propter antegressam eiusdem in vigilia similem quandam petitionem, ex qua scilicet illa in somno extitit. Salomon enim ardentissimè expetierat, & à Deo postulauerat donum sapientiæ, ac prudentiæ: hanc eius petitionem, Deus illo somnio declarauit fuisse sibi gratissimam, & optatum habituram effectum. Sed hæc fortasse cuiuspiam videbitur non nihil dura, & cõ. torta responsio. Quocirca subiiciam alterum responsum: posset enim dici, à principio fuisse illud quidem somnium, sed postea Deo mirabiliter operante, conuersum esse in ecstasim seu raptum, qualis nempe diuo Paulo, & Prophetis sæpè contigit: in quo animus Salomonis, licet à corporis, & rerum externarum sensu abstractus, & similis dormientium esset, per Dei tamen potentiam factum est, vt solutus, & liber tunc fuerit ad exercendas actiones tum rationis, tum liberi arbitrij, ita vt liberè peteret à Deo Salomõ quod vellet, & petendo, quæ grata erant Deo, ea quoque mereretur ab ipso consequi. Sed non placet hoc responsum. Mitto nunc examinare, an in raptu & ecstasi, perfecti liberi arbitrij usus esse queat: tantum dico, huic responso minimè suffragari diuinam scripturam, quippe, supra dicto loco narratura visionem illam Salomonis, præfatur, Deum apparuisse Salomoni per somnium, & narrata iam visione, subiungit. *Igitur euigi-*

euigilauit Salomon, & intellexit, quod esset somnium. quo perspicuè significatur, illam visionem nullatenus fuisse raptum, vel ecstasim, sed totam fuisse somnium, diuinum tamen somnium, scilicet à Deo ad erudiendum docendumq; Salomonem datum. Atque duas hæc solutiones propositæ quæstionis tradit D. Thomas in 1. 2. quæst. 113. art. 3. ad 2.

ERIT igitur, nisi fallor, similius & propius vero tertium responsum, quod etiam Tostado super 3. cap. lib. 3. Regum, in quæst. 12. maximè probatum est. Dicimus, cum Salomon tunc verissimè dormierit, & illa eius visio fuerit somnium, quemadmodum scriptura testatur, hinc necessariò effici, quicquid ibi factum esse dicitur, non reuera, sed per imaginariam tantum dormientis visionem esse factum. Videbatur igitur tunc sibi Salomon petere sapientiam à Deo, videbatur etiam ei Deus petitionem ipsius approbare, cum reuera tamen nulla fuerit tunc petitio, nullum meritum Salomonis, nullum item responsum, nullumq; Dei promissum. Cur igitur, inquires, somnium illud à Deo datum est Salomoni? Videlicet, nisi mea errat cõiectura, tres ob causas. Primò, vt intelligeretur omnium bonorum auctorem, & largitorem esse Deum, & ab eo esse omnia bona expetenda & postulanda. Deinde, vt manifestum fieret, quæ bonorum electio, & petitio, grata esset, & accepta Deo: ea nimirum, qua spiritualia bona corporalibus, cœlestia terrenis, denique ad communem aliorum utilitatem & salutem pertinentia, inanibus & infructuosis præoptantur, atque præferuntur.

Cur somnium illud datum fuerit Salomoni.

Ad extremū, vt exemplo Salomonis appareret & extaret, quanta sit Dei benignitas & munificentia erga seruos suos, quorum optata & postulata non solum impleat, sed etiam longè superet, & abundanter excedat. Ecce Salomon solum à Deo sapientiam postulauerat, præ hæc ceteris bonis, quæ hominibus pretiosissima, & carissima sunt, contemptis: cui tamen Deus, & sapientiam supra ipsius votum, & reliqua bona, præter votum ipsius, largissimè donauit. Verùm hæc nostra de somnijs disputatio, hunc habeat terminum: vereor enim ne si longius producta sit, molesta & odiosa lectori esse incipiat. Quemadmodum enim somnus, quoad quietus & placidus est, mēbra dulcissimè refouet ac recreat, viresq; reficit, ac redintegrat, si tamen in eo nimis longa nimisque serua, & graua contingant somnia, corpus pariter atque animum languescit, & debilitat: sic omninò cauendum nobis fuit, ne nostra hæc de somnijs disputatio, præter modum longa, gratiam perderet legentium, & quam ex ipsa fortasse voluptatem cœperant, in fastidium odiumq; conuerteret.

BENE-

BENEDICTI PERERII, LIBER

TERTIVS,

qui est

DE DIVINATIONE ASTRO-
LOGICA.

ANTA est Astrologorum (qui vulgo Iudicarij appellantur) vel impudentia, vel amentia, vt etiam sibi diuinam scripturam suffragari, suæq; Astromantiæ fidem & auctoritatem firmare iactent. Etenim verba illa quæ dixit DEVS creans luminaria cœli; *Et sint in signa & tempora, &c.* ad suam referunt *Genes. 1.* diuinationem astrologicam, per quam ipsi profitentur ex obseruatione siderum futura rerum euenta posse prædici. Quocirca B. Basilius & Ambrosius alijq; permulti Patres in explanatione eorum verborum, benè longam & accuratam in refellendis istiusmodi Astrologorū prædictionibus orationem posuerūt. Quorum nos Patrum exemplis prouocati, & grauissimis DEI sententijs contra Astrologos multifariam in diuina scriptura proditis permoti, quin etiam iustissimo aduersus Astrologos odio, propter fraudulenta

L 5

dulenta

dulenta & pernicioſa eorum ſigmenta, incenſi-
librum hunc ad confutandas eorum prædictio-
nes à nobis ſcriptum, gratum multis atque vti-
lem fore exiſtimauimus. Scripſit aduerſus A-
ſtologos copioſè quidem & eruditè Ioan. Picus
Mirandulanus; ſed multos ab eius lectione de-
terret prolixitas operis. Nos, licet in prædiuiti
atque vberi verſemur argumento; eo tamè bre-
ues erimus, quod non omnia quæ diſputari poſ-
ſent, ſed aptiora duntaxat cauſæ firmioraq; tra-
ctabimus. Quinque autem erunt huius libri &
diſputationis aduerſus Aſtologos capita: Pri-
mò enim docebimus, ſacræ & Eccleſiaſticæ do-
ctrinæ diuinationem Aſtologicam eſſe contra-
riam: Tum oſtendemus, Aſtologos eſſe rerum
cœleſtium imperitos: Deinde, diuinatricem
iſtam artem rectæ rationi ac philoſophiæ aduer-
ſari demonſtrabimus: Adhæc, probabimus, a-
ſtra non ſolum non eſſe cauſas efficiētes rerum
futurarum, verùm nec eſſe certa ſigna quæ res
futuras prænotent ac præmonſtrent: Ad ex-
tremum, cur nonnulla Aſtologorum prædicta
ſint vera, cauſas exponemus.

INDEX DISPUTATIONVM
QVÆ SINGVLIS IN PRÆDI-
ctis capitibus explicantur.

CAPVT PRIMVM.

1. **S**ententijs diuina ſcriptura; antiquis item Eccleſia
inſtitutis & exemplis; rationibus etiam theologicas
refelluntur Aſtologi.
2. De Vanitate oracularum Apollinis.

3. Cur

3. Cur Dæmones prædicendo futura ſapè fallant.
4. Non poſſe Veritatem Chriſtiana religionis coherere
cum Veritate Aſtologiæ iudiciariæ.
5. Quàm ſeuere olim Eccleſia in iſtiusmodi Aſtologos
anima auerterit.
6. De multis perſpicuè falſis & impijs Aſtologorum
ſententijs.

CAPVT II.

7. Aſtologos iudiciarios eſſe rerum cœleſtium impe-
ritos.
8. Aduerſus fictitiã antiquitatem obſervationum
quam iactant Aſtologi.
9. De noua ſtella qua ſuperioribus annis Viſa eſt.
10. Quàm ſit difficile aspectum ſiderum in ortu cuiusq;
hominis exactè annotare.

CAPVT III.

11. Probatur obſervationibus, non poſſe Aſtologos ex ar-
te & ſcientia ſua prænoſſe ac prædicere futura
contingentia.
12. Præter cauſas cœleſtes, neceſſariam eſſe notitiã cau-
ſarum particularium ad prænoſcendos earum ef-
fectus.
13. De ſimili ortu & diſſimilibus euentis Gemino-
rum.
14. Pulcherrima diſputatio Bardeſanis aduerſus Aſtro-
logos.
15. Verum ſit facilis; diuinare quid facturus ſit Vir bo-
nus, an Vir improbus.
16. Quàm ſit vana ac ſutilis prædictio Aſtologorum de
aliquo, quod ſit futurus ſummus Pontifex.
17. Nullam poſſe eſſe ſcientiam vel artem iſtius Aſtro-
logiæ.
18. Vanitas & falſitas multarum præditionum aſtolo-
gicarum.

19. Er-

19. *Errores Astrologorum in Chronologia.*
20. *Astrologiam iudicariam omni tempore à prudentibus & sapientibus Viris esse contemptam & damnatam.*
21. *Cui generi hominum arrideant prædictiones Astrologica, quas S. Ambrosius comparat telis araneorum.*
22. *Disputatur contra tria fundamenta Astrologiae inæsciarie.*
23. *Virum astronatalitia cuiusque, possint esse certa causa omnium qua ei euentura sunt.*
24. *Vtrum sit plus momenti in conceptu, an in ortu hominis ad diuinandum.*
25. *De Vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.*
26. *Cur Astrologi non, vt de hominibus, sic etiam de serpibus & alijs animantibus ex obseruatione astrorum vaticinentur.*
27. *De antiquitate istius Astrologia apud Aegyptios & Chaldaeos.*
- CAPVT IV.**
28. *Vtrum astra, si non sunt causa, saltem sint certa signa omnium futurorum.*
29. *Vtrum secundum Augustinum astra sint signa omnium rerum humanarum.*
30. *De natura & Varietate signorum.*
31. *An cometa signa sint humanarum rerum.*
32. *An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul etiam necessario inducant & astruant Fatum.*
- CAPVT V.**
33. *De quatuor causis propter quas euenit vt nonnunquam Astrologi vera prædicant.*
34. *Instinctu Dæmonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

35. Quos

35. *Quot modis Dæmon futura prænoscat, & hominibus præmonstrare soleat.*
36. *Quot modis & quàm grauitè peccent, qui Dæmonum vel istorum Astrologorum opera vtiuntur ad diuinandum.*
37. *Istiusmodi Astrologos ferè improbos & flagitiosos esse.*
38. *De vsu sortium apud Antiquos ad diuinandum futura.*
39. *Permissu DEI, nimis cupidus sciendi futura, laqueis Dæmonum irretiri, & Varijs ac perniciosis erroribus implicari.*
40. *Multos diuinare futura, magis ex prudentia & vsu rerum humanarum, quàm ex arte astrologica.*
41. *Nimsam credulitatem ac lenitatem consulentium Astrologos, interdum conducere vt eorum prædicta vera cadant.*

DIVINATIONEM ASTROLOGICAM
diuina Scriptura, disciplina Ecclesiastica, ac doctrina Theologica esse contrariam.

CAPVT PRIMVM.

§. I. *Sententijs diuinae Scripturae; antiquis item Ecclesiae institutis & exemplis; rationibus etiam theologicis refelluntur Astrologi.*

LAMAT multis in locis diuina Scriptura certam futurarum rerum præscientiam & prædictionem, non esse hominum sed ne dæmonum quidem, verum

vnius

vnius Dei propriam. Quapropter apud Isaiam cap. 41. ita scriptum est, *Annunciate quæ ventura sunt in futurū, & sciemus quia dij estis vos: & ca. 44. Ego sum Dominus irrita faciens signa diuinorum, & hariolos in furorem vertens, conuertens sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciens: cap. autem 47. deridens Deus Babylonios & Chaldæos syderalibus suis obseruationibus præfidetes, Sta, inquit, cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorū, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si forte quid prosit tibi, aut si possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorū tuorū: stent & saluent te Augures cæli, qui contemplabatur sydera, & supputabāt menses, vt ex eis annuntiarent ventura tibi. Et paulò ante dixerat: Sapiētia tua & scientia tua, hac decepit te. Hieremias quoq; c. 10. monet Iudæos vt Astrologicas obseruationes pro nihilo ducant, nihil enim sibi à stellis vel sperandum vel timendum esse. sic autem ait: *Iuxta vias gentium nolite discere; & à signis cæli nolite metuere quæ timent gentes: quia leges populorum vana sunt. Salomon autem Ecclesiast. cap. 10. scientiam futurarū rerum denegat homini, Ignorat homo, ait ipse, quid ante se fuerit: & quid post se futurum sit quis poterit indicare? idem cap. 8. eiusdem lib. Homo, inquit, ignorat præterita, & futura nullo scire potest nuncio. Liqueat igitur diuinationem astrologicam in sacris literis contemni, derideri, ac reprobari.**

Cum

Cum doctrina sacrarum literarum, etiam iudicium Ecclesiæ, vt par erat, mire congruit. Semper enim Ecclesia inde vsque à primordijs suis, ludiciarios Astrologos odit, fugit, damnauit. Ex tant aduersus ipsos plurima & seuerissima decreta Ecclesiæ, quæ legere licet in secunda parte Decretorum cap. 26. per primas quinque quæstiones, & in Concilio Bracarenfi I. cap. 9. & 10. & in Toletano I. in assertionem Fidei contra Priscillianistas. Fertur Alexander Papa huius nominis III. quendam presbyterū qui semel duntaxat consuluerat Astrologum de quodam furto in Ecclesia sua facto, in vnum annum priuastiæ altaris ministerio. Crebras item reperimus in scriptis sanctorum Patrum aduersus Astrologos, quos illi nunc Chaldæos vel Genethliacos, aliàs Mathematicos aut Planetarios appellant, disputationes, ex quibus apparet quàm fuerit maioribus nostris genus hoc hominum exosum & abominatum. Multa contra illos disputat Basilius hom. 6. in Genesim, Chrysostomus & Gregorius Magnus in cap. 2. Matth. sed præter cæteros Augustinus lib. 2. super Genesim ad literam cap. 17. lib. etiam 2. de doctrina Christiana cap. 21. & aliquot proximè sequentibus capitibus, subtiliter tamen & copiosè primis aliquot capitibus lib. 5. de ciuitate Dei. Eodem pertinet quæ contra Mathematicos in lib. 14. cap. 4. & in lib. 6. cap. 9. de Præparatione Euangelica argumentatur Eusebius.

Ridiculus fuit, vel potius amens Iulianus Apostata, qui in libris quos aduersus Christianos effutuuit, probare voluit, ex his quæ scripta sunt

Decreta Ecclesiæ contra Astrologos Iudiciarios.

Alexander Papa.

Basilius. Chrysostomus. Gregor. homil. 10. super Euang. Augustinus. Euseb. Cas.

Iuliani Apostata capitula.

in cap. 15. Genes. Abraamum & Astrologiam & aruspicinam coluisse. Astrologiam quidem eius, significari putat illis verbis: *Eduxit Deus Abraam foras, & ait illi, Suspice cælum & numera stellas si potes: Sic erit semen tuum.* Aruspicinæ verò scientiæ eius, illis etiam verbis denotari ait, *Sume mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam. Qui tollens vniuersa hæc, diuisit ea per medium, & vtrasq; partes contra se altrinsecus posuit: aues autem non diuisit. Descenderuntq; volucres super cadauera, & abigebat eas Abraã.* Deinde, subiicitur prædictio peregrinationis & seruitutis posterorum eius per quadringentos annos. Sed hunc Iuliani errorem vel potius furorem, egregiè confutat Cyrillus extremo lib. 10. eius operis quod aduersus Iulianum edidit. Alij fidem huic vanissimæ astrologiæ asserere & astruere conantur ex illa stella quæ nato Christo apparuit, cuius aspectu excitati tres illi Magi, ductuq; ad adorandum Christum venerant. Sed istos manifestis argumentis Chrysostomus & Gregorius in homilijs super illud Euangelium scriptis, redarguunt & conuincunt.

Cæterum, errorem Astrologorum etiam rationibus ex doctrina Theologica contextis refutare possumus. Principiò, *Nemo*, vt ait Paulus 1. Corinth. 2. *nouit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis; sed homo nescit quid ipsemet post multos annos aut etiam dies acturus sit: nam vt inquit Scriptura, Prouerb. cap. 27. Ne gloriaris in-*

crassis.

crassimum, ignorans quid superuentura pariat dies: &c. Non est via hominis in manu eius: homo enim proponit, Deus autem disponit. Est namque non modò quorumlibet hominum, sed etiam Regum cor in manu Dei, & flectit illud quocumque vult. Si igitur ipsemet homo nescit quid futuro tempore facturus sit, quanto minus id scire potest Astrologus? Deinde, ne ipse quidem diabolus certò potest nosse res futuras: si enim futura omnia dæmon sciret, nunquam profecto impulisset Iudæos ad crucifigendum & occidendum Christum Dominum, quippe præuidisset per crucem & mortem Christi, imperium quod tam diu habuerat in homines, fore labefactandum & funditus euertendum. nec sanè dæmon tentaret & infestaret seruos Dei à quibus in tentatione vincitur, ne videlicet propter victoriam tentationum crescente Sanctorum gloria, magis ipse, quæ eius est superbia & inuidia, torqueretur.

§. 2. De vanitate oraculorum Apollinis.

Hoc etiam patet argumento oraculorum, quæ olim reddebant dæmones, cuiusmodi erant responsa & oracula Apollinis delphici quòdam apud Græcos nobilissima & clarissima; quæ ad diuinationem astrologicam pertinuisse, locuples auctor & testis est Porphyrius in libro de Oraculis (refert autem hoc Eusebius lib. 6. de Præparatione Euâgelica, cap. 1.) vbi tradit, quæcunque dij ceu fati definita prædicunt, ea ipsos stellarum motu ita esse futura significare; id quod maxime Apollo multis respõsis aperuit. In hisce autè oraculis & diuinationibus sæpè mentitum

Porphyrius.

M

esse

esse Apollinem, idem auctor est Porphyrius; ex-
 quisitam enim futurorum cognitionem ait non
 hominibus modo, sed multis etiam deorum in-
 comprehensibilem esse. vnde interrogati men-
 tiuntur nonnunquam, sed non sponte: solent e-
 nim pramonere, se tunc vera respondere non
 posse, homines tamen ex amentia perseverant
 vrgeri & cogere eos vt respondeant. Apollo igi-
 tur delphicus, cum eiusmodi esset cœli & conti-
 nentis affectio vt verum prœuidere non pos-
 set, retine, dicebat per Vatem, vim istam, & po-
 tentia verba hæc ne proferas; falsa enim dicam,
 si coges. Et in alio responso, Nihil hodie, inquit
 Apollo, stellarum mihi via dicendum præstat.
 Deinde, cōcludens Porphyrius ait, Manifestum
 iam fesimus vnde falsitas ad deorum oracula
 subrepat. Hæc ex libro Porphyrij de Oraculis,
 in libro sexto de Præparatione Euangelica, cap.
 4. Eusebius commemorat. Fuit etiam olim qui-
 dam Oenomaus, vir apud Græcos tam philoso-
 phia quam eloquentia nobilis, qui responsis del-
 phici Apollinis sæpè delusus atque deceptus, di-
 ligenter & curiosè collegit quamplurima eius
 oracula, eaque vt vana, futilia & falsa cōfuta-
 uit, vt refert Eusebius lib. 5. de Præparatione Euan-
 gelica, cap. 10.

§. 3. *Cur demones prædicendo futura sæpè
 fallant.*

QUATVOR porrò ob causas vsuvenit it
 prænuntiando futura falli dæmonem. Primò,
 quia nimis asseueranter affirmat quæ pendent
 ex libero arbitrio hominis, quod cum sit ad mo-
 dum

Oenomaus
 Vebemens
 & disertus
 oraculorū
 Apollinis
 confuta-
 172.

dum mutabile & ad omnia flexibile & planè li-
 berum, nonnunquam extraordinaria quadam
 ratione operatur. Deinde, quod nos sæpè diui-
 nitus incitati & adiuti Dei gratia, contra facimus
 quàm antea facere cogitabamus, & quàm no-
 stro ingenio nostroq; arbitrato facturi eramus.
 Fit etiam interdum, vt quod dæmon agere con-
 stituerat & prædixerat, prohibente impediēte-
 què Deo, non possit exequi. Denique, multa
 Deus solet aliquando præter communem ordi-
 nem naturæ, præterq; generalem suam & ordi-
 nariam providentiam agere. Atque his rebus
 crebro dæmon in errorem inducitur. Quis er-
 go credet, Astrologos prædicendis futuris rebus
 veraces esse, cum in eo vel dæmones falli sæpè
 contingat? Sed quid ego de dæmonibus loquor?
 Theologi docent, ne ipsos quidem spiritus cœ-
 lestes ac beatas mentes quæ liquidò cernunt &
 clarissimè vident Deum, tenentq; perfectissimā
 cognitionem cœlorum cunctarumque rerum
 naturalium, certò scire futura quæ nimirū pen-
 dent ex libero arbitrio; nisi earum rerum Deus
 singularem ipsis notitiam impertiat. Cuius au-
 tem amentix est, Astrologis tribuere quod nec
 Angelis nec beatis mentibus concessum est?

§. 4. *Non posse veritatem Christianæ re-
 ligionis coherere cum veritate astrologiæ
 Indiciariæ.*

SED illa in primis fortis est argumentatio. Si *Egregia* *vera*
 Christiana religio & disciplina vera est, vt est *vero aduer-*
 profectò verissima, non potest esse vera, nec *sus Astro-*
 Christianis probari potest illa opinio Astrolo-
 mantium.
 gorum,

gorum, ut quam illa vanitatis, falsitatis & impietatis persæpè damnauit: sin autem falsa est doctrina Christiana, cum ipsa totum ferè orbem complexa sit, omnesq; propemodum gètes suo imperio subiecerit, & plus mille quingentos annos vigeat & regnet in mundo, si omnia quæ apud homines fiunt ex cœlo proueniunt ac pendunt, necesse est tantam hominum ad fidè Christi accipiendam tuendamq; propensionem tantumq; studium, ex insigni aliqua & præpotenti constellatione prouenire: quare cœlum inclinaret & induceret homines ad malum. Si enim fides Christi esset falsa, magis profectò esset falsa & detestabilis quàm alia quælibet secta: ea namque docet de Deo & rebus diuinis, quæ si falsa sunt, nefariam sanè superstitionem & execrandam impietatem contineant necesse est. At verò, cum vita quæ ad normam fidei Christianæ agit, sit optima & inculcata, nec laude tātum sed summa etiam admiratione dignissima, hinc necesse est efficietur, ab eadem cōstellatione proficisci bonum & malum: malum quidem, propter falsitatem doctrinæ Christianæ; bonum autem, propter vitæ quæ ad eius doctrinæ regulam informatur & dirigitur, probitatem atque præstantiam.

Ad hæc, maxima probatio & confirmatio fidei nostræ & clarissimum diuinæ prouidentie argumentum illud est, quæcumque circa Christum Dominum & eius Ecclesiam euenerunt, ea multis ante sæculis fuisse per Prophetas, ad vnū omnia propriè, distinctè, explicateq; prædicta: si autem eiusmodi prædictio per Astrologiam fieri

*Præclara
argumen-
tatio.*

fieri posset, rueret funditus & ad nihilum recideret firmissimum nostræ religionis fundamentum. Ne multa, istiusmodi Astrologorum doctrina veram Philosophiam moralem, nedum sacram Scripturam & Theologiam, quantum in ipsa est, planè peruertit. qui enim certum habet omnia pendere è cœlo, ob idq; cuncta hominum opera facta, casus & euenta ex cœli obseruatione præsentiri & prædici posse, huic quoque necessariò persuasum esse debet, materialem & mortalem esse animum nostrū, nullumq; esse liberum arbitrium, nec talem esse prouidentiam Dei qualem Fides nostra prædicat; mysteria item Christianæ religionis pendere è cœlo, cunctaque miracula tam in veteri quàm in nouo Testamento edita, licet dicantur, ut re vera sunt, supernaturalia, ad cœlestes nihilominus causas & virtutes reuocari. Huic quoque opinionationi consequens est, neglectio & prætermisio bonorum operum, licentia omnium cupiditatum, quorumlibet flagitiorum excusatio, denique inutilitas atque crudelitas humanarum pariter atque diuinarum legum. Caietanus in Summula vbi agit de astrorum obseruatione, simillima docens eorum quæ diximus, verè magis & doctè quàm eleganter & ornate ita scribit, Astrorū obseruatio circa natiuitates hominum & occurrentia humana, tripliciter peccato subijci potest. Primo, si ea quæ fidei Christianæ mysteria sunt, tanquam subsint cœlestibus causis, habeantur: secundo, si futura cōtingentia querantur vel habeantur ut certa ex cœlestibus causis: tertio, si electiones suas quis subijciat cœle-

*Caietani
breuis, sed
vera et ma-
rabilia
aduersus
prædictio-
nes astrolo-
gorum sensu
sentia.*

stibus causis tanquam legi illarum, ita vt vitam & actiones suas regulet secundum cœlos. Et quodlibet horum trium est ex suo genere peccatum mortale: quia primum est contra spiritualitatem Christianæ religionis, quæ super cœlos est, immutare potens etiam ipsos cœlorum cursus iuxta id quod scriptum est in Psal. 148. Confessio eius super cœlum & terram: & hoc experientia testata est. Secundum verò, est contra veritatem doctrinæ Christianæ & liberi arbitrij, quo domini sumus nostrorum operum. Tertium est contra dignitatem gratiæ, legis diuinæ, ac humanæ mentis qua super omnia corporalia sumus cõstituti. Et sicut erraremus subiiciendo nos passionibus iræ, odij, spei, timoris; ita quod haberemus impetus passionum pro lege: ita vilificamus nos, si inclinationes cœlorum pro lege habeamus: corpora enim sunt, & per modum passionum inclinant nos. Hæc Caietanus.

In Actis autem Apostolorum cap. 19. refert Lucas, multos de his qui Ephesi concionibus & sermonibus B. Pauli conuersi erant ad Christum, & curiosa prius fuerant sectati, attulisse libros suos, & coram omnibus combussisse: fuisse autem eos libros de rebus ad iudiciariam Astrologiam pertinētibus, grauis auctor in Commentarijs super Psalmos dixit Augustinus; qui etiam Mathematicum quendam, hoc est, istam Astrologiam professum, postea pœnitentem professionis suæ, cupientemq; reconciliari Ecclesiæ, nisi publica & solenni pœnitentia præmissa, non recepit, verum sententiam Augustini, quod ea

maxi-

maximè attingit id quod nunc agitur, totidem verbis hic ascribam. Post enarrationem igitur 61. Psalmi, cum Mathematicus ille veniam publice petens coram sisteretur, hæc dixit Augustinus: Iste ex Christiano & fideli pœnitens redit, & territus potestate Domini conuertitur ad misericordiam Domini: seductus enim ab inimico cum esset fidelis diu Mathematicus fuit, seductus seducens, deceptus decipiens, illexit, fellit, multa mendacia locutus est contra Deum qui dedit hominibus potestatem faciendi quod bonum est, & non faciendi quod malum est. Iste dicebat quod adulterium non faciebat voluntas propria, sed Venus; & homicidium non faciebat voluntas propria, sed Mars: & iustū non faciebat Deus, sed Iupiter: & alia multa sacrilega non parua. Quàm multis eum putatis Christianis nummos abstulisse? Quàm multi ab illo emerunt mendacium? quibus dicebamus, Filij hominum vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium? Modo sicut de illo credendum est, horruit mendacium & multorum hominum interitum: se aliquando à diabolo sensit illectum, conuertitur ad Deum pœnitens. Nostis in Actibus Apostolorum esse scriptum, cap. 19. quia multi perdit, id est, talium artium homines & doctrinarum nefariarum sectatores, omnes codices suos ad Apostolos attulerunt, & incensi sunt libri tam multi, vt pertineret ad scriptorem æstimatione eorum facere, & summam pretij conscribere. Hoc vtique propter gloriam Dei, ne tales etiam perdit desperarentur ab illo qui nouit quærere

Notabilis oratio quæ habuit Augustinus in reconciliacione cuiusdã Mathematici cum Ecclesia.

Psal. 4.

quod perierat. Perierat ergo iste, nunc quaesitus, inuentus, adductus est: portat secum codices incendendos, per quos fuerat incendendus, ut illis in ignem missis, ipse in refrigerium transferret. Ante Pascha enim coepit petere de Ecclesia Christi medicinam, sed quia talis est ars in qua exercitatus erat, quae suspecta esset de mendacio atque fallacia, dilatus est ne tentaret, & aliquando tamen admissus est ne periculosius tentaretur. Haec tamen Augustinus.

§. 5. *Quam seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduertit.*

CERTE in primitiua Ecclesia istiusmodi astrologia non secus quam ars magica, reprobata, vetita & damnata erat. Narrat Epiphanius in libro de Mensuris & ponderibus, Aquilam Ponticum Scripturae interpretem ob eam maximè causam fuisse à Patribus ex Ecclesia pulsum, quod natiuitatum obseruationibus ceterisque diuinationibus astrologicis studiose vacaret. Non est pro derelicto habendum, cum sit admodum memorabile, quod Origenem in Commentarijs super Genesim de ista astrologia prodidisse, libro 6. de Praeparatione Euangelica, capite 9. tradit Eusebius. sic enim scripsisse illum ait: Non solum Gentiles stellarum coniunctione atque aspectu quae in terris sunt, necessariò accidere credunt, quam vim Fatum appellant, verum etiam multi ex fidelibus conturbantur, impossibiliter fieri credentes quam stellarum cursus effecerit. vnde sequitur nullam in nobis esse libertatem, nullam operationem nostram laudari aut

B. Epiphanius.

Origenis e-
gregia con-
tra Astro-
logos dispu-
tatio.

ri aut vituperari iure posse; ita praedictum à Scripturis Dei iudicium quo alij ad aeterna supplicia, alij ad aeternam beatitudinem praedestinantur, falso fore praedicaretur. Quid plura? ipsa quoque fides & Saluatoris nostri aduentus, & omnis Prophetarum labor, ac Apostolorum in constituendis Ecclesijs praedicationis, inania erunt: nisi forte Christum quoque quis audeat dicere, coelestium corporum vi coactum fecisse quae fecit, passumque fuisse quae passus est, nec eius deitatis potentia sed stellarum virtute cuncta euenisse. his impijs verbis etiam illud conficitur, ut fideles Fato ducti in Christum credant: denique, ut vel nullum sit boni & mali discrimen, vel etiam malorum auctor sit Deus: nullusque hominum propter bene vel male facta praemio aut poena dignus censeretur, nec orationibus, votis, & Dei obsecrationibus locus aliquis relinquatur. Sic Origenes.

Eat igitur nunc Petrus de Aliaco, & istam Astrologiam amplectetur, exosculetur, praefractaque defendat, atque obnixè conetur eam cum philosophia, quin etià (si Deo placet) cum Theologia consociare atque coniugare; scilicet falsitatem cum veritate, tenebras cum luce, daemone cum Deo. qui nec veritus est scripto prodere, diluuium Noëticum, & ortum Christi Domini, aliaque summa prodigia & miracula, etiam syderalis scientiae peritia ex astrorum obseruatione praenosci ac praedici potuisse.

Animadu-
uersio in
Petrum de
Aliaco.

§. 6. *De multis perspicuè falsis & impijs
Astrologorum sententijs.*

SED quo manifestius appareat quàm sit im-
pia & execranda istorum doctrina, ponam hic
paucas quasdam eorum sententias & decreta, à
quibus iudicium fiet de illius artis impietate.
Quidam istorum, ex Marte in nona cœli regio-
ne feliciter constituto, tantum præstari nobis
contendunt, vt ab obsessis corporibus sola præ-
sentia dæmones expellamus. Alij iactant se hac
arte, de eius qui nascitur conscientia arcanis &
secretis sine errore iudicaturos. Vulgatum quo-
que apud illos est, duos esse planetas auctores
felicitatis humanæ, Venerem quidem præsen-
tis, Iouem autem post hanc vitâ futuræ. *Maternus.*
Maternus porrò eiusmodi figmentorū & mendaciorū
studiosissimus & curiosissimus, cum multa me-
moret quæ à Saturno cōstituto in Leone accidit
hominibus, subdit, eiusmodi homines longeuos
fore, & post mortem animas eorum in cœlum
dijs applicatas euolaturas. Saturnus enim, in-
quit, in Leone positus, animas eorum qui sic se
habuerint in terra, innumeris angustijs liberatas,
ad cœlum & originis suæ primordia reducet.
Albumazar. Denique Albumazar scribit, qui Luna Ioui cō-
iuncta in capite Draconis, Deo supplicauerit,
eum quicquid petierit à Deo, certissimè impe-
traturum: id quod Petrus Apponensis exper-
tum se esse confirmat. nam cum vigente illa cō-
iunctione, scientiam rerum à Deo postulasset,
ait se post eam diem, magnam sibi factam esse
scientiæ accessionem, sensisse. Hæc autem & alia
eorum

eorum similia, quàm sint nefaria, detestanda, &
Christianæ religioni exitialia; quantumq; vale-
ant ad eleuandam, vel potius delendam fidem
eorum quæ diuina Scriptura docet immediatè,
supernaturaliter, ac miraculose fieri à Deo, ne-
mo est tam hebes ingenio & tardus intelligen-
tia, vt non clarissime intelligat. Si quis autem
hec plenius atque subtilius scire auet, legat quæ
in hanc sententiam cum alibi, tum lib. 2. cap. 5.
& in lib. 5. cap. 11. & inde vsque ad finem eius li-
bri, Picus Mirandulanus diligenter & copiose
tractat.

*ASTROLOGIAM IVDICIARIAM A
Philosophia redargui & conuinci, primò quidem
e ratione, quod istiusmodi Astrologi cœ-
lestium rerum sint imperi-
tissimi.*

C A P V T II.

DIVINATIONEM Astrologicam futilem *Multiplex
esse nulloq; nixam fundamento, Philoso- & praua-
phus quidem ad hunc modum argumentabi- lida contra
tur, Astrologi nec certò sciunt omnes astrorum Astrologos
vires, defluxus, & effectus; nec si eas res scirent, ex Philoso-
satis id foret ad certam rerum futurarum præ- phia argu-
sensionem; ergo prædictiones astrologicas ina- mentatis.
nes & fallaces esse necesse est. Dico in hac argu-
mentatione sunt posita, explicatius à nobis tra-
ctanda & confirmanda; alterum est, imperitos
esse Astrologos rerū cœlestium; alterū verò est,
vt essent illi peritissimi earum rerū, non ppter ea
tamè posse eos futura omnia prænosse. de priori
autem dicamus prius.*

§. 7. *Astro-*

§. 7. *Astrologos Iudiciarios esse rerum celestium imperitos.*

Esse igitur Iudiciarios Astrologos syderalis doctrinæ ignaros, patet ex his quæ subijciuntur. Principiò, valde arduum & operosum est, etiam quæ de cælo videntur minus difficilia magisq; nobis obuia, perfectè cognoscere: veluti quæ sit cæli natura, magnitudo, numerus orbium, & inter eos ordo & differentia dignitatis, varietas motuum, denique astrorum numerus, eorumque inter se in magnitudine, luce, potestate & effectu comparatio. atque huius difficultatis facit clarissimum indicium tanta opinionum varietas, quantam esse his de rebus inter maximos Philosophos cernimus. Aristoteles certè, Philosophorum omnium facilè princeps, ingenue fateatur se multarum rerum cœlestium non exquisitam scientiam, sed opinabilem & coniecturalem tantùm notitiam tenere: Et quia manifestis certisq; rationibus destituatur, cogi se non raro probabilibus duntaxat argumentis & coniecturis vti. Videre hæc licet apud ipsum Aristotelem in secundo libro de Cælo textu 17. 34. 60. & 61. hoc si est, quis credet, Astrologis, quos solis luce clarius est nulla re comparandos esse maximis illis philosophis, quod est in cælo abstrusissimum, & iudicio summorum Philosophorum mortalibus incomprehensibile, veritatem dico rerum omnium futurarum, esse liquidò cognitam exploratèq; perceptam? Deinde, rogemus istos Astrologos vt faciliores quædam quæstiones de cælo nobis enodent: percun-

Aristoteles.

cuntemur ex ipsis, an cœlum sit natura quadam simplex, an composita ex materia & forma; vtrum talis sit materia cœli qualis est rerum omnium sublunarium, an omninò diuersa; sitnò cœlum animatum an inanimatum; num sua vi & à se moueatur, an extrinsecus ab Angelo; vnde potissimum in cœlis æstimari & iudicari debeat dignitatis eorum præstantia; quid causæ sit cur non omnes orbis vno motu circumagantur, sed alij vno tantùm, alij pluribus, alij verò paucioribus: aperiant nobis quam habeant propriam vim & potentiam singulæ stellæ in elementa, metalla, stirpes, atque animantes. hæc, inquam, & alia horum similia sciscitemur ex istis Astrologis, profecto reperiemus ipsos doctrinæ harum rerum planè rudes & prorsus expertes. Quis sit igitur credibile, planiora hæc & apertiora ignorantibus, mortalium intelligentiæ remotissima & occultissima, esse comperta & explorata? Postea, doceât nos isti defluxus & effectus qui nunc ex varijs astris dimanant ad diuersas & dissitas mundi regiones, sic enim fortasse credemus illis futuros syderum effectus prænutiantibus. quis enim nescit procliuius & propensius esse præsentia nosse quàm futura, præsertim mutabilia & quæ variè possunt contingere, ob idq; incerta? Exponant item nobis occultas proprietates & vires quas habent res sublunares, quas miramur magis quàm intelligimus in multis lapidibus, herbis & animalibus; hæc enim cum proxima sint atque nobis coniuncta & cunctis penè sensibus nostris subiecta, & quæ quotidianis experimentis peruestigari & explorari

explorari possunt; planiorem intelligentiam & faciliorem habent explicatum: cognitio vero rerum cœlestium maximi laboris & difficultatis est, cum tam longè distet à nobis cœlum, nec alio quàm vnico oculorum sensu mortalibus pateat: quem tamen sæpè falli cōtingit propter tantam interualli longinquitatem, vel summam vertiginis cœli velocitatem, vel prauam affectionem medij aut visus, vel propter vitium astrolabij, tabularum & instrumentorum astronomicorum. Atque hoc etiam apud sacras literas in cap. 9. lib. Sapientix testatum legimus: *Corpus, inquit, quod corrumpitur aggrauat animã, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Et difficile estimamus quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt inuenimus cum labore. quæ autem in cœlis sunt quis inuestigabit? Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis?* Extremum autem huius sententiæ, omninò redarguit Astrologos, qui humana omnia euenta quorum multa ex secretissimo Dei consilio & voluntate pendent, diuinare se posse profitentur.

§. 8. *Aduersus fictitiam antiquitatem observationum quam iactant Astrologi.*

PRAETEREA, iactant Astrologi, habere se innumerabilium annorum obseruationes rerum euētis comprobatas, è quibus ars ipsorum collecta & confecta sit: nam cum in omni præteriti temporis spatio, penè innumerabiles res eodem modo euenirent, iisdem signis antegres-

sis;

sis; ars est effecta eadem sæpè animaduertendo atque notando: quare Chaldæos ferunt quadringenta septuaginta millia annorum, monumentis huiusmodi obseruationum astrologicarum comprehensa habuisse. Verùm, hoc quàm sit commentitium & improbabile, vel ex eo liquet quod Astrologi non potuerunt eiusmodi obseruationes & experientias, non dico millies vt ipsi iactant, sed ne ter quidem bisue colligere & comparare potuerunt. nam cœli facies, & omnium signorum cœlestium positura quæ semel fuit, eadem omnino vel nunquam, vel non nisi post immensa annorum spatia redire potest: quippe octauus orbis in quo sunt inerrantes stellæ, non ante sex & triginta annorum millia circuitum suum absoluit. quin doctissimi quidam Mathematici, optimis rationibus probarunt, motus cœli esse inter se incommensurabiles, ob idq; eandem cœli faciem, eundemque stellarum positum sæpius euenire non posse.

Hanc rationem Phauorinus philosophus apud Gellium lib. 14. cap. 1. paulò enucleatius, certè luculentius & elegantius tractat his verbis, Si Chaldæorum isto modo cœpta fieri obseruatio est, vt animaduertetur quo habitu, qua forma, quaque positura stellarum aliquis nasceretur: tum deinceps ab ineunte vita, fortuna eius & mores & ingenium & circumstantia rerum negotiorumque, & ad postremum finis etiam vitæ spectaretur; eaque omnia, vt vsu venerant, literis mandarentur: ac postea longis temporibus, cum ipsæ illæ eodem in loco eodemque habitu forent, eadem ceteris quoque

Phauorinus contra Astrologos.

quoque euentura existimarentur qui eodem illo tempore nati fuissent: Si isto, inquit, modo obseruari coeptum est, ex eaque obseruatione composita quædam disciplina est, nullo id pacto potest procedere. dicant enim quot tandem annis, vel potius quot sæculis orbis hic obseruationis perfici quiverit. Constare quippe inter Astrologos dicebat, stellas istas quas erraticas dicerent, quæ esse omnium rerum fatales dicerentur, infinito propè & innumerabili numero annorum ad eundem locum, cum eodem habitu simul omnes vnde profectæ sunt, regredi, vt neque vllus obseruationis tenor, neque memoria vlla, neque effigies literarum tanto æuo potuerint edurare. sic Phauorinus. Ad hæc, licet Astrologi cognoscere possent singulares vires & defluxus cuiuslibet astri separatim, tamè quam vim habeant sydera, cum defluxus diuersorum astrorum vnà coeunt & permiscentur, vel in cælo vel in aëre vel in terra vel etiam cum causis sublunaribus earumque actionibus; ab ipsis nequaquã sciri potest. Audiatur lector Origenem, cuius ex Commentarijs super Genesim, hanc Eusebius extremo lib. 6. de Præparatione Euangelica citat sententiam: Quæ autem, inquit, commistione, compositione, ac temperie diuersorum aspectuũ fieri asserunt, profecto concedent nullo modo sciri posse. Quomodo enim quantum diminuatur de læsione maligni aspectus propter aspectum benigni syderis percipies? & vtrum auferat malignus quod à benigno conceditur, quoniam locum eius aspexit; aut mutet, aut imminuat, aut mistura quædam

Origenes.

dam inde fiat, quis percipiet? quæ omnia si quis altius inspiciat, facile credat non posse ista humano ingenio penitus percipi. Vnde si quis harum rerum periculum fecerit, videbit in pluribus errare, quàm veritatem consequi Genethliacos. Quamobrem Esaias etiam quasi hæc omnibus impossibilia sint, ad filiam Chaldæorũ qui maxime ista profitentur ait, *Ad sint & saluam te faciant Astrologi, cæli Augures annuncient tibi quid euenturum sit.* His enim verbis docemur, vel diligentissimos in hac re Chaldæos, non posse prædicere quæ velit vnicuique genti Deus attribuere. Hactenus Origenes.

Esaiæ 47.

His accedit, multas esse stellas quæ vel non clarè cernuntur, vel etiam nullatenus cernuntur: earum verò quæ cernuntur, paucas sibi esse cognitatas, permultas verò necdum exploratas fatentur Astrologi. qua ratione igitur ex paucis astris quorum vires norunt tam confidenter prænunciant futura, cum per aliorum syderum quæ nesciunt influxus, notorum sibi syderum effectus, aut impediri aut variari possint? nisi fortè astrorum quæ latent ipsos nullas esse vires nullosque defluxus, impudenter & absurdè mentiantur. Certè constat inter Astrologos numerari in octauo cælo mille præterque viginti duas stellas, quarum cum qualibet maior sit terra, necesse est ingentem esse earum vim & potentiam. huiusmodi stellarum, vel nullam vel per exiguam notitiã habent Astrologi, quippe cum ars eorum iudiciaria ferè cõstet ex planetarum obseruationibus, in quibus tota propemodum

N

ver-

versatur & consumitur. Vidit hoc, qua erat per-
spicacia ingenij Seneca, & in libro 2. Naturali-
quæstionum, cap. 32. eleganter exposuit, Quid
est aliud, inquit, quod errorem incutiat periculis
natalium, quàm quod paucis nos syderibus as-
signant; cum omnia quæ supra nos sunt, partem
sibi nostri vendicent? Submissiora forsitan in
nos propius vim suam dirigunt, & ea quæ fre-
quentius mota, aliter nos, aliter cætera anima-
lia prospiciunt. ceterum, & illa quæ aut immota
sunt, aut propter velocitatem vniuerso mundo
parem, immotis similia, non extra ius domi-
niumque nostri sunt. Hæc Seneca.

9. *De noua stella, qua superioribus an-
nis visa est.*

SVPERIORIBVS annis vidimus stellam no-
uam ante illud tempus nūquam in cælo visam,
& iudicio Astrologorum in eodem loco vbi stel-
læ fixæ lucent positam: hæc cum ad aliquod
tempus conspicua fuisset, repente tota ex aspe-
ctu nostro discessit & prorsus euanuit. hanc stel-
lam necesse est vel in cælo esse generatam & po-
stea corruptam, idemque in alijs sapius euenire,
longis tamen temporum interuallis verisimile
est: vel esse supra septem planetas alia sydera er-
rantia quæ proprios quidem meatus, sed nobis
tamen ignotos habeant: vel denique quas nos
in octauo orbe stellas inerrantes & infixas puta-
mus, eas quoque proprios circuitus & motus a-
gere. de quo addubitasse olim Hipparchum
nobilissimum in astrologia virum, locuples au-
ctor & testis est Plinius in cap. 26, lib. 2. Hip-
parchus,

Hippar-
chus.

parchus, inquit, nunquam satis laudatus nouam
stellam, & aliam in æuo suo genitam deprehen-
dit: eiusque motu qua die fulsit, ad dubitatio-
nem est adductus, anne hoc sæpius fieret, mo-
uerenturque & ex quas putamus affixas. Quid
quod permagni ad artem suam referre censent
Astrologi, conuenientiam & discrepantiam quæ
est inter duos Zodiacos, alterum octauum alterum
noni cæli, exploratam habere? quæ tamen ipsis
nota esse non potest: quippe cum nonum cæ-
lum omni stella luceque careat, nec aliud de ipso
quàm motus, isque ex motu octauum cæli depre-
hendi possit. Latet etiam Astrologos quemad-
modum isti duo Zodiaci se habuerint in exor-
dio mundi, quod tempus ab origine mundi ad
hanc diem exactum, certo teneri nequeat: nam
ut annorum eius temporis ratio aliqua iniri &
numerus colligi possit, dierum tamen & hora-
rum non potest: quorum tamen subtilis & cer-
ta computatio, isti doctrinæ Astrologicæ opus
est.

10. *Quàm difficile sit, aspectum syderum
qui in cuiusque hominum ortu viget an-
notare.*

IAM verò vix potest sine errore villo notari
& cognosci positus astrorum qui est in eo mo-
mento quo quisque nascitur. Etenim difficilli-
mum est vel punctum temporis in quo quispiam
oritur, vel in eo ipso puncto aspectum syderum
omnium qui tunc viget, obseruare: sæpè nam-
que cæli & stellarum aspectum, nubila & crasso-
rum vaporum interpositus, vel adimunt nobis,

Duplex Zo-
diacus a-
pud Astro-
logos.

vel interturbant & infuscant; & quod caput est, rapidissima cœli vertigo facit vt constellation prius transuolet, quàm à nobis propriè annotetur: quippe per singula ferè momenta, alia & alia cœli facies, & identidem diuersa astrorū positura existit. Profitentur isti Astrologi se cuiusuis hominis euenta omnia prænunciare posse, dummodo sibi ortus eius certum tempus pernotescat: at eiusmodi tempus subtiliter & propriè, ita nimirum vt opus esset Astrologo, ferè nescitur. Nam vt dicatur, exempli causa, Petrum esse natum vigesimo ab hinc anno, die Septembris vltimo, hora noctis decima, vel ineunte vel media vel iam exeunte; at momentum illud, vel potius minimum illud tempus quo Petrus a luo matris fusus & in lucem editus est, nec obstetrix, nec parentes seu cognati, subtilissimè annotatum & perspectum habent: qua tamen temporis illius subtilissima obseruatione & cognitione, ad diuinandum eget Astrologus.

*B. Basilij
argumen-
tatio con-
tra Astro-
logos.*

Non possum facere, vt ad scribere hoc loco præmittā verba Basilij quibus ipsa hæc ratio quam nos strictim attingimus, latius ab eo explicatur & acrius vrgetur. Sic enim ille homil. 6. super Genesim scriptum reliquit, Genethliacæ artis inuētores, cum in temporis amplo spatio complures figuras suam ipsorum scientiam fugere percepissent, in angustum admodum temporis contraxere mēsuras, vt minutissimo quoque & subitaneo articulo, quale est quod Apollolus dicit: *In momento temporis, in ictu oculi, plurimum differētix sit inter natiuitatem & natiuitatem.* Vt is quidem qui hoc in momento
genitus

*x. Corinsh.
11.*

genitus est, futurus sit Rex ciuitatum, populorumq; princeps, locupletissimus, præpotens: Is autem qui natus est temporis sequentis momento, pauper quidam sit futurus, aut mēdicus circulator, vel præstigiator, ex ostijs ostia permuens quotidiani consequendi causa victus. quamobrè eo orbe qui signifer appellatur duodecim in partes diuiso, cum in triginta dierum spatio partem Sol eius globi transeat duodecimam quem inerrantem appellant, triginta in portiones singulas illas duodecim partes secuerunt. cum singulis portionibus illis in sexaginta minuta diuisis, minuta hæc singula rursus in alia sexaginta modo simili diuisere. Posito igitur enixu eorum qui in lucem eduntur, videamus, obsecro, si hanc exactissimam temporis diuisionem Auctores hi sibi valeant conseruare. Nam simul atque editus pusio est, mas an femella sit, obstetrix explorat: tum vagitum expectat infantis, nimirum indicium vitæ eius qui natus recens est. Quot hoc tempore vis sexagesima præterijisse minuta? Dicit obstetrix deinde Chaldæo partum qui editus est: quot minutissima momenta vis interea dum obstetrix loquitur prætercurrisse? præsertim si fortè fortuna fuerit non in conclauis mulierum Chaldæus ille præsens, sed in ædium atrio, aut vestibulo, tempus horamq; reponens. Et cum eum qui definiturus est diligenter tempus ac horam, exploratoria nimirum horarum percipere oporteat instrumenta, siue diurna sint siue nocturna: quot minorum hoc quoque tempore, quæso, præteruolat præteritq; examen? Compertam enim

eam esse stellam qua tempus horarq; sit exploranda, non solum quanta in parte sit duodecima, sed etiam quàm iuxta duodecimæ portionem partis, in quotoque minuto sexagesimæ eorum, in quæ subdivisa sunt singula sexagesima illa prima, necesse est. Atque hanc tamen adeo tenuem subtilemq; temporis inuentionem, quam attingere nequeunt, singulis in stellis errantibus faciendam esse necessariò dicunt, ut qualem ad cælo adfixas stellas ipsæ dispositionem habitudinemue haberent, qualisq; ipsarum esset inter sese figura, cum in lucem ederetur fœtus, compertum sit tandem ac exploratum. Quæ cum ita sint, si fieri non potest ut tempus illud exactissimè quisquam attingat, variatione quæ vel breuissimi temporis fit ut tota via penitus aberraret; deridendi profectò non mediocriter esse videntur, tam ij qui studio huius indulerunt artis quam in ratione rerû nusquam esse constat, quàm illi qui hiantes ab illorum ore pendent intenti: perinde quasi omnia illi scire possint quæ ipsis sunt euentura. Hactenus sunt quæ Basilius eo loco aduersus Astrologos disputat.

ETIAM SI ASTROLOGI SVMMAM
rerum cœlestium cognitionem tenerent, non
posse tamen eos futura diuinare, probatur octo rationibus.

CAPVT III.

SED concedamus Astrologis quod ipsi falso & impudenter sibi arrogat, perfectam videli-

delicet astrorum & cœli scientiam: hanc ipsam nunc contendo non posse certam futurarum rerum prænotionem & diuinationem efficere; idq; multis & validis rationibus confirmo.

II. *Octo rationes, quibus probatur ex cognitione astrorum etiam perfecta, non posse diuinari omnia quæ futura sunt.*

PRIMA RATIO. Vera est & trita est in scho-
lis illa Philosophorum sententia, Sicut res se ha-
bet ad esse, ita quoque se habet ad cognitionem; hoc est, propter quas causas quæque res fit & est, per eas cognosci debet, si quidem perfectam eius rei scientiam adipisci volumus. ad generationem autem futurorum effectuum particularium, non modo concurrat cœlum sed etiam causa particularis: est enim cœlû causa vniuersalis, quo fit ut eius vis & efficientia sit etiam vniuersalis & indeterminata ad producendum quoslibet effectus particulares: determinatur autem vis cœli per causas particulares. quamobrem verissimum est illud quod dixit Aristoteles, Sol & homo generant hominē. quin effectus particulares, licet quod attinet ad eorum effectiōnem & conseruationem, maximè pendeant ex causis vniuersalibus; tamen quod pertinet ad propriam cuiusque eorum naturam & ad naturales proprietates, tam specificas quàm indiuiduales, magis particularem causam quàm vniuersalem æmulantur atque imitantur.

12. *Præter causas cœlestes, necessariam esse
notitiam causarum particularium ad præ-
noscedos earum effectus.*

*Sicut ad ge-
nerationē
rerum fu-
turarum
nō tantum
concurrit
cælum sed
etiam cau-
sa particu-
lares, ita ad
certam ea-
rūdem re-
rum præno-
tionem, non
solius cœli
notitiam
satis esse
possē.
B. August.*

CVM igitur præter causas cœlestes, ad pro-
ducendos effectus futuros opus sit etiam causa
particulari efficiente, & materia idonee præpa-
rata, quorum si desit alterutrum, prorsus nul-
lus futurus est effectus, ex his necessariò con-
cluditur, ad prænotionem futurorū effectuum,
cœlestium causarum notitiam non esse satis. At-
que hoc etiam quotidianis & manifestis experi-
mentis constat. cernimus enim agricolas eodem
tempore & sub eodem syderum aspectu varia
feminum genera in terram iacere, ex quibus ta-
men diuersa nascuntur: quæ sanè diuersitas nō
ad causas cœlestes, sed ad diuersas tantum spe-
cies & vires feminum referri potest. Ad hanc
eandem sententiam, in libro secundo de Genesi
ad literam, cap. 17. ita scribit Augustinus: Cum
multa corpora diuersorum generum, vel ani-
mantium, vel herbarum & arbuſtorum, vno si-
mul puncto temporis seminantur, vnoque pun-
cto temporis innumerabiliter multa nascantur,
non tantum diuersis sed etiam iisdem terrarum
locis, tantæ sunt varietates in progressibus, in
actibus, & passionibus eorum, vt verè isti (sicut
dicitur) perdant sidera, si ista considerent. Quid
autem insulsius & hebetius, quàm cum istis re-
bus conuincuntur, dicere ad solos homines sibi
subijciendos fatalem stellarum pertinere ratio-
nem? sic Augustinus: cuius extremum dictum
paulo vberius tractat apud Gellium libro 14.
capite

capite 1. Phaurinus: Si vitæ, inquit, mortisque
hominum rerumque humanarum omnium tem-
pus, & ratio, & causa in cœlo & apud stellas fo-
ret; quid de muscis aut vermiculis aut echinis,
multisque alijs minutissimis terræ marisque ani-
mantibus dicerent? an ista quoque iisdem, qui-
bus homines legibus nascerentur, iisdemque
itidem extinguerentur? vt aut ranunculis quo-
que & culicibus nascendi Fata sint de cœlestium
syderum motibus attributa; aut si id non puta-
rent, nulla ratio videretur cur ea syderum vis in
hominibus valeret, si deficeret in ceteris.

13. *De simili ortu & dissimilibus euentis
Geminorum.*

SECUNDA RATIO. Si vera esset istiusmodi *Secunda
ratio.*
Astrologorum doctrina, necesse esset Geminos
qui vno tempore concepti & nati sunt, similli-
mos omninò fore: quod falsum esse, satis per-
spicuum est. nam vt ceteram eorum dissimili-
tudinem taceam, euenit nonnunquam vt alter
sit mas, alter verò femina. Cicero quidem in
altero libro de Diuinatione; Proclum & Euri-
sthenem reges Lacedæmoniorum fratresque
geminos commemorat, quorum tamen & exi-
tus vitæ dissimilis, & gloria rerum gestarum di-
spar fuit. Verùm, in sacris literis luculentissi-
mum eius rei habemus exemplum: Iacob enim
& Esau eodè concubitu, vt inquit Paulus Rom.
9. sati eodemque tempore nati, dissimillimis ta-
men ingenijs, studijs, moribus, & euentis fue-
runt. Nec verò firmum est illud præsidium in

quod refugiunt Astrologi, cum hoc argumento vrgentur; videlicet breuissimam illam moram quæ inter Geminorum ortus intercedit, licet ea nobis per exigua videatur, in cælo tamen, ob eius vastitatem & rapidissimam conuersionem, esse admodum insignem magnamq; facere variationem. Hoc Nigidius Figulus declarabat exemplo rotæ, quam incitatissimè contortam, cum bis eodem loco signare atramento vel percutere summa celeritate conatus esset, cessante ipsius rotæ circumactione, reperta sunt duo illa loca ab ipso percussa vel signata, haud paruo inter se intervallo disjuncta. Hoc, inquam, præsidium & refugium infirmum est, parumque tutum Astrologis. Etenim, licet in ortu Geminorum aliqua fuerit mora, in eorum tamè conceptu profus nulla fuit. Deinde, si tam breui variatur ratio constellationis sub qua quisque nascitur, erit profecto proprium tempus ortus cuiuslibet, Astrologis incomprehensibile. Denique, valebit hoc loco aduersus Astrologos argumentatio illa beati Gregorij: Si propterea Iacob & Esau non censentur nati sub eadem constellatione, quod non simul nati sunt, sed vnus post alterum; ob eandem profecto causam iudicandum erit, nullum hominum sub eadem constellatione totum nasci. non enim totus simul ex vtero pcedit, sed particulatim & membratim: primò enim effert caput, tum collum, deinde pectus, postremò pedes. Iacob enim proximè natus est post Esau manu plantam pedis eius tenens, perinde quasi, sicut inquit Augustinus libro secundo de Genesi ad literam, capite

*Similitudo
Nigidij Figuli.*

*B. Gregorius homil.
10. super
Euangel.*

Augustinus.

pite 17. vnus infans instar duorum vel duplo longior nasceretur.

Verùm, hanc rationem admodum disertè Phauorinus aduersus Chaldæos disputans, exequutus est. Atque id velim etiam, inquit, vt respondeant, si tam paruum atque rapidum est momentum temporis in quo homo nascens Faculum accipit, vt in eodem illo puncto sub illo circulo cæli, plures simul ad eandem competentiam nasci non queant; & si idcirco Gemini quoque non eadem vitæ sorte sunt, quoniam non eodem temporis puncto editi sunt: peto, inquit, respondeant, cursum illum temporis transfuolantis qui vix cogitatione animi comprehendi potest, quonam pacto aut consulto assequi queant, aut ipsi perspicere & deprehendere; cum in tam præcipiti dierum noctiumq; vertigine, minima momèta ingentes facere dicant mutationes? Sic Phauorinus. Ipsum hoc argumētum de Geminis diligenter & subtiliter pertractat August. lib. 5. de Ciuit. Dei primis aliquot capitibus; atq; in 2. lib. de Doctrina christiana, cap. 22. & verò, maximū facessit negotiū Astrologis: si enim tam breui temporis momèto mutantur omnia, vt nō diuersa modo, sed etiā aduersa plerumq; eueniant, quis de nato puero possit quicquā certi prædicere, cum illud temporis punctū quo vel conceptus vel natus est, ita vti est, nemini possit esse cognitum? Itaque, vt magna in homines vi & potestate pollerent astra, quid ea tamen in singulorum hominum generatione & ortu efficerent, in compertum esset nobis: quippe cum aspectus cæli & positus astrorum qui est tempore quo

*Phauorinus
apud
Aulū Gell.
lib. 14. cap.
1.*

Augustinus.

re quo quisque nascitur, certo deprehendi nequeat: incitatissimus enim cœli & astrorum motus, tarditatem nostræ considerationis & observationis præteruolat & anteuertit.

TERTIA RATIO.
110.

TERTIA RATIO. Missos nunc facio Geminos, quorum interruptus partus aliquam præbuit latebram Astrologis. consideremus in præsentia quamplurimos prorsus eodem tempore, & in eadem regione, eodemque syderum aspectu & positura, ex diuersis tamen parentibus progeneratos: de istis non potest Astrologus ex obseruatione syderum, nõ eadem euenta prænunciare; cum simul concepti & nati fuerint, & sub eadem constellatione. At longè secus esse, quotidiana demonstrat experientia, quam multi enim toto orbe simul & generantur in vtero, & in lucem eduntur, quorum deinde maxima est ingeniorum, studiorum, morum, religionis, casuum, denique vitæ ac mortis euentorum dissimilitudo? Omnium Romanorum qui Cannensi pugna quamplurimi cæsi sunt ab Annibale, idem fuit vitæ exitus & interitus: quis autem existimet, eodem illos omnes stellarum aspectu, posituq; fuisse natos? Idem dico de tot millibus Turcarum qui nauali pugna ab hinc octo & decem annos, memorabili ad immortalitatem victoria, à Christiana classe profligati, & internecone deleti sunt: quorum omnium eandem fuisse rationem ortus, eandemq; in generatione eorum viguisse cœli constellationem, stultum est dicere. An quo tempore natus est Homerus, Hippocrates, Aristoteles, & Alexander Magnus, non eodem quoque alios

alios complures natos esse putabimus? at quis, illorum similis adhuc extitit? Phauorinus sic argumentatione hanc contexebat. Quàm multi homines vtriusque sexus, omnium ætatum, diuersis stellarum moribus in vitam editi, regionibus sub quibus geniti sunt longè distantibus, omnes tamen isti, aut hiantibus terris, aut labentibus rectis, aut oppidorum expugnationibus, aut eadem in nauis fluctu obruti, eodemque genere mortis, eodemque ictu temporis intereunt? Quod scilicet nunquam eueniret, si momenta nascendi singulis attributa, suas vnumquodque leges haberent. Quod si quædam in hominum morte atque vita etiam diuersis temporibus editorum, per stellarum pares quosdam postea conuentus, paria nõnulla & confamilia posse dicuntur obtingere; cur non aliquãdopossint omnia quoque paria vsu venire, vt existant per huiuscemodi stellarum concursiones & similitudines, Socrates simul & Antisthenes, & Platones multi, genere, forma, ingenio, moribus, vita omni & morte pari? quod nequaquam, inquit, prorsus fieri potest. Non igitur hac causa Chaldæi probè vtiqueunt aduersus hominum impares ortus, interitus pares. Hæc Phauorinus.

Phauorinus apud Aulu Gellium lib. 14. cap. 1.

14. *Pulcherrima disputatio Bardesanis aduersus Astrologos.*

QUARTA RATIO. Bardesanes Syrus in *QUARTA* doctrina rerum cœlestium excellenter versatus, 110. in eo dialogo, quem rogatu amicorum de Fato & aduersus Chaldæos conscripsit, futilissimas esse

esse Astrologorum obseruationes, & raro non eminentes eorum prædictiones, ad hunc ferè modum (vt memorat Eusebius lib. 6. de Præparatione Euangelica, cap. 8.) demonstrabat: Apud Seras lex est prohibens occidere, fornicari, & adorare simulachra: vnde in illa regione nullum templum conspicitur, nulla mulier meretrix, nulla adultera, nemo fur, nemo homicida: nec voluntatem alicuius illorum ardentissima stella Martis in medio cœli constituta ad cædem hominis coëgit; nec Venus Marti coniuncta vt alienam quispiam sollicitaret vxorem potuit efficere. Atqui, singulis etiam apud eos diebus in medium cœli Martem peruenire necesse est, & in tanta regione singulis horis nasci homines non est negandum. Apud Indos autem & Bactros, multa millia hominū sunt qui Brachmanes appellātur: hi tam traditione Patrum quàm legibus nec simulachra colunt, nec animarum aliquid comedunt, vinum aut ceruissiam nunquam bibunt, ab omni demum malignitate absunt, soli Deo attendentes. At verò, ceteri omnes Indi in eadem ipsa regione adulterijs, cæde, temulentia, simulachrorum cultu inuoluuntur; inueniunturq; ibi nonnulli, immo verò gens quædam Indorum est in eodem climate habitans, qui homines venantes atque sacrificantes deuorant: nec vlli planetarum quos felices ac bonos appellant, à cæde ac sceleribus istis eos prohibent: nec maligni, Brachmanas pellerè ad malefaciendum potuerunt. Apud Persas lex erat, filias, sorores, matres quoque ipsas in matrimonium ducere; nec in Perfide solum, ve-

rum-

rum etiam quicumque Persarum ad alia climata orbis è patria exiuerunt, nefanda hæc diligenter matrimonia celebrarunt: quos, aliæ gentes hoc scelus abominatæ, Maguffeos appellant. Suntq; vsque ad hodiernum diem in media Ægypto, Phrygia, Galatiaq; plurimi Maguffei successione patrum, eisdem sceleribus contaminati. Nec dicere possumus in terminis & domo Saturni, cum Saturno ipso in natiuitatibus omnium, Marte aspiciente Venerem fuisse. Amazones viros non habent, sed tempore veris fines suos egredientes cum vicinis conueniunt. Vnde omnes naturali lege eodem tempore pariunt, masculisq; interfectis solas feminas alunt, bellicosæque omnes similiter sunt, magnam exercitationis bellicæ curam gerentes. Stultum autem est opinari, omnes istiusmodi scæminas profusè iisdem natalitijs astris esse genitas. Fit hoc confirmatius argumento exemploque Iudæorum, qui vbiicumque terrarum & gentium sint nati aut versentur, inuiolabili obseruatione & infantes suos octauo die circumcidūt, & omnem diem sabbathi feriatum festumque religiosissimè agunt. Non sunt autem Iudæi omnes sub eadem constellatione procreati, nec eos à patrijs legibus & institutis vlla vis & potentia cœlestium corporū abstrahere potest. Sed quid dicemus de Christianis? qui innumerabiles toto orbe sparsi, idem vitæ genus atque doctrinæ custodiunt, nec à disciplina quam ipsis Christus Dominus tradidit, vel promissis vllis, vel minis aut supplicijs vel latum vnguem amoueri possunt. an dicturi sunt, Christianos omnes eodem astro

astro esse natos? Sed illud maximum est argumentum, qui ante susceptam Christi disciplinam patrias leges & instituta studiosissime acerrimeque tenebant, eos postea factos Christianos, illis desertis abiectisque, longè diuersam vitam agere, diuersos mores induere, & diuersissimam religionem & doctrinam colere. Itaque nec multas Parthi Christiani ducunt vxores, nec Medi canibus mortuos obijciunt, nec Indi mortuos suos cremant, nec Persæ cum fororibus aut cum filiabus nefario matrimonio miscentur, nec Ægyptij Apin, aut canem, aut hircum, aut felem colunt; sed vbiicumque sunt, eisdem legibus, moribus & institutis viuunt. Quid plura? singulis horis apud omnes gentes homines nascuntur: vbi que autem leges atque mores propter liberam hominis potestatem præualere videmus. Nec natalitia sydera nolentes Seras ad homicidium compellunt, aut Brachmanas ad esum carniū; nec Persas à sceleratis nuptijs remouent; nec Medos prohibent vita defunctos canibus exponere; nec Parthos multas ducere vxores. Singulæ namque gentes, vt volunt & quando volunt, libertate sua vtuntur, legibus, moribusque obediētes. Hactenus sunt quæ ex disputatione Bardefanis aduersus Astrologos commemoranda hoc loco censuimus.

Quintara-
110.

QVINTA RATIO. Stante libero arbitrio hominis & immortalitate animi nostri, ars ista nullo modo stare potest: Si autem ea stet, illa funditus corruere necesse est. quo intelligere licet qualis istiusmodi ars existimanda sit, quæ nisi

nisi pessundata & obtrita, sublataque nostrorum animorum libertate atque immortalitate, nihil progredi, nec vlllo modo consistere queat. Quod autem, si animus noster immortalis & in agendo liber sit, diuination astrologica nulla esse possit, his argumentis concluditur. Primò, Astrologi profitentur se futuras hominum actiones euentaque, ex suæ artis obseruationibus præsentire & prænuntiare posse. hoc autem falsum est; futura enim quæ ex libera hominis voluntate proficisci debent, nullo modo possunt esse nota Astrologis. nam vel cognoscerent futura in se ipsis, quod fieri non potest, quippe, quæ futura sunt, nondum per se actu sunt; quod autem non est, prout non est, non intelligitur, sed prout aliquo modo est, nimirum potestate in suis causis. Nec prænosci queunt futura in ipsorum causis quæ tres sunt, Deus, cœlum, voluntas humana, quæ autem ex Dei proposito, consilio & absoluta voluntate euentura sunt, ea nulli mortalium vel ex cœlo, vel alia quacunque ratione, nisi cui Deus ea voluerit aperire, cognita esse possunt. *Quis enim, inquit Scriptura, cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit?* Rom. 11. & *Isaia 40.* & vt scriptum est in 9. capite libri Sapientie: *Quæ in prospectu sunt, inuenimus cum labore: quæ autem in cœlis sunt, quis inuestigabit? sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis?* Ex cœlo autem, futura quæ pendent ex voluntate hominis non possunt cognosci; tum quia cœlum est cau-

○

sa vni-

sa vniuersalis, quare futuri effectus particula-
res non nisi vniuersaliter & indeterminatè in
coelo contineri & cognosci possunt: tum etiam
quia coelum est causa corporalis & materialis,
quare animus noster qui per se incorporeus &
expers materiae est liber què in agendo, coeli ef-
ficientiae ac operationi directè & necessariò mi-
nime subiacebit. Voluntas porro humana què
est proxima causa humanarum actionum, re-
spectu futurorum què ex ipsa proficisci debent,
per se indifferens & indeterminata est: multa
enim acturi sumus, de quibus nihil dum cogita-
uimus, nedum deliberauimus: quomodo igitur
causa indeterminata & indifferens potest de-
finitam certamq; futuri effectus cognitionem
parere? Confirmatur hoc: exteriores actiones
hominis pendent ex interioribus, ex delibera-
tione dico & electione: non potest igitur futu-
ra hominis actio exterior prænosci, nisi cog-
nita sit futurae voluntatis electio vnde illa profici-
sci debet: at futura hominis electio non potest
alteri homini esse cognita; si enim propositum
animi & deliberationem quam quis in praesens
habet mente conceptam, nemo alius scire po-
test, quanto minus scire poterit consilium, pro-
positum, & voluntatem alterius hominis, quæ
multos post annos futura est?

15. *Vtrum sit facilius, diuinare quid fa-
cturus sit vir bonus, an vir improbus.*

DEINDE, aut consideratur homo vt viuit &
opera-

operatur secundum rationem, aut secundum *Hominem &*
sensum & appetitum: si secundum rationem, *vt opera-*
sic homo non pendet à coelo, est enim mens & *tar secun-*
ratio expers materiae & incorporea: nullum au- *dum ratio-*
tem corpus per se agere potest in id quod est in- *nis non è*
corporeum. ratio item libera est, suarum què a- *coelo, nec a-*
ctionum domina, & suo arbitrato ac volun- *lia ex causa*
tate potest ad hoc vel illud agendum se ipsa *illa praeer-*
applicare. nam quamuis vel à coelo, vel ex natu- *Deum, per*
rali constitutione & temperatione sui corporis, *se ac neces-*
vel à diabolo, vel aliunde instigetur ad malè a- *sario pen-*
gendum; potest ea tamen reniti, & vi sua omnes *dere.*
instinctus, impulsus, & irritamenta extrinsecus
ei obiecta, comprimere & irrita facere; quine-
tiam contra quam incitatur agere. Hoc mani-
festum fit vel vnius Socratis exemplo, qui ex na-
turali corporis affectione & comparatione, &
bardus & mulierosus erat; sed eiusmodi vitio-
sas naturæ propensiones, adeo animi robore &
diligentiæ magnitudine emendauit, vt omnium
sui temporis prudentissimus & continentissi-
mus sit habitus. Homo autem viuens secun-
dum sensum & appetitum carnalem, tam va-
riabilem & incertam vitam agit, vt qualis futu-
rus sit, nullo modo prædici queat. Quamobrem
Salomon (quod est in 30. capite libri Prouer-
biorum) dixit: Alia quædam sibi esse cognita
difficilia; illud autem esse prorsus ignotum,
qualis sit via adolescentis in adolescentia sua.
Est enim ea ætas adeo lubrica ad quodlibet vi-
tium, adeo mollis & flexibilis in omnes partes,
adeo vagans & errans per omnia & nulla in re

Quam sit instabilis vita & actiones hominis vitæ non secundum rationem, sed secundum sensum.

diu perseverans; ut nulla certa ratione modo regi & duci, sed quocumque impellit cupiditas, illuc inconsultè & temerè rapi videatur. quo fit, ut facilius sit diuinare quid acturus sit qui vitæ secundum rationem & virtutem, quàm quid sit acturus qui rationis & virtutum regula & lege posthabita, suas duntaxat cupiditates sectatur. Sic etiam facilius est diuinare quid facturus sit Rex qui secundum rectam rationem iustasque leges imperat, quàm quid facturus sit Tyrannus qui omnia pro suo commodo & libidine administrat. Qua ratione igitur Astrologi certa scientia consequi possunt ea quæ nihil ratum, firmum, fixumque & certum habent?

Pulchrum dilemma aduersus Astrologos.

Adhæc, aut istud Fatum cœleste & potentia syderum potest ab homine impediri ita ut effectus eius non eueniat, aut nullo modo impediri potest: Si potest impediri & non euenire, ergo sicut effectus est incertus, ita prædictio eius certa esse non potest. Si non potest impediri, ergo nullum est liberum arbitrium; & ex eo conficitur animum nostrum esse materialem atque mortalem, utpote syderum potestati necessariò subiectum. Nec verò si ita res se haberet, quicquam prodesse hominibus prædictiones Astrologorum: quid enim iuaret nos se tanto ante futura, si ea nullo modo declinari & cauere possent? quin, ut ego censeo, plus mali quàm boni afferrent nobis, quos necesse esset non solum præsentibus malis torqueri, sed etiam tam longinqua & inuitabili eorum expectatione

statione acerbissimè cruciari. Probè hoc intellexit Seneca, licet non minorem quàm Astrologi syderibus in homines vim & potentiam tribueret: in libro enim decimo tertio epistolarum, octogesima nona epistola ita scripsit: Venio nunc ad illum qui cœlestium notitia gloriatur.

Frigida Saturni quo sese stella receperet,

Quos ignis cœli Cyllenius erret in orbis.

Hoc scire, quid proderit? ut sollicitus sum, cum Saturnus & Mars ex contrario stabunt, aut cum Mercurius vespertinum faciet occasum vidente Saturno. Potius hoc dicam, vbi cumque sunt ista, propitia esse nec posse mutari. Agit illa continuus ordo Factorum, & inuitabilis cursus. Per statas vices remeant. effectus rerum omnium aut mouent sydera, aut notant: sed siue quicquid euenit faciunt, quid immutabilis rei notitia proficiet? siue significant, quid refert prouidere, quod effugere non possis? scias ista, nescias, fient. Hæc Seneca. Sed vide quàm argute ac philosophicè hanc ipsam sententiam breuissimis verbis conclusit Phauorinus: Aut aduersa, inquit, euentura dicunt, aut prospera. Si dicunt prospera & fallunt, miser fies frustra expectando. Si aduersa dicunt & mentiuntur, miser fies frustra timendo. Si vera respondent, eaque sunt non prospera, iam inde ex animo miser fies antequam è Fato fias. Si felicia promittunt, eaque euentura sunt, tum planè durerunt incommoda; & expectatio te spe suspen-

sum fatigabit, & futurum gaudij fructum spes tibi iam deflorauerit. Nullo igitur pacto utendum est istiusmodi hominibus res futuras præfagientibus. Sic Phauorinus.

16. *Quam sit vana ac futilis prædictio Astrologorum de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.*

VERVM, illud maximè arguit prædictionum astrologicarum vanitatem: etenim auident etiam Astrologi prædicere & promittere, aliquem futurum verbi gratia summum Pontificem; atqui prouectio alicuius ad summum Pontificatum, non ex ipsius vel alterius vnus hominis voluntate aut potestate pendet, sed ex voluntate atque suffragijs plurimorum Cardinalium, quorum munus est creare summum Pontificem. Quapropter vt certò prænunciari possit, Petrum, verbi causa, fore Papam, non satis est nosse compositionem astrorum quæ in cælo fuit nascente Petro, sed simul etiam opus esset, Astrologo perspectos & cognitos esse omnes syderum positus & constellationes, sub quibus nati sunt quorumcumque voluntatum & suffragiorum concursus ad creandum illum Papam futurus est necessarius. Quare, si verum est quod narrat in Augusto Suetonius, Nigidium Figulum in eiusmodi astrologia nobilissimum apud Romanos, accepta hora partus Augusti, obseruatisque natalitijs eius astris, exclamasse, Dominum orbis esse natum; profecto existi-

man-

mandum est id eum nec scienter, nec certa aliqua ratione, sed temerè ac fortuito dixisse, & casu factum esse vt ita contigerit sicut ille prædixerat. Promotio namque Augusti per multos honorum gradus ad summum vsque principatum & Monarchiam, ex multorum hominum studio, gratia, & opera pendeat; vt ad tantum Augusti dominatum & imperium certò prænosendum atque prænunciandum, solius Augusti generationis & ortus consideratio satis esse nequaquam potuerit. neque enim natalitia Augusti sydera vim vllam habere potuerunt in eos qui fuere Augusti suffragatores adiutoresque ad consequendum principatum; scilicet multi eorum compluribus annis, vel ante vel post Augustum nati fuerant.

17. *Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologia.*

SEXTA RATIO. Omnis scientia, & ars ver-
satur in ijs rebus quæ aut semper, aut certè frequenter ita contingunt vt ab ea docentur: quæ autem extra hæc sunt & rarissimè accidunt, ea quia nihil habent fixum & certum, propterea nullam possunt scientiam vel artem efficere. Cum igitur prædictiones Astrologorum ferè sint falsæ, nec nisi perquam raro veridicæ sint satis liquet eas non ex arte aliqua & certis obseruationibus proficisci, sed inscienter & inconsultè ac temerè ab illis effutiri. Quamobrem Phauorinus identidem commonebat, vt caue-

O 4

Phauorinus apud

Inanis prædictio Nigidij Figuli de futuro Augusti dicitur.

Sexta ratio. Ars & scientia in his versantur, quæ semper aut plurimum eueniunt, qualis non est Astrologia.

Aulū Gellium lib. 14. cap. 1. rent homines ne quā ipsis Chaldæi ad faciendam fidem irreperent, quōd viderentur quādam interdum vera effutire aut spargere. Non enim comprehensa, aiebat, neque definita, neque percepta dicunt, sed lubrica atque ambigua coniectatione nitentes, inter falsa atque vera pedetentim quasi per tenebras ingredientes eunt: & aut multa tentando incidunt repente imprudentes in veritatem, aut ipsorum qui eos consulunt, multa credulitate ducente perueniunt callidè ad ea quæ vera sunt: & idcirco videntur in præteritis rebus quàm futuris, veritatem facilius imitari. Ista tamen omnia quæ aut temerè aut astutè vera dicunt, præ ceteris, inquit, quæ mentiuntur, pars ea non fit millesima. Hæc Phauorinus apud Gellium. Sed audi quid in eandem sententiam libro secundo de Diuinatione scriptum sit apud Ciceronem. Quid plura, inquit? quotidie refelluntur Chaldæi, quàm multa ego Pompeio, quàm multa Crasso, quàm multa huic ipsi Cæsari à Chaldæis dicta memini, neminem eorum nisi senectute, nisi domi, nisi cum claritate esse moriturum: ut mihi permirum videatur, quenquam extare qui etiam nunc credat ijs quorum prædicta quotidie videat re & euentis refelli. Seneca in eo libello cuius inscriptio est: Ludus in mortem Claudij Cæsaris, initio introducit Mercurium apud Parcas mortem Claudij procurantem; & ut obiter Chaldæorum illudat vanitati, inter alias rationes quibus conatur Mercurius Parcas inducere ad necem Claudij, hanc affert, ne to-

tice

tes videlicet miseri Chaldæi mentiantur: Patere, inquit, Mathematicos aliquando verum dicere, qui illum postquam princeps factus est, omnibus annis, omnibus mensibus efferunt. Prædicabant enim illi Mathematici Claudium singulis annis & mensibus moriturum: quod etiam nostri temporis Astrologis contingit, à quibus mortes summorum Pontificum in singulos annos atque adeo menses prænuntiari audimus, & ridemus. Beatus Ambrosius lib. 4. in Hexameron, cap. 7. Cum, inquit, ante dies paticos esset sermo de pluuia, quæ fore utilis diceretur, ait quidā, Ecce Neomenia dabit eam. & quamuis cupidi essemus imbrium, tamen eiusmodi assertiones veras esse nolebam. Denique, deletus sum quod nullus imber effusus est, donec precibus Ecclesiæ datus, manifestaret non de initijs Lunæ sperandum esse, sed de prouidentia & misericordia Creatoris; quo exemplo & vanitas istius astrologiæ confutata est, & efficacia Christianæ pietatis visq; religiosarum precum re ipsa comprobata.

B. Ambros.

18. *Vanitas & falsitas multarum predictionum Astrologicarum.*

ALBVM AZAR princeps huiusce superstitionis astrologiæ, ex obseruatione & præceptis huius artis, prædixit Christianam legem duraturam non plus annos mille quadringentos sexaginta. sed bene habet, quod post id temporis, exactam iam anni centum vigintiocto falsam esse illius

O 5

præ-

*Abraam
Iudaus.*

*Petrus de
Aliaco.*

prædictionem apertè demonstrant. Abraam Iudæus prænuñciauit ex obseruationibus astrologis, expectatum à Iudeis Messiam venturum anno post Domini nostri ortum millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto; quod nimirum tum futura esset eadè astrorū compositio, quæ fuerat olim cum Moses ex Ægypto populum Hebræum eduxit: cuius prædictionis veritatem dies ipsa redarguit. Petrus de Aliaco scriptum reliquit, quo anno generale Concilium celebratum est Constantiæ ad tollendum schisma quod multos annos affixerat Ecclesiam, prædixisse Astrologos eius temporis, nullam fore in Ecclesia pacem & concordiam, sed habitu cœli & conformatione astrorum præsignificari maximas fore dissensiones ingenti cum religionis Christianæ detrimento & exitio. Atque, per illud Concilium Constantiense, diuturnum illud & perniciosum schisma eo anno extinctum est, pace ac tranquillitate Ecclesiæ redita. qui euentus planè contrarius prædictionibus Astrologorum, sanè multum mouere debuerat Petrum Aliacensem, vt is nullam deinceps isti astrologiæ fidem haberet: præsertim verò, cum ipsemet vel suis deceptus obseruationibus, vel alienis occupatus & circumuentus opinionibus, veritus fuerit ne illud tam grate & odiosum schisma breui Antichristum mundo pareret.

19. *Errores Astrologorum in Chronologia.*

Albumazar.

ALBUMAZAR istorum Astrologorum coprophæ-

typhæus, nescio quas Saturni reuolutiones dilaudat: affirmat enim, quoties Saturnus denas sui orbis conuersiones perfecit, hoc est, expletis annis trecentis, semper magnas quasdam res & admodum insignes euenire. Post Alexandrum enim, inquit, annis trecentis apparuit Arelasor filius Bel qui Persas contriuit: & proximè post transactis alijs trecentis annis apparuit Iesus magister & dux Christianorū. O turpem *ἀπιστοσύνην*, O incredibilem temporum inscitiam. nam nec tunc fuit iste filius Bel qui Persas fregerit & afflixerit; & Christus Dominus noster non sexcentis annis post Alexandrum vt iste mentitur, sed trecentis duntaxat & viginti annis post Alexandri mortem natus est. Quamquam quis miretur in hoc lapsum Albumazarem, cum tam insigniter errauerit in Ptolemæo Mathematico, quem facit vnum de Ptolemæis Ægypti regibus qui post Alexandrum Magnum Ægyptijs imperarunt? cum in confesso sit, nec Ptolemæum Mathematicum fuisse regem, & cum Hadriano Imperatore floruisse, nouissimo Ptolemæorum Ægypti regum plus centum & sexaginta annis posteriorem. Iactant item Astrologi, nullam fuisse apud homines villo tempore mutationem legum, nullius Prophetæ nobilis aduentum, nullam nouæ religionis introductionem, nullam magnorum regnorum conuersionem, denique nullum insignem & memorabilem casum aut euentum, quin magna aliqua coniunctio syderum, præcipue verò Saturni & Iouis præcesserit. Hæc, inquit, constellatio, nascent-

Aliquot errata circa Chronologiam Albumazaris.

nascentem orbem initiauit : illa præparauit diluuium : alia Abraam vel Mosem genuit : illa Iesu aduentum prænuntiauit : alia Mahumetum legem antecessit. quæ quàm sint futilia, com-
mentitia & erroris plena, vel vno hoc argumen-
to constare potest.

*Quã multa
peccauerit
contra verã
Chronogra-
phiam Pe-
trus Alia-
censis in
suis ratio-
nibus A-
strologici.*

Petrus Aliacensis istiusmodi figmentis stul-
tissimè credens ac vanissimè gaudens, in libro
suo de Concordia historię & astrologię, ad id
quod ex sensu Astrologorum proximè docui-
mus probandum, hoc quasi fundamentum sup-
ponit: Ab initio mundi vsque ad diluuium flu-
xisse annos bis mille ducentos quadraginta du-
os : à diluuiio autem ad Christi Domini aduen-
tum & ortum, ter mille centum & duos annos.
hoc posito, probare nititur quicquid in orbe
terrarum valde memorandum & insigne quo-
cunq; tempore acciderit, eodem tempore ma-
gnam aliquam constellationem in cœlo appa-
ruisse. At enimvero, cum perspicuè falsa sit cõ-
putatio annorum qua velut fundamento illo-
rum ratio & doctrina fulcitur, nonné conse-
quens est quæ ducuntur & pendent ex illa com-
putatione esse falsa? Etenim ab Adamo ad dilu-
uium, non plus mille sexcentos quinquaginta
sex annos præterisse cõstat ex sacris literis; pau-
ciores nempe quàm illi numerant, annis propè
sexcentis : quo fit, vt constellationem, quam a-
iunt isti fuisse in exordio mundi, sexcentis an-
nis mundum præcessisse necesse sit. Deinde
tempus quod inter diluuium interfuit & Chri-
sti Domini aduentum, ne numerum quidem
bis

bis mille quadringentorum annorum imple-
uit. Ex quo efficitur vt coniunctio astrorum
quam aiunt ducentis annis antegressam diluui-
ura, non nisi sexcentis octogintaquatuor annis
post diluuium potuerit existere. Præterea, di-
cunt quartam coniunctionem maximam fuisse
annis nongentis quadraginta duobus post dilu-
uium, sexdecim nimirum annis ante natum
Abraam : quem tamen liquet ex sacra Chrono-
logia, ducentis nonaginta duobus annis natum
esse post diluuium. quare necesse est, quartam
illam coniunctionem sexcentis triginta annis
post Abraam ortum contigisse. Adhæc, notarunt
illi sextam coniunctionem magnam ducentos
viginquinque annos fuisse ante Christum; ni-
mirum falso : nituntur enim supradicta com-
putatione annorum à diluuiio ad Christi aduen-
tum, quã nos mendosam esse ostendimus. quin,
si veram sequamur Chronologiam, necesse esset
sextam illam coniunctionem sexcentis fermè
annis post Christi Domini ortum contigisse. Po-
stremò, quàm fuerit Petrus Aliacensis veræ
Christianę Chronographię rudis & prorsus ex-
pers, vel hoc vno indicio manifestum esse po-
test : affirmat anno ab ortu Christi septingente-
simo, ad quod tempus septimam coniunctio-
nem magnam refert, natam esse in Ecclesia pe-
stem Hæreticorum, maxime verò eam quæ fuit
Arrianorum, quorum tamen hæresis circa an-
num Domini trecentimum exorta, ante sex-
centimum extincta est. Quis igitur tam mul-
tas istorum prædictiones nixas mendacissimis
Chro-

Chronologijs, inanes & mendaces esse dubitet?

Sed quid ego falsarum prædictionum exempla colligo, quorum plena est & historia omnium temporum, & referta vita communis? Eiusdem reor, quàm difficile est prædictiones aliquas Astrologorum de futuris rerum humanarum euentis, etiam casu ac fortuito, veras inuenire; tam facilè reperiri posse innumera eorum prædicta perspicuè falsa, & rebus ipsis euentisque confutata. Scitè dixit Cato, mirari se quod non rideret Aruspex, Aruspicem cum vidisset: quota enim quæque res euenit prædicta ab his? aut si euenit quippiam, quid afferri potest cur non casu id euenit? Quod de Aruspibus Cato dixit, id profecto per quam belle quadrat in Astrologos: ut nimirum videri debeat, cum mendaci homini ne verum quidem dicenti credere soleamus, quo modo illis, si vel vnum eorum prædictum verum euasit, simpliciter credamus; & non ex multis potius falsis vni fidem derogemus, quàm ex vno quod casu verum euenit velimus innumera falsa confirmare. Verùm dicit aliquis, Astrologos nonnunquam esse veridicos, & ea prædicere quæ rei confirmet euentus. prædicunt sanè; sed inconsultè, inscianter, temerè. quis enim est qui totam diem iaculans, non aliquando collimet? Verissimè dici potest de Astrologis, quod olim dixit quidam de oraculis Apollinis; quæ vera fuissent memoria teneri & prædicari; quæ autem falsa, neminem recordari, aut

*Lepidum
Casoris di-
ctum & re-
fert Cic. lib.
2. de Divi-
natione, in
Astrologis
belle com-
perens.*

*Notet hoc
Lector.*

di, aut taceri ab omnibus. nam qui veritatem illorum oraculorum defendebant, pauca quædam vera crebro sermone vsurpabant, pleraque falsa silentio premebant. qui autem omnia contemnebant, nec vera nec falsa curabant. Sed causas cur prædicta Chaldæorum sæpè vera esse videantur, extrema hac disputatione aperiemus.

20. *Astromantiam omni tempore à viris sapientibus, & prudentibus esse contemptam & damnatam.*

SEPTIMA RATIO. Si hæc diuinatrix astrologia vera esset & certa, sine dubitatione vltra. *Septima ratio.*
la pars esset philosophiæ omnium nobilissima & hominibus optatissima atque honoratissima: tum propter materiæ quam tractat, cælum dico & sidera, dignitatem atque præstantiam: tum propter futurarum rerum, potissimè autem vitæ hominum & mortis casuum & euentorum prænotionem, quas res noscendi avidissimi sunt & curiosissimi mortales. at cum ea doctrina omni tempore à præstantissimis quibusque Philosophis, quinetiam Astrologis, contempta, derisa & damnata fuerit; maximum profecto argumentum est, eam futilem & inanem, & ab omni ratione, fide ac probabilitate vacuam ab illis esse iudicatam. Xenophon in libro de dictis Socratis, quod etiam refert Eusebius lib. 14. de Præparatione Euangelica, capite 4. tradit Socratem dicere solitum, cognitionem futurarum rerum quæ in potestate Dei sunt, non esse

*Xenophon.
Socrates.*

Pythagoras.

Democritus.

Plato.

esse hominibus procurandam : neque enim posse homines eas res cognoscere, nec Deo gratum esse, si quæ ille occultavit, ea mortales velint nimis studiosè curiosèq; rimari. Pythagoras, Democritus & Plato longissimis peregrinationibus susceptis, Persarum magos, sapientes Chaldæorum, Ægyptiorumq; sacerdotes adierunt; à quibus occultiora quædam vel ad disciplinas mathematicas, vel ad religionem cultumq; deorum pertinentia cognouerunt; diuinitricem autem astrologiam, vel discere ab illis neglexerunt, vel si eam quoque didicerunt, certè nūquam ea vsos esse ipsos, ex eorum scriptis manifestè perspicitur.

Aristoteles. Aristoteles, qui vir & quāntus? quā solers, quā subtilis & copiosus in doctrina rerū cœlestium? quam cum aliquot libris diligenter explicuerit, nusquam tamen de istiusmodi Astrologia verbum vllum fecit. Cum autem in libris Meteororum, & de Partibus atque Generatione animalium, præsertim autem in libro Problematum, multarum rerum obscurarum & admirabilium causas perquirat; ad nullius quæstionis enodationem vel admirandi cuiusquam effectus explicationem, istius astrologiæ opera & præsidio est vsus. Quin, multa sunt in eius scriptis quæ istam Astrologorum doctrinam omnino conuellant; veluti est illud, Futurorum contingentium nō esse certam & definitam veritatem: Quæ per accidens quæque rarè vel ad vtrumlibet contingunt, non posse scientia comprehendi: Versari in rebus humanis casum & fortu-

*Sententia
Aristotelis,
quæ Astro-
mantiam è
medio sol-
lunt.*

fortunam quæ fugiant certam hominis intelligentiam: Particularium & corruptibilem effectuum causas proximas & proprias esse particulares atque corruptibiles, ob idque ad perfectam eorum cognitionem non satis esse cœlestes & vniuersales causas contemplari: Cœlum non aliter agere in ea quæ sunt infra lunam, nisi per motum & lumen. Nec vsquam ferè indicauit Aristoteles præter solem & lunam, vim & efficientiam aliorum syderum. illud quoque docuit decretis Astrologorum valde contrarium, cœlestia signa etiam corporeorum & sensibilem effectuum, per alias causas auerti & impedi-ri posse.

Cicero libro 2. de Diuinatione, laudat Endoxum citate Platonis & Aristotelis principem Astrologorum: item Panætium Stoicum, Archelaum etiam & Cassandrum, ac Scylacem Halicarnasseum, Astrologorum sui temporis nobilissimos, qui totam hanc rationem Astrologiæ repudiarunt. Auicenna qui post Hippocratem & Galenum principatum medicinæ obtinet, libro vltimo primæ Philosophiæ negat Astrologis esse credendum in diuinatione futurorum, quia ipsi nec puncta cœlestia teneant, neque naturas rerum inferiorum planè necessarias ad faciendum iudicium de rebus futuris, perspectas habeant; neque nitantur demonstrationibus sed probationibus oratorijs & poëticis. Ptolomæus, quem isti huius artis principem & du-
eijs, cap. 2. Non est, inquit, putandum, omnia à

*Endoxus.
Panætius.
Auicenna.*

Ptolomæus.

supernis causis directo deriuari necessitate quadam inuolabili, ut nulla alia vis quin ita operentur, obfistere valeat. Idem tractatu suo quem vulgo appellant Centiloquium, hoc est, Centum sententiarum, prima eius sententia sic habet, Soli numine diuino afflati prædicunt futura particularia. Quinta verò sententia huiusmodi est, Potest is qui sciens est, multos stellarum effectus auertere quando naturam earum nouerit, ac seipsum ante illorum euentum rite præparauerit. vnde manauit illa multorum sermonibus trita sententia, Sapiens dominabitur astris. Porphyrius in libro de Oraculis confessus est, exquisitam rerum futurarum scientiam ex inspectione syderum, non mortalibus modò, sed multis etiam deorum esse incomprehensibilem. Idem in vita Plotini scribit, eum, cum in ista astrologia satis multum temporis, studij, & operæ posuisset, deprehēdisse tandem, Astrologorum iudicijs & diuinationi futurarum rerum non esse credendum; eamque diuinationem tum sermonibus tum scriptis confutauisse. quod manifestum est cuius legenti eius libros de Fato & de Prouidentia, maxime verò eum qui inscriptus est, An stellæ aliquid agant.

Porphyr.

Plotinus.

21. *Cui generi hominum predictiones Astrologorum arvideant & probentur, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.*

SI hæc porrò Astrologia vera esset & certa, plurimum sanè adiumenti afferret, prouisione futuro-

futuro-

futurorum, ad bene regendam & administrandam rempublicam, ob eamque causam magno in honore & gloria fuissent Astrologi apud Reges & rerum publicarum Principes: at contra profus euenit; nam seuerissimis multorum Principum decretis & edictis explosam & damnatam & grauitissimis supplicijs addictam eam artem inuenimus. Quoties Astrologi seu Chaldaei Roma eiectioni sunt principe Tiberio, Vitellio, Diocetiano, Constantino, Theodosio, Valentiniano, præsertim autem Iustiniano; quibus huius artis studium & exercitatio, nō solum ut inanis & veritatis expers iudicata est, sed etiam ut ciuitatibus & societati hominum noxia & pestilens, semper visa est detestabilis? Sed quid attinet in re manifesta, quæ turbam testium non desiderat, longiorem orationem ponere? Audeo dicere, post hominum memoriam vix fuisse quenquam vilo tempore vel magnitudine ingenij, vel præstantia doctrinæ, vel prudentiæ ciuilis excellentia, vel eximia morum integritate, vel denique insigni aliquo nobilem ac memorabilem virum, qui natalitia Chaldaeorum prædicta non quasi meras nugas & quisquilias flocifacerit, penitusque contempserit. Vulgus modo stolidum, ad intelligendum hebes, infirmum ad iudicandum, facile credulum, & noua miratque audiendi & noscendi curiosum, istis nugatoribus & aures & fidem libenter adhibet. Gaudent etiam hisce commētis leuissima quædam ingenia lucri magis quam veritatis cupida, in republica literarum turbulenta ac seditiosa,

Professores diuinae futurae ex astris, publicis multorum Principum decretis esse ciuitatibus eiectiones.

Cui generi hominum predictiones Astrologorum arvideant & probentur.

& sapiētia optimatibus semper infensa, rerumque vtilium & alijs notarum fastidiosa, nouarum autem & ignotarum, atque adeo etiam incomprehensibilium auidissima: denique quibus non tam cordi & curæ est vera nosse, quam videri vulgo ea ipsos scire quæ summi philosophiæ antistites nescire se confitentur.

B. Ambrosij prædicationes Astrologorū comparat tele aranea.

Hanc rationem egregio S. Ambrosij dicto concludam. Ita scribit Ambrosius libro 4. in Hexameron, cap. 4. Sapiētia Chaldæorum telæ aranæ comparatur, in quam si culex aut musca inciderit, exire se non potest: si verò validiorum animantium vllum genus incurrisse visum est, pertransiuit, & casses rupit, infirmos atque inanes laqueos dissipauit. Talia sunt retia Chaldæorum, vt in his infirmi hæreant, validiores sensu, offensionem habere non possint. Itaque vos qui validiores estis, cum videritis Mathematicos, dicite: Telam aranæ texunt quæ nec vsum aliquem potest habere, nec vincula, si tu non quasi culex aut musca lapsu tuæ infirmitatis incurras, sed quasi passer aut columba casses inualidos præpetis volatus celeritate dissoluas.

22. *Disputatur contra tria fundamenta Astrologiæ Iudiciariæ.*

OCTAVA RATIO. Fundamenta & firmamenta huius artis, aut nulla sunt aut certè infirmissima & fragilissima: hæc igitur ars nulla ratione firma & stabili vitur ad diuinandum; quamobrem nullam quoque apud homines auctoritatem

etoritatem, fidem, ac probabilitatem habere debet. Primum fundamentum istius doctrinæ est, astra habere qualitates omnes elementorum; partim enim esse frigida, partim humida & sicca, si non formaliter saltem virtualiter, hoc est, si non actu saltem effectu, si non in se habendo eas qualitates, certè habendo facultates earum qualitatū effectrices: Saturnum aiunt esse frigidum, Martem siccum, Lunam humidam. Verum hoc, & ratio confutat & experientia. Ratio quidem, quoniam sicut astra omnia sunt lucida & ex se lucem fundunt, ita quoque calida esse omnia & calefacere necesse est: lux enim, non sicut omnis per se calefacit, ita frigefacere aut per se humectare vel exsiccare potest. Stemus decretis Astrologorū aientium, vt Lunam, itidem cætera sydera luce à sole mutuata fulgere. Si igitur omnium astrorum vna est eademque lucis origo & ratio; qui potest esse tam multiplex, dissimilis atque discrepans ratio & potestas agendi? Experientia item hoc ipsum redarguit: in plenilunio enim, cum est lumen Lunæ plenissimum, noctes quoque, Aristotele & experientia teste, calidiores existunt. Sed Astrologi præter lucem, alias in cælo & syderibus vires atque facultates, & à luce & inter se multum diuersas, mirandorumque operum causas, quas influentias appellant, commenti sunt. Nouitium sanè inuentum; nulli veterum vel Philosophorum vel Astrologorū vnquam probatum: ac si licet ex eorum scriptis coniecturam facere, ne notum quidem illis. Postquam

Aristoteles. Non esse ponendas in cælo influentias.

verò à recentioribus Astrologis influentiæ in-
uentæ & palàm probatæ, ab alijs quoque doceri
& defendi cœptæ sunt, quis ex Lyceò paulo gra-
uior & probatior Philosophus non eas repudia-
uit atque damnauit? Festinè quidam Asylum
ignorantiæ eas appellauit: ad influentias enim
quasi ad vnicum perfugium se se recipiunt, &
hanc se in latebram conijciunt, quicumque mi-
rabiliū effectuum proprias & naturales cau-
sas, vulgaribus ingenijs nec in Philosophia exer-
citatibus occultas, solerter inuestigare ac reperire
non possunt. Et verò, si admittuntur influentiæ,
vix dici potest quantoperè debilitetur robur
Philosophiæ, deteratur eius dignitas, auctori-
tas eleuetur, minuatur existimatio, denique stu-
dium eius apud homines cultusq; languescat.
Quid enim attinet in occultis rerum causis per-
quirendis & eruendis præclara ingenia Philo-
sophorum tanto studio & conatu laborare,
cum in procliu sit, cuiuslibet effectus ex cœle-
stibus influentijs rationem petere & afferre? quis
enim effectus est, cuius naturalis & vera causa
paulo obscurior & abstrusior est, quem non per
istiusmodi influentias nullo negotio liceat ex-
plicare? Cur magis ferrum ad se rapit? confe-
ssim respondebitur, quia propria eius influentia
cœlestis eam illi virtutem indidit. Vnde Re-
mora tantulus piscis vim habet sistendi incita-
tissimum nauigium? in promptu est responsio,
nimirum à cœlesti quadam influentia, quæ tan-
ta pisciculum illum vi ac potestate roborauit.
* Quid moror? nullum erit problema, nihil in
natura

natura rerum adeo reconditum & ab intelli-
gentia nostra remotum, denique nihil de his
quorum peruestigatio summorum Philosopho-
rum ingenia fatigauit & torfit, quod non quibus
è circulo Astrologorum & indoctorum homi-
num vno verbo, scilicet per istas influentias ex-
pedire queat.

Verùm labor equidem longius: reuertar igi- *Argumen-*
tur ad propositum. Si Saturnus quia lucidus est, *tatio con-*
per lucem calefacit, quomodo idem per influ- *tra influ-*
entiam frigefacit? nonne absurdum est in eo- *entia.*
dem astro duas esse facultates, vnam calefacien-
di, alteram frigefaciendi, non diuersas modo
sed etiam aduersas & contrarias? cernimus ita
esse natura comparatum, vt omnibus in rebus
in quibus duæ insunt differentiæ vel proprieta-
tes (vt more philosophico loquar) vna genera-
lis & quæ vni rei communis est cum alijs mul-
tis, altera specialis & propria eius rei (cuiusmo-
di sunt in homine sentiētem esse & rationalem)
vt semper differentia & proprietas specialis, no-
biliores & perfectiores sit generali, vt quæ illam cō-
trahit & determinat, nouæ perfectionis gradum
& rationem ipsi adiungens: sicut patet in præ-
dicto exemplo hominis, in quo rationale nobi-
lius est quàm sentiētem. At contra omninò se ha-
bet res in hac mirabili Astrologorum doctrina.
Etenim docent ipsi, in Saturno, exempli causa,
duas esse proprietates seu facultates agendi, v-
nam generalem & communem ei cum omni-
bus astris quæ est vis illuminandi & per illumi-
nationem calefaciendi: alteram specialem &

propriam Saturni, qua ratione differt ab alijs astris, quæ est facultas frigefaciendi, vel aliqua alia vis alicuius influentiæ. Certum autem est, lucem cœlestem multo nobiliorem esse quacumque alia qualitate cœlesti, & facultatem calefaciendi præstantiorem esse facultate refrigerandi. Præterea, duas esse in re quapiam facultates & proprietates ei rei naturales, quarum altera, ut diximus, sit generalis, altera particularis, inter se contrarias, quales sunt in Saturno secundum istos potestas calefaciendi per lucem & refrigerandi per influentiam; nec fert naturam rerum, & id fieri non posse ratio ipsa decernit. Nam ut in corpore multiformi & quod Græci vocant Heterogeneum, secundum diuersas partes inesse queant contrariæ qualitates & facultates, quemadmodum contingit corpori humano in cerebro & in corde; id tamen conuenire non potest in astrum Saturni quod est secundum omnes partes vnius formæ ac naturæ: neque enim vna pars eius habet lucem, altera verò influentiam, sed ut totum est præditum luce, ita conuenit in eo toto esse influentiam. Ne multa (non enim consentaneum est alieno loco de Influentijs aduersus Astrologos subtiliter disputare) satis argumenti est ad tollendas influentias omnium quæ in natura rerum efficiuntur, tametsi noua, singularia, & mirabilia videantur; veras, naturales & proprias causas, atque rationes ex duobus principijs cœlestibus quæ omnibus sunt conspicua & experimentis quotidianis explorata, motum dico & lucem, plene cumulateq;

ne probabilissimè peti & duci posse. Figuras porro & effigies stellarum quas designant Astrologi in Zodiaco, similitudinem reddentes quorundam animalium vel hominum, magnam vim habere in ortu cuiusque censent Astrologi; cum tamen per se ac natura sua non sint tales, sed sola eorum imaginatione cōstent, ab ipsis eo modo confictæ & figuratæ: possent enim fingi etiam ad similitudinem aliorum animalium, domuum, turrium, mensarum, aliarum ué rerum. quare valde friuolum & ridiculum est, in eiusmodi figuris quicquam momenti ad diuinandum esse positum existimare.

23. *Vtrum astra natalitia cuiusquam possint esse certæ causæ omnium quæ ei euentura sunt.*

SECUNDVM fundamentum Astrologorum est; natalitia cuiusq; astra esse obseruanda: ex his enim omnes vitæ casus & euentus prouideri & prænotari posse. Sed quis non videt fundamentum hoc esse infirmissimum? cur enim Astrologi non potius obseruēt tempus, & cœli atque syderum itatum quo quisque in vtero conceptus, formatus & animatus est? cum in eo plus momenti esse videatur ad diuinandum: quippe tunc primum existit homo, & tunc primum vis cœlestis in homine recipitur & imprimitur: Etenim, ante ortum per nouem menses quisque fuit in vtero, potestati & actioni cœlorum subiectus. Cur item non cōsiderant Astrologi alias constellationes & defluxus cœlestes,

*Alterum
Astroman-
tia funda-
mentum.
Quam in-
necesse, nata-
litia causæ
que homi-
nis astra
obseruare
ad diuinan-
dum.*

qui contingunt homini sepius post ortum? Cum plerumque vsu veniat vt illæ virtutes cœlestes insigniores sint effectu, & valētiores ad immutandum hominem, quàm quæ tempore ortus eius fuerunt: effectum enim illum & defluxum astrorum nascenti homini impressum, necesse est variari cōmutata sepius humani corporis temperatione, vel ob alias potentes constellationes vel ob educationem, vel ob variam viuendi cōsuetudinem & rationem, vel ob leges patrias atque

An aliquid primigeniæ materis hominis maneat per totam vitam.

S. Thomas.

quarum normam cogitur quisque vitam, mores, studia, & actiones conformare. Quid quocumque fortasse nihil illius materis primigeniæ quam quisque in ortu habuit, reliquum sit in extrema ætate? hoc enim visum est & multis & magnis Philosophis: nec S. Thomas in 1. par. quæst. vii. art. 1. abnuere videtur. Quo concesso, vis illius primi defluxus & effectus cœlestis in ortu hominis ei indita & impressa, necessariò tandem euanesceat tota. nisi fingat quispiam eiusmodi virtutem cœlestem migrare ex subiecto in subiectum, tanquam ex domo in domum mutando domicilia: aut cum præsentit interitum suum, aliam pro se sui similem & quasi vicariam virtutem substituere.

24. *Vtrum sit plus momenti in conceptu hominis, quàm in eius ortu, ad diuinandum.*

Ptolemæus. PLUS autem esse ponderis, aut certè non minus, in conceptu hominis quàm in ortu, magister istorum Ptolemæus locuples testis est. Is enim in tertio Apotelesmatum ita scribit: Cum prin-

incipium temporale hominis aliquod statuatur; natura quidem & per se illud erit principium, cum semen vtero genitali admittitur; potentia verò & secundum accidens cum hora ortus infans egreditur. Qui igitur horam admisi feminis vel casu vel obseruatione deprehendit, illam sequi potius debet in proprietatibus corporis & animi dignoscendis, considerando quæ sint eo tempore stellarum configurationes. cum enim semel à principio semen ex ambientis aëris affectione, certa qualitate disponitur, licet per consequentis conformationis tempora varietur, quoniam tamen propriam cognatamq; materiam naturaliter sibi asciscit, magis etiam primæ suæ qualitatis dispositioni assimilabitur. Hæc inibi Ptolemæus. Quibus verbis non obscure docet, primum & naturale atque efficacissimum hominis principium, esse feminis admissionem hominisq; conceptum; atque huic principio potissimè insistendum & inharendum esse ad prænoscendas hominum affectiones & euentus, tam qui ad corpus quàm qui ad animam pertinent. Sed quia benè nouerat Ptolemæus, punctum illud temporis vel admisi feminis, vel conceptus, vix cognosci posse ab Astrologis; ne illorum iudicia & diuinationes quas ipsi ducunt ex ortu hominis infirmare videretur, mox subiecit, Qui autem horam ignorant principij seminalis, eos necesse est sequi principium natiuitatis. Haly nobilis Astrologus in eo libro quem scripsit de Electionibus, ingenue fatetur, efficaciam decernendi Fatum homi-

Haly.

hominis esse in hora conceptionis : sed quia h
nescitur ab Astrologis, propterea eos ad hora
natiuitatis confugisse. Quin cum Astrologi pr
muntur argumento Geminorum, quorum cur
idem sit ortus, dispar tamen euentus & exitu
est; respondere solent diuersitatem euentuum
qui sunt in Geminis, ex diuersitate conceptu
eorum esse profectam.

25. *De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.*

SED vide quousque progressa sit istorum
audacia & impudentia : etiam urbium, non ho
minum modò, facta profitentur hac arte posse
prænosci & prænunciari : obseruata enim astro
rum compositione quæ fuit cum vrbes conde
rentur, posse earum casus euentusq; omnes pro
spici ac prænolari. Fecit hoc in vrbe Roma ro
gatu Varronis, quidam Tarutius Mathematicus
vt in Romulo tradit Plutarchus : quam histori
am libro 2. de Diuinatione his verbis Cicero e
narrat, Quidam L. Tarutius Firmanus familia
ris noster, in primis Chaldæis rationibus erudi
tus, vrbis etiam nostræ natalem diem repetebat
ab ijs Parilibus, quibus eam à Romulo condi
tam accepimus; Romamq; cum esset in iugo
Luna natam esse dicebat, nec eius fata canere
dubitabat. O vim maximam erroris. etiamné
Vrbis natalis dies ad vim stellarum & lunæ per
tinebat? fac in puero referre, ex qua affectione
celli

Tarutius
Mathema-
ticus, om-
nia qua vr-
bi Roma
contigerit
ad vim a-
storum,
sub qua ea
Vrbs à Ro-
mulo con-
dita est re-
ferrebat.

si primum spiritum duxerit : num hoc in la-
te aut in cæmento ex quibus Vrbs effecta est,
cui valere? Ita Cicero.

6. *Cur obseruatio astrologica non valeat æ-
què in stirpibus & animalibus, quàm in
hominibus.*

VERVM, quærerem equidem ex istis Astro-
logicis, num velint eorum diuinationem eti-
am in animantibus & stirpibus valere vt in ho-
mine? Si negent, prodent scilicet suam insciti-
am, & suæ artis infirmitatem, inanitatem atque
fallaciam. Cur enim non æqualiter valeat in
stirpibus atque in homine? immò cur non plus
valeat? stirpes namque multo magis quàm ho-
mo, à cælestium corporum potestate & effici-
entia naturali necessitatè pendent. Et cum mi-
nus multa & varia atque incerta stirpibus quàm
homini soleant accidere, facilius profecto esse
deberet eorum diuinationem, quæ stirpibus quàm
quæ homini sunt euentura. Sin verò annuunt,
similiter in stirpibus vt in hominibus valere a-
strologicam diuinationem; amicè rogaré ipsos
vt diligentissimè obseruarent statim cæli & a-
storum, eo videlicet tempore, quo vel prunus,
vel cerasus, vel pyrus sereretur; aut cum semen-
tis tritici fieret, & ex illa cæli obseruatione pro-
merent etiam prognostica de illis arboribus, sci-
ficet vt diuinarent quantam illæ arbores pru-
norum, cerasorum, & pyrorum copiam essent
aturæ : quantus item ex illa tritici semente spi-
carum,

carum, & in singulis spicis quantus granorum numerus esset prouenturus. hæc si negent à posse prænosci, fateantur etiam necesse est non posse ab ipsis futuros hominum casus cuiusq; prouideri.

27. De antiquitate istius Astrologiæ apud Aegyptios & Chaldaeos.

Tertium
fundamen-
tum Astro-
mantiæ.

TERTIVM fundamētum eorundem Astrologorum est, artem hanc suam certissimis innumerabilium sæculorum experimentis, & constantissimis obseruationibus esse comprobatam. aiunt enim, hanc disciplinam profectam esse ab Aegyptijs & Babylonijs seu Chaldaeis mortalium omnium antiquissimis. tradit enim Aristoteles in libro 2. de Cælo, textu 60. & extremo libro 1. Meteororum, Aegyptios omnium hominum vetustissimos haberi: & in principio operis Metaphysicorum affirmat, Aegyptios omnium hominum vetustissimos mathematica studia tractare & colere cœpisse. Iactabant etiam olim Astrologi, Chaldaeos quadringenta & septuaginta annorum millia in periclitandis experiendisq; pueris quicumque nascerentur, posuisse. Verùm adeo in aperto & in promptu sunt omnibus istorum mendacia, ut nobis ea vel confutari vel etiam indicari non sit opus. Etenim ab exordio mundi ad hanc diem, nec dum sex millia annorum effluerunt. Ab origine verò gentis Chaldaæ, hoc est, post euerfionem turris Babel, facta nempe linguarum diuisione, non sunt adhuc quatuor millia anno-
rum

rum completa. Picus Mirandulanus in cap. 2. libro 12. aduersus Astrologos, testes ad redarguendam Astrologorum mentitam vetustatem addhibet Hipparchum & Ptolemæum, principes sanè astronomiæ; qui ubi pro dogmate aliquo constituendo veterum obseruationes afferunt, nullas profecto afferunt vetustiores ijs quæ sub Nabuchodonosoro Chaldaeorum rege apud Aegyptios & Babylonios fuere: ab initio autem imperij regis Nabuchodonosori ad præsentem annum qui ab ortu Domini nostri agitur millesimus quingentesimus octogesimus octauus, non plus bis mille ducentos & triginta duos annos præterijisse constat. Porro commentitiam Aegyptiacarum obseruationum antiquitatem, perbelle ridet & redarguit Augustinus in cap. 40. libro 18. de Ciuitate DEI: ita enim scribit: Frustra vanissima præsumptione garrunt quidam dicentes, ex quo rationem syderum comprehendit Aegyptus, amplius quàm centum annorum millia numerari. In quibus enim libris istum numerum collegerunt, qui non multum ante annorum duo millia literas magistra Iside didicerunt? non enim paruus auctor est in historia Varro qui hoc prodidit. sic Augustinus. Sed huic disputationi in qua octo rationibus probare voluimus diuinationem astrologicam esse contrariam verè philosophiæ, finem hoc loco statuemus.

NON

NON MODO ASTRA NON ESS
*causas, sed nec esse signa rerum futu-
 rarum.*

CAPVT IV.

BEATVS Augustinus lib. 5. de Ciuitate Dei
 cap. 1. tradit fuisse opinionem quorundam
 non mediocriter doctorum hominum, quibus
 visum est nō esse quidem astra causas humano-
 rum euentuum, sed esse tamen eorum vera &
 certa signa.

28. *Vtrum astra, si non sunt cause, saltem
 sint certa signa omnium futurorum.*

ORIGENES quidem certē in tomis suis su-
 per Genesim, (sic enim memorat Eusebius lib.
 6. de Preparatione Euangelica, cap. 9.) cum ex-
 planaret verba illa quæ sunt in primo capite li-
 bri Geneseos. *Et erunt in signa*, è quibus videli-
 cet verbis huius nostræ disputationis argumen-
 tum pertexuimus, prodidit astra esse à Deo po-
 sita in cælo, vt per varios aspectus & coniun-
 ctiones præsignificarent quæ consequentibus
 temporibus tum vniuersè, tum sigillatim euen-
 tura essent, non tamen ea efficerent. Itaque cœ-
 lum esse dixit velut quendam librum in quo
 Deus depinxit atque descripsit quæcumque in
 toto mundani æui decursu, suo quæque tempo-
 re futura sunt. Ad hoc probandum, citat Ori-
 genes librum quendam cui titulus erat, *Narra-
 tio Ioseph*, olim apud multos in auctoritatem &
 fidem receptum: in quo Iacob Patriarcha indu-
 citur

*Liber, qui
 inscribenda-
 tur Narratio
 Ioseph,*

situr filios suos alloquens hunc in modum, *Le- ab Origene
 gi*, inquit, in tabulis cœli quæcumque contingēt *citatus.*
 vobis & filiis vestris. Plotinus autem condisci- *Plotinus.*
 pulus Origenis idem sensit, idq; docet in libro
 qui inscriptus est, *Vtrum stellæ aliquid agant:*
 in libro autem de Fato cap. 6. hunc præterea stel-
 larum vsum esse tradit, vt qui illas suspiciant &
 quasi literas considerent, qui nimirum huius-
 modi literaturam nouerunt, futura legant; ex
 ipsis figuris comparatione quadam analogica,
 eorum significationem & intellectum solerter
 indagantes. Quin, Porphyrius affirmat, cum *Porphyrius.*
 ipse de se interficiendo vehementer cogitaret,
 Plotinum hoc cælitus prouidisse, & à tanto fa-
 cinore eum prohibuisse.

Hanc sententiam Iulius Sirenius libro 9. de *Iulius Sire-
 Fato*, cap. 35. minimè damnandam censet: & *nm.*
 quo probabilem esse ostendat, aliquot ex diuina
 Scriptura productis sententijs, eam ornat atque
 confirmat. Hoc enim, inquit, non obscure in-
 dicat Esaias cum ait in capite 34. *Complicabun-
 tur sicut liber cœli*: qua oratione significatur, cœ-
 los post diem iudicij conuoluendos esse atque
 complicandos; quasi nunc cœli instar cuiusdam
 libri sint explicati & aperti nobis, haud dubie
 ad legendum. Eodem pertinet illud quod est in
 Psalmo 21. *Annunciabunt cœli iustitiam eius*,
 & in Psalmo 18. *Cœli enarrant gloriam Dei*, & quod
 est in primo capite libri Geneseos de stellis,
Vt sint in signa, & in Psalmo 88. *Confitebuntur
 cœli mirabilia tua Domine*. Nec verò, inquit Ori-
 genes;

Q

Origenes. genes, hæc opinatio tollit liberum hominis arbitrium, non magis profecto quam prædicta futurarum rerum à sanctis Prophetis edita, vel præscientia omnium rerum quæ est in Deo. *Plotinus.* scientiam astrorum ea ratione ut astra signa sunt humanorum euentuum, contingere homini aiebat vel singulari quodam Dei munere, vel propter eximiam astrologiæ peritiam; ad eam enim comparandam, opus esse acerrima indagazione, summaq; solertia.

Iulius Sirenum.

Iulius autem Sirenus ne Augustinum quidem ab hac opinione abhorruisse putat: quippe in 2. libro contra Manichæos, cap. 21. cum is ageret de hominibus, quorum dum sunt in corpore mortali occulta sunt corda, ita scribit: Neque enim in illis corporibus cœlestibus sic latere posse cogitationes credendum est, quemadmodum in his corporibus latent, sed sicut nonnulli motus animorum apparent in vultu, & maxime in oculis; sic in illa perspicuitate ac simplicitate cœlestium corporum omnes omninò motus animi latere non arbitror. Hæc ibi Augustinus.

29. *Vtrum secundum Augustinum astra sint signa omnium rerum humanarum.*

Excursus locus Augustini.

VERVM, si quis locum hunc non profusè inconsideratè legat, planè comperiet Augustinum per cœlestia corpora non intelligere orbes cœlestes, sed corpora beatorum hominum, post resurrectionem cœlesti gloria & immortalitate donata; & ponere eum discrimen inter homines in hisce caducis corporibus viuentes, & eosdem

rem post resurrectionem in glorificatis corporibus immortalem & beatam vitam agentes: quod illi arcana cordium multiplici simulatione callidè tegant & occultent, ideoq; sæpè alios fallant: in his verò manifesta erunt omnium corda omnibus, omnisque profusè aberit simulatione, fictio atque deceptio. Atque hunc esse verborum Augustini germanum intellectum, ex proximè consequentibus eius verbis palam est: hæc enim subtexit, Itaque illi merebuntur habitationem illam, & commutationem in angelicam formam, qui etiam in hac vita cum possint sub tunicis pelliceis occultare mendacia, oderunt tamen ea, & cauent flagrantissimo amore veritatis; & hoc solum tegunt quod ij qui audiunt ferre non possunt, sed nulla mentiuntur. Veniet enim tempus, ut nihil etiam contegatur, Nihil est enim occultum quod non manifestabitur. sic Augustinus. Quare cum Augustinus satis explicatè & apertè loquatur de corporibus hominum glorificatis, non autem de cœlis vel astris; demiror sanè Iulium Sirenum tam incogitanter & oscitanter legisse hunc locum, ut propter eum maxime, Augustino affixerit huiusmodi sententiam, cuius nec vllum eo loci vestigium apparet, & extat apud eundem in libro 5. de Ciuitate DEI copiosa & grauis confutatio.

30. *De natura & varietate signorum.*

CETERVM, astra esse signa rerum futurarum, censeo equidem non solum esse alienum à vera esse certa

*signaverit
futuram.* vera philosophia, sed etiam sacris literis contra-
rium. Ac licet complures earum rationum quæ
superiori capite tractauimus, etiam valeant ad
hoc probandum; nouis tamen aliquot argumē-
tis quæ propriè eiusmodi sententiam refellant
hoc loco vtendum est. Principio, quod est na-
turale signum alicuius rei, id vel eius rei causam
vel effectum esse, vel vtrumque ab eadem superio-
riori & communi causa proficisci necesse est
nam quod, præter hæc, quartum membrum fini-
gi posset, videlicet, vt illud signum necessariò
coniunctum cum causa rei ab illo significata, id
non est diuersum à tertio membro: talis enim
connexio & coniunctio non aliter esse potest,
quàm vt causa illa prius ex se pariat id quod est
signum: deinde id quod est signatum; aut v-
idem quod causam excitat vel admouet ad a-
gendum, simul etiam adhibeat & applicet id
quod est signum ad præsignificandum: vtrum-
que autem horum ad communem causam re-
fertur. Hinc igitur argumentari licet ad hunc
modum: Si cœli & sydera sunt signa omnium
rerum sublunarium, vel sunt earum rerum cau-
sa, sed hoc negat ista opinio: vel sunt effectus,
quod nec illi dicent, nec vllus hominum sana-
mentis audebit dicere: aut, quod tantummodo
reliquum est, tam cœlestia quàm sublunaria ab
eadem superiori & communi causa proueni-
unt: quemadmodum Iris signum est serenita-
tis, non quia sit eius causa vel effectus, sed quia
eadem est communis vtriusque causa. At cau-
sam communem cœlestium corporum & sub-
luna-

lunarium, necesse est esse vel corpoream vel in-
corpoream: corpoream quidem nullam, opi-
nor, ponent isti, nullum enim corpus superius
cœlis est: relinquatur igitur vt omnia referant
ad causam incorpoream, hoc est, vel Deum vel
Angelos qui mouent cœlos: ita vt, dum Angeli
cœlos mouent, in ipsorum cœlorum statu habi-
tuque, & in syderum positu & conformatione,
quasi quibusdam suis nutibus, & tanquam no-
tis atque signis inibi descriptis euēta rerum hu-
manarum prænotent atque præmonstrant. At
enimvero id multis de causis non est credibi-
le. Etenim qui sic opinantur, fateri eos oportet
induci homines ab Angelis ad maxima scelera
& execranda flagitia.

AD hoc, Philosophia docet, nec non & Theo-
logia idem tradit; Angelorum nullam esse actio-
nem quam vocant transeuntem, & quæ proxime
ab ipsis prouenit, aliam quam motum loca-
lem; nec Angelos posse quicquam proxime a-
gere, præterquam mouere motu locali. Ange-
los verò qui circumuoluunt orbem cœlestes, nõ
aliter circa res sublunares operari censent Phi-
losophi & Theologi, quàm per motum & lu-
men cœli; nam influentias à lumine omninò di-
uersas paulò superius sustulimus. Per motum
autem & lumen cœli, omnes futuros effectus
rerum sublunarium, clare distinctè certò præ-
monstrari, nemo dicet qui verisimilia & credi-
bilia loqui velit. Deinde, cum eiusdem causæ
duo effectus se inuicem necessariò indicant, vt
ab eadem causa, sic eodem quoque modo ab il-

la prouenire debent : alioquin fieri non potest vt se inuicem certò indicent : à Deo autem & Angelis quæ in corporibus cœlestibus fiunt, ea necessariò & inuariabiliter se habent : quæ autem in his quæ sunt infra lunam, valde mutabiliter, & vt ita loquar, defectibiliter contingunt.

Hinc alia quoque subtexuntur argumenta. Etenim, quomodo astra quæ sunt certo numero comprehensa, & semper vniufmodi & necessariò ac immutabiliter ita se habent, signa esse possunt omnium rerum futurarum, quæ prope modum infinitæ sunt multitudinis ac varietate, & inter se plurimum differentes atque discrepantes? quomodo eadem siderum positura & conformatio, sub qua vel Gemini, vel alij quamplurimi eodem puncto temporis nascuntur, potest esse certum signum propriè & distinctè præsignificans tot tamque varios ac dissimiles casus & euentus qui in illis cernuntur? quare, si astra sunt signa rerum futurarum, earundem quoque causas esse fatendum est : quod si causas esse negamus, etiam signa esse negandum est.

31. *An Cometa signa sint humanarum rerum.*

DICES, cometas qui in sublimi aëre generantur, signa esse quæ insignes admodum casus futuros portendant, quorum tamen cometa nec causæ sint nec effectus : quare idem quoque astris accidere respectu rerum sublunariû, non esse incredibile. At ego, cometas certa signa hu-

mano-

manorum casuum & euentuum nunquam concedam, licet hoc tam vulgo persuasum sit, quàm est à Sapiensibus improbatum. Quod si hoc, cum vulgo consentiens opinarer, dicerem cometæ à stellis rerum futurarum effectricibus excitari, vt eas res antegressi præmonstrent. De stellis autem secus est, his enim nulla est corporæ causa superior.

32. *An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul etiam necessariò inducant & astruant Fatum.*

SED quid multis moror? coguntur istius opinionis Auctores, quanquam id minimè velint, Fati necessitatem inducere : & sanè, magis etiam quàm qui stellas faciunt causas rerum sublunarium. Etenim, vt stellæ causæ sint eorum quæ fiunt infra lunam, non ideo tamen Fati necessitas existet; quod enim illarum afflatu defluxuquæ in terris esset efficiendum, id posset vel contrarijs materiæ affectionibus, vel obstantibus causis particularibus impediri. At si astra naturaliter futurarum rerum signa sunt, omnino euenire necessarium est quod ab illis significatur : alioquin essent signa inania & fallacia. Et cum Deus ea instituisset ad significandum, & in cœlo tanquam in quodam volumine ea descripsisset veluti notas futurarum rerum indices; si euentus rerum cum illarum significationibus non congruerent, vel Deus earum auctor & institutor ignorans esset futurorum euentuum,

vel

vel fallax. Denique, si astra præsignificant quæ futura sunt; aut præmonstrant quæ faciendæ sunt à causis particularibus, non quidem omnibus sed aliquibus tantum: sed hoc improbable est ac figmenti simile; cur enim stellæ prænotent futuros effectus aliquarum particularium causarum potius quàm aliarum, vel cur non similiter præmonstrant omnes, cum omnium similis ratio sit? aut stellæ præsignificant omnes futuros effectus causarum omnium particularium: hoc si est, nullæ profecto reliquæ fient causæ per quas quo minus eueniat quod à stellis præsignificatur, impediri & prohiberi queat. Ex quo fit necessario, vt omnia quæ infra Lunam fiunt, immutabili necessitate Fati nexa vincatque teneantur: quod nec istius sententiæ defensores sentiunt, & id sentire impium est.

Testimonium autem illud Esaia productum ex 34. capite, *Cœli sicut libri complicabuntur*: quod inter cetera Scripturæ testimonia paulò superioris commemorata, solum habere aliquid difficultatis, & non nihil negotij facessere videtur; variè interpretatum reperio: ita tamen, vt nulla interpretatio quæ modo vel probati sit Auctoris, vel sit ipsa probabilis, quicquam illi sententiæ suffragetur. Iustinus martyr respondens ad quæstionem nonagesimam quartam Orthodoxorum, qua quærebatur quemadmodum intelligendum esset quod dicitur ab Esaia, fore vt cœlum aliquando velut liber complicaretur, sic ait; Quemadmodum cœli creationem diuinæ literæ per similitudinem conferunt aliquando

cum

ut pellis extensione, dicentes: *Qui extendit cœlum sicut pellem*, aliquando cum firmato fumo, *Cœlum*, inquit, *ceu fumus firmatum est*, aliquando cum rotunditate camera, *Qui extendit*, inquit, *cœlum velut cameram*: Sic è diuerso, cœli dissolutionem per comparisonem conferunt cum alijs rebus, vt apud Esaia cum volumine inuoluendo & implicando, sicut apud Dauidem Psalmo 101. cum vestimento veterascente & commutando. Sic Iustinus. Hieronymus verò super illis verbis hæc scribit, Considerandum, quod non dicat interire cœlos, sed replicari siue complicari quasi librum; vt postquam omnia peccata aperta fuerint & relecta, complicantur qui prius aperti fuerant, vt nequam vltra scribantur in eis delicta multorum. In Scriptura enim dicuntur cœli annunciare iustitiam DEI, reuelare iram eius, & probare ac testificari hominum scelera.

Sanctus Thomas & Nicolaus de Lyra aliter exponunt: Complicabuntur, inquiunt, cœli tanquam liber, hoc est, non exercebunt vltra Echnici astromantiam suam; nec posthac ex astris diuinare audebunt euenta hominum, quasi legerent in syderibus descriptos casus & euentus futuros. Alij sic interpretantur: Non patebit amplius introitus in regnum cœlorum, sed ianua cœlestis clausa erit. Sunt etiam qui explanent hoc modo, Ministerium & vsus cœlorum atq; syderum exhibitus homini ante diem iudicij, postea esse desinet: nam licet non pro-

sus

*Explicatur
locus Isaia
ex cap. 34.*

*Iustinus
martyr.*

Psal. 103.

Esaia 51.

intra 70.

Interpreses.

Esaia 40.

intra 70.

Interpreses.

Beatus Hieronymus.

B. Thomas

Lyranus.

sus interibunt cœli, alio tamen statu erunt, & quibus nunc funguntur ministerijs & obsequijs hominum causa, ab illis post diem iudicij quo modo vacabunt: quæ vacatio pulchrè declaratur ab Isaia similitudine libri, quem postea quam eo vsi sumus, nec amplius nobis vsui futurus est, complicare & claudere solemus.

Nec displicet mihi interpretatio eorum qui aiunt, illa similitudine declarari; tantam fore diuinæ iræ & vindictæ demonstrationem aduersus gentes de quibus illic Esaias loquitur; tantam rerum omnium perturbationem & confusionem; tantam denique hominum tristitiam dolorem & afflictationem; vt præ magnitudine mœroris atque doloris, & præ animi perturbatione & oppressione, videantur hominibus cœlestia lumina restingui, stellæ de cœlo cadere, motusq; earum conturbari, denique cœlum complicari & recedere. nam quod hic dicitur complicari, in Apocalypsi dicitur, recedere vel abire. sic enim habes in capite sexto, *Et cœlum recessit sicut liber inuolutus.*

Sed quo planior sit & facilior ad intelligendum etiam non valde doctis similitudo libri qua vsus est Esaias, sciendum est, apud Hebræos antiquitus libros sacros diuersa forma scribi & compingi solitos esse, quàm nunc scribuntur libri apud nos. Habebant enim vnum duntaxat folium siue membranam oblongam, quæ circa cylindrum siue axem ligneum circumplicabatur, instar lineæ telæ radio textorio circumuolutæ. Videbantur autem huiusmodi libri aliquam

*Antiquitas
mos Hebræo-
rum scri-
bendi.*

quam referre cœlorum similitudinem & imaginem; quia sicut axem illum ligneum qui in medio voluminis est, complures ipsius membranæ seu spiræ, altera super alteram ambiunt & circumdant: ita hanc terram quæ medium totius vniuersi axem tenet, cœlestes orbis alter super alterum, collocati in orbem circumplectuntur. Verùm de testimonio Esaiæ satis dictum sit; cuius cum tam multæ ac variæ sint expositiones, nulla earum tamen mirificos istos astrorum Lectores, Interpretes, ac Vates adiuuat.

QUA RATIONE NONNULLI ASTROLOGI multa vera prædixerint.

CAPVT V.

RESTAT, quò tandem ad exitum hæc disputatio finemq; perducatur, vt causas aperiamus, cur permultæ quorundam Astrologorum prædictiones veræ fuerint, & cum rebus ipsis euentisque mirabiliter congruentes. hanc enim quæstionem, cum eitis mentio supra incidisset, quo melius, commodiori scilicet loco tractari posset, in extremam hanc disputationem reiecimus.

Licet igitur prædictiones Astrologorum plerumque falsas esse verissimum sit, & à nobis supra satis explicatum; quoniam tamen & olim proditum est à multis, hodieq; admodum vulgare est, quin etiam à grauib; viris, quibus non credere difficile est, pro certo traditur, fuisse quosdam

quosdam Astrologos quorum pleræque omnes prædictiones veræ fuerunt, vsu ipso euentuque comprobata, & vix vnum aut alterum de plurimis eorum prædictis secus euenit quam illi prænunderant: age, nos etiam hoc credere in animum inducamus, ne peruulgata hominum opinioni quasi publica fide & auctoritate confirmata, aduersari videamur. Concedamus autem veritate huiusmodi prædictionum, causas eius disquiramus, videlicet qua ratione certo potuerint ab Astrologis futura prænunderari, quæ quod incerta sunt, vim & notionem humanæ intelligentiæ fugiunt. Non longum faciam: equidem asseueranter affirmo, si quæ prædictiones Astrologorum veræ fuerunt, earum veritatem non ex veritate firmitateque artis astrologicæ quam nullam esse satis superque ostensum est, sed alijs ex causis proficisci: quæ autem sint huiusmodi causæ, breuibus explicabo.

33. *Quatuor cause, propter quas nonnumquam prædicta Astrologorum vera canunt.*

34. *Instinctu demonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

PRIMA CAUSA. Veritas istarum prædictionum nonnunquam prouenit ex pacto & societate quam iniuit Astrologus cum demone; vel ex occulto eius afflatu & instinctu, quo etiam nescientes homines ad diuinandum instigantur.

antur. Hoc tradit Augustinus extremo cap. 7. libro 5. de Ciuitate DEI: Non immerito, inquit, creditur, cum Astrologi mirabiliter multa vera respondēt, occulto instinctu fieri spirituum non bonorum, quorum cura est has falsas & noxias opiniones de astralibus fati, inserere humanis mentibus atque firmare, non horoscopi notati & inspecti aliqua arte, quæ nulla est. Sic Augustinus.

35. *Quot modis Dæmon futura, aut ipse præsentire, aut homini præmonstrare soleat.*

DAEMON autem suggerit homini quod ab eo diuinetur, vel palam se oculis eius aspectabilem & conspicuum offerens, eumque futura humanis verbis prædocens: vel formati in ære vocibus præsignificantibus futura, citra ullam corporis speciem & figuram: vel immissa scriptura aliqua quæ futurarum rerum prædictiones contineat: vel dormienti per somnia aut vigilianti afficiendo & commouendo phantasiam, fingendoque phantasmata idoneè ad representandum id quod diuinandum est, atque incitando hominem ad prædicendum id quod repræsentant phantasmata. Scire autem potest dæmon futura quæ prædocet hominem, reuelatione Dei per bonos Angelos ei facta: nonnunquam enim Deus ad agendum aliquid utitur dæmonum ministerio. Solet etiam dæmon prænunderare homini futura quæ ipsemet postea facturus est: solet ob incomparabilem sui motus celeritatem

celeritatem quæ in longinquis locis remotisq[ue] mundi regionibus geruntur, ea ad homines qui longissimè absunt deferre. Potest item demon ex clandestinis consilijs, verbis, scriptis, ex signis quæ in corpore tã exterius quàm interius apparent, occultas hominum cogitationes & deliberationes tam præsentis quàm futuras, solertissimè coniectando, cognitatas habere. Idem quæ conijcit ex præparatione causarum aliarumque rerum quæ ad gerendum aliquid debent concurrere. Derique, ob incredibilem subtilitatem & solertiam mentis, ob tantam tot millium annorum experientiam, propter perfectam rerum omnium naturalium absolutamquæ scientiam; callidissimus atque sagacissimus est ad præsentendum & prænosendum futura.

Augusti.
1725.

Hoc ipsum quod hîc docuimus, quia enucleate aperteq[ue] tradit Augustinus in libro 2. de Genesi ad literam, capite 17. libet verba eius adscribere, De fatijs, inquit, syderum qualeslibet eorum argutias, & quasi de mathesi documentorum experimenta, quæ illi Apotelesmata vocant, omnino à nostræ fidei sanitate respuamus. Talibus enim disputationibus etiam orãdi causas nobis auferre conantur, & impia peruersitate malis factis quæ rectissimè reprehenduntur, ingerunt, accusandum potius Deum auctorem syderum, quàm hominum scelera. Ideoque fatendum est, quando ab istis vera dicuntur, instinctu quodam occultissimo dici, quem nescientes humanæ mentes patiuntur. Quod cum ad
deci-

decipiendos homines fit, spirituum seductorum operatio est: quibus quædam vera de temporalibus rebus nosse permittitur, partim quia subtilioris sensus acumine, partim quia corporibus subtilioribus vigent, partim experientia callidior propter magnam longitudinem vitæ, partim à sanctis Angelis, quod ipsi ab omnipotente Deo discunt etiam iussu eius sibi reuelantibus, qui merita humana occultissimæ iustitiæ sinceritate distribuit. Aliquando autem iidem nefandi spiritus etiam quæ ipsi facturi sunt, velut diuinando prædicunt. Quapropter bono Christiano, siue Mathematici, siue quilibet impiè diuinantium, maximè dicentes vera cauendi sunt, ne consortio dæmoniorum animam deceptam, pacto quodam societatis irretiant. Hæc tenus sunt Augustini verba.

36. *Quot modis & quàm graviter peccent, qui Dæmonum vel istorum Astrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*

CETERVM, gravissimo se obstringunt scelere, quicumque cupidi futura noscendi consulunt dæmones, vel Astrologos dæmonum operavtentes ad diuinandum. Multis autem modis in eo ipso peccari potest: primò si quis consulat dæmonem de futuris, vel dæmonis discipulum Astrologum, ratus esse dæmoni futura omnia exploratè percepta. hoc enim cum vnius Dei proprium sit nosse futura, si quis eandem cognitionem etiam dæmoni tribueret, impietatis

tis & idololatriæ crimen esset. Deinde, si crimini vertitur cum excommunicato ab Ecclesiæ communionem & societatem habere, quantum crimen erit cum diabolo acerrimo Dei & Ecclesiæ inimico & implacabili hominum hoste, pacto & societate coniunctum esse? & quem Deus ab omni societate fidelium ablegavit ad inferas & tartareas sedes, æternisquæ supplicijs mancipavit, eo & amico, & magistro atque doctori uti velle? Postea, qui dæmonis familiaritate vitur in magnum certumquæ periculum animam suam obijcit, utpote quam dæmon eiusmodi prædictionum illecebris circumvenire ac perdere vehementer cupit. Peccat etiam gravissimè, quisquis Astrologos consulit, quo per illos aliorum hominum occulta peccata cognoscat. His accedit, inmane flagitium esse, propterea dæmonem vel Astrologum consulere, ut eorum consilio vel auxilio magnum aliquod scelus perpetrari queat.

37. *Istiusmodi Astrologos ferè improbos & flagitiosos esse.*

ISTOS autem veridicos, ut ferunt, Astrologos dæmonum esse familiares & discipulos, multa nec obscura sunt indicia: Primò, improbitas morum vitæque impuritas & sordes: Tum, contemptus omnium quæ ad Christianæ disciplinæ ac pietatis cultum exercitationemque pertinent: Postea, odisse lucem, fugitare conspectum congressumque hominum, rarò versari

in

in publico, ferè in obscuro & abdito, proculque arbitris vivere: Ad hoc, de ipsorum fide ac religione, mala, nec fanè immerito ac temerè, hominum existimatio: Denique multi de istis capti à censoribus fidei nostræ, quos Inquisitores vocant, vel ultro vel coacti, habita scilicet quaestione admotisque cruciatibus, suam cum dæmone societatem & familiaritatem confessi sunt. verum de prima causa satis.

SECUNDA CAUSA. Astrologos diuinare futura, nonnunquam accidit ex occulta diuinæ prudentiæ dispositione quæ, ut in 4. & 7. libro Confessionum inquit Augustinus, cæcas & improbas mentes consultorum aliquoties ignoto quodam instinctu sic agit, ut nescientes proferant, quæ consulentes vel ex eorum meritis vel ex abyssu iusti iudicij Dei oporteat audire. Augustinus.

38. *De usu sortium apud Antiquos ad prænoscenda futura.*

HVC referre etiam convenit sortes antiquis usitatas, quando videlicet versibus alicuius poetæ sortitò acceptis, quid eis futurum portenderetur, inquirebant: quo modo nonnunquam contingebant illis carmina vel præsentibus, vel futuris negotijs mirè congruentia: velut Alexandro Seuero etiamnum adolescenti, nec imperium speranti, dum Virgilianas sortes scrutatur, versus ex libro Æneidos 6. exière, qui futurum illi imperium præsignificabant his verbis,

R

Tu

*Tu regere imperio populos Romane memento :
Hæ tibi erunt artes, pacisque imponere morem ;
Parcere subiectis, & debellare superbos.*

Nec mirum ita euenire, Deo volente ideoque mentem mouente, linguam moderante, & sortes aptè ad id quod præsignificari vult mi-

Numer. 23. sciente ac temperante: qui non solum ex ore Balaam arioli & falsi vatis, sed etiam ex ore asina qua ille ariolus vehebatur, verissima futurorum edidit oracula.

39. *Permissu DEI, nimis cupidos sciendi futura, laqueis dæmonum irretiri, & varijs ac perniciosis erroribus implicari.*

NON est hoc loco in præteritis relinquendum, quod valde sapienter & salutariter monet Augustinus in libro 2. de Doctrina Christiana, cap. 22. & 23. ait enim permissu Dei nonnunquam vsu venire, vt dæmones vel per ipsos etiam homines multa vera prædicant, quod nonnulli eiusmodi diuinationum, etiam cum superstitione atque impietate nimium studiosi atque curiosi, noxia persuasione seducti, in maiora & magis execranda flagitia, ita se derelinqui à Deo promeriti præcedentibus suis peccatis, prolabantur. Sed præstat hic Augustini verba subseribere. Hinc fit, inquit, vt occulto quodam iudicio diuino cupidi malarum rerum homines tradantur illudendi & decipiendi, pro meritis voluptatum suarum illudentibus eos atque decipientibus præuaricatoribus Angelis; qui-

bus

bus ista pars mundi infima secundum pulcherrimum ordinem rerum, diuinæ prouidentie lege subiecta est. Quibus illusionibus & deceptionibus etenit, vt istis superstitiosis & perniciosis diuinationum generibus, multa præterita & futura dicantur, nec aliter accidant quam dicunt: multaque obseruantibus secundum obseruationes suas eueniant, quibus implicati curiosiores fiant & se se magis magisque inferant multiplicibus laqueis perniciosissimi erroris. Hoc genus fornicationis animæ salubriter diuina Scriptura non tacuit, neque ab ea sic deterruit animam, vt propterea talia negaret esse sectanda, quia falsa dicuntur à professoribus eorum, *Sed etiam si dixerint vobis, inquit, & ita euenierit, ne credatis eis.* Non enim quia imago Samuelis mortui Sauli regi vera prænuinciauit, propterea talia sacrilegia quibus imago illa præsentata est minus execranda sunt: aut quia in Actibus Apostolorum ventriloqua scæmina verum testimonium perhibuit Apostolis Domini; ideo Paulus Apostolus pepercit illi spiritui, ac non potius illius dæmonij correptione atque exclusione mundauit. Omnes igitur artes huiusmodi vel nugatoriæ vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitie constituta, penitus sunt repudianda & fugienda Christiano. Sic Augustinus. His causis adijciunt quidam alias duas, minus fortasse probabiles, non minus tamen frequentes vsuque compertas.

*Deuter. 18.
1. Reg. 28.*

Actor. 16.

*Augustinus
viii.*

*Valde ob-
seruanda
beati Au-
gustini sen-
tentia.*

40. *Multos diuinare futura, magis ex prudentia & usu rerum humanarum, quam ex arte astrologica.*

TERTIA CAUSA. Non pauci diuinant non tam peritia artis astronomicæ quæ nulla est, quàm singulari quadam sagacis ingenij solertia, & multiplici humanarum rerum peritia vsuq; & exquisita eorum hominum quibus diuination fit, negotiorum, morum, studiorum, & ingeniorum obseruatione atque notitia. Etenim quidam sunt qui perspectis quorundam hominum temperamentis & affectionibus corporum, studijs item, exercitationibus, institutis, familiaritatibus, denique virtutibus aut vitijs, multa euentura eis prouident, ipsisque magna asseueratione & auctoritate prænunciant ac plerumque diuinant. Ad hoc genus diuinationum pertinet, si quis principem tyrannicè tractantem ciues, & crudeli dominatu prementem, à suis eum occisum iri prædixerit; hominemque frequentissimum in furtis & rapinis, suspensio periturum; religionis contemptorem, falsæque doctrinæ profeminatorem contra veritatem fidei & Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem, ignis supplicio multatum iri. Hoc genere diuinationis vsus est Annibal qui perspecta imperitia atque temeritate Terentij Varronis & C. Flamminij Romanorum Coss. & Imperatorum, Afris victoriam, Romanis insignem cladem valde fidenter & asseueranter prædixit;

eam-

*Diuinitio
Annibalis.*

eamque prædictionem mox certaminis exitus, plurimis Romanorū millibus interfectis, comprobauit.

41. *Nimiam credulitatem ac leuitatem consulentium Astrologos, interdum conducere ut eorum prædicta vera cadant.*

QUARTA CAUSA. Non raro Astrologorum diuinatio vera existit ob stultam consulentium credulitatem: multi namque facillime credunt quæ dicuntur ipsis de rebus quas vel maximè optant, vel timent vehementer atque perhorrescunt. Solet enim eiusmodi credulitas instillare animis cōsulentium magnam spem rei bonæ à diuinis promissæ, vel ingentem metum iniicere tristium & acerborum casuum calamitatisq; ab illis prænunciatæ. Hi autem duo affectus animi, cum potentissimi sint ad afficiendum & commouendum hominem, crebro efficiunt, certè multum proficiunt, ut humana negotia ad prædictos fines perducantur. Etenim vehemens quædam spes ardensq; desiderium excitant atque incitant homines ut ad bona ipsis promissa sedulo se comparent, & omnibus suis opibus viribusq; contendant: quo fit, ut ob eam rem plerumque quò intendunt, optatorum suorum & alienorum promissorum compotes facti, perueniant. Ex aduerso autem metus, paucior, horrorq; prædictorum malorum atque calamitatum, sæpè faciunt homines cunctanter ac dubitanter aggredi negotia, timide ac negligenter persequi, & quocumque obiecto impe-

T. Linius.

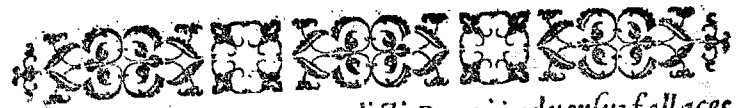
dimento turpiter & infeliciter deferere, eaque ratione in prænunciata ipsis mala delabi. Luculenta eius rei exempla reperimus in Romano exercitu, cui (vt scribit Linius) cum auguria & auspicia secreto inspecta infaustum belli exitum minarentur, auspices & duces ne militem in arma euntem funesto nuncio consternarent, veris in contrariam partem auspicijs, omnia fausta & triumphalia portendi & à Dijs promitti mentiti sunt. quo mendacio vtiliter decepti milites, alacriter prælium inierunt, fortiter pugnarunt, & hostes quos auguria victores fore præmonstrabant, foeliciter vicerunt. Contra verò cum Nicias dux classis Atheniensium, incognita sibi lunæ defectione portendi ratus classis naufragium, si ea nocte portum egrederetur, cum stulto metu occupatus oppressusque discessum differt; à Siracusanis cum tota classe captus est.

Verùm ne disceptatio hæc longius quam initio promissimus, & quam fert instituti nostri ratio producat, hic finem disputandi de diuinatione astrologica facimus.

F I N I S.

Libros

Libros hos tres R. P. Benedicti Pererij aduersus fallaces & superstitiosas artes, &c. non modò propter breuitatem, perspicuitatem, elegantiam, verùm etiã propter orthodoxam & accuratam pulcherrimarum & viliſſimarum questionum explicationem, tum luce tum laude dignissimos iudico.

ALBERTVS HUNGERVS, S. Theol.
D. Professor, & Procancellarius,
atque Theologici Collegij pro
tempore Decanus in Catholica
Academia Ingolſtadiana.

E R R A T A.

Pag. 7. Vers. 13. hoc, lege, hos. Vers. 24. ciere, l. ciet. pag. 10. & 20. Pessimunte, l. Pessimunte. p. 46. & 6. possent, l. possunt. p. 47. & II. adoratu, l. odoratu. pag. 53. & 15. alterum, l. alteram. p. 71. & I. inserat, l. inserant. p. 88. & 5. natura, l. natura. p. 89. & 24. fumos, l. furnos. p. 102. & 8. l. prædicat, l. prædicata. p. 123. & 9. idem, l. item. p. 143. & 7. diuersis, adde, modis. p. 146. & 5. animam, l. animus. p. 147. & 7. existimatorem, l. estimatorem. p. 148. & 16. Auerroes, l. Auerroes. p. 153. & 8. l. commoent, l. commouent. pag. 154. & II. suspiciendam, l. suscipiendam.

R 4

IN-

INDEX RERVM PRÆ-
CIPVARVM IN TRACTA-
tu de Magia contentarum.

A.

A rchimedis sphaera. fol.	18
Archimedis scientia potentia.	20
Actio Demonum est duplex.	33
Apollonij fabula leonis.	37
Astronomica Magia quid sit.	55
Aurum chemicum non potest vendi pro vero.	78
Argentum viuum non est materia omnium metal- lorum sicut nec sulphur.	80
Authoris sententia de auro alchymistico.	87
Animalia generari possunt solo calore ignis.	89
Auripigmentum est species veri auri.	90
Alchymia ars cur non videatur esse vera.	90
Alchymie vsus non est permittendus in Republica.	92
An aliquid primigenie materiae hominis maneat per totam vitam.	228
Annibalis somnium de vastatione Italiae.	137
Alexandri Magni somnium.	139
Animus noster cur sit habilior in somno ad percipien- das reuelationes diuinas.	146
Argumenta S. Scriptura quibus astrologica diuinitio refellitur.	170
D. Au.	

I N D E X.

D. Augustini notabilis oratio in reconciliatione cum Ecclesia cuiusdam Mathematici.	177
Animaduersio in Petrum de Aliaco.	179
Argumentatio valida contra Astrologos.	181
Astrologorum pradictiones si essent verae, essent odiose hominibus.	206
Astrologorum pradictiones cui generi hominum arri- deant.	221
Astrologorum fundamenta.	222. 227. 232
Aristotelis sententia tollunt è medio Astromantiã.	218
B. Ambrosius comparat pradictiones astrologorum te- le aranea.	231
Astra non esse certa signa rerum futurarum.	239
Annibalis diuinitio.	254
Auctoris sententia quomodo facta sit à Magis Pharao- nis virgarum in serpentes mutatio.	121. 116
Amnes retrofluentes.	38
B.	
Boëtij opera mira.	20
D. Basilij argumentatio contra Astrologos.	190
C.	
Columba lignea volans.	20
Caput aneum loquens.	20
Calor coelestis & elementaris non differunt specie.	88
Cham fuit idem qui Zoroastres.	94
Cassiani opinio de origine Magia.	96
Causa quing, cur dormientibus multa diuinitus reue- lentur.	146.
R 5	Cau-

INDEX.

<i>Causa quatuor cur diuina somnia sint aliquando ob- scura.</i>	ob- 152
<i>Caietani sentētia aduersus p̄dictiones astrologorū.</i>	178
<i>Catonis dictum in Astrologos.</i>	216
D.	
<i>Damones cur simulent animas demortuorum.</i>	70
<i>Deus cur sit passus prodigia fieri à Magis.</i>	121
<i>Demonum natura & munus secundum Platonē.</i>	131
<i>Damones cur olim non doctis sed imperitis somnia de- derint.</i>	150
<i>Demonum astutia in dandis somnijs.</i>	151
<i>Deus varijs modis afficit homines per somnia.</i>	143. 144
<i>Decreta contra Astrologos iudiciarios.</i>	169
<i>Dilemma aliquod contra Astrologos.</i>	206
E.	
<i>Epicureorum opinio de somnijs.</i>	126
G.	
<i>D. Gregorius sex somniorum causas tradit.</i>	135
<i>Eiusdem memorabilis sententia de somnijs.</i>	142
H.	
<i>Historia Iannis & Mambris Magorum Pharaonis.</i>	112
<i>Homeri cōmentum p̄ distinctione verorū somniorū.</i>	130
<i>Hebraeorum antiquus mos scribendi.</i>	247
L.	
<i>Lamiarum ingenium & libido.</i>	11
<i>Liberi arbitrij vsus nunquā est perfectus in somno.</i>	158
M.	
<i>Magorum sigmenta.</i>	8
<i>Magorum opera varia.</i>	5

Magis

INDEX.

<i>Magi Persarum quales.</i>	18
<i>Magia naturalis.</i>	14
<i>Magia naturalis triplex.</i>	14
<i>Magi quomodo demonibus imperent.</i>	28
<i>Magie variae species.</i>	53. 71
<i>Magie vsus.</i>	107
<i>Magia vetita diuinis legibus.</i>	107
<i>Magia vnde tanta auctoritas.</i>	102
<i>Magie origo prima à Damone.</i>	97
<i>Miraculum quid sit.</i>	48
<i>Miraculorum verorum tres gradus.</i>	49
<i>Miraculorum verorum quinq; differentie à falsis & simulatis.</i>	50
<i>Mortuos nulla vi magica posse reuiuiscere.</i>	13
N.	
<i>Necromantia vsus antiquus.</i>	65
<i>Necromantia confutatio.</i>	67
<i>Nicia ducis Atheniensium inscitia exitialis.</i>	256
O.	
<i>Opera que possunt damones facere.</i>	34
<i>Opiniones tres de serpentibus Magorum Pharaonis.</i>	114
	115. 116.
<i>Oenomaus confutator oraculorum Apollinis.</i>	172
<i>Origenis disputatio contra Astrologos.</i>	178
P.	
<i>Porphyrij dubitationes nouem, quomodo Magi demo- nes inuocent.</i>	29
<i>Philonis sententia de origine Magie.</i>	93
<i>Porphyrius quid senserit de veritate somniorum.</i>	133
	Pytha-

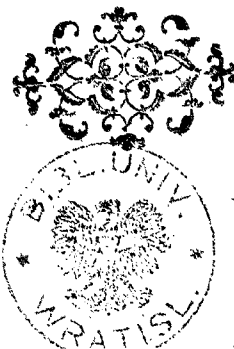
I N D E X.

<i>Pythagoræ mos & consuetudo.</i>	134
<i>Petrus Aliacus plurimum peccauit contra chronographiam.</i>	214
<i>Professores diuinandi futura, aliquando fuisse eiectos è ciuitatibus.</i>	221
R.	
<i>Remora piscis.</i>	16
<i>Refellitur ars Cabalistica tanquam inanis.</i>	58
<i>Rationes quinq; pro Alchimiſtis.</i>	84
<i>Religio & disciplina Christi tenebras Magicarum artium è mundo diſcuſit.</i>	102
<i>Ratio cognoscendi ſomnia duplex.</i>	141
<i>Ratio quadam contra Aſtromantiam.</i>	173
S.	
<i>Salomonis Magia naturalis.</i>	21
<i>Statue per ſe incedentes.</i>	35
<i>Statue loquentes more humano.</i>	36
<i>Samuel an fuerit verus qui per Pythoniſſam repræſentatus eſt Sauli.</i>	62
<i>Smerdes Magus inuaſit regnum Perſarum.</i>	74
<i>Sulphur non eſt materia metallorum omnium.</i>	80
<i>Somnia omnia eſſe vera Stoicorum & Pythagoræ opinio.</i>	125
<i>Sententia quadam vera de ſomnijs.</i>	127
<i>Somniorum cauſe.</i>	127. 136. 138. 141
<i>Sententia variæ de cauſis ſomniorum.</i>	130
<i>Somnium Cyri.</i>	131
<i>Syneſius mira ſed falſa de ſpiritu phantaſtico tradit.</i>	133

Somnio-

I N D E X.

<i>Somniorum demonis duo genera.</i>	139
<i>Somnia quedã impijs hominibus data ſunt à Deo.</i>	151
<i>Somniorum quatuor genera ſine vitio poſſunt obſeruari.</i>	153
<i>Somnium Salomonis cur illi fuerit datum.</i>	161
T.	
<i>B. Thomæ ſententia de operibus Magorum.</i>	11
<i>B. Thomæ argumentum contra Necromantiam.</i>	67
<i>Teſtimonia ſcripturæ de ſomnijs.</i>	128
<i>B. Tertulliani ſententia de Necromantia.</i>	69
V.	
<i>Voces quomodo poſſint eſſe cauſæ efficientes rerum aliquarum.</i>	25
<i>Vtilitates artis Chimicæ.</i>	82
<i>Vanitas maior eorum qui obſeruant ſomnia quàm aſtra.</i>	155
<i>Uſus rationis ſæpe eſt liber in ſomno.</i>	158
<i>Vita hominis eſt inſtabilis, qui non ſecundùm rationem ſed ſenſum viuit.</i>	206
X.	
<i>Xenophanis & Epicureorum opinio de ſomnijs.</i>	126
Z.	
<i>Zoroaſtres Magia parens.</i>	93
<i>Zodiacus apud Aſtrelogos duplex.</i>	189

Mf. 40595

P e r e y r a Benito

Adversus fallaces et superstitiosas artes, id est de
Magia, de observatione somniorum, et de divinatione
astrologica libri tres.

Ingolstadii, Ex Officina Typographica Davidis Sartorii,
1591. 8°

BU Wrocław 455513

MIKROFILM 35 mm

negatyw 1x1 zwol

pozytyw ——— zwol